

דברי הכנסת

הישיבה המאה-ועשרים-ושש של הכנסת הארבע-עשרה

יום שני, כ"ג בתמוז התשנ"ז (28 ביולי 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:08

תוכן העניינים

דברי יושב-ראש הכנסת

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה הודעת היושב-ראש

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה

הודעת הממשלה על העברת סמכויות לביצוע חוק אזורים חופשיים לייצור בישראל, התשנ"ד–1994, משר האוצר לשר התשתיות הלאומיות

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 9) (מצב מיוחד בעורף), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק לטיפול בתביעות בשל פעולות כוחות הביטחון ביהודה והשומרון וחבל עזה, התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

הצעת הממשלה והצעת סיעות העבודה שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 19) (ייעוד סיוע לחברי הכנסת), התשנ"ד–1994

שאלות ותשובות

הקמת אזור תעשייה בגוש-עציון

העסקת משרד יחסי ציבור אמריקני

סיוע לתעשיית היהלומים

הפרטת החברה הממשלתית לביטוח סיכוני סחר חוץ

הצעת חוק התקנים (תיקון מס' 5), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11) (שיעור המס בשל ויתור על מכסה),
התשנ"ז-1997
(קריאה ראשונה)

דברי יושב-ראש הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

רבתי חברי הכנסת, כפי שאתם רואים, מתחילת השבוע שעבר יש שני רמקולים, כדי שאנשים לא יוכלו לטעון שהם לא שמעו. אגב, זה היה המצב ביום רביעי שעבר.

יום שני, כ"ג בתמוז התשנ"ז, 28 ביולי 1997, ישיבת הכנסת פתוחה.

להלן סיכום תאונות הדרכים במשך השבוע האחרון. צוותי מגן-דוד-אדום טיפלו במהלך השבוע שעבר ב-644 תאונות דרכים ברחבי הארץ, בהן: 11 פצועים קשה, 28 פצועים בינוני, 915 נפגעים קל. סך הכול 960 נפגעו. מתוכם נהרגו: קלר נחום; צידאן היתם מוחמד; ראובן מרגרט; יוסי מודלל; צברוט יוסף; חכים משה; בוקיש יוסף; צוברי רחמים; עדנאן אבו-זיד; אלוני שי.

רבתי חברי הכנסת, ביום רביעי שעבר התקיימו שתי הצבעות בנושא רמת-הגולן. לגבי שתיהן היה ערעור. סיעת הליכוד וסיעת הדרך השלישית ערערו על תוצאות ההצבעה הראשונה, בעניין הצבעת חבר הכנסת דן מרידור – האם צריך היה לאפשר לו להצביע או לא היה צריך לאפשר לו להצביע.

סיעות העבודה ומרצ ערערו על תקינות ההצבעה השנייה בטענות שונות, ואתייחס אל כל אחת מהן במידת האפשר.

לכל אחד מאתנו יש השקפת עולם משלו. גם לי. השאלה היא אם נהגתי על-פי התקנון כן או לא, והאם אני רשאי לשנות את תוצאות ההצבעה משעה שפורסמו על הלוח החשמלי.

כבר אמרתי, שאני לא המצליף של הסיעות בכנסת, ואין זה ענייני באשר לצד הערכי והרעיוני.

כמה הערות. בתחילת הדיון ביום רביעי מסרתי שההצבעות ייערכו בתום הדיון והדיון הוא משולב וההצבעות יהיו רצופות. נשמעה טענה שלא צלצלתי בין הצבעה אחת להצבעה שנייה. מובן שאלה שטענו את הטענה הזאת יודעים שלאורך שנים רבות, ואני חבר כנסת למעלה מ-16 שנים, לא נהוג היה לצלצל אלא בהצבעה הראשונה, חמש דקות לפני ההצבעה הראשונה, וכשיש רצף של הצבעות לא מצלצלים כל פעם מחדש לפני כל הצבעה. למשל, לפני שבוע היו שלוש הצעות אי-אמון, היה צלצול אחד, היתה הצבעה ראשונה, הצבעה שנייה, הצבעה שלישית. כך אנחנו נוהגים זה שנים רבות. ולכן, הטענה של כמה מחברי הכנסת שצריך היה לצלצל לפני ההצבעה השנייה איננה נכונה, איננה במקומה.

ארבע פעמים מסרתי שניגשים להצבעה השנייה. בתום ההצבעה הראשונה היתה חגיגה, השתוללות, מחיאות כפיים, וזאת לאחר הצבעה שנמשכה כ-30 דקות, דבר שהוא חסר תקדים, כשחברי כנסת קמים ומוחאים כפיים. אני לא רוצה לומר שמחזה כזה רואים לעתים רחוקות.

במרוצת ההצבעה הראשונה, שהיתה הצבעה אישית, וכאן המקום לציין שחבר הכנסת מירום אסף חתימות לצורך הצבעה אישית, אבל הוא לא הגיש את החתימות האלה, ובמקומו חבר הכנסת שטרית הגיש רשימה או בקשה להצבעה אישית לגבי ההצבעה הראשונה שעסקה בחוק של חבר הכנסת יהודה הראל. משקיימתי את ההצבעה האישית, היה ידוע לי שארבעה חברי כנסת נמצאים אצל נשיא המדינה, והיה מי שאמר שאני צריך למהר ולסיים את ההצבעה כך שהארבעה האלה לא יספיקו להגיע.

יש מי שאומר שהיו שמונה, אני ידעתי על ארבעה. הבדיקה של רישום ההצבעה מוכיחה, שאכן היו ארבעה נעדרים. אילו נערכה הצבעה אלקטרונית לגבי ההצעה הראשונה, סביר להניח שההצעה של חבר הכנסת יהודה הראל היתה עוברת.

יש כלל בכנסת, שנקבע לפני כשנתיים ימים, לאחר שהיו ויכוחים באשר ללוח האלקטרוני והיו ניסיונות לשנות תוצאות לאחר שנתפרסמו על הלוח האלקטרוני – נקבע, ולא בזמני, שהתוצאות כפי שהן מופיעות על הלוח האלקטרוני מחייבות את כולם.

אני נהגתי כך במרוצת השנה האחרונה, ובאחת ההצבעות הראשונות, הצבעת אי-אמון בראש הממשלה, התוצאה היתה 44 חברי כנסת בעד האי-אמון בראש הממשלה, 43 נגד הצעת האי-אמון. חבר הכנסת מיכאל איתן, אז מרכז הקואליציה, הצביע בטעות נגד, או יותר נכון בעד האי-אמון בראש הממשלה, ותזכרו שההצבעה נפלה על חודו של קול. גם היושב-ראש, קרי אני, משלא הוחלף המחשב כאן – התברר שאני לחצתי וההצבעה שלי לא נקלטה. היתה בקשה לשנות את תוצאות ההצבעה. מאחר שההצבעה היתה שקולה, אני לא קיבלתי את הבקשה לשנות את התוצאה ופסלתי את קולו של מיכאל איתן ואת קולי.

אני רוצה לומר, שלפני שאני מתחיל בהצבעה אינני יודע מה יהיו התוצאות, ולא ידעתי מה יהיו התוצאות כשהתחלתי בשתי ההצבעות.

יושב-ראש לא יכול לשנות את תוצאות ההצבעה לאחר שאלה התפרסמו על לוח התוצאות. בעבר היו ניסיונות לשנות, אבל, כאמור, אני לא נטיתי ולא שיניתי.

אם אני צריך לומר כמעט בסיכום – התהליך היה תקין ועל-פי התקנון, ולכן אני מאשר את תוצאות שתי ההצבעות.

ביטול ההצבעה השנייה היה צריך לגרום בעצם לאישור ההצבעה הראשונה. שהרי מה טענו הטוענים כשנכנס חבר הכנסת דן מרידור? שההצבעה הסתיימה ואכן הכרזתי על סיום ההצבעה.

האנשים שביקשו שלא לאפשר לחבר הכנסת דן מרידור, חלקם הגדול לא השתתפו בהצבעה השנייה, והם-הם שבעצם דרשו, כחלוף כשתי דקות, לבטל את ההצבעה השנייה, וזה דבר בלתי אפשרי.

אני רוצה גם להעיר באשר לרצון של כמה חברים, שהתנהגות הממשלה לא מצאה חן בעיניהם, ואין זה מענייני, כאמור, איך מצביעה הממשלה. לא לי לעסוק בעניין הזה, אבל היה כאן ניסיון לעזוב את האולם באמצע ההצבעה. אני חושב שנכון נהג חבר הכנסת שמעון פרס, שמנע את האפשרות לעזוב באמצע ההצבעה.

דרך אגב, רשמתי על-פי הפרוטוקול כמה פעמים קראתי לסדר במרוצת שתי ההצבעות. חבר הכנסת אורון נקרא לסדר שמונה פעמים; חבר הכנסת רמון – 12 פעמים; חבר הכנסת מירום – תשע פעמים.

חגי מירום (העבודה):

אני נקראתי לסדר תשע פעמים? אדוני יבדוק את הפרוטוקול.

היו"ר ד' תיכון:

שב בבקשה במקומך. כשאני אומר שאני ספרתי בפרוטוקול, אז אל תספר לי מה עשיתי.

חגי מירום (העבודה):

לא לסדר.

היו"ר ד' תיכון:

קראתי לך לשבת.

חגי מירום (העבודה):

לשבת – כן, לא לסדר. זה לא אותו דבר. אדוני ידייק.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, עכשיו אני עובר, כסיום, למה שקרה כאן מבחינה אישית. חבר הכנסת סאלח טריף לא היה באולם בשעת ההצבעה. חבר הכנסת נסים זוילי ישב במקומו, לא קם, לא הצביע. חבר הכנסת אפרים סנה, לידו, עמד והאזין לדברי חבר הכנסת ברק. חבר הכנסת אורי אור, בהגינותו, אמר: לא הייתי באולם, התראיינתי. חבר הכנסת עוזי ברעם עמד ליד מושבו עם הפנים לכיוון יציע העיתונאים. לידו עמד חבר הכנסת אהוד ברק – – –

דוד צוקר (מרצ):

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש ממך, תשמע, אל תעזור לי בבקשה, שב בשקט.

חבר הכנסת אהוד ברק עמד, כאמור, ליד מושבו, בניגוד למה שנטען כאן בלהט היצרים, וכמובן דיבר עם כולם. הוא יכול היה להסתובב ולהצביע. חבר הכנסת בן-אליעזר ישב במקומו ולא הצביע. חבר הכנסת חיים רמון, כרגיל, לא יכול היה להגיע למקומו, נחסם על-ידי חבר הכנסת ברעם וחבר הכנסת אהוד ברק. חבר הכנסת יוסי שריד עמד לידם. חבר הכנסת דדי צוקר בא לקרוא לו ומשך אותו למקום מושבו. שניהם לא הצביעו.

חבר הכנסת חיים אורון הצביע בעד הצעת החוק. חבר הכנסת צבי ויינברג, שטען שלחצו עליו – יכול להיות שבהצבעה הראשונה זה נכון, בהצבעה השנייה לא מצאנו שאיש היה לידו. חבר הכנסת רומן ברונפמן היה בצד ההוא בירכתי האולם. חברת הכנסת לימור לבנת לא הצביעה, היא יצאה בטעות מן האולם. חבר הכנסת מאיר פרוש הגיע באיחור של שנייה. חבר הכנסת יגאל ביבי ישב באולם במקומו ולא הצביע, לא נקלט. חבר הכנסת עוזי לנדאו הגיע באיחור של עשירית השנייה, קולו לא נחשב.

קראתי את השמות הללו כי רבים מחברי הכנסת טענו שהם הצביעו וקולם לא נקלט. זה לא יכול לקרות במערכת שקיימת בכנסת.

דרך אגב, חבר הכנסת גולדשמידט, אני חייב לך תשובה. ביום שני לפני שבוע, בעת הצבעת האי-אמון ובעת שהודעתי שהצעת האי-אמון איננה מתקבלת, אמרת שלא קראתי את תוצאות ההצבעה. צר לי לומר לך, שעל-פי הרשום קראתי את התוצאות. כך כתוב, קראתי את התוצאות לפני כן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אבל היתה שאלה ששאלתי בזמן המהומה על חוק רמת-הגולן לגבי העניין של חמש דקות לפני ההצבעה.

היו"ר ד' תיכון:

אני כבר עניתי, לא היית כאן.

חגי מירום (העבודה):

כן, אבל, אדוני, כשאתה מתאר, ואתה מתאר נכון את המצב בתוך המליאה, זה נראה לך מצב כשר להצבעה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, אני רוצה לומר לך, אתה יודע שכל החלטה שהייתי נוקט, מישהו אחר היה מתקומם. את התוצאות על-פי הלוח האלקטרוני צריך לכבד גם כשהן לא מוצאות חן. אילו אמרת שלא צלצלתי או שלא המתנתי – ההצבעות נמשכו כחצי שעה; כחצי שעה. אתה צריך לראות את עצמך בקלטת, איך אתה כן הספקת ואיך חברים לידך לא הספיקו. אתה כבר הספקת להגיע ממקומך, מרגע שאני הכרזתי, עד למקום הזה, וכמעט להגיש לי נייר ולחזור ולהצביע.

כאמור, רבותי, מי שרוצה לעזוב את הכנסת – צר לי, אבל זאת מדינה חופשית, דמוקרטית, מי שרוצה לעזוב ולהחרים, אני סבור שהוא טועה, אבל זה עניינו.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לסדר-היום. הודעה למזכיר הכנסת, בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 6), התשנ"ז-1997; והצעת חוק הבזק (תיקון מס' 17), התשנ"ז-1997 – שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בכנסת.

הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 7 והוראת שעה) (שירות במשטרה ושירות מוכר) (תיקון), התשנ"ז-1997 – שהחזירה ועדת החוץ והביטחון לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת – הצעת חוק להסרת מפגעי גז ראדון, התשנ"ז–1997, של חבר הכנסת אבי יחזקאל; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 64) (ועדות המועצה), התשנ"ז–1997, של חבר הכנסת סאלח טריף; הצעת חוק הירושה (תיקון מס' 8) (מניעת אפליה מטעמי מין), התשנ"ז–1997, של חברת הכנסת ענת מאור.

לדיון מוקדם – הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הרחבת סעיף 79 לגבי בנייה שלא ניתן לקבל היתר לגביה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – מתן ייצוג לנשים בוועדה לבחירת שופטים), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק לביטול דינים שנושנו (תיקון – ביטול דבר המלך במועצה על ארץ-ישראל), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת חנן פורת; הצעת חוק כריתת אמנות בין-לאומיות, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – מועד הגשת כתב אישום), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת סאלח טריף; הצעת חוק הגבלת הפרסומת למוצרי טבק לעישון (תיקון – פרסום כמות העטרן והניקוטין), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – פרסום שם חשוד), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת צבי ויינברג; הצעת חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים) (תיקון – הגנות עד קטין), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת צבי ויינברג; הצעת חוק-יסוד: חופש הדת והמצפון, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון – רבני ערים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת א' יחזקאל וקבוצת חברי כנסת; הצעת חוק העיוורים, מעמדם וזכויותיהם, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת דוד טל; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – שירותים מיוחדים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רומן ברונפמן; הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – פרסום מתקן), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת צבי הנדל; הצעת חוק הלוואות לדיור (תיקון – הסדרת הלוואות לדיור), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מ' נודלמן וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק-יסוד: איכות הסביבה, מאת חבר הכנסת מ' נודלמן וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הרשות למלחמה בעוני, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת יהודה הראל; הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון – הבטחת תנאי עבודה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק משחקי הימורים, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מאיר שטרית; הצעת חוק הטבות למשפחות תורם איברים, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת זאב בויס; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – דמי לידה למי ששירתה בשירות לאומי), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון – נוכחות עד מומחה במהלך גביית עדויות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון – ייעוד תשלומים לרכישת חלקת קבר), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33) (רישוי על-ידי מורשה היתר), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון – העברה מכהונה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת דוד טל; הצעת חוק המועצות האזוריות (עבירות בחירות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת סאלח טריף; הצעת חוק חוזה הביטוח (תיקון – איסור דרישת קיום בדיקות גנטיות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מיכאל קליינר; הצעת חוק המלוות (הוראות שונות) (תיקון – עיקול מלווה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון – הרשעה פה-אחד), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת א' רובינשטיין, א' גולדשמידט וש' יהלום; הצעת חוק הרשות למלחמה בסמים (תיקון – מינהלת הרשות), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק לתיקון פקודת המועצות המקומיות (מינוי נציגי ציבור למועצה תעשייתית), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת חיים אורון; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון – שינויים בשירותי הבריאות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אפרים סנה; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הקלות בתשלומי ארנונה בזמן שיפוץ), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רפאל אדרי; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תרופות לחולי איידס), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק קלינאי תקשורת, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק מסירת מידע לארגון יציג, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת מקסים לוי; הצעת חוק זכויות החולה (תיקון – ניהול תרשומת אישית), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רומן ברונפמן; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הנחות למפעלים בקשיים), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת יונה יהב; הצעת חוק משק החשמל (תיקון – הוראת מעבר), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת ח' דין וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הנכים (תגמולים ושיקום) (תיקון), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק שעות עבודה ומנוחה (תיקון), התשנ"ז–1997, מאת

חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – זכאות הורה יחיד לגמלה בזמן לימודים), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת י' שטרן ומ' נודלמן; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – רכב מנועי פרטי), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת ט' אלסאנע, נ' מסאלחה, ו' צאדק חאג'-יחיא, ת' חטיב וא' סעד; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון – הכנסה שלא תילקח בחשבון לחישוב גמלה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת יורי שטרן; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (הוראת שעה) (תיקון – תרופות חיוניות בסל הבריאות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון – ביטול הכשרה חקלאית או אחרת), התשנ"ז–1997, מאת חברי הכנסת ש' בן-עמי וא' אור; הצעת חוק רשות השידור (תיקון – אגרה רב-שנתית), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (שירותי בריאות לתלמיד), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת ש' בן-צור וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק הקולנוע, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת יונה ירב; הצעת חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד) (תיקון – אשה מפגרת כאם נושאת), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – הגדרת תוכנית), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המועצות האזוריות (בחירות ראש המועצה) (תיקון – בחירות מיוחדות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת סאלח טריף; הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון – אחריות מוכר הדירה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הפטנטים (תיקון – ניצול המצאה והארכת תקופת ההגנה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת א' גולדשמידט וקבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – החזרת זכויות), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק קביעת גיל (תיקון – קביעת תאריך לידה בהסתמך על תצהיר), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק סייג לחנינה או לשחרור מוקדם של עברייני מין (תיקוני חקיקה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק הרשויות המקומיות (תיקוני חקיקה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת ניסן סלומינסקי; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון – התאריך הקובע לצורך שומת היטל השבחה), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון – עונשין בגין אי-הנפת דגל במוסדות חינוך), התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת משה גפני; הצעת חוק פניות הציבור, התשנ"ז–1997, מאת חבר הכנסת רפאל אלול; הצעת חוק זכויות החולה (תיקון – צוואה בחיים), התשנ"ז–1997, מאת חברת הכנסת סופה לנדבר.

הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשיחתי החברה והרווחה

היו"ר ד' תיכון:

רבות, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד, להביע אי-אמון לראש הממשלה בשל: 1. דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב – עבודה, מד"ע-רע"ם; 2. השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל – מרצ; 3. הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה – חד"ש-בל"ד.

ינמק חבר הכנסת רפי אדרי. בבקשה.

רפאל אדרי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, "אמון הוא אחד הדברים שהאדם אינו יכול לזכות בהם פעם אחת ולראות אותם כמשומרים. אמון הוא אחד הערכים, הנכסים, שיש להצדיקם יום יום מחדש". את הדברים האלה אמר ראש הממשלה השני של מדינת ישראל משה שרת.

ביום רביעי שעבר ניצב כאן על הדוכן הזה שר המשפטים. בהקשר של הצעות החוק לשריון חוק הגולן הוא אמר בשם הממשלה: "ועדת השרים לענייני חקיקה החליטה להתנגד". מקץ דקות אחדות הצביעו כל השרים שהיו נוכחים במליאה, לרבות שר המשפטים וראש הממשלה, נגד עמדתם שלהם. בכך התכחשה הממשלה לעמדתה. הממשלה הצביעה נגד הממשלה.

יש כאן יותר מאשר טעם לפגם. זו רמיסה בוטה של הסדר הדמוקרטי ושל עקרונות הניהול התקין והיושר הציבורי. הנשיא האמריקני תומס ג'פרסון קבע את הנורמה הראויה: "מי שמקבל עליו תפקיד ציבורי צריך לראות בעצמו רכוש הציבור". בהצבעתה בשבוע שעבר קבעה הממשלה שיא שלילי חדש בהתנהגות בלתי הולמת וחסרת אחריות. יש לכך השלכות שליליות הן מבחינה ציבורית והן מבחינה עניינית.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק לשריון חוק הגולן היא הצעה שהתקבלה בתמיכת השרים, היא הצעה מיותרת, מרגיזה, מקוממת ומזיקה. שוב הוכיחה הממשלה, שהמאפיין העיקרי של תפקודה הוא חוסר תפקוד. ללא מחשבה, ללא היגיון ובחוסר אחריות הצביעה הממשלה בעד הצעת חוק שהקימה נגדנו ידידים ואויבים כאחד.

בכמה קולות מדברת הממשלה הזאת? למי להאמין? לשר הנגבי שאומר נגד ומצביע בעד? לראש הממשלה שטוען שאינו יכול לתמוך בחוק ומצביע עבורו? לשר הביטחון שזעם על היוזמה וביקר אותה בחריפות? או אולי לשר החוץ, שאמר: "לא הייתי נותן לעניין הזה לעבור, ויהי מה". היועץ המשפטי לממשלה אף פירש כי הצבעת שר בניגוד להחלטת הממשלה כמוה כהתפטרותו. שר החינוך טען שהדבר מצחיק. הרשה לי לתקן אותך, אדוני השר: זה לא מצחיק, זה עצוב. ולמי יאמינו תושבי הגולן? הרי לאמריקנים נמסר שמדובר בקריאה טרומית בלבד. האם אתה רומז, אדוני ראש הממשלה, שעכשיו תקבור את החוק? שוב תשנה את דעתך? מדינת ישראל אינה גן-ילדים, וניהול המדינה אינו משחק.

האם איבדה הממשלה לחלוטין כל שמץ של חשיבה הגיונית? אני רוצה לשאול באמת, לא כדי לנגח את ראש הממשלה ואת שריו: איך אתם נראים בעיני עצמכם? האם לא עייפתם ומאסתם לשמוע ולהשמיע דברים שאין מאחוריהם דבר וחצי דבר? בשבוע שעבר הוספנו לשחוק את מעמדנו ואיבדנו כליל כל התייחסות רצינית לממשלתנו ולעומד בראשה, מבית ומחוץ. שוב הוכיחה ממשלת ישראל שהיא מונעת משיקולים לא ענייניים, שהיא חסרת ניסיון, שאין לה מדיניות ברורה. אין טקטיקה, אין אסטרטגיה, אין תבונה ואין תהליך קבלת החלטות ראוי לשמו. כיצד ניתן להפקיד – וכמעט אמרתי, להפקיר – את גורלנו ואת עתיד ילדינו בידי ממשלה שכזאת? זה עצוב, מדאיג וכמעט מייאש לראות כיצד מתנהלים הדברים ולכן הידרדרנו.

אדוני היושב-ראש, אני מגיש היום הצעת אי-אמון לממשלה ולעומד בראשה מתוך חרדה עמוקה ודאגה מרובה, בגלל המחדלים והכישלונות ולנוכח הסכנות הצפויות. אני מגיש את ההצעה כדי להתריע וכדי להזעיק את דעת הקהל וכדי לנסות לשים סוף להידרדרות. אני מגיש את ההצעה הזאת לא רק בשם מפלגת העבודה אלא בשם ציבור גדול, שנאש מאי-תפקוד הממשלה וממעידותיה החוזרות ונשנות. אני מגיש הצעת אי-אמון זו כביטוי מייצג להלוך הרוחות בעולם כולו. הממשלה הזאת איבדה לפני כשבוע את אמון הכנסת בהצבעת אי-אמון בממשלה ובראשה, שהסתיימה

בתוצאה 49 מול 44. הממשלה הזאת איבדה את אמון אלה שעד לאחרונה היו בכירי חבריה, ושיא השיאים – הממשלה אינה מאמינה עוד לעצמה ובעצמה, אומרת נגד ומצביעה בעד.

במקום לדון ברצינות בנושאים הבווערים שעל סדר-היום הלאומי – תהליך השלום, ההסלמה בלבנון ובשטחים, העלייה באבטלה, המצב המידרדר במשק והשבתתו, קריסת מערכת הבריאות ומצב מערכת החינוך – שוחקים השרים את מרצם ומבזבזים את מרבית זמנם על מלחמות פנימיות, על מעמד וכיבודים. מנחם בגין המנוח, איש ישר, טבע את המונח "קלקולים" בהתייחסו לממשלתו. עבור הממשלה הזאת זו מחמאה. זו ממשלה מקולקלת ומקלקלת. אנו נמצאים בזמן פציעות שמעבר לדקה התשעים. עלינו להתעורר היום, עכשיו, ולהחליט לאן פנינו מועדות. חובת הממשלה לקבוע דרך, להתוות מדיניות ולדעת ליישם אותה. עליה לומר בבירור מה הן תוכניותיה. מאחר שידוע שלממשלה הזאת אין תוכנית, אין מדיניות ואין דרך, כל מה שנותר לציבור הוא תחושה קשה, אווירת דכדוך, חוסר אמון וחוסר אונים.

עד שנת 1992 עברה מדינת ישראל מלחמות אין-ספור, עימותים מלחמתיים עם שכנינו ואינתיפאדה אחת. ידענו עוינות, שנאה הדדית, שפיכות דמים, העדר מוחלט של תקשורת וחוסר אמון בינינו – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, אתה מפריע.

חגי מירום (העבודה):

אני מבין שעכשיו זה יהיה – – –

היו"ר ד' תיכון:

זה יהיה בדיוק באותה רמה שזה היה.

חגי מירום (העבודה):

אין שום בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

אין שום בעיה.

חגי מירום (העבודה):

זה יהיה בכל – – –

היו"ר ד' תיכון:

אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

רפאל אדרי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יצאנו מנצחים מכל המלחמות, אך בכולן הפסדנו, שכן שילמנו עבור הניצחונות הללו מחיר כבד ונורא.

בשנת 1993 החלו לנשב רוחות חדשות במזרח התיכון: יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ושמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים, בחרו בשלום, בלי לזנוח את ביסוס כוחו של צה"ל, את שיפור הציוד ואת טיפוח ייחודו, כדי שאותו צה"ל ימשיך לעמוד איתן מול כל דורשי רעתנו. הלכנו לתהליך השלום מתוך חוסן ולא מתוך חולשה, מתוך עמדה מוסרית ומתוך רצון להביא לידינו עתיד ללא שפיכות דמים, והעולם כולו ידע להעריך ולהוקיר את גודלו ואת עומקו של השינוי הזה.

קשה לקבוע מה היתה נקודת השיא של תהליך השלום, שכן היו רבות כאלה: חתימת הצהרת העקרונות עם הפלשתינים, חתימת הסכם השלום עם ירדן, השיפור ביחסינו עם מצרים, כינון הקשרים הדיפלומטיים עם מרוקו ותוניס, פתיחת נציגויות הדדית עם עומאן, קטאר ומאוריטניה, פתיחת שערי מדינות ערב לתיירות ישראלית, הסרת החרם הערבי, יצירת קשרי סחר וחתימה על חוזים כלכליים עם מדינות ערביות, פרויקטים משותפים ופתיחת ערוץ קשר עם מדינות אלה וכן עם אלג'יר וכוויית. החלו גם גישושים עם סעודיה. כל אלה היו חלומות בהקיץ לפני החתימה על הסכם העקרונות בספטמבר 1993, אך הפכו מציאות קיימת.

חשוב מכול, לא היה זה סוף פסוק, כי אם ראשיתה של תקווה לתחילתה של מערכת יחסים יציבה וארוכת טווח, אשר התבססה על אינטרסים משותפים, הערכה וכבוד הדדיים. מעמדנו בעולם כולו, בארצות-הברית, באירופה ובאסיה, המריא לשיאים חדשים. כל ישראל באשר הוא היה גאה בישראליותו.

אני זוכר כותרת בעיתון מחודש אוקטובר 1993. על פני שני עמודים נאמר: העולם משלים עם ישראל. משלים מלשון שלום, ומשלים – כלומר מקבל, מכיר ומוקיר. תחת הכותרת הובאה מפת המזרח התיכון, שעליה, לראשונה בהיסטוריה של מדינת ישראל, נמתחו חצים שלא תיארו את מסעותיהם של טורי שריון, אלא מסעות מדיניים, כל זאת בלי לוותר על האינטרסים החיוניים שלנו.

נפתח בפנינו, אדוני היושב-ראש, חלון הזדמנויות, ואנחנו השכלנו לעבור דרכו אל עבר הישגים מדיניים חסרי תקדים, שכל מדינה יכולה להתגאות בהם. היחסים בינינו לבין שכנינו משוליים

לשרשרת חוליות עדינה. בתבונתם ידעו יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ושמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים, חסן מלך מרוקו, חוסיין מלך ירדן ומנהיגים אחרים לזהות את החוליה המרכזית בשרשרת זו – אמון. משנבנו יחסי אמון ביניהם, היתה הדרך להתקדמות סלולה ורחבה.

השלטון הנוכחי בישראל אינו מצליח, ואולי גם אינו מנסה, להבין את הלך הרוח ואת תפיסת העולם של שכנינו הערבים, שותפינו לתהליך המדיני. הצהרות לוחמניות ומתנשאות ומדיניות חד-צדדית אינן מתאימות לניהול משא-ומתן, לא כל שכן במזרח התיכון. מאז עלתה לשלטון ממשלת נתניהו, החל חלון ההזדמנויות להיסגר, ומבעד לסדק שעוד נותר פתוח נושבת עכשיו רוח קרה.

אדוני היושב-ראש, מה קרה לנו ב-14 החודשים האחרונים? קיפאון הוא הגדרה מחמיאה למצב הנוכחי. בתוכנו גוברות המחלוקות, החברה הישראלית שסועה ומפולגת כפי שלא היתה מעולם. המצב החברתי והכלכלי מצוי בנסיגה והתחזיות לעתיד אינן משמחות. לכל אלה עלולה להיות, חס וחלילה, תוצאה חמורה ביותר: אנו עלולים למצוא עצמנו על סף התלקחות אלימה חדשה. אין צורך להיות פרשן צבאי, מספיק לקרוא בעיתוני השבועות האחרונים את דברי הרמטכ"ל המתריע מפני מלחמה עם סוריה, את דברי ראש אמ"ן הטוען שמצרים בונה תפיסה צבאית של עימות אפשרי עם ישראל, ואת דברי ראש השב"כ בנוגע להסלמה באלימות בשטחים. אדוני ראש הממשלה, הכתובת על הקיר.

אני רוצה לומר כאן בצורה ברורה, שאינה משתמעת לשתי פנים: מי מכם שטוען כי תומכי השלום אינם פטריוטים, ונאמנותם למדינה מוטלת בספק, הוא טועה, מטעה ומסית. כל אלה טענות הבל, שכל מטרתן לזכות בקולות בחוסר יושר. עד כמה שינסו אנשי הקואליציה הרעועה הזאת, לעולם לא יצליחו למחוק מזיכרוננו של כל אחד מאתנו, מספרי ההיסטוריה ובעיקר מכל פיסת אדמה בארץ הזאת את הישגינו בשלושת העשורים הראשונים לקיום המדינה: תעשייה מתקדמת המתבססת על טכנולוגיה מודרנית, ביצור עוצמתה הגרעינית של ישראל, הקמת מערכת חינוך לתפארת, חקלאות מפותחת, הקמת מיליון וחצי יחידות דיור במאות יישובים בכל רחבי הארץ, ביסוס מעמדו של צה"ל כאחד הצבאות הטובים בעולם, קליטת מיליוני עולים מכל פזורות ישראל, כיבוש החלל וגאולת הקרקע.

זהו היש הגדול, הוא שייך לכולנו – ימין ושמאל, יהודים וערבים, דתיים וחילונים. כל אלה נבנו ונעשו במחשבה תחילה, בתבונה, בזהירות ובאהבה, ולא על-ידי הצהרות ריקות מתוכן. איש לא יתחרה אתנו על אהבת העם ועל אהבת הארץ.

הממשלה הנוכחית מאיימת במדיניותה ובדבריה להשליך את ההישגים הללו למערבולת שתוצאותיה מי ישרן. זו המדינה של כולנו, לאיש אין זכות לעשות בה כבתוך שלו. מה חטא הציבור שממשלתו מענישה אותו בצורה שכזו?

אדוני היושב-ראש, מטבעי אני אדם אופטימי. אני משוכנע שנבחרנו כדי להעביר ביקורת בונה, ולא כדי להשיג עוד כותרת בעיתון. עלינו לבקר לא לשם ניגוח, אלא כדי להביא חלופה רצינית וראויה. עלינו להוות אופוזיציה בונה ויוזמת, אלטרנטיבה ראויה לממשלה הזאת. לכן, אני קורא לראש הממשלה: אם אתה כה משוכנע בצדקת דרכך, בוא וביחד, מתוך הסכמה, נמצא תאריך לבחירות חדשות שתתקיימנה בתוך 60 יום. בוא ניתן לכלל הציבור להכריע בין האפשרויות: בין השיתוק והקיפאון שעלולים להוביל אותנו להתפרצות אלימה נוספת לבין דרך של עשיית שלום מתוך עוצמה, אמונה ומוסר.

במסכת אבות פרק א' נאמר: על שלושה דברים העולם עומד – על האמת, על הדין ועל השלום.
בתקופת שלטון זה האמת הפכה למונח יחסי, הדין שוב אינו ערך והשלום מתרחק והולך. תודה, אדוני
היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת יוסי שריד, עשר דקות.

שבח וייס (העבודה):

אפשר הצעה לסדר הדיון?

היו"ר ד' תיכון:

אני מתחלף בעוד שנייה.

שבח וייס (העבודה):

אני חושב שיוסי שריד יסכים לכך.

היו"ר ד' תיכון:

זה לא מקובל.

יוסי שריד (מרצ):

אין לי בעיה עם זה.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

במסגרת שמירה על כבודו של הבית, אנו מעירים בעת דיון בהצעות אי-אמון כאשר הממשלה איננה נמצאת כאן. קיימת תופעה של זילות הצעות האי-אמון, וגם היום היו כאן רק ארבעה חברי כנסת מסיעתי כאשר חבר סיעתי רפי אדרי העלה את הצעת האי-אמון. אני רוצה שיירשם בפרוטוקול, כי אי-אפשר רק להטיף מוסר לאחרים בעניין זה.

יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני מביע הזדהות עם הערתו של חבר הכנסת שבח וייס.

אני רוצה לפתוח בהערה לך, אדוני היושב-ראש, אני מקווה שלא תכעס: הקשבתי רוב קשב לנימוקיך ולהסברייך ואחר כך גם להחלטתך, ואני מרשה לעצמי לומר בשם האופוזיציה, שאנחנו דוחים גם את הסברייך, גם את נימוקיך וגם את המסקנה שהגעת אליה. ההסברים יכולים להיות כפי שהם. אני מבין שזו היתה כמעט עבודה של מז"פ לקבוע איפה היה כל אחד ברגע המפורסם ההוא.

היו"ר ד' תיכון:

תרשה לי להעיר לך – – –

יוסי שריד (מרצ):

אבל אני לא הערתי לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אתה מעיר לי עכשיו.

יוסי שריד (מרצ):

בוודאי אני מעיר לך עכשיו, כי עכשיו יש לי רשות הדיבור. עכשיו יש לי רשות הדיבור. כשלא היתה לי רשות הדיבור לא הערתי לך.

היו"ר ד' תיכון:

טוב, תמשיך.

יוסי שריד (מרצ):

אנחנו דוחים את פסיקתך מכול וכול, משום שאנחנו איננו יכולים לקבל בשום פנים ואופן מצב עובדתי, וזה היה המצב העובדתי בכנסת באותו זמן, שיש חברי כנסת שהם נוכחים נפקדים.

היה מה שהיה בכנסת. אני שמעתי שאתה דיברת על חברי כנסת ששרו ורקדו ופיזזו וכרכו.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

הוא לא אמר ששרו.

יוסי שריד (מרצ):

לא, לא, בהסברים אחרים. אני מודיע שלא שרנו, ולא פיזזתי ולא רקדתי ולא מחאתי כפיים, אלא בסך הכול חשבתי שאולי צריך לעשות עוד מאמץ כדי להביא חבר כנסת נוסף של מפלגת העבודה, וקמתי לרגע. הרי אין לחשוד בי שלא רציתי להביא לידי ביטוי את עמדותי באותו יום. ולכן, אדוני היושב-ראש, מדעת או שלא מדעת – אינני מייחס לך מזימה – אבל מדעת או שלא מדעת, היה כאן מחטף של הצבעה.

הייתי אולי מקבל את דברי הביקורת שלך – – –

היו"ר ד' תיכון:

תרשה לי, אני מתחלף בעוד שנייה, ואני אעיר לך הערה אחת. אני לא רציתי להיכנס – – –

יוסי שריד (מרצ):

אבל אולי תקשיב להערה הסופית.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אני מתחלף, ואני אומר עכשיו משפט אחד.

יוסי שריד (מרצ):

בבקשה.

היו"ר ד' תיכון:

אני לא רציתי להיכנס לוויכוח אתך, אבל אתה גורר אותי וכנראה אין מנוס. אתה באת ללשכתי ואמרת שאתה ישבת במקומך – –

יוסי שריד (מרצ):

לא, לא נכון.

היו"ר ד' תיכון:

– – ואתה הצבעת, וההצבעה שלך לא נקלטה.

יוסי שריד (מרצ):

לא נכון. לא היה ולא נברא. לא היה ולא נברא. היו ויכוחים.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע מה שאני אומר. ואני אומר לך שאמרת לא אמת.

יוסי שריד (מרצ):

תסלח לי, אדוני, אתה אומר לא אמת. איך יכולתי לומר שישבתי במקומי כאשר הייתי כאן, וחבר הכנסת דד' צוקר בא ומשך אותי בחולצתי.

היו"ר ד' תיכון:

תשאל את חבר הכנסת אורון, הוא היה אתך. אתה אמרת לא אמת.

יוסי שריד (מרצ):

תסלח לי, הנה חבר הכנסת אורון. אתה אומר לא אמת, אדוני היושב-ראש.

חיים אורון (מרצ):

ענת מאור (מרצ):

יוסי שריד (מרצ):

ולאחר מה שאמרת אני כבר מתחיל להטיל ספק, אולי בכל זאת היתה כאן מזימה. קודם רציתי לפטור אותך ולהגיד – אולי שלא מדעת. אבל אם אתה אומר שאני אמרתי לך שאני יושבתי במקומי, איך יכולתי לשבת במקומי?

היו"ר ד' תיכון:

אתה אמרת לי שאתה יושבת במקומך וזה לא נקלט.

חיים אורון (מרצ):

יוסי שריד (מרצ):

תסלח לי, אדוני, אני לא אמרתי לך. תסלח לי מאוד. לא היה ולא נברא. לא היה ולא נברא.

היו"ר ד' תיכון:

היה ונברא. היה, וגם איימת.

יוסי שריד (מרצ):

איך יכולתי לומר דבר כזה, כאשר כל חברי הבית ראו שאני לא ישבתי במקומי? הרי זו בדיוק היתה הבעיה. לא היה ולא נברא.

היו"ר ד' תיכון:

היה.

יוסי שריד (מרצ):

לא היה. ואני מאוד מצטער שעכשיו אני אצטרך לייחס לך אולי דברים שלא רציתי לייחס לך, בכל הכבוד.

היו"ר ד' תיכון:

כן, כן, אני יודע.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

כבר ייחסת. אמרת שהוא דיבר על ריקודים ופיזוזים, ואתה מכניס דברים לא בשם אומרם.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

זאת הצרה שלכם, שאתם לא תדברו על רמת-הגולן אלא על דברים טכניים.

יוסי שריד (מרצ):

מכל מקום, היה לי אולי יותר קל לקבל את דבריך אילו בכל זאת בצד ההערות שהערת על חשבון האופוזיציה, היית מעיר הערה אחת קלה גם לכתובת של הקואליציה. בכל זאת, אדוני היושב-ראש, אתה פרלמנטר ותיק. אני ותיק ממך, אבל גם אתה ותיק, ואתה יודע שלא היה תקדים למה שקרה כאן, שממשלה באה, מוליכה שולל את הכנסת, אומרת שעמדתה היא נגד, ואחר כך כל השרים, בכלל זה ראש הממשלה, מצביעים נגד החלטתם. דבר כזה לא היה, קודם כול מן הצד המהותי, אבל זה גם משבש את כל הפרוצדורה הפרלמנטרית, את כל הסדר הטוב שיש כאן בבית. ציפיתי ממך, בכל הכבוד, שתאמר גם משהו בכיוון הזה. לצערי, חוץ מאשר מיקום מז"פי של איפה היה בדיוק חבר כנסת פלוני או אלמוני לא שמעתי דברים נוספים, ועל זה אני מצטער.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

זה לא התפקיד של יושב-ראש.

יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש, הימים האלה הם ימים של בין-המצרים, שנוהגים בהם כידוע מנהגי אבלות. הימים האלה הם בין י"ז בתמוז, היום שבו הובקעה ירושלים, לבין ט' באב, היום שבו חרב הבית. ומעבר למה שכתוב במקורות ובמדרשים ובהסברים ההם, בכל זאת, כאשר בכל פעם חושבים על זה מחדש, קוראים את זה מחדש, אתה שואל את עצמך: בעצם על מה חרב הבית? הבית חרב על קנאות מדינית, על קיצוניות דתית, על הרפתקנות צבאית, על משיחיות לאומנית, ועל תלישות מן המציאות. אדוני היושב-ראש, גם בלי לרצות להיות נביא זעם, הרבה מכל אלה, הרבה מתנאי החורבן של אז, הרבה מן התנאים האלה של אז, מתקיימים גם עכשיו. ואנחנו נושאים תפילה בלבנו שהבית השלישי לא ייחרב, כי המפעל הציוני הוא מפעל כה נדיר, כה חסר תקדים, כה מופלא, כה משלהב, כה מרתק, וחבל מאוד אם המפעל הציוני הזה בסופו של דבר ייפול.

אבל אנחנו, כידוע, לא מסתפקים בתפילה. ולכן כל מאמצינו, ואין לנו שום ברירה, מרוכזים עכשיו במשימה אחת בלבד: להציל את המדינה מידי בנימין נתניהו, שהפך להיות, לדאבונו ולדאבון הציבור בארץ, לסיכון ביטחוני, לסיכון מדיני, לסיכון חברתי, ובמלה אחת הייתי אומר לסיכון קיומי.

אפילו הדמויות של אז, אדוני היושב-ראש – נורא מעניין, צריך בכל פעם להיזכר – אפילו הדמויות של אז עברו גלגול. הן חיות וקיימות גם עכשיו, הן פועלות גם עכשיו, אם כי הן הרבה יותר נלעגות. הייתי אומר שיש להן איזה שהוא ממד גרוטסקי.

אם תחזרו אל המקורות, בנימין נתניהו הוא קריקטורה של יוחנן מגוש-חלב, כשם שאהוד אולמרט הוא קריקטורה של שמעון בר-גורא. בנימין נתניהו הוא יוחנן מגוש-חלב של אשפתות, ואהוד אולמרט הוא שמעון בר-גורא – איך הייתי אומר את זה? – שמעון בר-גורא דה-לה-שמאטע.

יוחנן מגוש-חלב ושמעון בר-גורא היו אנשים מאוד מסוכנים. מי שקורא את ההיסטוריה עכשיו, מבעד לפריזמה של אלפי שנים, יודע שהם היו אנשים מסוכנים, מוכי-ירח, שהמיטו עלינו אסון של שנות אלפיים, אבל לפחות הם היו לוחמים. למי אני משווה אותם, את הקנאים המסוכנים האלה? אין לי ברירה אלא להשוות אותם לארלוין, אירווינג, אינני יודע בדיוק מה שמו המדויק, ארלוין מוסקוביץ.

לפחות הם היו כאן, יוחנן מגוש-חלב, לפחות שמעון בר-גיורא היה כאן. הם היו על החומות, הם נלחמו, הם טעו, הם היו נמהרים, הם היו מסוכנים, אבל הם היו כאן. בא ארווין מוסקוביץ, האיש ממרחקים, בעל הקזינו, מישהו יכול היה לומר: משחד בכסף רע פוליטיקאים רעים. אני לא אומר משחד, אני אומר: מפטם פוליטיקאים רעים בכסף רע.

ואני שואל את עצמי: יום אחד יבוא הקורא ויקרא את דברי העתים, את קורות העתים, והוא יאמר לעצמו: איך זה קרה? הרי גם אנחנו לא מבינים היום איך קרה מה שקרה לפני אלפיים שנה. יבוא בעל הקזינו מקליפורניה, והוא זה שישפוך את הכסף המלוכלך שלו על המדורה הזאת ששורפת חיים, שכבר שרפה חיים. הרי הוא זה שפתח את המנהרה. למה? משום שאלה שהוא תרם להם, או שהם עוצמים עין, או שהם משתפים פעולה בסדר או בגלוי. והוא זה שפתח את המנהרה. 70-80 אנשים שילמו בחייהם על התעתוע הזה של האיש הזר והמוזר והנוכרי.

יוחנן מגוש-חלב ושמעון בר-גיורא היו פטריסטים, היו אנשים מסורים. הם טעו טעות היסטורית, הטעות הכי גדולה בתולדות העם היהודי. ארווין מוסקוביץ, האיש מן הקזינו, מבית-ההימורים, הוא רוצה להמר על חיינו במקום הגורלי ביותר, במקום הרגיש ביותר, בשעה הרגישה ביותר. האם מישהו יבין את זה כשהוא יקרא את ההיסטוריה? אם חס וחלילה תבוא הפורענות, אם תכלה אלינו הרעה, האם מישהו יוכל להבין את זה, מי זה היה, מה זה היה, איך בא עלינו הסייט הזה?

אני עומד כאן, אדוני היושב-ראש, בין-המצרים, ומעולם לא הרגשתי כאשר עמדתי מעל הדוכן הזה, ועמדתי כאן הרבה מאוד פעמים, שאני מייצג הרבה מאוד אנשים. אני מדבר בשמם, אני בטוח בזה. ואני מביע אי-אמון בראש הממשלה ובממשלתו, בשם ציבור הפסיכולוגים, ש-73 ימים מקיימים שביתה חרישית ששוועתה עולה השמימה. אבל הממשלה איננה שומעת. הכול מזדהים אתם, אפילו שרה הזדהתה אתם. שרה שרה להם שיר שמח, שרה שרה שיר שמח, אבל אף אחד לא עושה דבר וחצי דבר לתקנתם.

אני עומד כאן ומביע אי-אמון בממשלה, בראש הממשלה, בשמם של אנשי הסגל הזוטר של האוניברסיטאות. שבועות, חודשים, הם שובתים, העתיד המדעי, האקדמי והתרבותי של מדינת ישראל, כאשר ההווה המדעי כבר כמעט שאיננו קיים.

אני מדבר כאן בשמם של מחוסרי הדיור, שבמקום לפלוש לבתיהם של נתניהו ושל פרוש ושל שרון הם פולשים למרכזי קליטה, כי יש מישהו שרוצה ליצור רושם של עימות בין עולים חדשים לבין מחוסרי הדיור. אין עימות כזה, אבל יש מישהו שרוצה ליצור את העימות הזה וללבות אותו, לחזק אותו ולהחריף אותו.

אני מדבר כאן בשמם של עולים חדשים, שהתפתו להאמין, בגלל ישראל בעלייה, שהגאולה קרובה, וגאולתם הולכת ומתרחקת.

— — — אני מדבר כאן בשמם של החירשים — — —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — — אדוני היושב-ראש — — —

יוסי שריד (מרצ):

בגלל מיליון שקל ניתקו את החירשים האלה מן העולם החיצוני. הם חירשים? הם דווקא מאוד שומעים.

היו"ר ל אדרי:

אני מודע לזמן. באי-אמון, כאשר הדובר מגיש בשם סיעה, נהוג לתת — — —

יוסי שריד (מרצ):

סיעתי תיתן לי גם את הזמן הנותר, אם זו תהיה הבעיה.

היו"ר ל אדרי:

סליחה, אדוני. אני לא צריך סיוע. נהוג, ואני די ותיק בכנסת, תמיד נהגנו כך, אופוזיציה וקואליציה, לתת עוד כמה דקות לדובר הראשי, ראש הסיעה. כך אני גם נוהג כעת.

יוסי שריד (מרצ):

בשם של החירשים, רבותי חברי הכנסת — בעבור מיליון שקל, מיליון שקל בסך הכול, ניתקו את החירשים מן העולם. הם חירשים? הממשלה חירשת.

אני עומד כאן בשם של החולים שאינם מקבלים את התרופות — וכולנו יודעים, התרופות המבוקשות, הנדרשות והחיוניות להם — כי סל הבריאות בעצם נקרע. אני עומד כאן בשם כל המאושפזים שלא קיבלו מזון למיטת חוליים, כי כסף — אני אגיד לכם למה יש כסף; חבר הכנסת רביץ, כסף יש לעוגות יום הולדת. קראת על יום ההולדת? יש כסף לעוגות יום הולדת, אבל אין כסף ללחם בבתי-חולים.

אני מדבר כאן בשם, ואני בטוח, של 150,000 מובטלים. אבל אני רוצה לומר לעצמנו ולמובטלים האלה, שהם רק החלוץ העובר לפני המחנה, מחנה גדול מאוד של מובטלים. אומנם ראש הממשלה שלח את אנשי האוצר — — —

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

יוסי שריד (מרצ):

אומנם ראש הממשלה שלח את אנשי האוצר לשנות את הניירות, כדי שלא יביאו לו צמיחת אפס וכדי שלא יביאו לו עלייה דרמטית מדי חודש בחודשו באבטלה. אבל בנימין נתניהו יכול לשנות, במיוחד הוא יכול לשנות רק ניירות. אין לו שום יכולת לשנות את המציאות.

אני עומד כאן בשם כל אנשי הביטחון, שיודעים שהביטחון הופקר. מנין אני יודע שהביטחון הופקר? קודם כול, אני יודע.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אל תדבר בשם הביטחון. אתה לא עושה ביטחון למדינה.

יוסי שריד (מרצ):

ראש הממשלה רק לפני כמה שבועות הבטיח, הוא בעצמו הבטיח. אני מדבר על הפקרת הביטחון. הביטחון הופקר.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אתה פוגע בביטחון.

יוסי שריד (מרצ):

הביטחון הופקר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל אדרי:

חבר הכנסת עזרא, נתתי לך שתי קריאות ביניים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל אדרי:

אדוני, האמן לי שהקשבנו לשתי קריאות ביניים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

--- עבר זמנו.

היו"ר ל אדרי:

די, אני מבקש.

האמן לי, אדוני, אני יודע מה שאני עושה ואני מבין, ואני מבקש בצורה הזאת לא להעיר לי. אני אודה לך מאוד.

יוסי שריד (מרצ):

הביטחון, אדוני היושב-ראש, הופקר, משום שרק לפני כמה שבועות, רק לפני כמה חודשים, ראש הממשלה בכבודו ובעצמו, והייתי אומר במקרה הזה בקלונ, בקלונ ובעצמו הבטיח ---

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

יוסי שריד (מרצ):

הבטיח להוסיף לתקציב הביטחון.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל אדרי:

אני מבקש. אתם רוצים שחבר הכנסת שריד יסיים ואתם מאפשרים לו להמשיך.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל אדרי:

אדוני, אפשרתי כמה קריאות ביניים. עוד מעט הממשלה תשיב גם לחבר הכנסת שריד ואתם תשתתפו בדיון ותביעו את דעתכם. תנו לכל אחד – – –

רענן כהן (העבודה):

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש לא לסייע לי. תאפשרו לי לנהל את הישיבה ונחסוך זמן.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני רגיל לא לקרוא שמות ולא לקרוא לסדר.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש ממך, אדוני, אנא ממך.

יוסי שריד (מרצ):

הביטחון, אדוני היושב-ראש, הופקר. הוא הופקר מרגע שראש הממשלה גם הוא, הייתי אומר אפילו הוא, הגיע למסקנה שצריך להוסיף לתקציב הביטחון, ועוד הוא מוסיף הוא בא וגורע. גורע פעם אחת ויגרע פעם שנייה. אפשר, אגב, להבטיח ואחר כך להגיע לכלל מסקנה שאי-אפשר לקיים, ואז ראש

ממשלה, אם הוא אדם הגון, אבל הוא לא אדם הגון, צריך לבוא ולומר: רבותי, הבטחתי, התחייבתי, אבל אין לי אפשרות לעמוד בזה. הוא אפילו לא מודה בהבטחה. משום שהוא לא מודה בהבטחה זה הופך להיות שקר.

אני עומד כאן, אדוני היושב-ראש, בשם מאות אלפים – – –

היו"ר ל אדרי:

עוד דקה, אדוני.

יוסי שריד (מרצ):

בשם מאות אלפים של אנשים בארץ – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

כמה בחרו בך? בשם מי?

יוסי שריד (מרצ):

– – – שהציונות – –

רענן כהן (העבודה):

הוא מדבר בשם ציבור.

היו"ר ל אדרי:

אפשרתי לו עוד דקה כדי לסיים. אני מבקש לאפשר לו לסיים.

יוסי שריד (מרצ):

אני מדבר כאן בשם מאות אלפים, מיליונים של אנשים בארץ, שעדיין הציונות היא ציפור נפשם, והם אינם מסוגלים לראות איך שורפים את הכנפיים של הציפור הזו, איך יורקים עליה, איך רוגמים אותה באבנים ואיך חוגגים אפילו את מות גוזליה.

אדוני, לסיום, אני עומד כאן בשם כל אדם ישר והגון במדינת ישראל, שפשוט לא מסוגל להסכים, להבין, לעכל, להשלים עם כך שאנחנו חיים במציאות שבעד זה נגד, נגד זה בעד, שלילי זה חיובי, חיובי זה שלילי, אמת זה שקר ושקר זה אמת, שחור זה לבן ולבן זה שחור, ועל התזמורת האורוליאנית הזאת מנצח ראש הממשלה בכבודו ובעצמו והסולן הוא צחי הנגבי.

לסיום, אדוני היושב-ראש, העם מתבייש בבנימין נתניהו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אל תדבר בשם העם. אף אחד לא שם אותך לדבר בשם העם.

יוסי שריד (מרצ):

בנימין נתניהו, אנחנו מתביישים בך.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אל תדבר בשמי.

ענת מאור (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש, אנא מכם, חבר הכנסת שריד צריך לסיים את דבריו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

כבר מזמן היה צריך לסיים.

היו"ר' אדרי:

אדוני, אני נתתי לו. אתה כעת לא מאפשר לו לסיים. אתה מסייע לו.

יוסי שריד (מרצ):

בנימין נתניהו, אנחנו מתביישים בך. ביבי, ילד לא מוצלח של הארץ הזאת, שקבע לעצמו את השקר כדרך חיים.

אני רוצה לומר, שבעוד שנה בערך, קצת פחות משנה, אנחנו מציינים 50 שנה לקיומה של מדינת ישראל. אני חושב שזה בלתי נסבל, זה לא הגיוני, זה לא סביר, שכאשר מדינת ישראל מציינת את 50 שנותיה מי שיעמוד בראש המדינה הזאת זה ביבי נתניהו. זה לא מגיע לביבי נתניהו, אבל בעיקר, אדוני היושב-ראש – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

יוסי שריד (מרצ):

אבל בעיקר, אדוני היושב-ראש, זה לא מגיע לנו.

היו"ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יוסי שריד.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

כל דבריו הסתה.

היו"ר' אדרי:

כאמור, חברי הכנסת, אנחנו דנים בהצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה בשל הנושאים העומדים על סדר-יומה של הכנסת.

רשות הדיבור לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אדוני, גם כן באותו נושא. אודה לחברי הכנסת אם יאפשרו לי לנהל את השיבה בצורה מסודרת. זה יהיה יותר קצר, זה יהיה יותר ענייני. גם לקואליציה יש במה. אני בטוח, תסמכו על סגן שר הביטחון סילבן שלום, שהוא ישיב בצורה נאותה וממצה לכולם.

בבקשה, אדוני.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר הביטחון, אני מודאג עד מאוד, וכל אזרחי ישראל והאזור כולו חייבים להיות מודאגים מן המדיניות המסוכנת של הממשלה הזאת, אשר לא רק עלולה אלא בהכרח תגרום למפולת של קורבנות, למלחמה שרק אלוהים יודע מה תוצאותיה. זו ממשלה המכניסה ייאוש לכל בית, לכל עיר וכפר, לכל שכונה ולכלל העמים באזור.

, איומים חסרי אחריות וחסרי בגרות פוליטית, אנושית Aהאיומים על כיבוש מחדש של שטחי ומוסרית, העדר ההתקדמות במשא-ומתן עם הפלשתינים והמדיניות הסרבנית כלפי סוריה ולבנון מזכירים לנו את ערב מלחמת לבנון '82, אותו פצע שלא הגליד ואף פעם לא יגליד ולא יישכח, כי הפצעים בקרב הפלשתינים, הלבנונים והישראלים עודם מדממים.

ממשלה זו, ואני אומר לה את זאת אולי בפעם המאה מעל בימת הכנסת: אל לה לממשלה הזו לראות ביאסר ערפאת שריף הפועל בשמה ומטעמה. חייבים להכניס לראש שיאסר ערפאת הוא מנהיג וסמל לעם הפלשתיני, ואתו צריך לנהל משא-ומתן על בסיס של כבוד ולא על בסיס המנטליות של כובש ונכבש.

הממשלה הזו הפסיקה כבר מזמן לנהל משא-ומתן ליישום הסכמי אוסלו. היא משחקת באש באותה משבצת מסוכנת של ניהול משברים וסרבנות, מחדלים ושגיאות אשר הפכו לשגרה. היא מסרבת לכנס את הוועדות המשותפות, ואפילו הוועדה לענייני אסירים פלשתינים לא מתכנסת כי הממשלה אינה רוצה ליישם את ההסכם החתום המאפשר כבר ומייד לשחרר 1,700 אסירים מתוך 2,500 אסירים פלשתינים.

זוהי ממשלה חירשת, אילמת, עיוורת, שאיבדה את חושיה, אם בכלל היו לה חושים. ולכן הגענו, אדוני היושב-ראש, לאו"ם-שמום. הפלשתינים שמום, הערבים שמום, העולם כולו שמום, מלבד ארצות-הברית. סליחה, אדוני היושב-ראש, יש עוד מעצמה פתאום בעולם, מיקרוניזיה, כבוד גדול. מתוך 134 מדינות באו"ם או יותר, ידידה ובעלת ברית מיקרוניזיה.

שבח וייס (העבודה):

עכשיו משנים את שמה באטלסים למקרו-נזיה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

מקרונזיה – מקרו.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

למה הזלזול במדינה הזאת?

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני לא מזלזל.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

מה רע בזה – – –

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני מזלזל במדיניות שחושבת שעל-ידי קשרים הדוקים עם מיקרונזיה יש ביטחון לישראל, זה מה שאני אומר.

לכן, אדוני היושב-ראש, ביטחונה של ישראל ועתידה אינם טמונים בקשרים הדוקים עם מיקרונזיה, אלא עם העם הפלשתיני והעולם הערבי. לכן אני מזכיר פה את מיקרונזיה. לא מתוך היתול במיקרונזיה.

ביטחונה של ישראל אינו מובטח על-ידי הרעבת הפלשתינים. האבטלה העמוקה בתוכם, החנק וחוסר האונים המדיני והכלכלי יוצרים מצב שאין לו תחליף, פחות תמיכה בתהליך שאינו תהליך, תהליך שאינו זז ואינו הולך לשום מקום בכיוון הנכון, אלא תהליך מזורז לקראת מאבק מזוין.

"השטחים נמצאים היום בתהליך של בעירה. אין לנו שקט" – אלה אינם דברי, אדוני היושב-ראש, אלה הם דבריו של עמי איילון, ראש השב"כ, מלפני כשבוע.

אני רוצה שכולם ידעו, שכאשר האש הגדולה תוצת וייפלו קורבנות, והממשלה כבר התחילה בהצתה, שאף אחד לא יאמר: לא ידענו ולא ידעתי; שאף אחד לא יברח מאחריות ויתחמק ממשפט הציבור וההיסטוריה.

לממשלה זו אין זכות קיום. רק בשבוע שעבר אישרה הכנסת הצעת אי-אמון ברוב של 49 קולות מול 44 קולות. נכון שהממשלה לא נפלה, אדוני היושב-ראש, כי החוק המגוחך והאנטי-דמוקרטי נותן לראש הממשלה אפשרות וכוח לא לתת גט לנישואים פיקטיביים, אף שהחיים עם בעל הבית הזה הפכו גיהנום.

הממשלה הממשיכה ללכת עם הראש בקיר ולטעון שירושלים חוברה לה יחדיו, רק בעיני אותם אנשים מיסטיים, לא רציונליים ולא מציאותיים. ולכן בונים לא הר-חומה אחת, בונים הרי חומות בין העמים, הרי חומות בג'בל אבו-ע'נים, ועכשיו עוד פרובוקציה שותתת דם – ראס-אל-עמוד – ובמקומות אחרים בשטחים הכבושים. 200,000 פלשתינים, שאינם רוצים להיות אזרחי המדינה הזאת, הם הצביעו לרשות הפלשתינית, הם כבושים, העיר כבושה לכל דבר.

אדוני היושב-ראש, אם ראש הממשלה חושב ששלום אפשרי ללא נסיגה טוטלית מהשטחים הפלשתיניים הכבושים וללא מדינה פלשתינית עצמאית שבירתה ירושלים המזרחית, הרי הוא איננו יודע מה הוא סח. אם ראש הממשלה איננו יודע שההתנחלויות והמתנחלים לא רק שהם המכשול העיקרי לשלום אלא הם גם המאיץ העיקרי למלחמה הבאה ומתקרבת, אם ראש הממשלה אינו יודע ששלום עם סוריה ולבנון פירושו נסיגה מהשטחים הלבנוניים והסוריים הכבושים, הרי הוא לא יודע מה הוא סח.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזו מדרדרת את המדינה במישורים השונים: במישור הכלכלי-החברתי – קיצוצים במשרד הפנים, בחינוך, בהשכלה הגבוהה, ברווחה, בבריאות, ברשויות המקומיות, שיפסידו כ-200 מיליון שקל, וזו הפרה בוטה של הסכם שנערך עם השלטון המקומי לפני כמה שבועות. מדיניות אכזרית, אנטי-חברתית ואנטי-אנושית, וכולם זועקים, לרבות אנשי הימין, אנשי הקואליציה: לא יעלה על הדעת לקצץ בתקציב. אבל לא מעבר לזעקות מהפה החוצה.

הממשלה מבטיחה ועושה את ההיפך, מתנכרת להבטחותיה ומוסיפה 90 מיליון שקל למתנחלים מחרחרי הריב, המדון, הזדון והמלחמה, הגידוף של הנביאים, לרבות הנביא מוחמד והקוראן – במקום לתת לאלה שרוצים רק דבר אחד, אותם אנשים שחיים במצוקה, לפרנס את משפחותיהם בכבוד, ללא אבטלה מבישה, מחפירה, המשפילה את כבוד האדם וחירותו.

אדוני היושב-ראש, אך הממשלה רגילה להפר לא רק הסכמים עם אחרים, אלא היא מפירה גם הסכמים עם עצמה. בשבוע שעבר ראינו מחזה מביש, נעשה מה שמר דוד לוי, שר החוץ, הגדיר: פורקן של רצונות שאינם עומדים בשום קנה מידה מדיני. ואני מאמין שהוא אמר כך בלשון המעטה. ראש הממשלה ושריו הצביעו בעד ההצעה לשריון חוק רמת-הגולן, בניגוד להחלטת ועדת השרים לחקיקה, בניגוד לדעת הממשלה עצמה, שעליה הודיע שר המשפטים דקות ספורות לפני שממשלתו וראש ממשלתו הצביעו בעד שתי הצעות השריון.

כל אזרח פשוט, אדוני היושב-ראש, לא צריך להיות פוליטיקאי או מדינאי, יודע ששריון חוק הגולן מחסל טוטלית ומראש כל שמץ של אפשרות לניהול משא-ומתן עם סוריה וקורא למלחמה ושש לה.

אדוני היושב-ראש, דרך אגב, הממשלה, על-פי היועץ המשפטי שלה, דינה כדין מתפטרת. כך טען היועץ המשפטי: משום שהיא הפירה את ההחלטות שלה, היא מפוטרת ומתפטרת.

שבח וייס (העבודה):

בתנאי שהיא מודיעה על זה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

היא לא מוכנה להודיע כלום, לא נותנת גט. בעל הבית לא נותן גט – ואמרתי זאת – אף שהחיים אתו הפכו גיהנום. כל אזרח, אדוני היושב-ראש, ולא פוליטיקאי ומדינאי, שואל: מתי היה ראש הממשלה, מתי היו שריו נאמנים לעצמם וכנים עם עצמם, כאשר הצביעו בממשלה נגד השריון או כאשר הצביעו בכנסת בעדו? מדוע הצביע ראש הממשלה בעד חוק שהוא טוען שהוא מתנגד לו? הוא אותו אדם, אותו ראש ממשלה, או שמא אנו מדברים על שני אנשים שונים – נתניהו השונה, הסותר את נתניהו, נתניהו בעד ונגד, נתניהו של סתירות וחוסר כיוון, קלקולים חמורים, שכל יום מגיעים לשיא נוסף.

אדוני היושב-ראש, אני מסיים ואומר, שהוכח מעבר לכל ספק שביבי נתניהו רע לכולנו, לא רק לערבים, רע ליהודים ואף לקרובים אליו ביותר, לכולנו. לכן, אדוני היושב-ראש, אין לנו אמון בראש הממשלה, והכנסת כבר קבעה זאת בשבוע שעבר. לכן, הגיע הזמן להביע אי-אמון בראש הממשלה. ולומר לו: זהו זה, עד כאן, אדוני ראש הממשלה. תודה.

היו"ר אדר':

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מבקש מסגן שר הביטחון, חבר הכנסת סילבן שלום, להשיב למנמקים. כאמור, אנחנו דנים בהצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה בשל דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב. בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צר לי שפעם נוספת אני נאלץ לפתוח את הדברים בכך שאני צריך לבקר חברי כנסת שמגישים הצעות אי-אמון ואינם באולם. שניים מהמציעים נמצאים, אולם השלישי איננו, וקשה לי לקבל את התופעה הזאת, שמגישים הצעת אי-אמון ועוזבים את האולם לאחר שמגישים את ההצעה. בשבוע שעבר היה זה חבר הכנסת ברק, השבוע זה חבר הכנסת שריד, בשבוע שלאחר מכן אולי זה יהיה מישהו אחר.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אם אנחנו רוצים לכבד את המוסד הזה, באמת צריכים לפחות, לאחר שגומרים את הדברים, גם לשמוע את התשובה, בעיקר לאור דרישה של חברים בקואליציה – דרישה מתמשכת, שמקבלת יותר ויותר תוקף – שלא להגיע בכלל לישיבות אי-אמון ולא להגיע להצבעות אי-אמון, חבל על הזמן, בכל מקרה מה זה משנה, אי-אפשר להפיל את הממשלה, שיהיה 52 נגד אפס. אני נלחם נגד התופעה ונגד המגמה הזאת, כי אני חושב שהיא לא נכונה ולא טובה, אבל בסך הכול כאשר ההתייחסות גם של האופוזיציה עצמה היא כזאת – לפחות חלקים ממנה, אני לא רוצה לדבר על כולם – אני חושב שדווקא אותם קולות שקוראים לרדת בכלל מהעניין הזה ילכו ויגברו. אני עדיין חושב שהמוסד הזה הוא מוסד חיוני – – –

היו"ר ר' אדרי:

סגן שר הביטחון, אדוני, אני בהחלט חושב שדברייך הם נכונים ובמקומם. אני שמעתי גם את חבר הכנסת שבח וייס, שאמר דברים דומים, ואולי צריך באמת להסב את תשומת לב נשיאות הכנסת, אולי לא צריך כל כך הרבה הצעות אי-אמון. יכול להיות שצריך פחות.

שבח וייס (העבודה):

סגן שר הביטחון ס' שלום:

יכול להיות, אבל כל עוד המוסד הזה קיים, צריך לכבד אותו. אני חושב שהוא מוסד חשוב, מוסד פרלמנטרי שהוא – – –

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

למה לא כיבדתם את המוסד הזה בשבוע שעבר?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

למה לא?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מי הזיק למוסד הזה בשבוע שעבר?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

שר המשפטים הודיע שהוא נגד – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

זה לא היה בהצעת אי-אמון.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה, אני מבקש. אני אפשרתי לדוברים – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

זה לא היה בהצעת אי-אמון, זה היה בדבר אחר.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

זה היה בדבר יותר גרוע.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת סאלח סלים, אני מדבר על העניין של הצעות האי-אמון, שזה, לפי דעתי, המכשיר – – –

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

שר עומד על הדוכן – – – מצביע בעד – – –

היו"ר ל אדרי:

אדוני חבר הכנסת סלים, הרי היו דוברים קודמים שאמרו את הדברים בצורה בהירה. אנא ממך, סגן שר הביטחון משיב עכשיו. הוא לא הפריע לאיש, ואני מבקש להקשיב.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

תודה, אדוני היושב-ראש. אני רק אגמור ואומר, שאני חושב שהמכשיר הזה הוא מכשיר חיוני, אחד המכשירים החשובים ביותר, אם לא החשוב שבהם, בכל משטר פרלמנטרי. זאת הדרך היחידה של האופוזיציה גם לבוא לידי ביטוי וגם לנסות ולהפיל את הממשלה, אף שכרגע זה נראה תיאורטי ובלתי אפשרי וכנראה כך זה יהיה במהלך הקדנציה הקרובה. אבל בסך הכול אני חושב, שאם אנחנו רוצים לכבד את המוסד הזה, טוב נעשה אם נשמור עליו. כי אם לא, באמת נגיע למצב שבו יהיה מציע שידבר מול אולם ריק, לא ישיבו לו בכלל, בהצבעה אף אחד לא יהיה, ובעצם לא יהיה בזה שום טעם. אני אומר את הדברים – – –

שבח וייס (העבודה):

נעשה את זה באינטרנט.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת וייס, פרופסור וייס, שאני רואה שהוא גם מתמצא במחשבים, מדבר על כך שאולי נעשה את זה באינטרנט, אבל זה באמת על דרך ההומור. אני אומר את הדברים כי אני באמת חושב שחבר הכנסת שריד הוא חבר כנסת רציני, אחד היותר-רציניים בבית הזה, וקשה לי להבין מדוע הוא אינו כאן. אבל קשה לי יותר להבין את דבריו, אשר אומרים שראש הממשלה מהווה סיכון ביטחוני, מדיני וחברתי למדינת ישראל. נו, באמת, יש גבול לכל אמירה, יש גבול לכל קנטור. אני חושב שאמירה כזאת, יותר משהיא מהווה עלבון לאינטליגנציה שלנו, היא אינה מוסיפה לדובר עצמו, שבעצם באמירה הזאת, לפי דעתי, אינו עושה שירות לדברים שרצה לומר.

אבל כאשר מדברים על סיכון ביטחוני, איך יכול חבר הכנסת שריד, שהיה שר בממשלה הקודמת, לדבר על סיכון ביטחוני כאשר הוא יושב בממשלה, שלצערי הרב בתקופת כהונתה, לאחר הסכמי אוסלו, בצער ובכאב, הביאה לטרור של 250 הרוגים, גברים, נשים וטף? לבוא ולדבר היום על סיכון ביטחוני – אני לא חושב שצריכים להעלות את זה באופן הזה ובצורה הזאת כדי לא לעשות גם השוואה מי מביא יותר ומי מביא פחות; אבל כאשר מדברים על סיכון ביטחוני, באמת האנשים שהיו בממשלה שהביאה עלינו גל של טרור שלא היה כדוגמתו מאז קום המדינה, בתקופה כל כך קצרה, כל כך מרוכזת, עם מספר הרוגים – – –

שבח וייס (העבודה):

אולי היא מנעה טרור והרג של 10,000?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

כן, אבל עובדה שעכשיו הממשלה הזאת, שנחשבת לממשלה קשה, בעצם מביאה למצב שאין בו טרור. אני לא רוצה להזכיר את התקופה של הפחד שהיה אז והדמורליזציה ואנשים שלא נסעו מאחורי אוטובוס ופחדו לצאת מהבתים ולא נתנו לילדים לצאת מהבתים, תקופה שהיתה קשה לכל אחד מאתנו, שלא באשמתנו כמובן, באשמת הצד השני בלבד. אבל לבוא ולומר שהיום יש סיכון ביטחוני? הייתי אומר, שכאשר אומרים את הדברים האלה, צריכים לחשוב בצורה יותר רצינית.

קל מאוד לממשלה להיות פופולרית, קל מאוד לעשות כך שיאהבו אותה במדינות ערב, שיאהבו אותה בעולם. אם רק נבוא ונסכים לדרישות של הפרטנרים, כולם יריעו לנו. מבחינת המדינות האחרות, להן זה משנה אם אנחנו נישאר או לא נישאר, ניסוג או לא ניסוג? הרי אין להן שום אפשרות לדעת את המציאות לאשורה. זה כמו שכאשר אני בא ושואל מי צודק בבוסניה – מישהו יודע מי צודק בבוסניה? לא יודעים. כך גם מתייחסים בעולם למצב כאן. אבל כאשר יש ביקורת על הממשלה גם מתוכנו, ויש ביקורת על הממשלה שאומרת שאנחנו הקשוחים, אנחנו אלה שלא מוותרים, אנחנו אלה שלא נותנים, אין ספק שהציבור יקבל זאת.

אני שמח שחבר הכנסת שריד נכנס לשמוע את הדברים. ובכן, קל מאוד לזכות בפופולריות, קל מאוד לקבל הסכמה של כל מדינות העולם. אם רק נקבל את התביעות של הפרטנרים שלנו באופן חד-צדדי, נקבל תרועות בכל העולם. תוכנית הוויתורים של הממשלה הקודמת לא הביאה למה שרצינו, לא הביאה לביטחון, חבר הכנסת שריד; היא הביאה לגל טרור ששטף את הארץ, לצערנו הרב, כפי שאמרתי, שלא באשמתנו אלא באשמת הצד שמנגד. אבל דווקא אותה מדיניות שהיתה אמורה להביא לשלום לא בדיוק הביאה לאותו יעד מיוחל, ודווקא אז מצב הביטחון היה מעורער בצורה משמעותית לעומת התקופה העכשווית.

הממשלה הנוכחית קבעה באופן מפורש, שהיא לא תיסוג לקווי '67, שהיא תשמור על האינטרסים הביטחוניים והחיוניים של המדינה, ובצד השני מבינים שיש מצב אחר. לכן, מהבחינה הזאת הם יודעים שלא ניתן יהיה להגיע להסדר שמבוסס על נסיגה לקווי '67, על חלוקת ירושלים, על כל אותם דברים שאולי עד לפני שנה הם חשבו שהם בהישג יד.

לכן, מדיניות הממשלה עצמה תישפט רק על-פי התוצאות שלה ועל-פי הדרך שבה היא תשמור על האינטרסים. היא לא תישפט על-פי הצהרות פוליטיות כאלה ואחרות של העולם הערבי, או של חלקים בתוכנו כאן. זה לא מה שיעשה את הדברים לנכונים או לבלתי נכונים.

גם את יחסי ישראל-ערב אין למדוד לפי ההצהרות. אומנם ההצהרות אינן מוסיפות ואינן תורמות להפשרת האווירה, אבל, בסך הכול הפרויקטים הכלכליים עם ירדן מתקדמים יפה. בממשלה הוחלט בשבוע שעבר לקדם את הנושא של שדה התעופה הבין-לאומי וללכת לכמה חודשים של ניסיון משותף לפתוח אותו שדה בין-לאומי. לכן, להגיד עכשיו שיש לנו בעיה עם כל מדינות ערב, יש לנו

בעיה עם כל העולם – זה מוציא קצת את הדברים מפרופורציה ובינם לבין המציאות אין דבר וחצי דבר.

יוסי שריד (מרצ):

דבר וחצי דבר?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת שריד, אני לא חושב שהמפעל הציוני עומד בפני נפילה. גם כשרוצים לתאר תמונת מצב, צריך לתאר אותה ולא לגלוש לגוזמה. כולנו יודעים, גם אתה יודע, שהמפעל הציוני אינו עומד ליפול. במוצאי-שבת הייתי באירוע כלשהו, שם דיברתי עם מישהו מהצד השמאלי של המפה. הוא התחיל לדבר אתי על המצב הקשה של המדינה ועל כך שבו המדינה הולכת לאבדון. אמרתי לו שהאופוזיציה תמיד רואה את הדברים בצורה הרבה יותר קודרת ושחורה. כאשר אתם הייתם בשלטון, אני זוכר שאנחנו היינו בטוחים שממשלת רבין מובילה את המדינה להשמדה, להרס, לסוף, זו היתה הרגשה של חלקים רבים באופוזיציה. לא זה היה נכון ולא מה שאומרים היום נכון. התמונה תמיד היא בראיית המסתכל. להגיד שהמפעל הציוני עומד לקרוס או עומד ליפול, או להציל את המדינה מידי נתניהו, חבר הכנסת שריד, זה קצת מופרז, אם לא למעלה מזה.

גם כאשר אנחנו מדברים על הדברים שבהם אנחנו נתקלים בקשיים, הרי הממשלה הזאת בנויה משמונה סיעות, משמונה שותפות קואליציוניות, דבר שלא היה בעבר, ואין ספק שזה מקשה עליה את פעילותה. זאת, לעומת הממשלה הקודמת, שמנתה שתי מפלגות בלבד, וכך ניהלה את המדינה. עכשיו יש שמונה שותפות, שכל אחת מהן סוחבת לכיוון אחר. אין ספק שהדבר מקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

כאשר היה צריך לקצץ 800 מיליון לא היתה לכם בעיה.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

בנושא הקיצוץ. תראי, אני לא רוצה לבוא חשבון עם כל אמירה. גם כאשר מדובר בשביתות, אני מרשה לעצמי לומר, ידידי חבר הכנסת שריד, אתה מדבר על הסגל הזוטרי ועל הפסיכולוגים. הרי השביתה של הסגל הבכיר בתקופה שבה הייתם בשלטון היתה הארוכה ביותר בתולדות המדינה –

שבח וייס (העבודה):

זה היה הסגל הבכיר, היו להם רזרבות, לזוטרים אין רזרבות.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

להם היו רזרבות. אני לא זוכר אם השביתה נמשכה 79 ימים או 89 ימים, היא נמשכה לאורך חודשים, עד אשר חבר הכנסת שוחט, השר לשעבר, נעתר לדרישות שלהם ושילם. יהיו שיאמרו שזה בצדק לאור אותם סכומים לא גדולים שהם קיבלו, דבר שכמובן הביא לפריצה די משמעותית בהסכמי השכר.

אין ספק שהשביתה של הפסיכולוגים צודקת מעצם העיקרון, העבודה שהם עושים היא עבודת קודש, וזה לא לתפארת המליצה, כולנו יודעים עד כמה הם עוזרים ומסייעים לקבוצות חלשות באוכלוסייה לאו-דווקא מבחינת המעמד הכלכלי אלא מבחינת האפשרויות שלהם להתמודד עם חיי היום-יום וחיי השעה. משרד האוצר תמיד רואה את התמונה בכללותה, את מאה הסקטורים שעומדים בתור. אם אכן האוצר ייתן לסקטור מסוים, לאור שיטת ההצמדה במקומותינו, השיקול שלו הוא הרבה פעמים שיקול אחר וקשה, שיקול שקשה לקבל אותו, הרבה פעמים השיקול הזה אפילו נראה לא אנושי, אבל זה חלק מהשיקול של מי שרואה את התמונה כולה, ולא רק סקטור אחד, ונותן העדפה לסקטור זה או אחר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הם נתנו לכולם, ואותם שכחו.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אני לא רוצה לבוא אתך חשבון. אני מזכיר לך, שערב הבחירות להסתדרות היה דווקא עניין עם המפלגה של חבר הכנסת שריד וחבר הכנסת רמון. חבר הכנסת רמון השתולל אז. בתור אדם שאני נמצא אתו בקשרי עבודה ובקשרי ידידות – אני זוכר את התקופה של מאי 1994, כאשר חודש לפני כן, בהסכמים, ב-1 באפריל, חילק השר שוחט בצורה הנדיבה ביותר לחיים הברפלד. היתה סערה של "חיים חדשים" יחד עם מרצ על כך שזה שוחד בחירות מהמדרגה הראשונה. הסכמי השכר שנפרצו אז היו חלק מאותה האצה בהוצאות הממשלה – חלק מההוצאות היו נכונות – ואותם הסכמים הביאו לפריצה כמעט בלתי אפשרית של הסכמי השכר ולגידול בהוצאות, דבר שחייב את הממשלה הזאת, אשר הגיעה לשלטון, לבצע אותו קיצוץ.

אין הממשלה הזאת חושקת בקיצוץ, אין הממשלה הזאת מעוניינת בקיצוץ לשם הקיצוץ, אבל כאשר הגידול בהוצאה הציבורית ב-1995 עמד על 18% בשנה – זה דבר שאין הדעת סובלת. נכון שממשלות סוציאליסטיות מגדילות בדרך כלל את ההוצאה הציבורית, זה קיים בכל העולם, וממשלות שנחשבות יותר שמרניות או ליברליות, איך שנקרא לזה, מקטינות את ההוצאה הציבורית, אבל צריך למצוא את האיזון. לכן אני בדעה, שלאחר הקיצוץ העצום של 8 מיליארדי שקלים, יש לבדוק מה עושים בשנת 1998 כדי שלא להגיע למצב של גידול אמיתי באבטלה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, לגבי הפסיכולוגים, ברשותך, יש הסכמה של ההסתדרות – שהיא עדיין מנהיגה את ציבור העובדים – לא לקבוע שום סוג של הצמדה. יש הכרה של הממשלה שזה איזה אי של הזנחה, גם בעבר. מדוע יש תמיכה נלהבת של שר העבודה והרווחה בפתרון הבעיה – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת וייס, לצערי הרב, בשבוע שעבר הושבתה מדינה שלמה, היא לא הושבתה בגלל הפסיכולוגים. הפסיכולוגים שובתים חודשיים, הם לא מעניינים את ההסתדרות. לומר עכשיו שההסתדרות רואה בהם משהו שצריך לעשות בשבילו ולעזור לו – – –

שבח וייס (העבודה):

ההסתדרות משלמת את שכרם.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת וייס, אתה חבר כנסת ותיק, אתה בכנסת מ-1981?

שבח וייס (העבודה):

נכון.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אומנם אני לא חבר כנסת כל כך הרבה שנים, אבל מאז הגעתי אני נמצא בבניין הזה בכל עיתותי. אני זוכר מצבים שבהם גופים יותר חלשים לא קיבלו את הסיוע וגופים יותר חזקים קיבלו את הסיוע. מדינה שלמה שבתה ביום חמישי לאות הזדהות לא בשביל הפסיכולוגים; לא ראיתי שההסתדרות עשתה מעשה להשבית את המדינה בשביל הפסיכולוגים. לפי דעתי, הפסיכולוגים נמצאים בתחתית הסולם, במצב כמעט מביש. אני אומר זאת גם על סמך היכרות שלי עם חלק מהאנשים, לא מהארגון עצמו אלא מפסיכולוגים שאתם אני משוחח שיחות פנים אל פנים. בשיחות חבריות, כאשר רואים את המשכורות מועלים טיעונים קשים, גם של הרופאים והאחיות וכל מי שעובדים בתחום הרפואה והבריאות, הרבה פעמים הם מקבלים תגמול הרבה יותר קטן ממה שהם צריכים לקבל.

הזכרת מה שהזכרת, ההסתדרות יכולה לומר מה שהיא אומרת, אבל הארגונים הם עצמאיים. אני לא רואה את הארגונים עומדים בשקט כאשר הדבר הזה קורה. אני אומר עוד הפעם: דיברתי עם כל מי שצריך לדבר שצריך למצוא פתרון נקודתי בכיוון הזה בלי לפרוץ אותם הסכמי מסגרת.

היום אנחנו נמצאים בשבוע האחרון של המושב. המושב האחרון היה סוער, היו בו הרבה הצעות אי-אמון, יש כאלה שאומרים יותר מדי, יש כאלה שאומרים שהצעות האי-אמון כבר אינן מעניינות אף אחד, אין נוכחות באולם, אנשים אינם רוצים לבוא, מפלגות מהסיעות המרכיבות את הקואליציה יכולות לאיים השכם והערב שהן כן מצביעות או לא מצביעות, שרים נכנסים או לא נכנסים.

לזילות המוסד הזה הרבה סיבות, אבל בראש ובראשונה ההתייחסות של האופוזיציה היא שתביא להתייחסות הקואליציה. כמו שאמרתי, אם האופוזיציה עצמה לא תתייחס למוסד הזה ברצינות, ההצעה של שרים וחברים בקואליציה להפסיק לבוא להצבעות אי-אמון, כי חבל על הזמן, ואפשר להביא אולי להישג של האופוזיציה במקרה אחד או בשני מקרים שבו הם ניצחו, כביכול, מול מצב שלא נבוא בכלל ואז לא יהיה להם שום הישג – לפי דעתי אסור לתת לכך יד ולתרום לזה. צריך לעשות הכול, כדי שבסופו של דבר המוסד הזה, שהוא חשוב, יישמר ונוכל לשמור על כלים פרלמנטריים אמיתיים.

לסיכום, העם אמר את שלו במאי 1996. אני בטוח, שגם אם היו היום בחירות, העם היה אומר את שלו פעם נוספת ובוחר בבנימין נתניהו לראשות הממשלה. אינני מדבר בשם העם כולו, לא קיבלנו את המנדט לדבר בשם העם כולו – לא כמו חלק מהמציעים – אני מדבר בשם אותו גוש ואותה קבוצה אדירה שנתנו את קולם לנתניהו. אולי חלק חושבים שצריך לעשות יותר, חלק חושבים שאולי צריך לעשות דברים בצורה שונה, אבל, בסך הכול, הציבור כציבור שתומך בממשלה הזאת מחזק את ידיה, הציבור כציבור רואה את ההישגים של השנה האחרונה כהישגים גדולים, מול האופוזיציה שרואה בכך כישלונות.

עצם העובדה שאין ריצה לגבולות '67 – הציבור שתומך בממשלה הזאת רואה בכך הישג. עצם העובדה שמחזקים את ירושלים ובונים בהר-חומה – הציבור שתומך בממשלה הזאת רואה בכך הישג. עצם העובדה שהטרור כמעט נפסק – הציבור שתומך בממשלה והציבור כולו רואה בדבר הזה הישג. עצם העובדה שהממשלה הזאת נוהגת באחריות גם במישור הכלכלי והלכה לקיצוצים מכאיבים שאינם, כמובן, עוזרים ומסייעים, אבל עם רצון ללכת לתהליך שיקום והבראה – הציבור שתומך בממשלה הזאת וכלל הציבור במדינה רואה בדבר הזה הישג.

אני חושב שכל הדברים האלה ביחד מביעים את הצורך, אדוני היושב-ראש, שהכנסת תדחה, גם היום, את הצבעות האי-אמון בראש הממשלה, וכך נוכל, באמת, להמשיך בתנופת העשייה, להגיע לפגרה כאשר יש לנו אפשרות לעסוק בדברים האמיתיים, בדברים הנכונים, ולא להתעסק, באמת, באותן זוטות שנאלצנו לעסוק בהן לאחרונה. תודה רבה.

שבח וייס (העבודה):

— — — בהצעת אי-אמון אחת תתמוך.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני סגן שר הביטחון, על תשובותיך והתייחסותך למנמקים.

נתחיל את הדיון – – –

אברהם פורח (מרצ):

– – –

היו"ר ל אדרי:

סליחה, אדוני?

אברהם פורח (מרצ):

זה ממשיך – – – סגן השר חושב שמה שהיה פה, למשל, ביום רביעי בשבוע שעבר זה זוטות.

היו"ר ל אדרי:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים. ראשון הדוברים – חבר הכנסת סאלח טריף, חמש דקות. אני מבקש לציין שאנחנו דנים בהצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה. כן אדוני?

שבח וייס (העבודה):

יש לי בקשה אליך. אולי תזמין קצת חברי כנסת לאולם – – –

היו"ר ל אדרי:

אני מסכים אתך, אבל מי כמוך יודע, אדוני, אתה היית יושב-ראש הכנסת, אתה פרלמנטר ותיק, אתה פעיל מאוד בבניין הזה, אתה ידוע בדרך שלך להשתתף בדיונים. אני לא יכול לעשות דבר ולא חצי דבר בעניין הצעתך. אני מודה לך על הצעתך, אבל כנראה גם המוסד של האי-אמון, כפי שאמרת, מאבד מהחיוניות שלו.

שבח וייס (העבודה):

לא היה דבר כזה.

היו"ר ל אדרי:

אני מסכים אתך, אדוני. גם קואליציה וגם אופוזיציה. משני הצדדים.

שבח וייס (העבודה):

גם הממשלה.

היו"ר ל אדרי:

גם הממשלה. כולם יחד.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר ל אדרי:

אני חושב שאולי באחת מישיבות הנשיאות נצטרך להעלות את הנושא הזה על סדר-היום.

שבח וייס (העבודה):

בוועדת הכנסת.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

איך קורה – – –

סאלח טריף (העבודה):

הנה חבר הכנסת בויים שמע את דבריו ונכנס.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

איך קורה – – – איך קורה דבר כזה?

היו"ר ל אדרי:

אדוני חבר הכנסת זיסמן, אתה מייצג 25% מסיעתך.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

היו"ר ל אדרי:

אנחנו בקושי 8.5%.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת סאלח טריף, חמש דקות לרשותך.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

היו"ר' אדרי:

מי יודע? מי יודע?

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אומנם חמש דקות הן מעט זמן, אבל גם במעט הזמן הזה שאנחנו מדברים כאן על האי-אמון הזה בממשלה, קשה לי שלא להתייחס לחלק מדבריו של סגן שר הביטחון חבר הכנסת סילבן שלום. זה מצחיק, כל ההחלטות וכל הדברים שמובאים לכנסת בשם הממשלה לפעמים מצחיקים, או בתשובות שניתנות, הזעקות כמו שהיום היו לנו, זעקה אמיתית של חבר הכנסת יוסי שריד בשם סיעת מרצ על מצבה של המדינה, על מצבנו בכלל.

כשחבר הכנסת סילבן שלום, אדוני היושב-ראש, אומר שמדינות ערב והעולם הערבי והפלשתינים התרגלו לממשלה החדשה, התרגלו, הם מבינים שהיא ממשלה לא ותרנית, שהיא ממשלה שעומדת על שלה, אני באמת תוהה, האם הוא צוחק עלינו, צוחק על עצמו? הם באמת התרגלו, התרגלו לממשלה הלא-רצינית הזאת, ששנה אחת שלמה שהיא מכהנת ייצרה את כמות הטעויות והבלבולים והצרות הכי גדולות שהיו למדינת ישראל. לא היתה טעות אחת שלא נעשתה באיזשהו תחום. הגענו למצב כל כך קשה, לא רק בתחום המדיני, אלא חברי יודעים, חברי מהקואליציה – כל אחד קם בבוקר ומסתכל על עצמו בראי – הרי יודעים את האמת ויודעים שראש ממשלה כמו שיש לנו היום לא היה למדינת ישראל, ראש ממשלה שבמשך שנה אחת עשה כל כך הרבה משברים וטעויות לא רק עם העולם הערבי, אדוני היושב-ראש, אלא עם עצמו, עם סיעתו, עם הקואליציה שלו.

אני לא זוכר, חברי חבר הכנסת שבח וייס, בהיסטוריה הקצרה שלי בכנסת, שממשלה הניחה בתוך שנה כל כך הרבה הסכמים חדשים ומחודשים עם כל סיעותיה בקואליציה, וכל הסכם עלה לנו מחדש, עלה לקופה הציבורית, עלה למדינה בדם וגם בדמים.

שבח וייס (העבודה):

לגבי דם זה סיפור אחד. לגבי דמים – – –

סאלח טריף (העבודה):

הם יודעים, גם הם יודעים, אבל המצחיק הוא, שסילבן שלום, סגן שר הביטחון, אומר, שבעולם הערבי התרגלו לממשלה הזאת. אכן התרגלו. הם התרגלו שזה ראש ממשלה לא רציני, שזאת ממשלה לא רצינית, שאי-אפשר לסמוך על המלה שלו, שאי-אפשר לשבת עם ממשלה כזאת, ולכן הם מתרגלים, ולדאבוננו גם אנחנו מתרגלים שהיום אפילו המלך חוסיין כבר לא רוצה לפגוש את ראש הממשלה. לא רק זה, ערפאת אומר: בשביל מה? אין תכלית, חבל על הזמן – חבר הכנסת זיסמן – ואני אומר את זה בכל הכנות ולא בנימה של ביקורת צינית – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

סאלח טריף (העבודה):

זה לא על חשבוני.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — 50 מיליון — — — אז הוא רצה לפגוש — — — עכשיו הוא לא רוצה.

סאלח טריף (העבודה):

— — — אדוני הנכבד

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

סאלח טריף (העבודה):

אדוני הנכבד, אלה ההישגים של הממשלה, שהם גם נותנים, אבל הם מקבלים ועושים כל כך הרבה צעדים שמביאים לבוז הזה, ליחס הזה, לניכור הזה בעולם הערבי כולו, ולמה? חבר הכנסת זיסמן, למה הדברים האלה קורים?

אכן, מצבה הבין-לאומי והאזורי של ישראל כפי שהיה בממשלה הקודמת, ואתה היית חלק ממנה, חלק מהקואליציה שלה, היה כל כך חזק, כל כך טוב, שזה לא רק השפיע על ישראל, אלא הדלת היתה פתוחה במדינות המפרץ, בכנות ובאמיתות, בעולם, בארצות מערב-אפריקה, בכל העולם הערבי, בעולם כולו, וגם הכלכלה הישראלית התחילה לפרוח, לשגשג, כי היתה אווירה של שלום, עם כל הפיגועים הקשים שהיו, שכולנו כואבים, אבל היתה אווירה שהולכים לתהליך היסטורי של פיוס, של שלום, והכול השתנה.

תהליך השלום תקוע וחלקים בקואליציה שמחים ועוזים על כך שזה תקוע, שהם מטרפדים את הסכמי אוסלו, שהם לא מיישמים כלום, שהם מוכרים מס שפתיים. הסורים, לפי הבחנתו של הרמטכ"ל – הרמטכ"ל אמר שהסורים חושבים על מלחמה; והמאזן האסטרטגי של ישראל לא פשוט היום, לא כמו בעבר – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

סאלח טריף (העבודה):

— — — אני אומר את זה משום — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ר' אדרי:

— — — חבר הכנסת זיסמן, אפשרתי לך — — —

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

היו"ר ר' אדרי:

— — — אדוני, אדוני, אפשרתי לך — — —

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר ל אדרי:

לא. אני מבקש ממך. אפשרתי לך שתי קריאות ביניים ולא הערתי לך. אנא ממך, בדרך הזאת לא מקשיבים. אדוני.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

סאלח טריף (העבודה):

אני אשיב לכם מייד.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

היו"ר ל אדרי:

אדוני חבר הכנסת זיסמן וחבר הכנסת בונים, אנא מכם.

סאלח טריף (העבודה):

אני שמח שעוררתי את תגובתכם, ומייד אשיב לכם. ברשות היושב-ראש, אני אומר לכם, רבותי, שהבעיה היא, שהקואליציה המוזרה הזאת גוררת אותנו למתיחות כל כך קשה עם העולם הערבי, עם

הסורים – אפילו היום, במצב הנוכחי, אחרי שאישרתם כאן בכנסת את החוק של הגולן, שלפי דעתי הוא מיותר. היו חוקים במדינת ישראל, מה הועילו לנו להסכמים בין-לאומיים? אפילו היום ממשלת סוריה עדיין מוכנה לקבל משלחת של ערביי ישראל, עדיין, מתוך תקווה – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

בלי יהודים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

סאלח טריף (העבודה):

גם בלי אנשים כמוני.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר אדרי:

חבר הכנסת בויס, הקשבנו לכמה הערות ביניים שיש בהן טעם. אנא ממך. חברי הכנסת, אני מבקש יותר רצינות – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

היו"ר ל אדרי:

לא, לא, אדוני. אנא ממך.

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת בויס, אני כבר צרוד, אני לא יכול לענות לכם, כי אתם צועקים – – –

היו"ר ל אדרי:

אבל הם מקשיבים לך.

סאלח טריף (העבודה):

זה חשוב – – –

היו"ר ל אדרי:

אתה מעורר עניין.

סאלח טריף (העבודה):

זה חשוב כי אני אומר אמת וזה מעורר. אני אומר לכם, חבר הכנסת זיסמן, שאין עוד ממשלה, אין עוד גורם באזור שמערער את היציבות של האזור כמו ההחלטות של ממשלת נתניהו. קח אותן אחת לאחת, לשיטתכם. תראה, אפילו ה"חזבאללה", כסורי, שרוצה לחסל את ישראל – שומר על ההבנות היום. ה"קטיושות" המשופרות שלו לא באות בכלל, אנחנו לא שומעים עליהן תקופה ארוכה, ואתה רואה שאפילו ערפאת והרשות הפלשתינית מטפלים בטרור.

היו"ר ל אדרי:

אדוני – – –

סאלח טריף (העבודה):

אדוני הנכבד, אני מייד מסכם, פשוט הפריעו לי כל הזמן.

היו"ר ל אדרי:

אני מבקש.

סאלח טריף (העבודה):

אני אומר לך, אדוני היושב-ראש, שהחלטות כמו שהתקבלו בממשלה, החל מהמנהרה האומללה שהביאה לנו את מיליון התיירים, וכלה בתוכנית הבנייה בהר-חומה, וכלה עכשיו בהחלטה החדשה שלא מתואמת בין אולמרט לנתניהו על ראס-אל-עמוד, וההצבעה על חוק שריון חוק הגולן – הממשלה מחליטה אחרת ובכנסת מצביעים בניגוד להחלטת ועדת השרים לענייני חקיקה.

זה המצב שהגענו אליו, אדוני היושב-ראש, איבה גוברת לישראל בעולם הערבי. לדאבוני, המצב קשה ביותר, ויש כל הזמן צעדים נוספים שהממשלה הזאת יוזמת כדי לדרדר את המצב מרע ליותר גרוע, ובמצבנו האזורי והבין-לאומי הקשה נדרשת לנו הנהגה אחראית, ותפקידה של מנהיגות ראויה כזו להוביל את ישראל בדרך הנכונה ולא להתכופף למציאות כל כך עגומה, כל כך מעוותת, כל כך מסוכנת, של קואליציה שמטרפדת מהלכים, קואליציה בלתי אחראית שמובילה אותנו ליותר התנחלויות ופחות שלום.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת סאלח טריף. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר שטרית; אדוני – חמש דקות לרשותך. אחריו – חבר הכנסת נסים דהן. אנחנו דנים בהצעת אי-אמון בראש הממשלה. בבקשה, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני תמה עד כמה אפשר להמשיך בריטואל הזה שבוע אחר שבוע. אבל אנחנו לא מתעייפים. אני מוכן לעלות לכאן כל שבוע ולענות מחדש על הצעות אי-אמון.

אברהם פורח (מרצ):

אם לא יהיו הצעות אי-אמון, יהיו הצעות לסדר-היום על אותם דברים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הכול מותר. אבל צריך להפסיק עם המשחק הזה של אי-אמון, שיודעים מראש שאין לו שום סיכוי, זה סתם ריטואל שלוקח ארבע שעות – –

נסים דהן (ש"ס):

תקרא לזה הצעה לסדר-היום.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

– – ובינתיים חוסם את הצעות החוק וההצעות לסדר-היום שנמצאות על השולחן ומחכות. וחמור מזה, חבר הכנסת פורז, עכשיו אני שומע שהאופוזיציה עושה מאמצים רציניים להראות ולהוכיח שאפשר להגיש הצעות אי-אמון גם בפגרה.

אברהם פורח (מרצ):

אני מתנגד לזה בכל תוקף. צריך לקיים נוהל גם כאשר לא נוח.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני שמח לשמוע את זה. בדיוק, כי הרי "יום עסל ויום בסל", פעם אנחנו בממשלה, פעם הם יכולים להיות בממשלה, ואי-אפשר לעשות את שיקול הרגע, מתי נוח לי שיהיו הצעות אי-אמון בפגרה ומתי לא נוח שיהיו הצעות אי-אמון בפגרה.

אני מציע לידידי מסיעת מפלגת העבודה לרדת מהעץ הזה ולא לחפש עצות משפטיות, כי אם לא תהיה לנו ברירה, וגם אם יש עצה משפטית כזאת אני כבר אומר לכם: אנחנו נכנס את ועדת הכנסת, ויש לנו רוב בוועדת הכנסת, ונשנה את התקנון ונבהיר אותו כך שזה יהיה בלי אפשרי. פגרה פירושה פגרה. אנשים מתכננים את זמנם, נוסעים לחוץ-לארץ, למקומות אחרים. אתם מתארים לעצמכם שכל שבוע נתחיל להזעיק את כל חברי הכנסת מכל העולם, אתכם ואותם, כדי להצביע הצבעת אי-אמון שאין לה שום סיכוי והיא עוד ריטואל שנתי. זה נשמע פשוט לא לעניין ולא רציני.

אברהם פורח (מרצ):

אתה צודק בזה במאה אחוז.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

תודה רבה, אדוני.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אברהם פורז (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתייחס לסיבות להעלאת הצעות האי-אמון. ראשית – – –

היו"ר ל' אדרי:

חבר הכנסת פורז, אני לא הערתי לך כאשר הצעת הצעות הגיוניות והערת הערות. אנא ממך,
תאפשר – – –

אברהם פורז (מרצ):

חבר הכנסת רביץ – – –

היו"ר ל' אדרי:

אדוני, אבל אפשר גם להתאפק. לא חייבים תמיד להשיב. אני מודה לך, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להתייחס בקצרה להצעות שמועלות ועל-פיהן מוגשת הצעת אי-אמון.
ראשית, הצעה ראשונה של סיעות העבודה ומד"ע-רע"ם: דבריו לכנסת, לציבור, ערעור מצב הביטחון

והיחסים עם מדינות ערב. קודם כול, ננתק מה שאיננו ברור מאליו. מדובר פה על ערעור מצב הביטחון. העובדות, אדוני היושב-ראש, מדברות בעד עצמן. שנתיים לפני שקמה הממשלה הזאת היו 200 הרוגים מפיגועי טרור בישראל. בשנה וחצי של הממשלה הזאת נהרגו שלוש נשים בפיגוע טרור בתל-אביב. זה הכול. אז יש פחות ביטחון או יותר ביטחון?

אברהם פורז (מרצ):

אז ערפאת נלחם בטרור או לא?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ערפאת, אם הוא רוצה הוא יכול להילחם בטרור. ואני חושב, שבקדנציה הזו, חבר הכנסת פורז, הוא נלחם בטרור, מכיוון שהוא מעוניין לעשות את זה, מכיוון שהוא מבין את האימפליקציה של אי-מלחמה בטרור והוא מבין שאם הוא לא יעשה את זה – הלך לו הסכם השלום.

חבר הכנסת פורז, נוח לי לדבר אליכם, כי אני תמכתי בהסכם השלום, אני תומך בשלום בכל לבי. אבל, אני רוצה לדעת, שאני באמת מקבל שלום, שהפרטנר שלי מתכוון לשלום, שהוא ממלא את המחויבויות שלו בהסכם הזה, שהוא באמת נלחם נגד טרור, שהוא לא נותן אור ירוק כשמתחשק למישהו לשים פצצות בתל-אביב, שהוא באמת מחנך את הציבור שלו ואת הילדים שלו לשלום, שהוא לא הופך את "המהנדס" יחיא עיאש למרטיר, שהוא לא קורא את הציבור שלו לג'יהאד. אז – אהלן וסהלן. אני בכל הלב אומר ואני לא מתבייש לומר, חבר הכנסת פורז, אתה יודע את עמדותי, אני אומר אהלן וסהלן. אני מושיט לא יד אחת, שתי ידיים לשלום. אבל, בואו נעשה שלום אמת.

לא יעלה על הדעת, שכל פעם שמשוהו לא מוצא חן בעיניו, הוא מעורר את העולם ומדבר נגד ישראל. בגלל הבנייה בהר-חומה, והסכם אוסלו לא אומר מלה וחצי מלה על כך שלישראל אסור לבנות בהר-חומה, ערפאת הפך את זה לקזוס בלי. אין פורום בין-לאומי אחד שיושבים בו פלשתינים או ערבים אחרים, כמו סורים ולבנונים – ואני מוכן להגיד לשבחם של המצרים, הירדנים, המרוקנים, אפילו האלג'ירים והתוניסאים בפורומים שנכחתי בהם: הם מסתפקים באיזה משפט לצאת ידי חובה, אבל בסך הכול נראה להם תהליך השלום בצורה חיובית ורצינית.

אברהם פורז (מרצ):

מה אתה אומר על זה שאין בנייה לערבים במזרח-ירושלים?

נסים דהן (ש"ס):

יש הרבה מקומות בנייה לערבים, אבל הם לא רוצים לבנות.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חכה, אני בעד שיבנו לערבים במזרח-ירושלים. חבר הכנסת פורז – – –

היו"ר ל אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת פורז, אני מבקש ממך, לא עוד קריאות ביניים. היו לך שש קריאות ביניים, כיבדתי אותן, אנא ממך. תודה. בבקשה, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ראשית, חבר הכנסת פורז, ראש הממשלה הודיע, שבהר-חומה, פרט לבניית 4,000 יחידות דיור ליהודים, יש שם שטח מתוכנן לבנייה של עוד 3,000 יחידות דיור לערבים.

שכונות במזרח-ירושלים שבהן מציעים לבנות בנייה לערבים. אני מסכים אתך שצריך אשנית, איתרו גם שם להחיש את הקצב ולהורות להם הלכה למעשה על בנייה. אין לי שום דבר נגד זה. אבל שלא יגידו לנו לא לבנות בירושלים. אפילו לגרסתו של ערפאת, שאומר: ירושלים תהיה במשא-ומתן על הסדר קבע, בבקשה. אז היא תהיה בהסדר קבע. מה יפריע אם יהיו עוד 4,000 יחידות דיור ליהודים ו-3,000 לערבים? על אלה אי-אפשר לדון? זה נשמע לי פשוט לא נורמלי. ובכל פורום בין-לאומי הם תוקפים את ישראל בצורה קיצונית ביותר. מי שפניו לשלום לא מתנהג ככה. הצעות שבאו לאו"ם לדיון באו באמצעות מדינות ערב, הפלשתינים כמובן בראשם.

אבל ראש הממשלה אמר לגבי האו"ם: "או"ם שמום", כמו שאמר בן-גוריון. אני רוצה להגיד לו, שלא צריך להזדקק לביטוי הזה. אדוני חבר הכנסת רביץ, יש בתורה ביטוי לזה. כתוב: אל תראום.

אדוני, בחוג בין-לאומי כזה, שיש בו רוב ויש בו קבוצה גדולה מאוד של מדינות ערביות ופרו-ערביות, לא בעיה להעביר כל החלטה. כבר למדנו את העניין הזה של ציונות וגזענות וכל מיני החלטות אחרות. לא שאני שמח על ההחלטה, חלילה וחס, להיפך. אני רוצה ששמה של ישראל בקהילייה הבין-לאומית יהיה בהיר ונהיר ושיהיה ברור למה אנחנו מתכוונים. נכון, יש מי שחושב, שאולי אם הממשלה תיתן לערפאת כל מה שהוא רוצה הוא יהיה "ילד טוב ירושלים" ולא יתקפו אותנו באו"ם ולא בשום מקום אחר. השאלה – לכמה זמן. לחצי שנה? לשנה? עד הפעם הראשונה שמשוה לא ימצא חן בעיניהם? ככה אי-אפשר לנהל מערכת יחסים. זה בדיוק כמו בנישואים. הרי לא יעלה על הדעת שלפני הנישואים בני הזוג מוותרים זה לזה על כל דבר, ויום לאחר הנישואים הכול מתהפך. אם אחד הצדדים חושב שהשני מרמה אותו, הוא לא יתחתן אתו.

לכן אני אומר: גם בעניין הזה של שלום, אנחנו צריכים להיות משוכנעים בכוונות האמיתיות של הפלשתינים ושל ערפאת לשלום. ואז, כמו שאומרים בערבית, אדוני היושב-ראש, אהלן וסהלן. בואו נגיע להסכמים, נלך לקראתם, ואני בעד הליכה לקראת שלום, כדי להגיע להסדר קבע.

תגיד לי מה יותר הגיוני מזה שראש הממשלה אומר לערפאת: בוא נדלג על השלבים וניגש ישירות להסדר הקבע; למה יש לערפאת אינטרס לדחות את ההצעה הזאת, לשבת מייד על הסדר קבע? למה להמשיך ללכת בשיטת השלבים, כשכל שלב בונה אי-אמון יותר גדול, בונה חיכוכים יותר גדולים? למה לא לגשת מייד למשא-ומתן על הסדר קבע, עד אשר יגמרו את כל הבעיות, ונדע אם יש לנו הסכם או אין לנו הסכם? אם ראש ממשלת ישראל מציע את זה וערפאת דוחה את זה, אנחנו אשמים?

לכן, רבותי, לגבי הצעת האי-אמון בשל ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב, מי שאינו סבור שישאל צריכה לתת הכול מכול כול לכל מי שמבקש כל דבר – אסור לו שיתמוך בהצעה הזאת.

אדוני היושב-ראש, אני רואה שזמני אומנם נגמר, אבל הפריעו לי, ובשתי דקות נוספות אתייחס רק להצעה אחת מתוך האחרות.

אחת משתי ההצעות האחרות עוסקת בסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה. הקומביניציה הזאת בכלל מוזרה, על-פי הצעת סיעת חד"ש-בל"ד – הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה. לא בהכרח יש קשר בין השניים הללו. או ההצעה של מרצ – השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל. מילא מצב מדיני, ניחא. יכולים לחלוק על מדיניותו. אבל מה זה שייך לעניין החברתי?

העניין החברתי הוא כולו תולדה של החלטות כלכליות. ובתחום הזה, רבותי, צריך להודות על האמת. הממשלה הזאת עושה פעולות כדי לאזן את המצב במשק, כי קיבלו משק עם 14 מיליארד שקלים גירעון, עם חובות חוץ של למעלה מ-21 מיליארד שקלים, עם מדד אי-שוויון הגבוה ביותר שהיה בישראל, שנעשה בתקופת הממשלה הקודמת. ולא שמעתי את הצעקות. לגבי ממדי העוני, הוכחנו שנה אחר שנה בממשלה הקודמת שממדי העוני גדלו. אז אני לא תוקף את הממשלה הקודמת. אבל אל תרחצו בניקיון כפיתם, כי הן לא נקיות.

אני מודה, אני תומך בכל לבי במתן עדיפות עליונה לנושאים החברתיים, ובעיקר לחינוך, שהוא הגורם המובילי החזק ביותר בתחום החברתי. רק באמצעות החינוך אפשר להוציא אנשים מעוני, ולא באמצעות שום כלי אחר. כי מי שרוצה שאנשים לא יהיו רעבים, שלא ייתן להם כל יום דגים. במקום זה – ייתן להם חכה וילמד אותם לדוג, והם יתפסו את הדגים בעצמם.

הממשלה הזאת הודיעה, חרף הקיצוצים, חרף העובדה שפוגעים על-ידי קיצוצים בכל משרדי הממשלה, וכפי שידוע לכם, אנחנו כקואליציה התנגדנו לחלק מהקיצוצים שהממשלה הציעה, דווקא לגבי השכבות החלשות, קצבאות ילדים, הוצאות בריאות – לא ראיתי את האמיצים בצד הזה של הבית מצביעים נגד הממשלה שלהם, כשהממשלה שלהם קיצצה, או כשהיא לא הסכימה להפעיל יום חינוך ארוך, או כשהיא פגעה באוכלוסיות החלשות. הם הצביעו אן-בלוק נגד כל ההצעות שלנו. אנחנו לפחות הוכחנו שאנחנו לא נבהלים, גם לא מהממשלה. ואנחנו יכולים לשכנע את הממשלה, אם היא לא בדרך טובה, בהצבעה, לבטל גזירות על הציבור, גזירות שלא היו קיימות.

והממשלה הזאת עושה. אני חושב שהיא עושה בעניין הזה, אולי לא את כל המלאכה, יש עוד הרבה מה לעשות, למשל בתחום השיכון, ששם הבעיה קשה מאוד. אדוני היושב-ראש, אתה מומחה בשיכון, כמי שהיה יושב-ראש חברת "שיכון עובדים". דרך אגב, מכרו אותה בנזיד עדשים. אינני מבין איך

ההסתדרות מוכרת נכס כזה במתנה למישהו. זו בכלל בדיחה. אם מישהו היה בודק את המכירה הזאת, לדעתי זה היה סקנדל בלתי רגיל. ואתה יודע בדיוק על מה אני מדבר.

אבל, אתה מומחה לשיכון. היום קראתי מסמך שהוגש על-ידי כלכלן של מפלגת העבודה לחברי סיעת העבודה; שמו אלכס בלאו. והוא אומר, בצדק, ש-80% ממשקי הבית בארץ מסוגלים לשלם משכנתה רק בהיקף של 20,000 דולר. כי הוא יוצא מהנחה שאסור לקחת מבן-אדם יותר מ-25% מהכנסתו הפנויה. ועל-פי חשבון, מאחר ש-50% ממילא לא מגיעים לסף המס, שזה 2,500 שקלים למשפחה, לכן לגבי האחרים – הוא לקח מתוך נתונים שיש לו – הוא מראה ש-80% לא יכולים לשלם משכנתה של יותר מ-20,000 דולר.

נסים דהן (ש"ס):

תלוי לכמה שנים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ל-20 שנה.

נסים דהן (ש"ס):

ב-20 שנה אתה יכול לשלם את זה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

על-פי חשבון, אם זה ל-20 שנה, זה יוצא 1,250 שקלים, שזה 20% מהכנסתה של משפחה, כששני בני הזוג עובדים.

זאת אומרת, אדוני היושב-ראש, שרוב האנשים בעצם לא מסוגלים בכלל לקנות בית. וזאת אמת. עשרות אלפי זוגות צעירים לא יכולים לממש את המשכנתה שלהם. מה, האם זה נוצר השנה? אדוני היושב-ראש, אני עמדתי על הבמה הזאת, זעקנו חמס על העלייה במחירי הדירות לעומת שיעורי המשכנתאות שנשארו במקומם. העברתי הצעת חוק לביטול מס ערך מוסף על דירה ראשונה, ובניגוד לדעת הממשלה היא עברה קריאה טרומית, ו"הרגו" אותה בוועדת הכספים.

אברהם פורח (מרצ):

אולי תביא אותה עכשיו?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הגשתי אותה מחדש, חבר הכנסת פורז. יש לי הפתעה בשבילך.

אברהם פורח (מרצ):

נראה אותך מעביר אותה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מקווה שגם את זה נצליח לעשות.

לכן, הטענה כאילו עכשיו, בגלל הממשלה הזאת, המצב החברתי מתערער, פשוט אינה נכונה. רבותי, היא לא נכונה. אולי אין פה מי שישמע, אבל לפחות אני בטוח שהציבור שומע. ואני חושב, שגם הצעת האי-אמון הזו, אדוני היושב-ראש, סופה שתידחה, וטוב שהיא תידחה. ואני שמח, אדוני היושב-ראש, שזה השבוע האחרון לפני הפגרה, כי סוף סוף ננוח מהצעות אי-אמון ומהריטואל הזה, לפחות עד אוקטובר, אם ירצה השם. ואז, מי שיש לו סיפוק כזה גדול מלהגיש הצעת אי-אמון, יוכל לעשות זאת – באוקטובר.

היו"ר ל אדרי:

עד סוף אוקטובר.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

עד סוף אוקטובר. טוב מאוד. ומי שרוצה, יגיש כל שבוע הצעת אי-אמון. וננוח קצת מכל הריטואל המיותר הזה, שלא תורם לאף אחד שום דבר, חוץ מבזבז זמן. אני מציע לאופוזיציה, חכו שיהיה לכם רוב, אם באמת יהיה לכם פעם אחת רוב, ואז תגישו אי-אמון. זה יהיה רציני. אבל כל שבוע, כל שבוע מחדש, זה הופך להיות פשוט בדיחה.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מאיר שטרית, על דבריך. רשות הדיבור לחבר הכנסת נסים דהן. בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לפני כמה דקות ראיתי פה את שר העבודה והרווחה, אני רואה שהוא לא נמצא עכשיו.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מזמן הוא עזב.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, בתחילת דברי כמה הערות קצרות לחבר הכנסת שטרית, יושב-ראש הקואליציה. אני חושב שהחשבון של המשכנתה לא כל כך מדויק, כי אם אפשר לשלם 1,200 שקלים בחודש, בשנה זה יותר מ-12,000, ב-20 שנה זה 240,000 שקלים. ו-240,000 שקלים הם קצת יותר מ-20,000 דולר. דרך אגב, ש"ס הציעה הצעת חוק – והיא התקבלה בקריאה טרומית – שלפיה משפחה תשלם לא יותר משליש מהכנסתה למשכנתה, והמשכנתה תיפרס על 25 שנים. אני מקווה שמקריאה טרומית תעבור הצעת החוק גם לקריאה ראשונה, שנייה ושלישית. וכשהחוק הזה יתקבל, תהיה רווחה להרבה משפחות ברוכות ילדים ולזוגות צעירים, שבתנאים של היום באמת לא יכולים לקנות דירה רק מכספי המשכנתה ומהכספים שהציבור יכול להעמיד לרשותם.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה לציין, שציטטתי ממסמך של אלכס בלאו, שהוא הגיש אותו לחברי מפלגת העבודה. אלה הנתונים על-פי חשבוננו. מדובר על 1,250 שקלים, לא דולר.

נסים דהן (ש"ס):

כן, שקלים. אנחנו מדברים על שקלים. עשיתי חשבון פשוט, 1,200 כפול 12.

היו"ר אדר:

חבר הכנסת דהן צודק. אני עשיתי חשבון מהיר, והחזר של 1,200 שקלים בחודש, זה בין 35,000 ל-38,000 דולר.

נסים דהן (ש"ס):

240,000 שקלים זה כמעט 70,000 דולר.

היו"ר ל אדרי:

אבל יש ריבית ויש הצמדה.

נסים דהן (ש"ס):

ריבית והצמדה יש גם במשכורת של האדם. 1,200 לא נשארים 20 שנה 1,200.

היו"ר ל אדרי:

אולי גם לא הבאנו בחשבון את השינויים בערך הדולר.

נסים דהן (ש"ס):

לא ניכנס לוויכוח, כיוון שזה ויכוח כלכלי.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת דהן, אתה טועה, כי המשכורת עולה לפי המדד כשהוא מגיע לגובה מסוים, ואילו המשכנתה עולה באופן קבוע כל חודש. גם את זה צריך להביא בחשבון. אומרים שהאומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם. אני אמרתי דבר בשם אומר.

נסים דהן (ש"ס):

כיוון שאין לי עניין לנהל ויכוח בנושא הזה, אני רוצה לחזור לענייננו.

חברי חברי הכנסת, חבר הכנסת שריד, ברוח הימים האלה של בין-המצרים הזכיר את ההיסטוריה של עם ישראל, את יוחנן מגוש-חלב ואת שמעון ואת כל ברית הקנאים. והוא תלה את כל החורבן של עם ישראל בברית הקנאים – – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אחד הוא לא הזכיר, את יוספוס פלביוס.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני, אתה מתפרץ לדלת פתוחה. יש לי פה הספר שלו, תיכף אקרא קטעים ממנו.

הוא תלה את כל הצרות שהיו, את החורבן, באותם קנאים שלא רצו להתפשר – היום היינו קוראים להם לאומנים, משיחיים, שלקחו את החוק בידיים, נלחמו ללא פשרות ברומאים, והביאו עלינו את החורבן. כך, על-פי דבריו של חבר הכנסת שריד. מאחר שיש עוד כמה אנשים בבית הזה שמתמצאים בהיסטוריה, וגם זוכרים איפה זה כתוב, מזכרתי באותן דקות שהוא דיבר בהקדמה שקראתי לפני עשרים שנה אולי, כשהייתי נער, לספר של יוספוס פלביוס, של יוסף בן מתתיהו, שכתב את הספרים "מלחמות היהודים", "קדמוניות היהודים". הוא כתב כמה ספרים. היתה הקדמה של ד"ר שמחוני, שנזכרתי בה, ואקרא קטעים ממנה וגם מתוך הספר כדי להראות כמה אבסורד, כמה שקר יש בטענה הזאת ומה האמת על החורבן.

וכבר אני רוצה לומר ולהקדים: החורבן לעם ישראל, חורבן בית שני – גם בית ראשון, אבל בעיקר בית שני – נבע קודם כול מההתפוררות הפנימית בתוך העם. ההתפוררות הפנימית בתוך העם היא שנתנה את הכוח לאויבנו להילחם ולגרש אותנו מארצנו. ההתפוררות הפנימית התחילה בראש ובראשונה משום שעם ישראל, באותה תקופה, רצה להידמות לכל הגויים.

אברהם פורח (מרצ):

אם היינו – – –

נסים דהן (ש"ס):

תיכף אקרא לך, חבר הכנסת פורז. תרשה לי, אני לא הפרעתי לך.

אברהם פורח (מרצ):

אני עוד לא דיברתי, לכן לא יכולת להפריע לי.

נסים דהן (ש"ס):

אני מתאר לעצמי.

אברהם פורח (מרצ):

אם היינו מאוחדים היינו מנצחים את האימפריה הרומית?

נסים דהן (ש"ס):

אתה רוצה שאקרא לך מיוספוס פלביוס? הרי אתם הזכרתם את ההיסטוריה. תרשה לי לצטט אותה. היסטוריה שאתם מדברים בשמה.

החילון, ההידמות לגויים, ההתפוררות מבפנים, מבחינה רוחנית, של עם ישראל, היא שהתחילה את החורבן. אקרא: "ההתאבקות הגדולה בין היהודים ובין הרומאים היא עלילה היסטורית כבירה ונשגבה לאין ערוך. ואנו עומדים נרעשים ונפחדים לפני פרשת דברי הימים המזעזעת הזאת – התנגשות שתי רשויות, שלא ניתן בידן להצטרף לאחת. מלחמת שני עולמות נגולה לנגד עינינו. בהרי יהודה והגליל, בערבות הירדן וים-המלח, בנאות השלום של גנוסר נאבק רעיון מלכות שמים עם עבדות בשר ודם; רגש הקדושה של עם אדיר אמונה הצמא ליום שכולו שבת, עם החול הגדול שבמציאות בתקופת הזדון והפריצות ההיא; ממשלת תורת אלוהים, החתומה בברית לבבות, עם שלטון חוקי אדם, הנשען על כוח הזרוע של שוטרי העולם".

זו היתה מלחמה אמיתית. המלחמה האמיתית היתה בין עם ישראל, הדבק בתורת השם, כמו שקיבל אותה מסיני, לבין רוחות חדשות שנשבו באותו דור, ש"כלל הגויים ישראל". שם התחילה ההתפוררות. ברגע שעזבו את תורת השם חיפשו תורות חדשות להאמין בהן, ואז צמחה תורת הלאומנות, המשיחיות, והרבה פעמים היתה זאת משיחיות שקר.

אני לא רוצה להאריך. קראתי את ההקדמה ואקרא עכשיו מספרו של יוסף בן מתתיהו, על אותו נאום גדול שנאם יוסף בן מתתיהו – כולם זוכרים – לפני אנשי המלחמה בטרם יצאו לקרב המכריע. והוא כותב כך: "ואומנם מתחילה, לעת אשר קמנו להילחם בעד חירותנו ותלאות רבות מצאנו מידי אחינו". הוא אומר: הבעיה הכי גדולה, שהיו תלאות רבות מיד אחינו. אחינו, בשרנו, הם היו המקור לכישלון. "ועוד גדולות מאלה מידי אויבנו – אולי אז היה עלינו לתכן את רוח אלוהים ולהבין כי חתם את גזר דינו על זרע היהודים אשר אהב לפנים"; הוא מוסיף אחר כך שלא היתה בעיה של נשק, לא היתה בעיה של לחם.

ואני רוצה לקרוא הלאה: "אין זה אלא יד אלוהים עשתה זאת. הן לא במקרה הפכה האש הנטויה לקראת האויב את פניה אל החומה". בחורבן בית-המקדש, כשהאש פרצה, על-פי כל כללי הטבע, הרוח היתה צריכה לקחת את האש מבית-המקדש והלאה. קרה בדיוק ההיפך, שהאש, שהיתה צריכה לפי כללי הטבע להיסחף עם הרוח, חזרה ושרפה את בית-המקדש – "אין זה כי אם יד אלוהים עשתה זאת"; "כי אם לפני האלוהים, ונוח יהיה לנו משפטו ממשפט השונאים".

מורי ורבותי, אדוני היושב-ראש, זאת היתה הבעיה האמיתית של עם ישראל באותו דור, ואם אנחנו רוצים לשחזר וללמוד משהו מן ההיסטוריה, אנחנו צריכים ללמוד מההיסטוריה דבר אחד פשוט: את רוח ישראל, את הגאווה היהודית אי-אפשר לשבור על-ידי אויבים מבחוץ. רק אויבינו מבפנים, אחינו ובשרנו, שמתחילים לכרסם באמונה היהודית מבפנים ורוצים להידמות לכל הגויים – שיהיה גנב יהודי ראשון ורוצח יהודי ראשון ופורק עול יהודי ראשון וניקרא "ככל הגויים ישראל" – משם מתחילה ההתפוררות, ואז, לצערנו הרב, יותר קל לאויבינו לנצח אותנו מבפנים.

לכן, אדוני היושב-ראש, כשאנחנו מדברים פה על האי-אמון אני רוצה להזכיר שתמיד אמרנו, במיוחד תנועת ש"ס: לא מימין תבוא הישועה, לא ממפלגות השמאל תבוא הישועה, לא מימין ולא משמאל. יש לנו רק דרך אחת, לחזק את עם ישראל מבפנים: על-ידי השיבה למקורות, על-ידי התבוננות בהיסטוריה הרחבה של עם ישראל וראייה מה הגן עלינו בכל הדורות. רק הוא יכול להגן עלינו להבא. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת נסים דהן, על דבריך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו – לחבר הכנסת אברהם פורז. בבקשה, אדוני. אנחנו דנים בהצעת סיעות העבודה, מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה.

חנן פורת (מרצ"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא בלב קל נתמוך היום בממשלה בהצעת האי-אמון, לא בלב קל מפני שיש לנו סימני שאלה כבדים על דרכה של הממשלה, על הדרך שבה היא מנווטת את המשא-ומתן עם הרשות הפלשתינית, על החולשה שהיא מגלה גם בבנייה של ירושלים ועל החולשה שהיא מגלה, גם בפועל, בכל מה שנוגע לדמותה היהודית של המדינה.

לא בלב קל, אבל בלב שלם, מפני שהצעות האי-אמון כפי שהוגשו והמגמות שמסתמנות מאחוריהן אינן מותרות לנו ברירה. אילו היתה מגישה, למשל, סיעת מולדת הצעת אי-אמון על רקע דבריו של ראש הממשלה בנושא הבנייה בהר-הזיתים, יכול להיות שלא היה לנו מנוס אלא לפחות להימנע. אבל כשמגישות את ההצעה הזאת סיעות חד"ש ומרצ ומפלגת העבודה ומגמתן נסיגה מבוהלת, מניעת ההתיישבות, יתר על כן – עקירת היישובים מאדמתם וכניעה לכל לחצי הטרור שמפעילה עלינו הרשות הפלשתינית, בסיטואציה כזאת, כשאנחנו בוחנים את האלטרנטיבה, אנחנו יודעים כלשון השיר: אין לי ארץ אחרת, אין לי ממשלה אחרת.

אבל דווקא משום כך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לכם, שיש לנו כאב גדול. בשבוע שעבר נמנענו בהצעת האי-אמון מפני שראינו פגיעה ועלבון בעובדה, שמיטב בני התורה, תלמידי החכמים, מתוך אלה שגדלו בבית-המדרש של הציונות הדתית – ואיני מדבר כאן על ההיבט המפלגתי אלא על אנשים שגידולם בקודש, שנתגדלו בתורה – כביכול הושם כלפיהם כמוסכמה: הם לא יוכלו להתמנות כדיינים, יושבים על מדין, דווקא אלה שראויים יותר מכול לשפוט את ישראל על כל גווניו. זו סוגיה שאני מקווה שתמצא את פתרונה במרוצת הזמן.

אבל בשבוע הזה שוב זועק עניין הביטחון, שוב זועק עניינה של ארץ-ישראל, ובמוקדה ירושלים. אל נא נשכח, אנו נמצאים בימים אלה, מאז ראש חודש תמוז ועד תשעה באב, ב-40 יום שבהם הלכו המרגלים, הביאו את דיבת הארץ רעה והוציאו את דיבת הארץ רעה, וכתוצאה מכך בכה העם בכייה של חנים שנקבעה בכייה לדורות.

בימים האלה, בתקופה הזו, אנו נדרשים לתיקון חטא המרגלים, שכלשון המשורר בתהילים – על מואסם ארץ חמדה. צריך לחזק את האהבה לארץ חמדה, את הקשר אליה, את התשוקה אליה.

אני רוצה לומר, אני חשתי תחושה של כאב, כמעט של חרפה, כאשר שמעתי את דבריו של ראש הממשלה, שאומר: לא זה העיתוי לבנייה של ירושלים באזור ראס-אל-עמוד – הר-הזיתים. האם אתם יודעים, מורי ורבותי, שמאז תקופת האינתיפאדה, על-פי סקרים מובהקים, רק כ-10% מאלה שפקדו את הר-הזיתים לפני כן – אבות, קרובים, בעלים ונשים – פוקדים היום את המקום הזה? כל זה למה? מפני שהערבים מתנכלים להם, מפני שפוגעים במצבות, מפני שפוגעים ביהודים, מפני שמהלכים עלינו אימים. מה המסקנה כתוצאה מכך? האם לא שעלינו לחזק את האחיזה שלנו דווקא בחבל ארץ זה, דווקא בחלק זה, ובראס-אל-עמוד, הסמוך להר-הזיתים, לבנות לא רק בית-עלמין אלא בית לאנשים חיים, כדי שילדים יפקחו שם עיניים, כדי שישמע שם קולה של תורה, כדי שיירקמו שם חיים יהודיים, ואז גם לא יפחדו יהודים ללכת שם, כדרך שעשינו בבית-אורות.

אברהם פורח (מרצ):

אתה מוכן גם לשכונה ערבית במערב ירושלים?

היו"ר אדרי:

חבר הכנסת פורח, אתה מדבר עוד מעט.

חנן פורת (מפד"ל):

אני רוצה לומר לך: מגמתנו היא להביא לידי כך שירושלים השלמה תהיה בריבונות ישראל, ואתה יודע היטב מה ההבדל בין יהודים לערבים. ההבדל הוא, שיהודים אינם מתנכלים לערבים בירושלים ואינם פוגעים בהם. יש לפעמים מצב קשה כתוצאה מהמציאות הביטחונית. המציאות היא, שהערבים, לא רק בירושלים אלא בכל מרחבי יהודה ושומרון, מנסים להתנכל ליהודים באבנים ובבקבוקי תבערה, ומאלצים אותנו. בעיר העתיקה יכול ערבי להסתובב חופשי; יהודי – על כל פנים רבים פוחדים מהתנכלות של ערבים. שקול את העניין הזה. הניסיון הזה להעמיד את הדברים באופן אקוויוולנטי אינו נכון.

אברהם פורח (מרצ):

אבל עובדה היא – – –

חן פורת (מפד"ל):

תהיה לך רשות לדבר לאחר מכן.

אני חשתי כאב גדול על החלטתו, או על דבריו של ראש הממשלה, שאין לבנות את השכונה היהודית במזרח של ירושלים. אני בטוח, שבעזרת השם היא תיבנה, והתיקון לחטא המרגלים המואסים ארץ חמדה, והתיקון לפגיעה בציון ומקראיה בוא יבוא.

אני רוצה להוסיף ולומר: היה כאן ויכוח סוער, ויכוח נוקב סביב השאלה על החוק שבא לחזק את אחיזתנו ברמת-הגולן. אני מקבל את עמדתו של יושב-ראש הכנסת, אף-על-פי שחשתי תחושת מועקה מכך שלא ניתן לאיש האופוזיציה לומר את דברו. אני חושב שזו היתה טעות, אדוני חבר הכנסת נסים זוילי. אני חושב שהיתה זו טעות מצד הנוגעים בדבר שלא לאפשר למפלגת העבודה או לנציג מטעמה לומר את דברו בדיון על חוק רמת-הגולן, אבל הדבר מאחורינו.

לגופו של עניין אני רוצה לומר, שהצעת החוק שלפיה הכרעה על נסיגה מחלק ממדינת ישראל – לא רק מארץ-ישראל, ממדינת ישראל שברובנות ישראל – תחייב הכרעה העם כולו, החלטה שלאחר ייסורים הגיע אליה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, היא החלטה שאינה רק החלטה פוליטית, היא החלטה חברתית, היא יכולה למנוע קרע בעם. החלטה שתתקבל בכנסת בלי לאפשר התמודדות על לבו של העם היא החלטה שמסוגלת להביא עד כדי קרע ומשבר.

אברהם פורח (מרצ):

למה זה לא קרה בעת הנסיגה מסיני?

חן פורת (מפד"ל):

לכן אני סבור, שהצעת החוק שהובאה על-ידי אנשי הדרך השלישית – ואין זה משנה לדידי אם היתה מובאת על-ידי פלוני או אלמוני – היא הצעת חוק נכונה מאוד, שנועדה למנוע קרע בעם, אם, חלילה, תתקבל החלטה כה גורלית, שקובעת דיני נפשות וקובעת דמותה של מדינה.

אני רוצה להציע לממשלת ישראל, דווקא לאור התיקו שהיה בכנסת בעניין זה, שתביא לאחר הפגרה את הצעת החוק הזו מטעמה. הצעת החוק הזו תובא על-ידי הממשלה, ונתמודד עליה בכנסת בצורה חופשית ודמוקרטית. אני רוצה לקוות, שהיא אכן תעגן דבר, שמלבד ההיבט המדיני שלו יש בו עניין גדול מאוד – להביא את הדברים להכרעה העם. אם איננו יכולים להביא לאחדות, לפחות נדע איך להביא את הדברים באופן דמוקרטי, על מנת שנוכל להתמודד על לבו של העם.

שבח וייס (העבודה):

ואם תהיה הכרעת העם, אתה תקבל אותה?

חנן פורת (מפד"ל):

אם הצעת החוק הזו תתקבל ותהיה הכרעת העם, אקבל אותה. בבכי אקבל אותה, אבל אקבל. זו הדרך היחידה למנוע שבר בעם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

היו"ר ר' אדרי:

הערה לחבר הכנסת זיילי.

נסים זיילי (העבודה):

כדי שחבר הכנסת פורת לא יובן לא נכון, אני רוצה לומר שלא התנגדנו למשאל עם אלא למשאל עם ברוב מיוחס. יש מחלוקת בתוך מפלגת העבודה. יש כאלה שתומכים בהבאת נושא ההסדר הטריטוריאלי ברמת-הגולן למשאל עם ויש כאלה שמתנגדים לכך, אבל התנגדנו לנטרולם של הקולות הערביים במשאל עם.

חנן פורת (מפד"ל):

כתוב: בעלי זכות הצבעה, ולערבים יש זכות הצבעה, לכן הם ישתתפו בהצבעה.

היו"ר ר' אדרי:

רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז. אני מודה לחבר הכנסת חנן פורת על דבריו. אחרי חבר הכנסת אברהם פורז – חבר הכנסת מיכאל נודלמן. חברי הכנסת, אנחנו חייבים לעמוד בזמן שהוקצב לכל אחד מאתנו.

אברהם פורח (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שאכנס לגוף העניין אני רוצה להעיר הערה אחת על המרד הגדול: אני חושב שהמרד הגדול משול למצב שבו ישראל מכריזה מלחמה על נאט"ו וגם רוצה לנצח במלחמה הזאת. בעיני זו היתה הרפתקה שהסתיימה באסון לעם היהודי, וחבל.

אדוני היושב-ראש, אני מחזיק בידי חוברת שחולקה היום – אני לפחות ראיתי אותה היום בתא שלי – על-ידי לשכת העיתונות הממשלתית. אם מעיינים בה, אפשר לראות שהרשות הפלשתינית בעצם מפירה באופן שיטתי את הסכם חברון וגם הסכמים אחרים. בין היתר נאמר: הרשות הפלשתינית אינה נלחמת בארגוני הטרור ובתשתית הטרור. רק לפני חצי שעה עלה לכאן חבר הכנסת מאיר שטרית, שעד כמה שאני מבין הוא ראש הקואליציה או מרכז הקואליציה.

היו"ר ר' אדרי:

אל תסכסך, הוא יושב-ראש סיעת הליכוד. נכון, אדוני השר מיכאל איתן?

שר המדע מ' איתן:

הוא יושב-ראש סיעת הליכוד-גשר-צומת. ממלא-מקום יושב-ראש הקואליציה הוא חבר הכנסת בן-צור, ומאיר שטרית מועמד להיות יושב-ראש הקואליציה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך על ההבהרה, אדוני השר.

אברהם פורח (מרצ):

בכל מקרה, אדם רציני מהליכוד.

שר המדע מ' איתן:

יש כמה אנשים רציניים בלי להיות שרים, ויש כמה שרים שאינם אנשים רציניים.

אברהם פורח (מרצ):

חבר הכנסת איתן, אמרתי שהתפלאתי על שאתה, שבעיני הניך אדם רציני, לקחת ברוטציה את תפקיד שר המדע. קצת נפגעה רצינותך בעיני בקטע הזה.

מכל מקום, חבר הכנסת שטרית ניסה לומר, שבמהלך השנה האחרונה, בתקופת ממשלת נתניהו, ירד באופן דרמטי מספר הפיגועים ויש הרבה פחות פיגועי טרור, וזה נכון. אני לפחות רוצה לומר, שזה קורה בעיקר משום שהרשות הפלשתינית נלחמת בטרור. אומנם לטעמם של אחרים מעט מדי, אבל לדעתי הם הפרטנר, ואלמלא הם היו נלחמים בטרור, מצבנו היה הרבה הרבה יותר רע.

אדוני היושב-ראש, אני תומך באחדות ירושלים בריבונות של ישראל. אבל גם שמירה על ריבונות צריכה להיעשות בחוכמה. לא צריך, למשל, להפקיע קרקע מערבים באזור הר-חומה ולבנות ליהודים, כשאנחנו יודעים בצורה מפורשת שעד היום יש הפליה קשה של הציבור הערבי במזרח-ירושלים. חרף כל ההבטחות, עד כה נבנה מעט מאוד עבור ערבים.

ראס-אל-עמוד – זה אותו דבר. היום ביקרנו בראס-אל-עמוד. מדובר באזור שמוקף בתים ל אוכלוסייה ערבית. אם יגורו שם יהודים, הם יצטרכו כמובן לחיות במעין גטו עם גדרות, עם הגנה, עם צבא, עם משטרה. מי צריך את זה? מה זה נותן?

היתה לנו פה הצגה – אני חושב שהמחזאי הטוב ביותר לא יכול היה לכתוב כזה מחזה מבדר – ביום רביעי האחרון, בהצבעה על חוקי הגולן. דבר כזה באמת לא ראיתי, ואני חושב שאיש עוד לא ראה, ששר משפטים עולה לדוכן ואחריו סגן שר הביטחון, ושניהם מודיעים בשם הממשלה שהממשלה מתנגדת להצעות החוק. על-ידי כך הם מונעים מאנשים, שלהם דעה אחרת, מלעלות לדוכן ולהסביר מדוע צריך להצביע נגד. בסופו של דבר, לא רק שרוב השרים מצביעים בעד החוקים, אפילו ראש הממשלה עצמו מצביע בסיטואציה ממש מוזרה.

לגבי הקטע האחרון של ההצבעה, אני רוצה לומר שלדעתי צדק יושב-ראש הכנסת בהחלטתו. זה מסוכן מאוד לשנות תוצאות של הצבעה.

אני רוצה לומר עוד משהו. אני חושב, שהמהומות שמתחוללות לפעמים במליאה, כאשר חברי כנסת אינם מקשיבים ליושב-ראש, וגם כאשר הוא אומר משהו, מתחוללת מהומה – בסופו של דבר מתקבלת תוצאה מעוותת. אין ספק שההצבעה היתה מעוותת. אין ספק שחלק גדול מחברי הכנסת משני הגושים לא הספיקו להשתתף בהצבעה בשל המהומה שהיתה לאחר מכן, אבל מבחינת יושב-ראש הכנסת, אני חושב שבעניין הזה הוא צדק, הוא הודיע שיש הצבעה וצריכים היו לשבת במקומות ולהצביע.

שמעתי שראש הממשלה החזיר לאוצר תחזית לגבי הצמיחה בשנה הבאה ותחזית כלכלית לגבי השנה הבאה. בין היתר נאמר, שהמשק עומד לקראת מיתון, האטה נוספת, הצמיחה לנפש תהיה אפס, ובהתאם לכך אנשי האוצר ערכו את הערכתם.

בעבר היו לנו מקרים שכאשר מישהו היה מבשר בשורה רעה היו הורגים אותו. מבחינה זו אני חושב שחלה התקדמות, בזה שראש הממשלה הוא נאור ולא הוציא להורג את אנשי האוצר שבאו עם תחזית כלכלית פסימית.

אבל אם אנחנו רוצים לדבר ברצינות, אכן התחזית הפסימית היא אובייקטיבית. הסיבה היא גם אובייקטיבית, אבל יש עוד דברים.

אני רוצה לומר לשר איתן, נציג הממשלה. ישראל היא אי קטן שמחובר בצורה חזקה מאוד לעולם, גם לאירופה וגם לארצות-הברית. אנחנו זקוקים לאהדת העולם, אנחנו זקוקים לשיתוף פעולה, וכאשר אנחנו במוקד של מתיחות ובמוקד של אי-שביעות רצון, וכאשר אנחנו בעצרת האומות המאוחדות מגיעים למצב שארצות-הברית ומיקרונזיה מצביעות אתנו, עוד כמה נמנעים, והרוב הגדול נגדנו, סימן שאנחנו עושים משהו עקום.

לא ילך שום דבר, אי-אפשר להביא תיירות לארץ גם אם מחירי בתי-המלון ירדו, ובזה אני כופר בתזה של ראש הממשלה, שלכאורה לא מגיעים לכאן תיירים כי המחירים בבתי-המלון גבוהים. המלונאי, כמו כל בעל מוצר אחר, מוריד מחיר אם הוא יודע שאין ביקוש. הסיבה היא פשוטה: כאשר אנשים מהומות, והם רואים שפה לא שקט, הם מחפשים מקום של נפש – אני לא מדבר על CNN רואים ב-אלה שבאים לבקר קרובים בארץ – הם מחפשים מקום שקט, והם לא יבואו למדינה פרובלמטית, ולכן בתי-המלון של ירושלים כולה חצי ריקים.

אדוני היושב-ראש, יש לי תחושה, שלאור הדרישות שנשמעות מצד גורמים שונים בקואליציה – ואני ראתי את המסמך שניתן לסיעת "גשר", המסמך שנשא את הכותרת לגבי העניין המדיני, זה המסמך שבו נאמר ששר החוץ יטפל בענייני החוץ. אבל אני קראתי גם את הסוף, שבו הבטיחו לשר דוד לוי הכול.

אדוני היושב-ראש, המשק שלנו לא צריך עוד הוצאות ציבוריות שיכבידו על הכלכלה, ופה יש איזה מין מירוצי איך מחלקים יותר, אבל אין מה לחלק. מה שהיינו צריכים לעשות, אדוני היושב-ראש, הוא להוריד מסים. אצלנו בהכנסה בינונית שבין 5,000 ועד 20,000 שקל בחודש, אחוזי המס גבוהים ובלתי נסבלים. אני לא מדבר על האבסורד שבהכנסה בין 10,000 ל-20,000 שקל בחודש, שבה אחוז המס השולי גבוה יותר מאשר בהכנסה של 22,000 שקל ומעלה, כי ביטוח לאומי ומס בריאות משלמים רק על-פי השכר הממוצע במשק, ומאותו שלב זה יורד.

מה שהמדינה היתה צריכה לעשות הוא להוריד מסים, לעודד את המגזר העסקי ולומר לשר דוד לוי ולאחרים שאין כסף לכל המטרות האלה. ולפני שמחלקים – אני לא מדבר על המגזר הדתי והחרדי, שגם הם הצליחו להוציא – לפני שמחלקים צריך ליצור כלכלה בריאה, כלכלה שתייצר פה דברים חשובים, ורק אז יש מה לחלק. נראה מה יהיה עם התקציב. תודה.

היו"ר אדר:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת פורז, על דברייך. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל נודלמן, ואחריו – לחבר הכנסת סאלח סלים. אדוני, בבקשה.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לדבר היום פחות על דברים שקשורים לביטחון, לכלכלה ולחברה, כי כולם מדברים על זה. פעמים רבות דיברתי על נושאים אלה בהצעות אי-אמון קודמות. אני רוצה לדבר היום על דברים הקשורים לדמוקרטיה, לתרבות דמוקרטית ולמסורת דמוקרטית.

יש כלים במשטרים דמוקרטיים, שאם מרבים בשימוש בהם, פוגעים בדמוקרטיה במקום לשרתה. אחד מהם הוא האי-אמון בממשלה.

בכל שבוע עולות לדיון הצעות אי-אמון על הידרדרות המצב הביטחוני או המצב במשק. מדי יום שני אנו שומעים אותה ביקורת על אותם נושאים תחת כותרות שונות ועם אותו סיכוי אפסי להפיל את הממשלה. הדבר גורם לשיתוק פעילותה השוטפת של הכנסת בכשליש מהזמן; הוא משבש את תפקודה של הממשלה, שנאלצת לבזבז חלק ניכר מזמנה על גיוס חברי הקואליציה במקום שתוכל להסב את מלוא תשומת-לבה לבעיות הבעורות באמת; היא מחלישה את האופוזיציה עצמה על-ידי בנאליזציה של אחד הכלים היעילים ביותר שעומדים לרשותה. הצעת אי-אמון, שנועדה לשימוש במקרים יוצאי-דופן שבהם הממשלה התרשלה באופן חמור במיוחד או נחלה כישלון רציני, הפכה לכלי שחוק. לא רק שהשחיקה הזאת של הצבעות אי-אמון אינה מוסיפה כבוד לכנסת, היא פוגעת בתדמיתו של הגוף המחקק במדינת ישראל. היא מצטרפת בכך להתנהגות המבישה של חברי הכנסת בהצבעות ובדיונים שונים במליאה.

ההצבעה על חוק רמת-הגולן שנערכה ביום רביעי שעבר הינה רק דוגמה אחת לתופעה מצערת זו.

בינתיים, תוך כדי צעקות, קריאות גנאי, גידופים והסתערויות פראיות על דוכן היושב-ראש, כולם קובלים על אווירת ה"סמוך" השוררת בחברה. כל חברי הכנסת המצוינים והנפלאים הללו מאשימים את ראש הממשלה ואת הקואליציה כולה על כך שהיא לא יודעת להתנהג באחריות.

רבותי, הסתכלו לרגע איזו דוגמה אנחנו נותנים – אנחנו, נבחרי העם. אני נדהם כשאני שומע את המלים החריפות והגסות של חברי האופוזיציה נגד ראש הממשלה והשרים.

מה יכול לחשוב עלינו אדם הצופה בשידורי ערוץ-33? כיצד אנחנו יכולים לבוא בטענות אל האזרחים שלא עושים את עבודתם נאמנה, כשאנחנו עצמנו לא מסוגלים לשמור על כללי האתיקה המינימליים? כיצד אנחנו יכולים להטיף מוסר לחברה כולה כשהמוסר שלנו שואף לעתים לאפס? אנחנו עוד לא הבנו שהאחריות והמוסר צריכים להתחיל כאן, בבית הזה.

עלינו לגלות ריסון בהתבטאויות, בהתנהגות וגם בהצעות אי-אמון. רק אז תרבות ה"סמוך" תיבלם, מספר התאונות יתחיל לרדת, וקבוצות חיילים ותלמידי תיכון שיבואו לבקר בכנסת יקבלו שיעור הולם. בערכי הדמוקרטיה ובנורמות התנהגות ראויות.

מנימוקים שכבר נאמרו על-ידי ועל-ידי חברים לסיעה שלי בהצבעות אי-אמון קודמות, גם הפעם סיעתי מתנגדת להצעת האי-אמון בממשלה. תודה.

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת מיכאל נודלמן, על דבריך. רשות הדיבור לחבר הכנסת סאלח סלים.

היתה לנו עכשיו דוגמה טובה, נאום בתמצית וביעילות, ואני מקווה שזה ישמש דוגמה לכולנו.

הודעת היושב-ראש

היו"ר ל אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש למסור הודעה:

"ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי – 1. שר התעשייה והמסחר שב ארצה ביום י"ח בתמוז התשנ"ז, 23 ביולי 1997; 2. השר יולי אדלשטיין מילא את מקום שר התעשייה והמסחר בעת היעדרו מהארץ, מיום ט"ו בתמוז התשנ"ז, 20 ביולי 1997, עד יום י"ט בתמוז התשנ"ז, 24 ביולי 1997; 3. ראש הממשלה מילא את מקום שר החוץ בעת היעדרו מהארץ, מיום ט"ז בתמוז התשנ"ז, 21 ביולי 1997, עד יום י"ט בתמוז התשנ"ז, 24 ביולי 1997."

תודה לחברי הכנסת.

הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשיחותי החברה והרווחה

היו"ר ל אדרי:

אנחנו ממשיכים בדיון בהצעות האי-אמון בראש הממשלה. בבקשה, חבר הכנסת סאלח סלים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עוד הפעם חוזרים ואומרים, שזה לא ייתכן, לא נורמלי ולא תקין, שהממשלה שחבר הכנסת נודלמן הגן עליה עכשיו, לא יהיה נוכח פה אף שר אחד שלה, לא יושב נציג

פה, במיוחד בהצעת אי-אמון. זה לא מכובד וזה זלזול בכנסת. אני מסכים אתך שיש זלזול, אבל מטעם הקואליציה, מטעם הממשלה, לא מטעם האופוזיציה.

זכות האופוזיציה להגיש אי-אמון היא זכות פרלמנטרית. לפחות אם לא מרוויחים מזה, מרוויחים לראות את ראש הממשלה פה, השרים פה. מכריחים אותם לבוא לכאן, לכנסת.

שבח וייס (העבודה):

איפה?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

כשתהיה ההצבעה.

כי הזלזול בכנסת הגיע בזמן הממשלה הזו לשיא שאין כמותו.

לחברי חברי הכנסת שדיברו פה על כך שכל שבוע מגישים אי-אמון – כן, בצדק, כי ממשלה כזו אינה ראויה לאמון.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

איפה האופוזיציה?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אתה, חבר הכנסת נודלמן, שדיברת לפני – – –

שבח וייס (העבודה):

הפוזיציה במזנון.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

חבר הכנסת נודלמן, רק לפני שבועיים-שלושה אתם הודעתם, השר הבכיר, שרנסקי, אמר שהוא עם רגל בחוץ ועם רגל בפנים. הוא אמר כך. משכו אותו בחבל, דק או עבה, אינני יודע, קצת הסכמים, והוא חזר פנימה. אחרת הייתם גם אתם מגישים אי-אמון, אם לא היה מסתדר העניין בסוף. לכן, להגיש אי-אמון זו זכות ממדרגה ראשונה לכל סיעה.

למה חשוב להגיש אי-אמון? לא בשביל האי-אמון; כי המצב הכללי של המדינה מידרדר בכל התחומים. מתגאים פה, חברי חברי הכנסת – כך דיבר סגן שר הביטחון, סילבן שלום, מעל הדוכן הזה היום – שמצב הביטחון הוא מצב אידיאלי. בזמן הממשלה שעברה היו פיגועים. בזמן הממשלה שעברה היו פיגועים, לצערי. נכון. אם הם היום מתגאים במצב הביטחון, עלינו גם להודות, ויש חלק קטן שמודה ואומר זאת בחדרי חדרים, עלינו להודות לערפאת, ליושב-ראש הרשות. זה בזכותו, בזכות זה שהוא שולט חזק. אמרנו זאת כל הזמן. אם השותף חזק, הדבר ישפיע על החיים שלנו. לכן, מגיע לו כל הכבוד על שהוא באמת שולט ברשות הפלשתינית ואינו מרשה לכל מיני ארגונים שאינם מסכימים להסכמי אוסלו ולהידברות פוליטית שיעשו מעשים לא מקובלים. כי כוחות הביטחון של היום הם אותם כוחות ביטחון של מדינת ישראל שהיו לפני שנה; אותם כוחות ביטחון.

ההידרדרות במדינה הזו היא במצב המדיני, במצב הכלכלי, במצב המוסרי, בכל תחום. בעניין המדיני, מה המצב? – קיפאון במשא-ומתן עם הפלשתינים. זה נמשך ונמשך עד אין סוף. הרי זה דבר לא נורמלי, כי העם הפלשתיני עדיין יושב תחת כיבוש. הוא עדיין יושב תחת סגר. חלק ממנו רעב, רעב ללחם. למה מצפים? מי שמרוויחים מתקיעת המצב המדיני אלה האנשים שאינם מעוניינים בשלום, ויש כאלה הרבה בבית הזה, שאינם מעוניינים בשלום. אפילו אנשים שעומדים פה ואומרים, אנחנו רוצים שלום, הם אינם דוברי אמת. הם מעוניינים במטר אדמה נוסף. זה הרבה יותר חשוב להם מהשלום. כשהמצב המדיני תקוע, זה רוח לכוחות האלה, כדי לבנות עוד התנחלות, כדי להרחיב עוד התנחלות. לכן, המצב המדיני כפי שהוא, הוא רוח נטו לממשלה הזאת. היא עושה זאת בכוונה, במתוכנן, ולא באופן מקרי. כי הזמן פועל לטובת הכיבוש והכובשים. בונים עוד התנחלות ועוד מטר אדמה ועוד קילומטר אדמה. הזמן הזה עובד נגד העם הכבוש, נגד החיים היומיומיים שלו. לכן, אם יתפרץ העם הזה, אני מצדיק אותו. כי עד מתי אפשר לשבת בלחץ כזה? עד מתי?

מה שקרה בשבוע האחרון בעניין ראס-אל-עמוד – הממשלה הזו לא רק שהיא לא רוצה שלום, אלא היא מזמינה בכוונה מראש אלימות, היא מזמינה פרובוקציות, כדי לצאת בסוף ולהגיד, הערבים תקפו אותנו, הערבים רוצים לגרש אותנו, ירושלים מאוימת. כך שמענו פה. ירושלים מאוימת. אני לא יודע אם יש עוד קהל שקונה את הסחורה הזו. הלוא אנחנו יודעים שאלה דברי הבל ודברי שקר. ירושלים מאוימת. על-ידי מי מאוימת ירושלים? אם יש מישהו שמאיים על ירושלים זה אתם, הממשלה הזאת.

אדוני היושב-ראש, יש לי עשר דקות. עברו חמש דקות.

היו"ר אדוני:

לא טעיתי, אדוני.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אם מישו מאיים על העם הזה שייפלו נערים ונערות בין היהודים והערבים זה הממשלה הזאת, בפרובוקציה שהיא הולכת לעשות.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

תפסיק, אל תשחק על דם.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מה היה בשבוע שעבר? – עניין חוק הגולן. מה זה עניין חוק הגולן?

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

בממשלה שאתה תמכת בה היו הרבה פיגועים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אמרתי את זאת לפני שהגעת. בגלל העובדה שאין היום פיגועים צריך להודות ליושב-ראש ערפאת. צריך להודות לערפאת על כך ששנה לא היו פיגועים, ואני מקווה שלא יהיו פיגועים. צריך להודות לו על זה.

נסים דהן (ש"ס):

שימשיך כך.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

הוא ימשיך ככה, אבל אי-אפשר שהצד השני ימשיך בכיבוש ובלחץ, כי זה יתפוצץ פעם אחת. זה יתפוצץ, לא יעזור.

מה קרה בעניין חוק הגולן? מה המסר? אומרים שאנחנו רוצים שלום. בזמן שאנחנו רוצים שלום באים ומחוקקים חוק פה בקשר לגולן, לעשות משאל-עם. יה סלאם. מה זה משאל-עם? עשינו משאל-עם כשלקחנו את הגולן? ממשלת ישראל, מדינת ישראל לקחה את הגולן בכוח הטנקים והמטוסים.

היו"ר ל אדרי:

אדוני, אני מבקש עוד משפט ולסיים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אם מישו גונב משהו, זה נהיה שלו? הרי יש היסטוריה, יש חוקים בעולם הזה. ההיסטוריה היא שהגולן הוא סורי, זו ההיסטוריה.

נסים דהן (ש"ס):

שכחת למה הטנקים הגיעו לשם?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

ומה החוק אומר? 80 חברי כנסת. מה זאת אומרת? זו לא גזענות?

שבח וייס (העבודה):

נסים דהן (ש"ס):

תשאל את אלה שעלו לשם.

היו"ר ל אדרי:

מי שמדבר כעת וצריך לסיים זה חבר הכנסת סלים.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מה זאת אומרת 80 חברי כנסת, זו לא גזענות?

שבח וייס (העבודה):

זה חוק עוקף טיבה.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

זה חוק גזעני, כדי שלחברי הכנסת הערבים והשמאלנים היהודים לא תהיה השפעה. הרי אפילו בדרום-אפריקה זה נגמר.

נסים דהן (ש"ס):

61 זה בסדר?

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר אדרי:

אני מבקש, אנא מכם, אפשרו לחבר הכנסת סלים לסיים. תודה.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

החוק הזה ביחסו לאוכלוסייה הערבית פה ברור, ואף לא פחות חשוב המסר לסורים. זאת אומרת, אנחנו לא צודקים, לא דוברי אמת, לא רוצים שלום. זה המסר שהממשלה הזאת מוסרת לסורים. זאת אומרת שהמצב בלבנון יימשך, וכולנו יודעים שבלבנון לא ישתנה שום דבר אם לא יגמרו את זה עם הסורים. זאת אומרת, שבלבנון יימשך ההרג של הבחורים היהודים והבחורות היהודיות, ולא אכפת לכם לא מהאמהות ולא מהאבות. לא אכפת לכם. כל שבוע, כל שבועיים נופלים בחורים שם. מה יש לנו לעשות בלבנון.

היו"ר אדרי:

אדוני, ביקשתי לסיים. ביקשת משפט אחד, אפשרתי לך.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מה יש לנו לעשות בלבנון? רק בחורים נהרגים, סתם, בחורים בני עשרים. זה באחריות הממשלה הזאת. אני קורא להורים לעמוד על הרגליים ולהגיד להם: די, לבנון היא לא שלנו, אנחנו לא רוצים להיות כובשים שם, ושיחזור הצבא הביתה.

נסים דהן (ש"ס):

אנחנו נעשה הסכם, נצא מלבנון – – –

היו"ר ל אדרי:

אני מודה לך, חבר הכנסת סאלח סלים. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ. אדוני, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלכס לובוצקי.

אני מבקש להסב את תשומת לבנו, דובר שאינו נוכח באולם המליאה ואני קורא בשמו, לא ייקרא שנית לדוכן הנואמים. תודה.

נסים דהן (ש"ס):

מי אחריו?

היו"ר ל אדרי:

קראתי לחבר הכנסת אלכס לובוצקי. ואחריו – חבר הכנסת דהאמשה. בבקשה, אדוני.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במיוחד חבר הכנסת שבח וייס, המתמיד שבחבורה.

שבח וייס (העבודה):

זה לא טוב להיות מתמיד. יש חברי כנסת שלא רואים את אולם המליאה ויש להם פינה קבועה בטלוויזיה – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

עזוב את הטלויזיה.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, ברשותכם, אני רוצה להסיט את הדיון ולדבר בענייני דיומא לתוך עצמי, וישמעו גם האחרים.

הנושא הזה הנוגע לתקופה שאנחנו נמצאים בה כבר עלה כמה פעמים על-ידי כמה מן הנואמים. אנחנו נמצאים בתקופה של בין-המצרים. זו תקופה מאוד מיוחדת לעם היהודי גם בהיסטוריה וגם בדורנו שלנו. התקופה הזאת חייבת ללמד אותנו לעשות את חשבון הנפש הפנימי, ואנחנו נוהגים בעצם לשאול את עצמנו: על מה ולמה הגענו לחורבן שהתחיל לפני כאלפיים שנה ולדורות הבאים אחרי החורבן, עד לדורנו שלנו, דורות של גלות, של מרחק, של חיים ללא ארץ, ללא אדמה, ללא ריבונות. ויאמרו, כפי שנשמעו כאן דברים, יחפשו סיבות כאלה ואחרות, פרזאיות, מתוך החיים, ואני רוצה לדבר כאדם מאמין, שבאמונתו משתדל לחיות. אבל חשוב יותר מכול לדעת כיצד אנו רואים את סיבת הגלות, הסיבה הרוחנית של הגלות, של החורבן, והסיבה הזאת צריכה ללוות אותנו עד יומנו האחרון.

ועל מה אנו בוכים? על מה אנו מצטערים? הדבר פשוט, יאמר לעצמו כל עם: אין לנו עצמאות, אין לנו ממלכה כמו שיש לכל העמים, וגם זו סיבה נכונה ומספקת. אבל, ברשותכם, אני מבקש לקרוא כמה משפטים מתוך אותן תפילות שיהודים אומרים אותן כבר אלפי שנים בימים האלה. ומה כואב לנו?

"אתאנו לך יוצר רוחות, ברוב עווינו כבדו אנחות, גזירות עצמו ורבו צריחות, כי בשבעה-עשר בתמוז נשתברו הלוחות." זה היה הדבר הראשון.

שבח וייס (העבודה):

מאין הטקסט?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הטקסט הוא מסליחות של שבעה-עשר בתמוז.

"גלינו מבית-הבחירה, דיננו נחתם ונגזרה גזירה, וחשך בעדנו אורה, כי בשבעה-עשר בתמוז נשרפה התורה. הרסו אויבינו ההיכל, וברחה שכינה מזויות היכל, ונמסרנו בידי זרים להתאכל, כי בשבעה-עשר בתמוז העמד צלם בהיכל."

הכול עניינים רוחניים. נשרפה תורה, חרב המקדש, הועמד צלם בהיכל. על דא עקא בכינא, על זה אנחנו בוכים.

ואחר כך, רק אחר כך נאמר: "זרוננו מעיר אל עיר" – הפכנו להיות זרים. "ונלכד מנו רב וצעיר, חרבה משושנו ואש בה הבעיר, כי בשבעה-עשר בתמוז הובקעה העיר."

התפיסה הזאת של ההתאבלות והבכי והצער והרגשת הגלות, נובעת מההתרחקות הרוחנית שלנו, שבאה לידי ביטוי בשבירת הלוחות, שבאה לידי ביטוי בהסתלקות השכינה, ורק אחר כך מתחיל העניין הלאומי או העניין הארצי.

שבח וייס (העבודה):

למה אתה בממשלה לאומנית? מתאים לך להיות אתנו.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

עכשיו אני אגיד לך מה הבעיה שלי אתכם, זוהי שאלה מאוד טובה וקשה עד מאוד, ואל תחשוב שכל כך קל לי עם הממשלה הזאת.

שבח וייס (העבודה):

לכן אני שואל אותה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ואני עונה לך: הממשלה שהיתה בקדנציה הקודמת – ואני אינני מדבר בביטחון מלא – היתה ממשלה כזאת, בגלל החברותא שלה, שהעבירה מסרים לעם שהדברים האלה שאני מזכיר כאן לא אכפת מהם כלל וכלל. ואתה יודע, חבר הכנסת שבח וייס, למה אני בדיקן מתכוון.

שבח וייס (העבודה):

כתבתי על זה בדוח הבחירות שלי.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

נכון. וזאת היתה הבעיה, ועל זה אנו נאבקים בתוכנו עם עצמנו, לא עם אחרים, על זה אנחנו מתייסרים וזהו הדבר החשוב ביותר בשבילנו לקיומנו כעם. יש לנו תפקיד רוחני. אם אנחנו מדברים על הייחוד היהודי, חבר הכנסת דהאמשה, אף פעם, אף פעם בהיסטוריה שלנו לא הרמנו דגל של כיבוש, של גבורה, של שלטון. זה לא מה שמייחד אותנו. נכון, אנחנו רוצים להיות עם שקובע את ענייניו ואת חייו כמו כל העמים, אבל לא זה מה שייחד אותנו. מה שייחד אותנו זה הלוחות ומה שציער אותנו זה שברי הלוחות.

שבח וייס (העבודה):

אז לכל הלוחות למה אתה שם?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

לכל הרוחות.

שבח וייס (העבודה):

לכל הלוחות, למה אתה שם?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, כנראה אתה מכיר את סידור התפילה ואת הסליחות של עדות המזרח. אני אסיים בקטע מהסליחות של אחינו המזרחים: "בחודש הרביעי יום הו הו יום תוכחה ועברה, בשבעה-עשר בו כבודי גלה ותפארתי הוסרה, לשברי אין כהה ומכתי נחלה ורוחי נשברה, כי בו שרף אפוסטמוס את התורה". הוא היה אחד הנציבים הרומיים. "התורה יום נשרפה חודשו עלי יגוני, ושבתו מעיר קודש ישישי וזקני, סוב נא וחון בעוזך עדת אמוני, רוח דעת ויראת אדוני."

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כן אי-אמון, לא אי-אמון, לא זאת הבעיה שלנו. הבעיה היא לא אם יש לנו אמון, אלא אם יש בנו אמונה. הבעיה שלנו היא האם אנחנו יודעים מה אנחנו רוצים מאתנו כאן בכברת ארץ זאת שכולנו באנו אליה מקצוות הארץ, האם אנחנו יודעים מדוע עשינו זאת. אם אנחנו נדע מדוע אנחנו נמצאים כאן ומהי מטרת ייחודנו, אני חושב שגם חבר הכנסת דהאמשה

וחבריו, גם הם ידעו ויכבדו את ייחודנו בארץ הזאת, את ייחודנו כעם שקיבל תורה מן השמים ורוצה לחיות על-פיה. תודה, אדוני.

היו"ר ל' אדר':

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת אברהם רביץ, על דבריך. אני חושב שהם היו דברים שיצאו מהלב, ואני גם מאמין שנפלו על אוזניים כרויות. תודה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלכס לובוצקי, אחרי – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. כאמור, חברי הכנסת, אנחנו דנים בהצעות סיעות העבודה – מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה.

אני רואה היום שכולנו מצטטים. ברשותכם, אני מרשה לעצמי לומר, שאני התחלתי במצווה הזאת לצטט גם מהתנ"ך כשהגשתי את הצעת האי-אמון, ואני מרוצה שכולנו מצטטים מספר הספרים. בבקשה, אדוני.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה לברך אותך בברכת יישר כוח וגם את חבר הכנסת יוסי שריד בברכת יישר כוח, שנימק את דבריו תוך שימוש במקורות ובעצם משך בעקבותיו גם את חבר הכנסת נסים דהן, גם את חבר הכנסת חנן פורת, גם את חבר הכנסת רביץ לדבר מהמקורות, וגם אני הזדרזתי לשנות את נוסח נאומי ולהתאים אותו לאווירת הימים האלה ולדבר מתוך מקורותינו.

לצערי, איני יכול לברך את חבר הכנסת שריד אלא רק על צורת הניסוח של דבריו, על השימוש במקורות, אבל הרבה פחות על התוכן. חבר הכנסת שריד הסביר לנו, שהקנאות שהיתה בתקופת בית שני היא היא שגרמה לחורבן. ואכן, ייתכן שיש גם דברים בגו. חז"ל גם הם מתבטאים בסגנון שכזה. אבל יש קנאות ויש קנאות, ויש זמן ויש עת לכל דבר תחת השמש. רק אתמול קראנו בפרשת השבוע על קנאותו של פנחס בן אלעזר הכוהן, אותה קנאות שהביאה לברית שלום. יש קנאות שמביאה לחורבן ויש קנאות שמובילה דווקא לשלום.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת לובוצקי, התחלת בתפילה והופיע חזן.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

חזן רפורמי.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

בכל אופן, אני חושב שהמסקנה היא שלפעמים יש לאחוז במידת הקנאות ולעתים יש לאחוז במידת הוותרנות.

מאחר שאנחנו נמצאים בתקופת בין-המצרים, לקראת תשעה באב, שהוא יום האבל המרכזי על החורבנות הרבים בהיסטוריה שלנו, בואו ונעיין יחדיו במפלה שהמיט עלינו מלך אחר של ישראל, המלך אחאב.

ובכן, מספר הכתוב בספר מלכים: בן-הדד מלך ארם ריכז כוח צבאי עצום להילחם בישראל. במצור ששם על שומרון דורש הוא מאחאב: "כספך וזהבך לי הוא, נשיך ובניך הטובים לי הם". אחאב עושה הערכה של יחסי הכוחות ומבין שאין לו סיכוי רב במלחמה נגד מלך ארם, והוא עונה לו: "כדברך אדוני המלך, לך אני וכל אשר לי". הוא מוכן להיכנע. במצבי אין-ברירה באמת יש לוותר ולמסור לאויב נכסים רבים. אולם לאחר הוויתורים המופלגים, הכמעט-מוחלטים הללו, המשיך בן-הדד כמסופר בכתוב: "כי שלחתי אליך לאמר כספך וזהבך ונשיך ובניך לי תתן. כי אם כעת מחר אשלח את עבדי אליך וחיפשו את ביתך ואת בתי עבדיך, והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו". כל דבר, כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו.

לנוכח התאווה הבלתי-מרוסנת הזאת של בן-הדד מלך ארם, אחאב כבר לא יכול לוותר והוא אומר: "דעו נא וראו כי רעה זה מבקש, כי שלח אלי לנשי ולבני ולכספי ולזהבי ולא מנעתי ממנו". אחאב הבין כי רעה הוא מבקש, אין גבול לויתורים, כל תביעה היא רק הקדמה לתביעה הבאה, כל ויתור אינו מרצה אותו. ההבנה הזו הביאה להתעשתות במחנה ישראל: למען שלום צריך לוותר, אבל יש לפעמים "מחמד עיניך" שעליו אתה כבר לא יכול לוותר.

ואני שואל את עצמי פעמים רבות, האם לחבר הכנסת שריד יש מחמד עיניים שעליו הוא לא יוותר? אחרי ההפרות השיטתיות של הפלשתינים ודרישותיהם חדשות לבקרים, לא מתעורר מר שריד. בניגוד לאחאב, שיצא למלחמה מחוסר ברירה וניצח, הקווים האדומים של חבר הכנסת שריד קורסים אחד אחרי השני. גם כשבאים אויבינו ותובעים את ירושלים, ירושלים מחמד עינינו, מבין מר שריד ללבם. את העיקרון של אחאב, שיש גבול לויתורים, עדיין לא הפיקו אצלנו כמה חברים.

אבל, דומני שדבר אחר כן למד חבר הכנסת שריד מאחאב, ואני לא מתכוון להסתייגות של אחאב מנביאי ישראל. נמשיך ונעקוב מה קרה בהמשך באותה מלחמה. הנביא מתאר: "ויכו בני ישראל את ארם מאה אלף רגלי ביום אחד. וינסו הנותרים אפקה אל העיר ותפל החומה על עשרים ושבעה אלף איש הנותרים. ובן-הדד נס ויבא אל העיר חדר בחדר". מלך ארם בן-הדד נס, מתחבא, חדר בחדר, תבוסה מוחלטת. כאשר המצב האסטרטגי של האויב היה כבי רע, לא נותרה להם אופציה צבאית. אולם היו לו יועצים טובים, היום היינו קוראים להם, ראשי הדסק הישראלי במשרד החוץ הארמי, והם הבינו כיצד אפשר לפעול מול החברה הישראלית.

בתוך מחבואו, לאחר כישלונם הצבאי, סיפרו לו יועציו: "הנה נא שמענו כי מלכי בית ישראל כי מלכי חסד הם", ידעו הם על הנטייה ליתר הומניזם, לרחמנות כלפי אכזרים. הם באו אל בן-הדד בהצעה אופרטיבית מדהימה, הם אמרו לו כך: "נשימה נא שקים במתנינו וחבלים בראשנו ונצא אל מלך

ישראל אולי יחיה את נפשך"; נבוא נבקש רחמים, אין לנו אפשרות אחרת, אפשר לנסות לבנות על הרחמנות של העם היהודי.

וכך עשו באים – "ויחגרו שקים במתניהם וחבלים בראשיהם ויבאו אל מלך ישראל ויאמרו עבדך", הם קוראים לו "עבדך", "עבדך בן-הדד אמר תחי נא נפשי", ובא מציע את עצמו לאחאב כעבד. הם ביקשו רחמים. ענה להם אחאב: "ויאמר העודנו חי? אחי הוא". אחאב מתרגש מכך שמלך ארם, אויבו המר, בא אליו ומציע את עצמו כעבד. הוא לא מקבל אותו כעבד, הוא מקבל אותו כאחיו. האויב כמובן מבין זאת וקופץ על שוויון ההזדמנויות שניתן לו. הכתוב אומר: "והאנשים ינחשו וימהרו ויחלטו הממנו ויאמרו אחיך בן-הדד". אנשי בן-הדד עולים בדרגה והם כבר מכנים את בן-הדד אחיו. הם ממהרים לקבל את שוויון הזכויות הזה.

הנכונות של אחאב להכיר בבן-הדד כשווה זכויות עלתה לו ביוקר; שביתת הנשק הזאת, השלום, לא החזיק הרבה זמן מעמד. לאחר תקופה קצרה חזר מלך ארם לכווח ופתח במלחמה על ישראל. שימו לב מה הוא אמר לצבאו ביציאה למלחמה: "לא תלחמו את קטן ואת גדול כי אם את מלך ישראל לבדו". המטרה מלך ישראל עצמו, אותו אחאב שריחם עלי, הוא המטרה, אל תלחמו לא בקטן ולא בגדול. מלך דמשק הורה להרוג ראשון דווקא אותו מנהיג ישראלי שהציל אותו בשעתו הקשה.

סוף דבר. את מה שצריך היה ללמוד מאחאב, כלומר, שיש גבול לווייתורים, חבר הכנסת שריד לא למד; את מה שלא היה צריך ללמוד מאחאב, את האיוולת לוותר ולרחם על האויב בכל מקרה ובכל תנאי, את זה הוא כן למד.

אבל, נראה שעם ישראל נבון יותר ממנהיגיו. לא בכדי הוחלף השלטון בישראל ותנועת מרצ ירדה יותר מכל תנועה אחרת בבחירות האחרונות. אני מקווה כי הלקח ההיסטורי נלמד ויילמד על-ידי המנהיגות החדשה.

אני רוצה לתת תודה מיוחדת ליושבת-הראש מתנועת מרצ, ששמעה את דברי בסבלנות אף שאולי לא נעמו לה, ואפילו נתנה לי שתי דקות מעבר לזמן שמותר לי. תודה רבה; קיבלתי זאת בהערכה.

הי"ר ל' חזן:

כשאני יושבת כאן, אדוני, אני מייצגת את כל הכנסת. תודה רבה לך.

שבח וייס (העבודה):

יש עוד נמשל של מלך שנרצח על-ידי מי שהוא בעצם מיטיב אתם. במלחמת ששת הימים יצחק רבין היה הרמטכ"ל ששחרר, או כבש, את כל השטחים, ונס המרד נגדו, הרצח, יצא משם. אם משתמשים בדוגמאות היסטוריות, יש לזה כל מיני פנים.

היו"ר ל חזן:

אני מודה לחבר הכנסת לובוצקי. אני מתארת לעצמי שבנאומו הבא ייתן חבר הכנסת שריד, אולי, פרשנות אחרת לאותם הפסוקים.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

העיקר שיחד נגדיל תורה ונאדיר.

היו"ר ל חזן:

כך, לפחות, יש דיון מעניין במליאת הכנסת.

אני מזמינה את שר המדע, מיכאל איתן, שביקש על-פי התקנון לנאום בשלב זה. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בשם סיעת מד"ע-רע"ם.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ל חזן:

בינתיים הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. גברתי.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

נוסח תיקון התקנון שקיבלה ועדת הכנסת בעניין הוספת סעיף 49א, בצירוף ההשגות שלא קיבלה.

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית – הצעת חוק הבזק (תיקון מס' 17), התשנ"ז–1997, שהחזירה ועדת הכלכלה. תודה.

היו"ר ל חזן:

אני מודה לך.

הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשיחתי החברה והחוחה

היו"ר ל חזן:

אדוני, בבקשה.

שר המדע מ' איתן:

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מצאתי לנכון לנצל את זכותי על-פי התקנון ולהבהיר נקודות מספר שעלו כאן במהלך הוויכוח.

לפני שאתחיל בדברי, אני רוצה להודות לחבר הכנסת אלכס לובוצקי על דבריו. יש לי תחושה, שהוא משקף את הרגשתם ותחושתם של כל הנוכחים כאן במליאה, גם מהקואליציה וגם מהאופוזיציה. יכול להיות שלא כולם הסכימו עם התכנים והמסרים, אבל כולנו רווינו נחת מצורת הצגת הדברים, היא היתה בהחלט ברמה, והיא משרתת את הכנסת ואת הפרלמנטריזם הישראלי בדרך יותר טובה. יישר כוח.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רציתי להתייחס לשלוש נקודות שדורשות הבהרה מצדה של הממשלה.

הנקודה הראשונה קשורה בידידי וחברי ויריבי הפוליטי חבר הכנסת שבח וייס. הבוקר התבשרנו, שחבר הכנסת חגי מירום, שבקדנציה הקודמת היה יושב-ראש ועדת הכנסת, נקט איזו יוזמה, והוא תובע לאפשר הצבעות אי-אמון בכנסת בעת הפגרה. היוזמה הזאת זכתה, כמובן, לעידוד מלא של אמצעי התקשורת.

שבח וייס (העבודה):

לא שלי.

שר המדע מ' איתן:

לא, תיכף אדבר על חלקך בעניין. אני רוצה להגיע אתך להבנה ולתמימות דעים, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

— — — אני גאה —

שר המדע מ' איתן:

הדבר הזה הזכיר לי, שכאשר מפלגת העבודה הגיעה בשנת 1992 לשלטון וכאשר נכנסה לפגרה הארוכה הראשונה ב-1993, כמי שהיה אז מתאם פעולות האופוזיציה בכנסת, אני פניתי אל יושב-ראש הכנסת וכתבתי מכתב מנומק ומפורט — — —

שבח וייס (העבודה):

אתה יכול להזכיר את שמו.

שר המדע מ' איתן:

יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

נעים להיזכר.

שר המדע מ' איתן:

נעים להיזכר? אני חושב שכולם זוכרים את תרומתך ואת תקופת כהונתך.

פניתי אל מי שהיה אז יושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת שבח וייס. אני רוצה לומר, שהשקעתי בזה מאמץ אינטלקטואלי לא קטן. הכנתי עבודה והסברתי במסמך משפטי מדוע לדעתי ניתן להגיש אי-

אמון בממשלה בעת פגרת הכנסת. על כך קיבלתי מכתב תשובה, שלא אקרא את כולו, אבל אני רוצה לקרוא את הנקודה המרכזית שבו.

שבח וייס (העבודה):

גם מנומק, נכון?

שר המדע מ' איתן:

כן, גם הוא מנומק. מבחינת הכמות הוא היה קצת יותר מצומצם, מה עוד שבמכתב תשובתך ביקשת גם חוות דעת של משפטנים נוספים, שלא התקבלה לאחר מכן; ביקשת שאחרים ירחיבו את היריעה מבדיקת הניסוח והמצב המשפטי.

בכל אופן, אתה כותב את הדברים הבאים, חבר הכנסת שבח וייס, אז יושב-ראש הכנסת: רצוני להבהיר לך – לחבר הכנסת מיכאל איתן, אלי, שפניתי אליו – שאיני יכול להיות שותף לדעתך בדבר האפשרות לקיים דיון על הצעה להביע אי-אמון לממשלה בתקופה של פגרת הכנסת. עד כמה שידיעתי משגת, עוד לא היה תקדים כזה –

שבח וייס (העבודה):

היה אחד.

שר המדע מ' איתן:

– – וכל שינוי בנוהל ובנוהג של הכנסת זה עשרות בשנים מצריך מעשה מפורש של הכנסת או ועדת הכנסת, ובלעדיו על הכנסת להוסיף ולנהוג בנדון כפי שנהגה עד כה; תשובה שעליה עניתי גם כן תשובה, וקיבלתי, בסופו של דבר, את הדין, ואלה היו כללי המשחק כפי שנמשכו מאז שהכנסת הזאת באה לעולם.

אנחנו נמצאים היום במצב, שבו חגי מירום, שידע על קיומה של העמדה הזאת, שתמך אז בעמדתו של חבר הכנסת שבח וייס שאי-אפשר להגיש אי-אמון בפגרה, היום, פתאום, קם ויזום ומקבל איזה עידוד, ואין אנשים אובייקטיביים במדינה הזאת שיבואו, במיוחד עיתונאים, אנשי תקשורת – לי, כאשר אני העליתי את זה, היה קשה מאוד להעלות את זה אז – – –

שבח וייס (העבודה):

שים לב שאף – – –

שר המדע מ' איתן:

— — — ובאים באיזה מין שאלה ובהתקפה כאילו אנחנו נאחזים בקרנות המזבח ומונעים הגשת אי-אמון בממשלה.

נסים דהן (ש"ס):

י"אמר לשבחו של חבר הכנסת — — —

שר המדע מ' איתן:

אני אומר ורוצה לציין את חבר הכנסת שבח וייס — ולכן לא תקפתי אותו — שאמר: רבותי, כשהדבר הזה בא בפני בעבר — אני סברתי שאי-אפשר להביע אי-אמון בפגרה, משום שזה לא היה נוח אז גם לממשלת העבודה. אז העבודה קיבלה את ההכרעה הזאת. היום, כאשר הם באופוזיציה והם רוצים להשתמש בנשק הזה — העמדות מתהפכות. פתאום צריך להביע אי-אמון או מותר להביע אי-אמון בזמן פגרה.

על מנת שלא יהיו ספקות, אני רוצה לומר לכם, שעמדתי לא השתנתה. אני סבור, שמהבחינה העניינית הניתוח שעשיתי כאשר הייתי באופוזיציה ואמרתי: יש סמכות ויש אולי אפילו צורך לאפשר אי-אמון בפגרה כאשר הפגרה היא שלושה חודשים — עמדתי העקרונית נשארה כפי שהיתה. אבל אני שואל את עצמי: האם ייתכן שכל פעם ישנו את כללי המשחק ועקרונות קונסטיטוציוניים כאשר מתחלף שלטון? האם ייתכן שאנחנו לא נהיה בוגרים מספיק על מנת לתקן תיקונים עקרוניים בלי שזה יהיה נוגע — כשאינן נוגעים בדבר?

לכן, אני מציע לאנשי מפלגת העבודה לרדת מהעניין הספציפי, להיות אובייקטיביים, לגשת, אפשר בזמן הפגרה, לדיון עקרוני בנושא, וכל החלטה שתשנה את המצב הנתון תחול לאחר הבחירות הבאות. אז נדע שבאמת יש כאן גישה עקרונית, שהנושא משוחרר מאינטרסנטיות צרה ושהכרעה שתתקבל תהיה הכרעה ברמה העקרונית. אף אחד מאתנו לא יכול לדעת לטובת מי ישחק התיקון אם הוא ייעשה עכשיו ויונהג לאחר הבחירות הבאות.

פתחתי בנקודה הזאת, שקשורה בנושאים הקונסטיטוציוניים, ורציתי להציג תחושה שלנו, שכמשחקים את המשחק הפוליטי והמפלגתי, שהליכוד ואנשי המחנה הלאומי לא מקבלים שיפוט הוגן בתקשורת ולא מקבלים סיוע של התקשורת כאשר אנחנו מעלים נקודות שבהן אנחנו מציגים עמדה מסוימת, עוברות ארבע שנים, מעלים את זה אנשי מפלגת העבודה, התקשורת מרגישה מגויסת לעניין הזה בצורה חד-צדדית — והנה הדוגמה הבאה. אני קורא — — —

שבח וייס (העבודה):

אני מקווה שזה גם קשור אלי.

שר המדע מ' איתן:

זה גם קשור אליך. גם הדוגמה השנייה קשורה אליך, וגם כאן תקבל שבחים לא כי שמך הוא שבח.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת שבח וייס מעוניין פשוט – – –

שבח וייס (העבודה):

מרוב שבחים יזרקו אותי מהסיעה.

היו"ר ל' חזן:

– – – משום שמדובר בו אני אתן לו.

שר המדע מ' איתן:

יש, מהשבוע שעבר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– – –

שר המדע מ' איתן:

מהשבוע שעבר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת זאבי, על-פי התקנון, ואתה יודע שאני מחויבת לתקנון, לשר מותר להתערב בדיון בכל זמן שהוא – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אחר. issue. הוא מתערב בדיון? הוא מביא

שר המדע מ' איתן:

תסלח לי, חבר הכנסת זאבי – – –

היו"ר ל חזן:

ודאי, כנראה הוא יאריך בדברים מסיבות מובנות.

שר המדע מ' איתן:

חבר הכנסת זאבי, אם היית נוכח כאן בזמן – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

– case – לשמיעה לפי הרשימה של הדוברים, את אלה – – – ואני שומע אותך בנושא שבו יש לך – – אבל זה לא נושא הדיון.

שר המדע מ' איתן:

חבר הכנסת זאבי, אני מביא, בשם הממשלה, שלוש נקודות שעלו כאן במהלך הדיון בדברי החברים, שהתייחסו כל אחד לנקודה אחרת, וחבל. תן לי לסכם את שלוש הנקודות ונחסוך בזמן. אני, כמובן, לא רוצה לקפח אף אחד מהדוברים וזה לא על חשבון זמנו של איש מהדוברים כאן. כולם יוכלו להמשיך ולדבר על-פי מכסת הזמן שנקבעה להם.

הנקודה השנייה: זה ימים מספר אני קורא באמצעי התקשורת דיווח חד-צדדי, פוגע, לא מדויק, מעליב בבורותו, על מה שהתרחש כאן בזמן ההצבעה על חוק רמת-הגולן, והיום אני קורא הודעות בכל העיתונים, או נגיד בעיתונים המרכזיים, שהיועץ המשפטי נזף בשרים, וציטטה: שר המצביע נגד החלטת הממשלה דינו כמתפטר, ומנסים לבוא ולומר – ראינו אותי, גם ביקשו את תגובתי, האם אני התפטרתי על-ידי הצבעה כך או אחרת.

אני דוחה – בתחושה מאוד מאוד לא נעימה. מה היא רמת הוויכוח במדינה, שעיתונאי שכותב כותרות ענקיות, ועיתונאים אחרים, שצריכים להכין שיעורי בית, לא יודעים שהחוק קובע ששר שמצביע נגד הממשלה אינו מתפטר, אלא מה? – הממשלה, תוך שבועיים, היא יכולה להפעיל עליו את מנגנון ההתפטרות. אז למה להטעות את הציבור? למה בכלל להעלות את זה בצורה הזאת?

נסים זילי (העבודה):

מה אומר היועץ המשפטי לממשלה?

שר המדע מ' איתן:

היועץ המשפטי לא יכול להגיד דבר כזה כי הוא יודע חוק.

היו"ר נ' חזן:

אבל, אדוני – – –

שר המדע מ' איתן:

זה כמו שאני אגיד שהיועץ המשפטי לממשלה אמר, שמי שנוסע בשבת יקבל קנס או ילך לבית-סוהר.

נסים זילי (העבודה):

מה הוא אמר?

שר המדע מ' איתן:

תיכף אני אגיד.

נסים זילי (העבודה):

מה הוא כן אמר?

שר המדע מ' איתן:

תיכף אני אגיד מה הוא כן אמר ומה דינה של הפרשה הזאת.

הי"ר ר' חזן:

השר איתן, אתה מבין שאתה מנהל ויכוח עם היועץ המשפטי לממשלה, שאיננו נוכח?

שר המדע מ' איתן:

אני לא מנהל אתו ויכוח; נהפוך הוא: אני אומר שמה שמצוטט בעיתונים הוא לא אמר לא מיניה ולא מקצתיה. היועץ המשפטי מכיר את החוק, הוא יודע את החוק. לכתוב בעיתון שהיועץ המשפטי אומר דבר שהוא לא קיים בחוק, זאת פשוט בדיחה.

נסים זילי (העבודה):

שר המדע מ' איתן:

היום זה יצא בעיתון. אני בטוח שהוא יבהיר את הנקודה הזאת. חבר הכנסת זילי, לייחס ליועץ המשפטי לממשלה אמירה שעומדת בניגוד לחוק, זה מעשה שלפעמים אפילו לא צריך להגיב עליו. יועץ משפטי יכול להגיד דבר, וזה דבר יסודי וברור. מה, משנים את החוק? שר שמצביע נגד ממשלה אוטומטית יתפטר? החוק לא קובע זאת, אבל לא זאת הנקודה המרכזית.

הנקודה המרכזית היא, שכל מה שקרה, כל ההתקפות על הממשלה בגין ההצבעה על חוק רמת-הגולן היו התקפות שהיו מוגזמות והיו מלוכות ולובות. האופוזיציה עשתה את חלקה, אבל אני שואל את התקשורת ואת אלה שרוצים לדעת את העובדות, האם הציבור בישראל יודע את העובדות לאשורן? האם הוא יודע מה היה כאן? לא, אי-אפשר להבהיר. הוויכוח הוא בכלל לא ענייני, ואני אגיד לך מה הן העובדות, חבר הכנסת זילי.

ועדת שרים לענייני חקיקה קיבלה לפני חודשים מספר החלטה שהממשלה מתנגדת להצעת החוק של יהודה הראל בעניין רמת-הגולן, וכן"ל לגבי הצעת החוק השנייה. חלפו חודשים מספר. נודע לנו שההצעה עומדת לעלות על סדר-היום של הכנסת. אני אישית, בתוקף תפקידי כיושב-ראש הקואליציה, פניתי אל ראש הממשלה ואל השרים שהם ראשי הסיעות שמרכיבות את הקואליציה ושכנעתי אותם שלא להתנגד אלא לתת חופש הצבעה.

אני לא רוצה כרגע להיכנס לנימוקים מדוע חשבתי שכך צריך לעשות וזה כרגע לא משנה לגבי הבעיה העקרונית. ביום ראשון קיבלו השרים את ההחלטה שמשינים, עוברים ממצב של התנגדות למצב של חופש הצבעה. ביום רביעי בבוקר – תשמע את העובדות, אחר כך – – –

נסים זוילי (העבודה):

כשאתה אומר "השרים", עכשיו פעם נוספת אתה מטעה את הציבור, כי יש הבדל בין החלטת ממשלה לוועדת שרים.

שר המדע מ' איתן:

חבר הכנסת זוילי, אני אגיע לזה, האמן לי.

ביום רביעי בבוקר, לפני שהיתה כאן הצבעה, אנחנו קיבלנו החלטה לאפשר חופש הצבעה, אבל ביקשנו מחבר הכנסת יהודה הראל לדחות את העלאת הצעת החוק ולא לקיים את ההצבעה באותו יום. לכן קבענו פגישה נוספת ביום רביעי על מנת לדעת מה קורה, אם דוחים או לא דוחים. הוא עמד על שלו. וביום רביעי פעם נוספת נמסר לכל השרים, חוץ מאלה שלא היו כאן, שיש חופש הצבעה. היו שרים ששאלו והיו שרים אחרים שנמסר להם שיש חופש הצבעה. אף לא שר אחד חשב שההצעה הזאת לא טובה או לא נכונה ואף שר לא ערער עליה.

מהבחינה הפורמלית, אין ספק שלא היה ההליך הזה שחזרו לוועדת השרים שתשנה את החלטתה. אבל ביני לבינך, חבר הכנסת זוילי – –

היו"ר נ' חזן:

זו באמת שיחה אינטימית ביניכם.

שר המדע מ' איתן:

— ועדת השרים זה בדרך כלל שר אחד, במקרה הטוב יושבים שם שניים. וגם יושב-ראש ועדת השרים, כשהוא עמד פה הוא הציג את העניין ואמר כך: ועדת השרים החליטה נגד. לאחר מכן הקואליציה שינתה את ההחלטה — חופש הצבעה. חבר הכנסת שבח וייס — —

נסים זוילי (העבודה):

לא תקין.

שר המדע מ' איתן:

היה כאן אולי פגם פורמלי. הפגם הפורמלי הוא לא בזה שאי-אפשר לשנות את ההחלטה. ברור, כולנו יודעים שמשנים החלטות. אני אגיד לך יותר מכך. פעמים רבות בפרקטיקה היומיומית שלנו קורה, ששרים באים הנה, סופרים את הקולות ורואים שהם לא יכולים להבהיר את עמדת הממשלה. וכאן תוך כדי נאום, כשמישהו מגיע הנה, מצליף, ואומר להם: אין לנו רוב, אז הם משנים ואומרים: אנחנו מאפשרים חופש הצבעה, או הם אומרים: מוכנים להעביר לוועדה במקום להתנגד, ותוך כדי המשחק הפרלמנטרי משנים עמדות. ואין בכך פסול.

מה שהיה פסול בהחלט, ואת זה אני מקבל, עלה חבר הכנסת שבח וייס — אני מציע לך לקרוא את הפרוטוקול — והוא אמר: רבותי, מה שאתם עושים פה בזה שאתם אומרים שכאילו מצד אחד הממשלה מתנגדת לקואליציה המאפשרת חופש הצבעה — אתם לא נותנים לנו את זכות ההתנגדות וזכות הדיבור. בעניין הזה אני אומר: היתה תקלה, אבל לא היה כאן שום תרגיל, לא היה כאן שום ניסיון לרמות מישהו. היתה כאן טעות אנושית קטנה אחת.

נסים זוילי (העבודה):

כבוד השר, אני יכול להפריע לך?

חיים אורון (מרצ):

לא מצביעים פה?

שר המדע מ' איתן:

אני מסיים את המשפט ואני אשמע אותך. היתה כאן טעות אחת. השר שעמד כאן ואמר את המשפט הבא — —

היו"ר ל חזן:

המשפט הבא, הבא.

שר המדע מ' איתן:

הממשלה נקטה עמדה בזמנה. הקואליציה ביקשה לשנות את העמדה. היה צריך לומר: לפיכך, החלטת הממשלה היא חופש הצבעה.

חיים רמון (העבודה):

לא יכול להיות דבר כזה, אדוני השר.

שר המדע מ' איתן:

ואז היו יכולים לעלות נציגי האופוזיציה ולנצל את זכותם להביע את ההתנגדות.

חיים רמון (העבודה):

אדוני השר, אין דבר כזה. לקואליציה אין שום מעמד. ברגע שהממשלה או ועדת שרים לענייני חקיקה החליטה, אם רוצים לשנות חייבת להיות החלטה חדשה או של ועדת שרים לענייני חקיקה או של מליאת הממשלה.

שר המדע מ' איתן:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה מדבר יפה, אבל לא לעניין, כי את זה הסברתי קודם, לפני שנכנסת. למה אתה מתערב סתם באמצע? אני אמרתי, שברמת העיקרון יכול היה השר צחי הנגבי לזמן כאן בחוץ לשתי דקות ועדת שרים לענייני חקיקה ולשנות את ההחלטה שהתקבלה כמה חודשים קודם, וזה הכול, כי כל השרים הסכימו בפועל לשינוי הזה. הוא היה פורמלית מתכנס, אומר: עכשיו ישיבה של ועדת שרים, מי בעד, מי נגד, הוא יושב לבד בוועדת השרים גם אז, יושב עכשיו גם לבד עם עצמו ואומר יש החלטה של ועדת שרים.

אבל אני אומר דבר אחר, וגם את זה אתה יודע יפה מאוד, חבר הכנסת רמון. הרבה פעמים בפרקטיקה קורה ששרים מביאים הנה עמדה, ובגלל קוניונקטורה מסוימת כאן במליאה הם משנים את העמדה. יכול להיות שזה לא תקין פורמלית, אבל זה קרה. זו לא פעם ראשונה שממשלה באה עם עמדה מסוימת לכנסת, ראתה מצב דברים מסוים, וכתוצאה ממשחק הכוחות הפרלמנטרי היא שינתה את העמדה.

חיים רמון (העבודה):

לא היה דבר כזה.

שר המדע מ' איתן:

אני אראה לך שהיה.

חיים אורון (מרצ):

היום יושב-ראש ועדת הכספים – – – בארבעה סעיפים שראיתי מה מצב הקואליציה, אמר – – – תקבלו החלטה ונצביע אתכם – – – על 400 מיליון, 200 מיליון. הקואליציה לא הסכימה. אין בעיה, תחליטו פה שהקואליציה קובעת והממשלה תלך הביתה.

שר המדע מ' איתן:

אני חוזר ואומר, היתרון של הקואליציה על הממשלה הוא בכך שהקואליציה מביאה את הרוב לממשלה, וזה שהממשלה נכנעת לקואליציה, מבחינת הפרלמנטריזם זה יתרון, זה לא חיסרון. כי קואליציה מבטאת יותר מהממשלה את הרצון של רוב הציבור, היא המוסד הריבון, היא מבטאת את הרוב בכנסת. הרוב בכנסת הוא החלטת הכנסת. הוא הכוח של הכנסת לכפות על הממשלה. ברמת העיקרון, אני לא רואה פסול בכך שהממשלה צריכה לשנות החלטות כתוצאה מזה שקואליציה מציעה לה הצעות ומגיעים לאיזה דיאלוג. זה טוב גם אצלנו, זה טוב גם אצלכם, זה טוב בכל משטר פרלמנטרי. אחרת אתם תאמרו, ובצדק, אז בשביל מה צריך את כל הכנסת אם זו חותמת גומי ובאופן אוטומטי בכל החלטת ממשלה הקואליציה מייד מתגייסת ללא עוררין.

היו"ר ל' חזן:

אתה נואם כבר 20 דקות, אדוני. זה כמעט ניצול לרעה של סעיף 50 לתקנון הכנסת.

שר המדע מ' איתן:

אני מייד מסיים.

אני רוצה לסיים ולומר כך, ההתקפות בעניין הזה על הממשלה היו בלי שום פרופורציות, בלי להסביר לציבור במה מדובר. גם אם היה כאן, כפי שאמרתי, פגם טכני, אסור שיישנה, צריך לתקן אותו וצריך

למצוא את הכלים איך חיים עם המנגנון הזה. ואני יכול לומר רק דבר אחד, שהוויכוח שהתחולל פה, ובזה אני מתנצל אולי בפני אנשי האופוזיציה, שנמנעה מהם זכות ההתנגדות, כי עמדת הממשלה בעצם היתה של חופש הצבעה ולא של התנגדות. זאת היתה עמדת הממשלה. זה שאמרו שזו עמדת הקואליציה, זה נכון, אבל הממשלה קיבלה את עמדת הקואליציה.

חיים רמון (העבודה):

ראש הממשלה רצה שתהיה עמדה נגד והוא יצביע בעד.

שר המדע מ' איתן:

זה לא נכון. אתה רואה, זה לא נכון, ואין לך שום בסיס לזה.

חיים אורון (מרצ):

האנשים שלך אמרו לי – – –

חיים רמון (העבודה):

– – – הדבר שהוא רצה ביותר זה שהחוק לא יעבור – – –

שר המדע מ' איתן:

זה לא נכון. אין לזה שחר.

חיים אורון (מרצ):

יש לזה רגליים.

שר המדע מ' איתן:

אין לזה שחר. אני לא רוצה להאמין לך כי אני יודע. זאת השמצה שאין לה שחר.

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת אורון, חבר הכנסת רמון, השר נואם דקות רבות מאוד.

שר המדע מ' איתן:

אתה מייחס תחכום כל כך גדול, שהשר צחי הנגבי יעמוד כאן ויאמר את המלים: קואליציה וכו', והכול בדיוק בשביל שיתאים לתיאוריה שלך. אני חושב שאתה מגזים, אבל אתה באופוזיציה, מותר לך להגזים עד לגבול מסוים.

ואת הגבול המסוים עבר כאן חבר הכנסת שריד, ואני חייב להשיב לו תשובה על הדיבורים הבוטים שלו, שלדעתי מחטיאים את המטרה. אולי הנחמה היחידה מההתנסחויות הקיצוניות של יוסי שריד היא התחושה, שרק אדם שיודע שאין לו סיכוי לחזור במהרה לשלטון יכול להתנסח בצורה כזאת. כי אדם אחראי, שרוצה לראות את עצמו כאלטרנטיבה, אומר לעצמו: רגע אחד, מחר אני אהיה בשלטון, אני אצטרך לעבוד עם כל חלקי העם, עם כל חלקי הבית, מוטב שאזהר בלשוני. אדם כזה לא היה אומר את הדברים שאמר יוסי שריד. יוסי שריד דיבר כאן כאדם מיואש מהסיכוי שלו להגיע חזרה לשלטון.

אבל השלטון של יוסי שריד לא מעניין אותי. אני רוצה להזכיר לו ולחבריו, שהוא עמד פה ואמר: 50 שנה הליכוד לא יחזור לשלטון. כך הוא עשה לנו: 50 שנה לא תחזרו לשלטון. לא עברו 50 חודש, והוא חזר לאופוזיציה.

ואותו חבר הכנסת שריד, שיש לו כושר ניסוח שרבים מאתנו היו מוכנים שיהיה להם כזה, מכון את זה – למה? לאיזה ביטויים היום? עד לאן הוא הגיע הבחור הזה, האדם הזה? הוא מדבר על חורבן הבית. והוא מדבר על כך שחורבן הבית אירע לעם ישראל בגלל קנאות מדינית ובגלל קיצוניות. ושני משפטים לאחר מכן הוא אומר, שהוא וחבריו עסוקים במשימה אחת בלבד – להציל את המדינה מידי בנימין נתניהו, שהוא סיכון ביטחוני, סיכון מדיני, סיכון חברתי, סיכון קיומי. ראש ממשלה שנבחר בבחירות דמוקרטיות, ראש ממשלה שנבחר בבחירות ישירות, מדיניותו שנויה במחלוקת; יוסי שריד חושב אחרת – שהוא סיכון. כמה אנשים אומרים על יוסי שריד שהוא סיכון, ואנחנו דוחים אותם ואומרים להם שלא יתבטאו ברוח הזאת? יש במדינה הזאת יותר אנשים שבטוחים שיוסי שריד הוא סיכון ביטחוני. יוסי שריד, הוא מדבר על ראש הממשלה כעל סיכון ביטחוני? זה הסגנון?

חיים אורון (מרצ):

זה הרבה פחות מאשר כמה שרים מדברים על ראש הממשלה.

שר המדע מ' איתן:

חבר הכנסת אורון, כאשר אני הולך לאספות ושומע את האמירות המסוכנות: יוסי שריד סיכון ביטחוני, צריך כך וכך – מה אני צריך להגיד?

חיים אורון (מרצ):

שר המדע מ' איתן:

אני צריך להגיד לאנשים האלה: שלא תעזו להגיד על חבר כנסת שהוא סיכון ביטחוני. מה אני אגיד מחר? מחר יגידו לי: אבל הוא עצמו אומר על ראש הממשלה שלנו שהוא סיכון ביטחוני.

חיים אורון (מרצ):

אתה תגיד שהמדיניות של בנימין נתניהו היא סיכון ביטחוני.

שר המדע מ' איתן:

אני לא מדבר על מדיניות. אדוני חבר הכנסת אורון, אני מבין שאתה חייב להגן על יוסי שריד בכל מחיר.

רחבעם זאבי (מולדת):

כבוד השר, אני מבקש לשאול שאלה.

שר המדע מ' איתן:

אילו היה כאן ויכוח על המדיניות – זו זכותו ואולי חובתו. האם זה ויכוח על מדיניות? חבר הכנסת אורון – –

היו"ר נ' חזן:

השר איתן, אני מתנצלת שאני מפריעה לך, אתה נואם כבר 30 דקות. התקנון מאפשר לך להתערב בדיון – אבל 30 דקות? מוכרחים להרים גבה ולשאול מדוע אתה נואם 30 דקות.

שר המדע מ' איתן:

אני מייד מסיים. אני משיב על התקפותיו של חבר הכנסת שריד, ואני רוצה לחזור ולומר לחבר הכנסת אורון: אתה אומר, חבר הכנסת אורון – ואני מקבל את זה – שזכותו לתקוף את המדיניות. מקובל עלי. אם הוא היה אומר: המדיניות היא כך וכך – זה ויכוח על מדיניות. אבל הוא אומר: האיש הוא כך וכך.

אבל לא רק זה. הוא ממשיך ואומר כך: בנימין נתניהו הוא קריקטורה של יוחנן מגוש-חלב, כשם שאהוד אולמרט הוא קריקטורה של שמעון בר-גורא; בנימין נתניהו הוא יוחנן מגוש-חלב של אשפתות, ואהוד אולמרט הוא שמעון בר-גורא דה-לה-שמאטע. האם זה ויכוח על מדיניות? האם זה אדם רציני? זו אלטרנטיבה? על זה אתה רוצה להגן, חבר הכנסת אורון? על זה אתה מגן? זה ויכוח?

חיים אורון (מרצ):

תאמין לי, השר איתן, אני שמעתי ביטויים הרבה יותר – – –

שר המדע מ' איתן:

זה ויכוח של אדם מיואש, שלא נשאר לו אלא לגדף ולקלל. הוא לא ישכנע בזה אף לא אדם אחד.

חיים אורון (מרצ):

— — —

שר המדע מ' איתן:

אבל מה הוא כן יעשה? הוא מוביל את סגנון הוויכוח לרמה שאף אחד מאתנו לא רוצה להיות בה.

והמשפט האחרון. מילא, ברמה הזאת הוא תוקף אישית גם את ראש העיר אולמרט וגם את ראש הממשלה. אבל מה יש לו נגד אשת ראש הממשלה? מה היא קשורה לעניין הזה? גם זה עניין של מדיניות? מה, היא נושא להתקפות אישיות כאן?

הסגנון והכיוון הזה לא יובילו אתכם לשום מקום. אבל הם יובילו להעמקת השנאה, הפירוד, הסכסוך בין חלקי האוכלוסייה במדינה הזאת. במקום לתקוף את האנשים, דברו על מדיניות. בנושאים האלה יש לכם מעט מאוד מה לומר. הממשלה הזאת הולכת – – –

חיים רמון (העבודה):

לאן היא הולכת?

שר המדע מ' איתן:

היא הולכת בדרך בטוחה.

חיים רמון (העבודה):

לאן?

שר המדע מ' איתן:

היא הולכת לשלום וביטחון.

חיים רמון (העבודה):

ומה עם הטרור – – –

שר המדע מ' איתן:

בתקופת שלטונכם היה מספר הקורבנות מטרור הכי גבוה מאז קום המדינה. לא היתה שנה עם כל כך הרבה קורבנות מטרור. לא היתה שנה כזאת. ואתם באים ואומרים לנו שאנחנו מובילים לטרור? תגידו, אתם ילדים? אתם חושבים שהציבור לא יודע, שוכח?

חיים רמון (העבודה):

לא אנחנו. שר החוץ אומר את זה.

שר המדע מ' איתן:

מה אתם מדברים? אנחנו נוביל את המדינה לשלום. אנחנו מוכנים לעשות ויתורים גדולים למען השלום, אבל לא נותר בשום פנים ואופן על הביטחון. אנחנו נוביל את המדינה לשגשוג כלכלי. אנחנו נבקש מהציבור להדק את החגורה, כי צריך – – –

חיים אורון (מרצ):

שר המדע מ' איתן:

כן, כי צריך לתקן את השגיאות שעשיתם ואת הגירעון שהשארתם. ועל אפכם וחמתכם אנחנו נוביל את המדינה הזאת לשגשוג. והציבור הוא שישפוט בסופו של דבר. חכו בסבלנות, תעבירו ביקורת על המדיניות, תביאו אלטרנטיבות, תציעו הצעות אחרות, בלי עלבונות, בלי פגיעות אישיות, ותנו לציבור להחליט. הציבור שלנו חכם, וכולנו נקבל את פסק-דינו.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לשר איתן על זה שהוא נתן את נאומו ואת חבר הכנסת יוסי שריד, שנשמע כאן פעמיים.

חבר הכנסת שבח וייס, אתה ביקשת.

שבח וייס (העבודה):

הוא התייחס אלי, ואני מבקש להגיב.

היו"ר ל' חזן:

אתה באמת ביקשת; אני אתן לך דקה. בינתיים אזמין את חבר הכנסת דהאמשה, ואחריו – חבר הכנסת בנימין אלון. חברי הכנסת, הדיון הזה מתמשך מעבר לזמן שנקבע, ולכן אנא, הקפידו על זמן דיבור.

שבח וייס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אני מאוד מודה לך. כיוון שהשר איתן התייחס באופן ישיר והציג עמדה, אני פשוט רוצה להבהיר אותה.

אני קבעתי עמדה כיושב-ראש הכנסת בקשר לאי-אמון בפגרות, לפי מיטב הכרתי וניסיוני הפרלמנטרי ולפי מיטב המסורת של הכנסת. נכון שזה לא מופיע בתקנון. נכון שזאת מסורת פרלמנטרית. נכון גם שהיועץ המשפטי של הכנסת, צבי ענבר – ואת זה אני רוצה לומר לזכותו – גם כאשר אני קבעתי מה שקבעתי, היתה לו עמדה אחרת. אני מוצא צורך של הגינות ציבורית לומר שהוא יציב בעמדתו. גם אז הוא סבר שאפשר בפגרה, ואני סברתי אז על-פי המסורת שאי-אפשר, וגם עכשיו. אני מוצא צורך להבהיר זאת.

העמדה של חבר הכנסת חגי מירום ראווה לעיון, כפי שעמדתו של חבר הכנסת מיכאל איתן היתה ראווה לעיון אז, והוא צריך לגייס את הנימוקים האינטלקטואליים של השר איתן כדי להצליח עכשיו.

אני יציב בעמדתי. אני רק רוצה לציין: אתה התלוננת על כך, שאיש לא פנה אלי, לא מן העיתונים ולא מאנשי הרדיו, כדי לברר ממקור ראשון. זה חלק מהאתיקה המקצועית שלכם, לכן לא התבטאתי. אני עומד על החלטתי מאז. חשבתי שנהגתי נכון.

הי"ר ל' חזן:

תודה רבה לך, חבר הכנסת וייס. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, שר המדע הנכבד, אנחנו בעניין של אמון או אי-אמון לממשלה, ואני רוצה להתחיל בדבר שהממשלה מתפארת בו הכי הרבה. אנחנו שומעים חדשות לבקרים, שהמצב הביטחוני בזמן הממשלה הזאת השתפר. ואני רוצה לשאול: מה השתפר? עונים לי: אין פיגועים, אין פיגועים המוניים כפי שהיו במרס 1996. ואני אומר: נכון שמבחינת הסטטיסטיקה אין אותו מספר של פיגועים ובאותה התרחשות מהירה ומקובצת – – –

שר המדע מ' איתן:

אני מקווה שאתה לא מצטער על זה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יכול להיות בטוח שאני לא מצטער על זה, אבל אני רוצה להוכיח לך ולאחרים, שזה לא מפני שהממשלה הזאת טובה ולא מפני שהיא הביאה למצב הזה, ועוד אשמע את תגובתך בעניין.

אני לא מצטער שאין פיגועים. ודאי שאני לא רוצה שיהיו פיגועים, אף אחד לא רוצה שיהיו פיגועים, אבל לבוא ולקטוף את הפירות האלה ולזקוף אותם לזכותה של הממשלה ולהגיד שהיא הביאה ביטחון? היא לא הביאה ביטחון. אם אין פיגועים, ידידי שר המדע, זה לא משום שהממשלה הזאת עושה הרבה יותר או משום שפתאום כוחות הביטחון של ישראל עובדים טוב יותר, או פתאום יש לנו צבא חזק יותר או כוח הרתעה חזק יותר. לא אלה הדברים שגרמו לכך שאין פיגועים.

בוא נזכור: הפיגועים נפסקו שלושה חודשים לפני הבחירות, לפני שהממשלה הזאת עלתה לשלטון. לכן יש פה משהו. אני מסכים עם חבר הכנסת סאלח סלים שיש בזה אולי שני גורמים, לפחות אחד שהוא הזכיר: יכול להיות שהרשות הפלשתינית מצליחה לשלוט יותר בעניינים ולמנוע, ויכול להיות – ואני אומר את זה גם בקול רם – שאלה שעשו את הפיגועים ההם, משום-מה לא עושים אותם עכשיו, לא רוצים לעשות אותם. מי יודע? הדמוקרטיה הישראלית לא מרשה לי לשבת בוועדת החוץ והביטחון, אחרת יכול להיות שהיתה לנו איזו אינדיקציה או היה לנו איזה סימן. יכול להיות שבועדת החוץ והביטחון שומעים את ההסבר הנכון לדברים האלה. אבל בכל מקרה, בין שזה כיוון שאלה שגרמו ויכולים לגרום לא רוצים, ובין שזה כיוון שהם לא יכולים, אין זה לזכותה של ממשלת ישראל, כי בשני המקרים זה תלוי בצד האחר, לא מפני שהממשלה הזאת הביאה ביטחון.

ואני רוצה להבהיר פה עוד משהו. הממשלה הזאת אומרת: ביטחון ואחר כך שלום. ואני אומר שיש פה פיקציה, יש פה טעות חמורה. רק שלום יכול להביא ביטחון, ואמרנו את זה כבר כמה פעמים. ביטחון אינו מביא שלום, ביטחון איננו תנאי לשלום, ביטחון הוא ההיפך הגמור מהשלום. להיפך, כאשר יש שלום כולם יכולים להרגיש בטוחים, כי כבר אין לך יריב, אין לך אויב, אין המוטיבציה של מישו אחר לפגוע בך או לסכן אותך. אבל כל עוד אין שלום, פירוש של דבר שהצד האחר לא קיבל את זכויותיו, לא הגיע למאווייו, לא הגיע – איך אמר חבר הכנסת רביץ – לקביעת גורלו, ולכן זכותו הלגיטימית לשאוף להגיע לזכויותיו גם אם זה מסכן, מנקודת ההשקפה שלנו, את הביטחון שלנו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הממשלה הזאת מדברת על שלום וביטחון, אבל בינתיים היא לא עושה שלום ולא עושה ביטחון, רק מדברת.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זה בדיוק מה שאני אומר. אם יש קצת שקט, אמרתי: לא משום שהממשלה הזאת עשתה אותו ולא משום שהיא עושה טוב יותר.

אנחנו אומרים, שההידרדרות במצב – אני מקווה שלא נראה משהו אחר – כמו שהיא במצב הפנימי היא גם במצב של מדיניות החוץ. הייתי רוצה להזכיר את מה שידדי מר רביץ אמר, כי הוא רוצה שהעם הזה פה יקבע את גורלו ואינו רוצה יותר. ואני אומר לך, מר רביץ: מי רוצה שהעם הזה לא יקבע את גורלו? אבל צריך לשים לב: ברגע שקביעת העם הזה את גורלו קובעת גם את גורלם של עמים אחרים, יש פה משהו, כי לא רק שהוא רוצה לקבוע את גורלו, אלא גם את גורלו של הצד האחר, וזה לא נכון. הצד האחר – לרבות הצד הפלשתיני, כל מדינות ערב – מוכן להסכים למדינת ישראל בגבולות מסוימים, עם ריבונות מלאה, בלי להתערב, ויש פה קביעת גורל. העם הזה כבר הגיע

להסכמה לגבי הצד האחראי לקבוע את גורלו. הצרה, הבעיה הגדולה היא, שהעם הזה לא רוצה לתת לצד האחר לקבוע את גורלו, ובזה כל העוקץ.

גם לצד הפלשתיני מגיעה הזכות לקבוע את גורלו, וכל עוד הזכות הזאת לא תתממש, אני אומר שקביעת גורלו של עם ישראל בארץ-ישראל חסרה. היא חסרה, כי יש לך צד אחר שאומר: גם לי מגיע. וכל עוד הצד האחר לא מרוצה, אין לנו שלום ואין לנו קביעת גורל שלמה. קביעת גורל שלמה ומלאה פירושה שאף אחד כבר לא חולק על זה. ואנשים ימשיכו לחלוק. כל עוד הם לא מגיעים למימוש זכותם להגדרה עצמית ולקביעת גורלם, הם ימשיכו לחלוק, וכל בר-דעת יודע, שהמחלוקת הזאת אומרת, שקביעת הגורל של מדינת ישראל היא עדיין חסרה, חסר בה משהו, וה"משהו" הזה יכול להיות גדול, יכול להיות שונה, יכול להיות מסוכן, תלוי בזמן ותלוי באפשרויות שמתפתחות באזור.

הרי לא לעולם חוסן ולא כל הימים יכולה מדינת ישראל להיות הכי חזקה בכל העולם. עובדה, זאת ההיסטוריה. יכול להיות שהזמנים ישתנו. אנחנו שומעים כל יום על פיתוחים, על נשק, על צדדים, על התארגנויות, על מהפכים מדיניים. למה צריך כל הזמן להמשיך לדאוג מהצד הזה? למה שממשלת ישראל לא תקום, אם היא רוצה באמת להביא ביטחון ולהביא שלום ולקנות את עולמה, למה שלא תאזור אומץ – ויש לה האפשרויות, יש לה היכולת, גם בבית הזה וגם בעם – ותחזור לשולחן הדיונים ותיתן לצד הפלשתיני את הזכויות הלגיטימיות שלו, זכויות שמגיעות לו לא בחסד אלא בהכרה פנימית, כפי שגם לו מגיע?

מדיניות של "כולה שלי", לעולם לא תוכל להביא פירות, ומי שרוצה לקבוע את גורלו לא יכול להגיד "כולה שלי" לא לגבי ארץ-ישראל ופלשתיין, לא לגבי ירושלים, לא לגבי שום דבר עקרוני וחשוב. כל עוד שני הצדדים לא יגיעו לעמק השווה, אף צד לא יכול להיות בטוח בשלו. גם זה שיש לו הכוח לכפות עובדות, גם הוא לא יכול להיות בטוח בשלו.

ואני רוצה להוסיף עוד כמה משפטים לגבי קביעת הגורל. למרבה הצער וכפי שראינו בשבוע שעבר, אפילו בתוך מדינת ישראל מתערבים בקביעת גורלו של הצד האחר או של חלק מהעם. לעם הערבי בישראל יש זכות גורלית לנהוג לפי אמונתו, ואני מתכוון לחוק הירושה וחוק המשפחה ולחוקים שמתערבים באמונתם של המוסלמים בתוך ישראל. לא יכול להיות שחלוקת הירושה של המוסלמים בישראל תיעשה בניגוד למצוות דתם ועל-פי חוק המדינה, כי ברגע שחוק המדינה בא וקובע דרך אחרת וחלוקה אחרת של הירושה, או קובע אחרת בחיי המשפחה, הרי אנחנו מתערבים בקביעת גורלו של עם אחר, או של חלק מהעם שלנו, תקרא לזה איך שאתה רוצה. למה צריך להתערב באופן בוטה בקביעת גורל או בקביעת אמונה או בקביעת זכותו של הצד האחר לחיות לפי אמונתו?

משפט המפתח, אם כן: למדינת ישראל יש וקיימת ומוכרת הזכות לקבוע את גורלה, אבל הגורל הזה מסתיים היכן שקביעת גורלו של הצד האחר מתחילה. תודה רבה.

היו"ר ב' חזן:

אני מודה לך. חבר הכנסת בנימין אלון, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

בנימין אלון (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אפשר להסתייג באופן מוחלט מסגנון ה"שמאטע" של חבר הכנסת שריד, ועדיין קשה לתת אמון בממשלה שמתחייבת למשהו במצע הבחירות ומקיימת דברים הפוכים.

אקרא את מצע הליכוד בשורה אחת, לגבי ירושלים. סעיף 8 אומר: ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל. פעולות שמטרתן לחתור נגד מעמדה זה של ירושלים ייאסרו, ולפיכך ייסגרו בעיר מוסדות אש"ף והרשות הפלשתינית, לרבות ה"אוריינט האוס".

כאשר אני שואל בשבוע שעבר את ראש הממשלה שתי שאלות: 1. מדוע לא סוגרים את ה"אוריינט האוס", לאחר שהתחייב לסגור אותו במצע הליכוד? 2. מדוע לא מסירים את דגל אש"ף שמתנוסס במקום? הוא עונה – על השאלה ראשונה הוא לא עונה. הוא אומר שמונעים פעילות בלתי חוקית. אבל הוא התחייב לסגור. על השאלה שנייה הוא עונה: דגל אש"ף אינו מתנוסס היום במקום.

אדוני השר, אפשר להתווכח על דעות.

היו"ר ב' חזן:

סליחה, ראש הממשלה ענה?

בנימין אלון (מולדת):

סילבן שלום בשאלתא לראש הממשלה.

אמשיך ואקרא: הרי אי-אפשר להתווכח על המציאות. ואני שואל את סילבן שלום: אדוני, לא שמעתי טוב, האם אדוני אמר שאין דגל אש"ף בחזית בניין ה"אוריינט האוס"? ועונה סילבן שלום: התשובה על שאלה 2 היא, שדגל אש"ף אינו מתנוסס כיום במקום. אני שב ושואל אותו: אדוני, אם כך, אין לי מה לשאול. אני מזמין את אדוני לסיור עכשיו. הדגל מתנוסס. והוא עונה: חבר הכנסת אלון, השאלה שלך – אני אחזור עליה – היתה האם דגל אש"ף מונף במקום וכו', והתשובה – כפי שאני קורא פה – כפי שנמסרה על-ידי ראש הממשלה בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, היא בת שורה אחת: דגל אש"ף אינו מתנוסס כיום במקום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

חבר הכנסת בני אלון, אתה רוצה לומר שאסור להניף את דגל אש"ף בישראל?

בנימין אלון (מולדת):

אם יש מחלוקת על המציאות, קשה להתווכח.

אם חבר הכנסת לשעבר והשר מיכאל איתן של היום שינה את דעותיו, והיום הוא בעל דעות אחרות, והוא אומר שהמציאות שינתה אותו – בסדר.

שר המדע מ' איתן:

לא שיניתי את דעותי, שיניתי את עמדותי.

בנימין אלון (מולדת):

שינה את עמדותיו. אבל להבטיח משהו ולומר שהמציאות היא אחרת: אתה רואה שם דגל, אני רואה שאין שם דגל – הרי אין לכך גבול, על מה עוד נתווכח?

שבח וייס (העבודה):

זה לא שינוי עמדה, זה שינוי אוריינטציה.

היו"ר ל' חזן:

סליחה, חבר הכנסת וייס, רוב הצופים והמאזינים לא הבינו.

שבח וייס (העבודה):

אמרתי זאת לאוזניך, גברתי.

בנימין אלון (מולדת):

אני קורא ריאיון עם האלוף במילואים יצחק מרדכי. הוא נהנה מאהדה של השמאל, כי זה עוזר להם לנגח את ראש הממשלה.

היו"ר ב' חזן:

דומני שהוא גם שר הביטחון.

בנימין אלון (מולדת):

זה עוזר להם לנגח את ראש הממשלה, שאותו הם כל כך אוהבים לנגח. האלוף מרדכי, שהוא שר הביטחון, נהנה מקונסנסוס כללי. אקרא את מה שהוא אמר על ראס-אל-עמוד. אני קורא מתוך ריאיון של חיים יבין עם האלוף יצחק מרדכי, כמה שבועות לפני הבחירות.

חיים יבין שואל: איפה אתה רואה לכך הוכחות בשטח? אתה איש צבא לשעבר, אתה לא מתעסק בפרופגנדה לשמה, איפה אתה רואה הוכחות בשטח שהמערך מחלק את ירושלים? עונה האלוף במילואים יצחק מרדכי: ההוכחות הן ברורות, המשרדים לא נסגרים, הממשלה נפגשת אתם, הממשלה אינה מאפשרת בנייה מסיבית בירושלים. כתוצאה מאי-בנייה בראס-אל-עמוד, מונעים בנייה במקומות אחרים. כתוצאה מכך שמונעים בנייה לאורך הקדרון, כתוצאה מכך שמונעים בנייה במקומות אחרים – המשמעות היא שיוצרים מסדרון, שחלילה ביום מן הימים מישוה ינסה להיכנס דרכו לירושלים, ואני מצהיר – אומר האלוף במילואים איציק מרדכי – כי כאשר הליכוד יגיע לשלטון והליכוד ירכיב את הממשלה הבאה, אנחנו נדאג שכל הדברים האלה לא יהיו קיימים: לא מסדרונות, לא הקפאת בנייה.

שואל חיים יבין את איציק מרדכי: על איזה מסדרון בדיוק אתה מדבר? ועונה לו האלוף במילואים יצחק מרדכי: אני מדבר על המסדרון שבנוי בשיפולי הר-הזיתים ועד השיפולים של ארמון-הנציב, שבהם לא מתקיימת בנייה ויש הקפאת בנייה. תסתכל כמה זמן עוצרים את הבנייה. תסתכל, אומר איציק מרדכי, מה קורה בראס-אל-עמוד, שכונה של 130 בתים. אין מאפשרים בנייה שם.

אז ריבוננו של עולם, השר איתן, יש גבול לכל תעלול. אפשר לבוא עוד הפעם ועוד הפעם עם האוטובוסים, אבל גם לאוטובוסים יש איזון: 16 הרוגים היו לנו מהסכמי הדמים הללו של אוסלו, תחת הממשלה הזאת. בספטמבר האחרון, אחד מהם היה יהודה לוי, השם ייקום דמו. חבריו ב"גבעתי" הקימו אנדרטה לזכרו בבית יהודי בגוש-קטיף, ושר הביטחון נכנע ללחצי הרוצחים שרצחו אותו ולא הסכימו שתהיה אנדרטה והסיר את האנדרטה מן המקום.

אין רק אוטובוסים, יש דברים יותר חמורים. שלושה קצינים נתפסים כאשר זכי – איזה מין גנרל עליון מן הרשות – שולח אותם מטעם הרשות לבצע פיגועים. פה לא מדובר רק בפיגועים נוראים מאוד של האוטובוסים. פה מדובר בקריסת ההסכם, בנשק שהממשלה הזאת נתנה להם, בצבא שהעם הזה הקים. עם מקים צבא למדינה, לעם שאויב אותו ומתחרה בו, ומממן אותו ומחמש אותו – ומאמין שזה יהיה טוב.

אבל ראש הממשלה נמצא היום בשלטון ורואה שהכול קורס. לולא היו קורים הדברים בממשלה זו אלא בממשלה אחרת, איך אז היו מגיבים?

אני רוצה לומר רק עוד דבר אחד: זה כואב לי. שואלים אותי אנשים: אתה לא משחק לידי השמאל כאשר אתה מתקיף את הממשלה? אבל לא אסכים שיחלקו אתי על המציאות – יש דגל או אין דגל. יש דגל. לא אסכים שיחלקו אתי על המציאות, כי מה שיקרה הוא שראש הממשלה וממשלתו והשר איציק מרדכי יואשמו כמפירי ההסכם. הרי זה יתפוצץ. הסכם הדמים שירשנו מהממשלה הקודמת עתיד להתפוצץ. מדוע אינכם מביטים על המציאות כמות שהיא ומזהירים את הציבור בישראל ואומרים לו: המצב חמור? וזה המצב. במקום זה אתם שולחים מסר לערפאת: אל תדאג. אני לא אתן לבנות בירושלים. אל תדאג, אדוני היושב-ראש, אני, ראש הממשלה הלאומי, לא אתן לבנות בירושלים, במורדות הר-הזיתים. אתם יכולים להמשיך לנפץ את הקברים שם, אף אחד לא יראה. אתם יכולים להפחיד אנשים שלא יבואו ל"יארצייט" בהר-הזיתים.

אפי אושעיה (העבודה):

יש לי שאלה אליך: הממשלה הימנית כביכול – הליכוד, המפד"ל והדרך השלישית – כל אותם אנשים שמצהירים כי הם בימין עושים, על-פי דברך, מעשים המממשים את דרכה של מפלגת העבודה. אם יש הסכמה לאומית רחבה כזו, אולי אתה וחברך גנדי טועים? מה אתה אומר על כך?

בנימין אלון (מולדת):

א. אני תמיד – – –

היו"ר נ' חזן:

לא, לא. אם זה מתחיל בא', זה מתחיל להישמע כמו תשובה ארוכה למדי.

בנימין אלון (מולדת):

אז בלי א'. אני תמיד תוהה אם אני טועה או לא, אבל לצערי, אני לא טועה. זהו.

היו"ר נ' חזן:

תודה רבה. הנואם הבא אמור היה להיות חבר הכנסת הירשזון בשם סיעת הליכוד, אבל הוא לא נמצא. על כן – חבר הכנסת שבח וייס. אחריו – חבר הכנסת דוד אזולאי.

שר המדע מ' איתן:

ואם הוא איננו?

הי"ר ל' חזן:

ואם הוא איננו, יהיה חבר הכנסת אליעזר זנדברג. חברי הכנסת, מדובר בדיון סיעתי.

שבח וייס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, יש כמוכן סיבות רבות מאוד לאי-אמון בממשלה הזאת, ומדי פעם אנחנו מגישים הצעות אי-אמון.

אני רוצה להביע עמדה אישית. אני נגד הפרזה בשימוש במנגנון האי-אמון, כיוון שהתוצאה היא שאנחנו מלכדים את הממשלה, ודאי בנסיבות של החוק החדש.

על כן, עד כה השתתפתי רק פעם אחת במשך שנה ורבע בדיון כזה, וכך קרה שאני מסיים פחות או יותר את הסדרה בשם סיעתי.

חבר הכנסת הירשזון הופיע. אני מוכן להחזיר לך את הבמה. זה תלוי בגברתי היושבת-ראש.

האזנתי להסבר המפורט של השר מיכאל איתן למה שקרה בשבוע שעבר. מה שקרה כאן בשבוע שעבר, זה לא דבר של מה בכך. זה ביזיון חמור לפרלמנטריזם הישראלי. אני אומר לכם: חסר תקדים. זוהי סטירת לחי מוחצת למסורת הפרלמנטרית המפוארת שלנו, שטופחה בעבר במסירות וברציפות על-ידי חברי קואליציות, ובמידה רבה מאוד על-ידי חברי האופוזיציות ומנהיגיהן: מנחם בגין, יוחנן בדר, אריה בן-אליעזר, חנן רובין, בר-רב-האי, ורבים גם בתוך מפא"י, נוסף על אלה שהזכרתי.

זה לא עניין של מה בכך, חיים פרלמנטריים תקינים – זה עניין חשוב ומרכזי בהווה הדמוקרטית. מופיע שר המשפטים, מודיע שהממשלה מתנגדת לחוק; לא ועדת שרים לענייני חקיקה – – –

שר המדע מ' איתן:

הוא לא אמר – – – הוא אמר ועדת שרים – – –

שבח וייס (העבודה):

סליחה, הוא לא יכול. רבותי, אתה בעצמך הודית בזה, ותיכף תראה מתי.

שר המדע מ' איתן:

— — —

שבח וייס (העבודה):

הוא אמר דברים לא ברורים בכוונה; דברים מתעתעים, מטעים, מעורפלים, בכוונת המכוון. כי תראו מה היה ההמשך. הוא אמר כך: ועדת שרים לענייני חקיקה החליטה מה שהחליטה, עמדת הממשלה היא נגד.

שר המדע מ' איתן:

הוא לא אמר את זה.

שבח וייס (העבודה):

סליחה.

שר המדע מ' איתן:

הוא לא אמר את זה.

שבח וייס (העבודה):

הוא אמר את זה, כיוון שרק בזכות האמירה שלו, שהוא הטעה בה את יושב-ראש הכנסת, נגזלה רשות הדיבור מחיים אורון וממני. פעמיים שאלתי והוא עלה והודיע — — —

שר המדע מ' איתן:

לא, אני בדקתי בפרוטוקול.

שבח וייס (העבודה):

אם כך, על סמך מה לא ניתנה רשות דיבור לחבר הכנסת חיים אורון ולי?

שר המדע מ' איתן:

זה היה לא בסדר.

שבח וייס (העבודה):

הטעיה. אחר כך קורה דבר שהוא לא סאטירה פוליטית – זילות גורפת של החיים הפרלמנטריים. זאת לא בדיחה, זה ביזוי של התהליך הפרלמנטרי. שר אחרי שר מצביע בניגוד לעמדת הממשלה.

שר המדע מ' איתן:

זה לא היה בניגוד לעמדת הממשלה.

שבח וייס (העבודה):

שר אחרי שר. אני לא הפרעתי באף מלה.

חבר הכנסת איתן, אני רוצה לסיים את הקטע הזה בינינו בהערה אישית. לו זה היה קורה בתקופה שאני הייתי יושב-ראש הכנסת – – –

שר המדע מ' איתן:

מה זה שיך?

שבח וייס (העבודה):

לו זה היה קורה כשאתם הייתם באופוזיציה, אם ממשלת רבין או ממשלת פרס היתה נוהגת כך, אתם הייתם מחוללים כאן מהומה ללא תקדים.

צבי הדל (מפד"ל):

אתם חוללתם מהומה. אתם עשיתם את זה.

שבח וייס (העבודה):

סליחה. אתם הייתם עושים את זה תוך פגיעה קשה ביותר ביושב-ראש הכנסת. אתה, מיקי איתן, שבדקדקנות כזאת הגנת על התקנון, וברוב המקרים בדקדקנות ובמסירות-נפש; אתה היית עולה על הבריקדות הפרלמנטריות – שים לב לביטוי – כדי למנוע ביזיון כזה.

תראו איזו תוצאה. בנימין נגד החוק, נתניהו בעד החוק; המר נגד החוק, זבולון בעד החוק; אריאל נגד החוק, שרון בעד החוק; יולי נגד החוק, אדלשטיין בעד החוק. איזה מין דבר זה?

אתם הטעיתם בהטעיה גורפת את יושב-ראש הכנסת, שאם לא כן היה נותן לי רשות דיבור, וגם לחבר הכנסת חיים אורון. זאת לא בעיה, אני לא חסר דיבור בבית הזה, ובמקרה היינו שניים.

בכל הוויכוח שהיה לי עם יושב-ראש הכנסת – ואני נקטתי עמדה מאוד סולידית, כי אני חושב שזה לא טוב שיושב-ראש כנסת אחד מתקוטט בפרהסיה עם קודמו. זה לא טוב. אבל אני חושב, שבקטע הזה – וגם כתבתי מכתב ליושב-ראש הכנסת – בקטע הזה ציפיתי לאמירה שלו. אתם הטעיתם אותנו בפרהסיה. זה לגבי הפרוצדורה, ללא תקדים. חרות, שהיתה פעם תנועה פרלמנטרית למופת, וזה דבר שצוין בכל הספרות המקצועית, ובצדק – תנועה שיצאה ממחתרת לחיים פרלמנטריים והפכה לאחד המגינים של החיים הפרלמנטריים – ביזתה את הפרלמנטריזם הישראלי עד עפר, ללא תקדים.

עכשיו לגבי החוק עצמו. אני רוצה לומר לחבר הכנסת זנדברג, החוק הזה – 80 חברי כנסת – אנטי-קונסטיטוציוני, מגוחך, סוריאליסטי, זילות של תהליכים פרלמנטריים, בורות קונסטיטוציונית, חוק גזעני, חמור, לאומני, קיצוני, חוק עוקף טיבה, חוק עוקף טירה, חוק עוקף סדר. אני מתפלל איך חבר כנסת מסיעה פרלמנטרית מעלה כאן חוק – ואמרתי את כל אותם דברים על חברי בסיעה, שבינתיים חלק גדול מהם פרש ועבר לדרך השלישית; יצחק רבין, אדם מנוסה מאוד בחיים הפוליטיים, קרא לזה בצדק חוק גזעני. איזו בושה. טעות מדינית, הרפתקה מדינית. אתה הובלת יחד עם חבריך למצב, שמרוב אמירות שכל העולם נגדנו, כן, אתה מתייצב נגד כל העולם.

ובא אחר כך ראש ממשלה בתרגיל מס' 19 ומודיע שהוא יעשה הכול כדי שהחוק הזה לא יתקבל. הצבעת בלוף בכנסת, לאומנית, קיצונית, נגד האינטרס של ישראל, בלוף של ראש הממשלה, שבסוף אומר שהוא ימגר את החוק שלו. בושה, בושה, בושה.

היו"ר ל' חזן:

תודה לחבר הכנסת וייס. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד אזולאי; בבקשה, אדוני. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, שיוכל כנראה להשיב גם הוא, אם רצונו בכך.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי, אם על כל סופרלטיב אני אצטרך להתייחס, אני אצטרך 60 דקות. שמעתי שזה חוק גזעני, אני טיפה, אני – – –

הי"ר ל' חזן:

ואתה קורא לזה, אדוני, סופרלטיב?

חבר הכנסת אזולאי, בבקשה – חמש דקות לרשותך.

דוד אזולאי (ש"ס):

גברתי היושבת בראש, עמיתי חברי הכנסת, אנחנו עדים לתופעה של הצבעת אי-אמון כל שבוע. השימוש בכלי פרלמנטרי של אי-אמון נשחק ומאבד מערכו. תדמית האופוזיציה נפגעת בכל פעם שהיא מעלה הצעת אי-אמון בכל שבוע, ובמיוחד כאשר אנחנו יודעים את התוצאה מראש, וגם האופוזיציה יודעת את התוצאה מראש.

בכל שבוע הצבעת אי-אמון בליווי המולה תקשורתית. ואכן, התקשורת נותנת לזה את כל הרייטינג הדרוש. האי-אמון השגרתי מחליש את האופוזיציה ומגבש את הקואליציה. נכון, זה מטריד את הקואליציה, אבל זה לא מפחיד. הקואליציה מתחילה להתרגל לזה. האופוזיציה הזו, לצערי הרב, אינה בוחלת באמצעים כדי לערער את רצון הבוחר. יש מי שעדיין אינם מוכנים, למרות הזמן הרב שעבר, להכיר בחילופי השלטון.

היום שמענו חידוש, שרוצים לשנות נורמה המקובלת זה 50 שנה.

הי"ר ל' חזן:

השר איתן. חבר הכנסת עוזי לנדאו. חברי הכנסת והשר, אדוני השר מיכאל איתן, כנראה אתה לא רגיל לתואר. לא ייתכן שחבר כנסת נואם – – –

דוד אזולאי (ש"ס):

הוא עוד לא התרגל לתואר שר.

היום שמענו שרוצים לשנות נורמה המקובלת זה 50 שנה, שאין מעלים הצעות אי-אמון בפגרה. הצבעת אי-אמון, כפי הידוע, מחייבת גיוס כללי של חברי הכנסת, ובמיוחד כשיש כמעט שוויון בין הגושים. חבר הכנסת חגי מירום, המחפש כותרות, רוצה לשנות את הנורמה הזאת, ומה שהיה מקובל 50 שנה כנראה אינו מחייב אותו כשהוא באופוזיציה.

האי-אמון, לצערי הרב, הפך להזדמנות פשוט להטיל רפש בממשלה, ליתר שנהא והסתה כנגד ראש הממשלה.

ברשותכם, אני רוצה להתייחס להבעת האי-אמון. לאחרונה אנחנו עדים להפרה הבוטה של הרשות הפלשתינית את הסכמי אוסלו, אם זה רצח סוחר הקרקעות, אם זה מתן מקלט למבצעי פיגועים. הדבר האחרון היה כאשר כוחות הביטחון תפסו את רסאן מהדאוי, פעיל ב"ג'יהאד האסלאמי", שנמלט מכלא "אשמורת" לפני כשנה וחצי. לצערי הרב, היתה לרשות הפלשתינית החוצפה לקום ולהגיד על מעשה מעין זה, שתפסו את הפושע הזה, את הרוצח ואת הטרוריסט הזה, לקרוא לזה הפרה של הסכמי אוסלו.

הסיפור האחרון, והוא המרגיז מכול, מה שהיה ביום שישי האחרון, כאשר שוטרים חמושים תקפו, באזור שבו אסור לפלשתינים להסתובב עם נשק. רק בקבוצת מטיילים ישראלים שטיילה בשטח בדרך נס נגמר הדבר כפי שנגמר.

הפלשתינים אינם יכולים לדבר על הפרת הסכמים כאשר הם מזלזלים בכל ההסכם. חשוב מאוד שידעו, גם המתונים שבנו מוכנים לתמוך בהסכמי אוסלו, אבל עם הפרות בוטות כאלו הם מאבדים גם את התמיכה של אלו שעדיין תומכים בהסכמי אוסלו.

ולסיום, גברתי היושבת-ראש, בשבוע שעבר היתה הצבעה על הגולן בליווי מהומה גדולה, והתוצאה ידועה מראש. מעמדה של מדינת ישראל בגולן חשוב, ויש כאלה שיאמרו שזה לא הזמן, צריך למצוא הזדמנות יותר טובה להעלות חוק זה. יש כאלה שיאמרו שהעיתוי הזה הוא הכי מוצלח. והנה היום שוב אנו עדים לוויכוח על הבנייה בירושלים, בראס-אל-עמוד, האם זה הזמן לבנות בראס-אל-עמוד או לא הזמן. אני חושב שבנייה בירושלים חשובה מאוד. רמת-הגולן חשובה לא פחות. אבל נשאלת השאלה, האם אנחנו צריכים להיות היוזמים, להתגרות באומות העולם ולגרום לכך שנהיה מבודדים. בכל אופן, לא הצבעה על רמת-הגולן ולא בנייה בירושלים הן שיחזקו את עם ישראל. רק האמונה בבורא עולם ובדרכי התורה, שיבה למקורות, הן הן שיאחדו אותנו. קיום המצוות שבתורה ואהבת חינום ולא שנאת חינום וכן איחוד מחנה ישראל הם סוד קיומו של עם ישראל. תודה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת אזולאי, ומזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אדיסו מאסלה, ואחריו – חברת הכנסת ענת מאור.

חברי הכנסת, אני מזכירה לנוכחים ולאלה שאמורים לנאום: אם הם אינם נמצאים, הם יאבדו את תורם.

שבח וייס (העבודה):

– גם אותי וגם את חבר הכנסת זנדברג לא ישמעו, כי עכשיו יש חדשות. fair play אני מודה על ה-

הי"ר ל חזן:

אני חושבת שגם אתה היית ער לכך וגם חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אני משוכנע שבשביל לשמוע את חבר הכנסת וייס אנשים ויתרו על מהדורת החדשות, אבל אני לא יודע לגבי.

שבח וייס (העבודה):

אין שום סכנה כזאת.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

כמה זמן יש לי?

הי"ר ל חזן:

חמש דקות, אדוני.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להתחיל במלים מספר לגבי חוק רמת-הגולן. לאחר מכן אנסה להתייחס גם להערות של חבר הכנסת פרופסור שבח וייס.

שמעתי כאן את הקולות של האופוזיציה במהלך הדיון וגם לאחר הדיון, ואת דברי הביקורת על החוק. אני רוצה להתייחס לנקודות מספר מתוך הביקורת הכללית שהיתה.

ראשית, דיברו על כך שהחוק הזה משמעותו סכנת מלחמה. אלה היו דברי ההפחדה החריפים ביותר ששמעתי. אני תמה על כל אלה, שבכל צעד, בכל מעשה, הן בפרלמנט והן מחוץ לפרלמנט, רואים ושומעים מייד את תופי המלחמה מן הצד האחר. ההיפך, הייתי אומר. אם במדינת ישראל הצעת חוק מטרתה להביא לכך שתהיה הסכמה לאומית רחבה, לפחות בפרלמנט, ואישור רחב בפרלמנט להצעת חוק שעניינה כל כך קריטי, אם הצעה כזאת צריכה לעורר משהו בצד האחר זה אך ורק את הזירוז, את הגברת קצב המשא-ומתן לשלום. המסר לאסד צריך להיות הפוך. אם אסד באמת רוצה שלום, וכל מה שמטריד אותו זה שחוק הגולן ישוריין בכנסת ישראל ברוב של 80 חברי כנסת, הואיל והחוק טרם נחקק, זאת ההזדמנות עבורו לרוץ אל שולחן המשא-ומתן, לבוא ולומר, לפני שכנסת ישראל משלימה את דבר החקיקה: הנני כאן, מושיט את ידי לשלום.

שבח וייס (העבודה):

זאת אומרת, זה רק תכסיס?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

זה לא תכסיס, חבר הכנסת וייס. אני אתייחס לדברים. אבל לבוא ולומר שבגלל הצעת חוק שעברה בקריאה טרומית יישמעו תופי המלחמה, אין דבר מגוחך יותר ולא אחראי מדברים אלה. כי הסיבה האמיתית לכך שאין מלחמה כרגע עם סוריה, או אתמול או חלילה מחר, היא אחת ויחידה: אסד לא יכול למחוק אותנו, מכל מיני סיבות. אם הוא היה חושב שהוא יכול למחוק אותנו, הוא היה עושה זאת. לא החוק הזה ולא הסכם הפסקת האש ולא הסכם שלום ימנעו את הדבר הזה, לצערי ועל-פי תפיסתי.

מה היה בשבוע שעבר כאן בבניין? עלה שר המשפטים – וכאן השר מיכאל איתן ניסה לומר לחבר הכנסת וייס כמה פעמים, אבל חבר הכנסת וייס סירב לשמוע, כמו אותם אנשים שאומרים, אל תבלבל אותי עם העובדות; עלה שר המשפטים ואמר, שוועדת שרים החליטה להתנגד ולאחר מכן בקואליציה הוחלט על חופש הצבעה.

שבח וייס (העבודה):

מדוע לא קיבלתי רשות דיבור?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אני מסכים שיכול להיות שבסיטואציה הזאת הפרשנות של דבריו היתה צריכה להביא למתן רשות דיבור. אבל, אני חושב שאסור היה שהיא תביא – – –

שבח וייס (העבודה):

אתם מגלגלים את זה על דן תיכון. לא מגיע לו.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא, אני לא מגלגל על היושב-ראש דבר. אני חושב שהיושב-ראש פעל נכונה, אבל אסור בשום מקרה שההודעה הזאת תביא להתפרצות האלימה מבחינה מילולית כפי שקרתה כאן. ישבו כאן חברי הכנסת של האופוזיציה ועשו מהומה רבתי, ואחר כך הם מצפים שעוד ייתנו להם פרס ויבטלו את ההצבעה. זאת הדרך?

אחר כך אני שומע את הסופרלטיבים על החוק הזה, שהוא חוק אנטי-פרלמנטרי, אנטי-קונסטיטוציוני – –

שבח וייס (העבודה):

טוב שלא ביטלו את ההצבעה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

– – אנטי-טייבה, חוק גזעני, לא קונסטיטוציוני. פרופסור וייס, 80 חברי כנסת נדרשים על מנת להדיח ראש ממשלה, על-פי החוק החדש, שכבר הפך חלק מספר החוקים של מדינת ישראל, ואיש לא מוצא בזה פסול. המספר הזה הוא מספר נכון.

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת וייס, בבקשה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא על חשבון זמני. אני מוכן להשיב על כל השאלות.

היו"ר ל' חזן:

שבח וייס (העבודה):

אותי שאלו באמצע והפסקתי. הפטנט הזה שמדברים צרור ולא נותנים באמצע לשאול שאלה – – –

הבא לי משפטן רציני אחד, אתה עורך-דין, אחד המורים שלך, הפרופסורים, שלא יגיד על החוק הזה שזה תעתוע חוקתי. תביא לי אחד.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

הם יגיעו לוועדה ונדון. אני לא מחפש את המורים שלי, אני מחפש היגיון. ההיגיון הוא, חבר הכנסת וייס, שעל מנת לעשות צעד שמשמעותו ויתור על שטח צריך רוב מסיבי כאן בבניין.

דובר על כך שהחוק הזה הוא אנטי-פרלמנטרי. הסכמי השלום שנחתמו, האמיתיים יותר, אושרו כאן ברוב מסיבי. לכן, אני חושב שדרישה לרוב מסיבי היא לגיטימית. אני לא מצליח להבין איפה הצעת החוק הזאת גזענית, אבל אני כן מצליח להבין איפה הגזענות בכרזה שנתלתה בחיפה, במסגרת הפגנה של התנועה להקדמת הבחירות, שאומרת: ביבי מוסוליני.

ואני זוכר, גברתי היושבת-ראש, את כל הדיבורים ואת כל ההטחות ואת כל הדברים הקשים שהופנו במשך שנים, הייתי אומר כבר, מצד אנשי האופוזיציה דהיום על אותה כרזה אומללה, שאני מגנה אותה בכל פה, של יצחק רבין, זיכרונו לברכה, במדי אס.אס. אני חושב, שכרזה כזאת צריכה להיות נושא ומושא לגינוי של כל אחד מחברי האופוזיציה, אבל הם לא עשו דבר. במקום זה, באותו שבוע הם המשיכו כאן במעגל של הסלמה מילולית נגד ראש הממשלה. אני לא אחזור על שלל הגינויים ועל שלל הכינויים שהם כינו אותו. אני לא אבוא ואומר מה נעשה כאן, החרמת המליאה.

הי"ר ל' חזן:

חבר הכנסת זנדברג, עם זמן פציעות זמןך תם.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אני מסיים, גברתי היושבת-ראש. אני לא אבוא ואחזור כאן לא על המעשים, שלדעתי הם מסוכנים מבחינת אושיות הדמוקרטיה, גם אם יש ויכוח על השאלה אם היה צריך לתת או לא היה צריך לתת את זכות התשובה. אני לא אחזור על הכינויים ועל הגינויים, אני רק אומר דבר אחד: בשורה התחתונה זה לא הוויכוח האחרון שמתנהל כאן, בבית, על נושא חם, נושא שחוצה את הבית לפחות לשני מחנות. אני סבור, שכדאי לשקול היטב את הצעדים, שלא נהיה במצב של החמרה, החמרה במעגל הצעדים שהאופוזיציה תנקוט לעתיד לבוא.

שבח וייס (העבודה):

אתה לא נעלב מזה שראש הממשלה אמר שהוא יעשה הכול כדי שהחוק לא יתקבל – – צחוק הוא עשה ממך.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת וייס, כאשר עליתי על הדוכן להשיב, אמרתי שהמספר 80 הוא לא מספר קדוש. זאת במידה מסוימת תשובה לך.

שבח וייס (העבודה):

אולי 62.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

לא, המספר צריך לבטא, אני שב ואומר את זה כאן, מספר שהוא יותר מאשר רוב קואליציוני מקובל, משהו שמבטא הסכמה רחבה יותר, כאשר ראש הממשלה דיבר נגד המספר 80, והדברים שאני אומר, כך הבנתי, הם גם על דעתו.

שבח וייס (העבודה):

הייתי נעלב מזה.

היו"ר ל' חזן:

תודה. חבר הכנסת אדיסו מאסלה, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת ענת מאור. אחריה – חבר הכנסת שמריהו בן-צור. ואנחנו ממשיכים. חבר הכנסת מאסלה, חמש דקות.

אדיסו מאסלה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, האי-אמון היום נגד ראש הממשלה הוא על התהליך המדיני וההשלכות שלו מבחינה חברתית-כלכלית במדינת ישראל.

התהליך המדיני לא קיים, הוא תקוע מאז בנימין נתניהו מכהן כראש הממשלה במדינה הזאת, תהליך מדיני שהיתה לו תאוצה כשמפלגת העבודה ומרצ היו בשלטון, עבודה של תהליך מדיני שנבנתה במשך ארבע שנים. הצלחתו של ראש הממשלה היא לקבור אותו תהליך, אם לקרוא לזה הצלחה, תהליך מדיני שהוא עתיד למדינת ישראל מכל הבחינות. סכסוך שהיה במשך הרבה שנים של העם היהודי מול העם הפלשתיני, וסוף סוף אזרחי מדינת ישראל שוחרי שלום, שחשבו שיהיה שלום במדינת ישראל ובמזרח התיכון כולו, החלום הזה התנפץ וראש הממשלה בנימין נתניהו, עם הקואליציה הנוכחית, טרפדו את החלום הזה לרוב העם בישראל, שחשבו שיהיה שלום למדינת ישראל ולמזרח התיכון.

אני ראיתי בשבוע שעבר, שחוק שריון חוק הגולן היה בדיון במליאה, ובשבילי זה היה מחזה. לא יכולתי להאמין, ממשלה שהתנגדה, ועדת השרים לענייני חקיקה שהתנגדה לחוק שריון חוק הגולן שבא למליאה, שרים שחסר להם מצפון, שרים שיודעים לשקר במצח נחושה, לרבות ראש הממשלה, מצביעים נגד עצמם. זה פשוט מאוד, הם משקרים לעצמם, הם משקרים גם לציבור.

ראיתי את תושבי הגולן, שיושבים שם כדי לראות אם החוק הזה יעבור או לא יעבור, ואני הרגשתי שבנימין נתניהו, הממשלה הזאת ושר המשפטים צחי הנגבי, שיודע לשקר טוב, לא רק שיקרו לעצמם, הם שיקרו לאזרחי מדינת ישראל, ובראש ובראשונה שיקרו לתושבי הגולן.

לכן הממשלה הזאת לא זוכה באמון הציבור, היא לא זוכה גם לאמון בינה לבין עצמה. השרים הבכירים שהיו עזבו את הממשלה. כשהם עזבו את הממשלה, מה הם אמרו? אנחנו לא מאמינים יותר בראש הממשלה. זו היתה המלה שלהם, זה היה המשפט שלהם. איך אזרחי מדינת ישראל, אני לא מדבר על אלה שלא בחרו בו, אני מודה שלא בחרתי בראש הממשלה הנוכחי בנימין נתניהו, אבל אזרחי מדינת ישראל שבחרו בו, איך הם יכולים להאמין לו?

רק עכשיו שמעתי ברדיו את ראש הממשלה, שאמר שנודע לו על תוכנית הבנייה בשכונת ראס-אל-עמוד במזרח-ירושלים ביום חמישי שעבר, על-ידי ראש העיר אהוד אולמרט. שר הפנים אלי סויסה אמר לתקשורת או בפורום מסוים, שהוא עדכן את ראש הממשלה בפגישה שלו בארבע עיניים ביום שלישי על תוכנית הבנייה ועל מתן האישור ממשרד הפנים. איך אפשר להאמין לראש ממשלה כזה במדינת ישראל, שמשקר לאזרחי מדינת ישראל?

המצב במשק הוא "על הפנים". האבטלה הולכת וגדלה, בעיירות הפיתוח במיוחד. דווקא שם מתגוררות השכבות החלשות של אזרחי מדינת ישראל. ראש הממשלה הנוכחי, בנימין נתניהו, זכה בקולותיהם ועלה לשלטון. מי ש"אוכל" אותה היום בגדול, לצערי הרב, זה אותם אזרחים בעיירות הפיתוח ובשכונות שנתנו אמון בראש הממשלה הזה, ראש ממשלה דמגוגי. יש דמגוגיה כלכלית, חברתית ומדינית.

השביתה של הפסיכולוגים נכנסת לחודש השלישי. אין מי שמדבר אתם. הם זוכים, לפחות היום, לסימפתיה, אבל לסימפתיה הזאת אין שום תוצאות אמיתיות.

ענת מאור (מרצ):

איזו סימפתיה, אף אחד לא רוצה לדבר אתם.

אדיסו מאסלה (העבודה):

מי שנפגע היום הם לא רק הפסיכולוגים, מי שנפגע היום זה אותו ציבור צרכנים, אותם מטופלים. מי הולך היום לשירות הפסיכולוגי הציבורי? השכבות החלשות. מי שיש לו כסף בכיס הולך לקליניקה פרטית, לקבל שירות מקצועי בכסף. כמו שאומרים שיש רפואה שחורה, יש גם פסיכולוגיה שחורה במדינת ישראל. מי שנפגע היום זה המשפחות כולן. המשפחה הגרעינית, המשפחה המורחבת היא זו שנפגעת היום כתוצאה מחוסר טיפול פסיכולוגי בשירות הציבורי.

היו"ר ל' חזן:

תודה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

תני לי, גברתי, מלה אחת מסכמת.

היו"ר ל' חזן:

כבר סיכמת. אני מצטערת, אני חייבת להקפיד פה על הזמן. הדיון מתמשך. יש לנו סדר-יום עד אמצע הלילה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

תרשי לי, גברתי היושבת-ראש, משפט מסכם אחד.

ראש הממשלה וסגן שר הבינוי והשיכון יצאו לתקשורת, כנראה ליחסי ציבור, ואמרו: נחסל את אתרי הקרוונים במדינת ישראל. שבוע אחרי זה הממשלה מחליטה לקצץ מיליוני שקלים ולקצץ גם בקליטת העלייה. אני שואל את ראש הממשלה: לחסל את המגורונים, לחסל את אתרי הקרוונים של משפחות העולים, משפחות ותיקות, אזרחי מדינת ישראל שגרים באתרי הקרוונים, או להעביר אותם לשטחים שבהם יש החלטה לבנות 400 יחידות דיור?

לכן, אסור לתת אמון בראש הממשלה. אני לא חי באשליה וגם היום ראש הממשלה לא ייפול, לצערי הרב.

הי"ר ב' חזן:

אני מודה לך, אדוני.

חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה. אחריה – חבר הכנסת שמריהו בן-צור. אחריו – חבר הכנסת יצחק כהן. גברתי, לרשותך שבע דקות.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אנחנו לא מגישים היום אי-אמון פורמלי ולא טכני. זה אי-אמון שהוא זעקה של העם ושל הכנסת. חבר הכנסת מאסלה, שבע ייפול ושבע יקום, והוא ייפול. הוא ייפול כי זה ראש הממשלה המסוכן ביותר שהיה בתולדות מדינת ישראל, והוא ייפול כי העם מפסיק לתת בו אמון.

זה שראש הממשלה התמחה זה כבר בהפיכת האי-אמינות שלו לדרגה של אמנות, זה אנחנו יודעים. אבל, חברי הכנסת, השבוע כמו גם בשבועות קודמים, ראש הממשלה שובר את השיאים של עצמו. ממה נפשך, רק לפני שבוע אנחנו הצבענו אי-אמון בראש הממשלה – 49 חברי כנסת אמרו לראש הממשלה: עליך להתפטר, עליך ללכת הביתה, ורק 44 חברי כנסת תמכו בו. בגלל שינוי חוק הבחירה, לא היה די בכך.

אבל הנה, בשבעת הימים שעברו מיום שני הקודם, לא בשנה ושלושה חודשים – כל יום והמחדל שלו. רק להזכיר לאזרחים ולעצמנו. המחדל הראשון – השקר כנורמה. ביבי נתניהו ראש הממשלה ושר המשפטים שלו והממשלה כולה הם "ביבי לא לא". שואלים אותם, הם אומרים לא ומתכוונים כן. יד ימין לא יודעת מה יד שמאל עושה. מודיעים לנו ולעם כולו שהם נגד חוק שריון הגולן ומצביעים נהפוך הוא.

עוד לא תם השקר הגס, והנה אנחנו עוברים למחדל השני. ראש הממשלה פונה אל שר האוצר שלו שישבור את המראה. אתה זוכר, חבר הכנסת זאב בויס, את הזכוכית ששברתם לפני עם ישראל כולו? הזכוכית שאמרה אמת כמו כל ילד, אותה צריך לשבור, ועוד ראש הממשלה מטיף מוסר לשר האוצר. מי גרם לאבטלה ולמיתון הנוראי הזה? על אילו נתונים הצביע שר האוצר? זאת אומרת, מחדל חמור של מיתון ואבטלה ועוד ניסיון להכחישם ולבקש תדמית ותחזית שונות. השקר כנורמה.

לא עברו היום השני והמחדל השני, והנה המחדל השלישי – ראש עיריית ירושלים מצפצף על ראש הממשלה. אנחנו, אנשי השמאל, הרי היינו צריכים מאוד לשמוח, סוף סוף ראש הממשלה נגד הבנייה בראס-אל-עמוד. טוב מאוד, אבל איפה השליטה של ראש הממשלה? ואנחנו הרי יודעים, שמה שהוא מצהיר עליו "לא", אחרי חודש-חודשיים יהיה "כן". חבר הכנסת שמריהו בן-צור –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

ממש דאגה, דאגה – – – ממש – – –

ענת מאור (מרצ):

– – אתם, לצערנו, המפד"ל, יכולים להיות שקטים, לצערנו הרב. ראש ממשלה שמאבד שליטה, ראש ממשלה שמצהיר א', וכולם יודעים – אנחנו, לצערנו הרב, והפלשתינים והעולם כולו – שבסוף הרי הוא יעשה ההיפך.

עוד לא תם המחדל השלישי והנה המחדל הרביעי – שביתת הפסיכולוגים נמשכת שבוע עשירי, ושביתת הסגל הזוטר גם היא בשבוע עשירי, אולי כבר שנים-עשר – – –

היו"ר נ' חזן:

גברתי, כבר יותר.

ענת מאור (מרצ):

– – – זה שהממשלה שלנו אטומת לב והיא לא מתרגשת, לזה כבר התרגלנו, אבל את הפטנט החדש לא ידענו. חברי הכנסת, שר האוצר מודיע לפסיכולוגים באופן כוחני, שאסור להם לשבות. לא רק שהממשלה לא מקדמת את ענייני הפסיכולוגים בשירות הציבורי, עכשיו מחזירים אותם לאחור. חזרו ל"כן, לשבור" של ז'בוטינסקי. לטעון כלפי העובדים שהזכות הבסיסית של השביתה אסורה עליהם? זאת ממשלת ישראל.

לא נגמר המחדל הרביעי, והנה ביום החמישי ראש הממשלה מוכר את כל הארכיאולוגיה ואת כל המדע לאגודת ישראל. הנשמע דבר כזה? כל הישגי מדינת ישראל, כל המדע, כל הארכיאולוגיה, הכול לא עומד במבחן, כי צריך סחטנות – – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

חשבתי שהוא טוען שם על קברים. הר-הזיתים, לא?

ענת מאור (מרצ):

— — — כי צריך סחטנות מול אגודת ישראל. השיקולים האינטרסנטיים-הפוליטיים מעל הכול.

לא נגמר המחדל החמישי ועוברים ליום שישי כי טוב. והנה אנחנו שומעים, ששליחים מממשלת נתניהו אוסרים על הופעת נשים בטקס בקריית-מלאכי. האם שמעתם על כך? כאשר קריית-מלאכי הופכת מעיירה לעיר – ואני מברכת אותה על כך בתור שכנה, בתור מי שידעת איך קריית-מלאכי צמחה – אסור שעל בימת המברכים תהיה אשה.

זה גם השבוע שבו ראש הממשלה מגיע לבקר במקלט לנשים מוכות וכמובן נותן להן רק סימפטיה אבל שום תקציב, ועוד בעזות מצח מאשים את ראש הממשלה שנרצח, יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, שהוא העביר תקציבים מהמקלטים, בעוד אנחנו יודעים שהממשלה שלנו פתחה ארבעה מקלטים חדשים ונתנה דירות לנשים מוכות, וראש הממשלה עושה רק קמפיין מזויף ומצמצם את התקציבים למקלטים. יש לי כל הנתונים, והגשנו על כך שאילתות ומקבלים מידע אמת.

נגמר היום השישי והמחדל השישי ועוברים למחדל השביעי. חברי הכנסת, הדוח שהונח לנו היום על השולחן הוא דוח שמעיד על כישלון – – –

היו"ר ל חזן:

גברתי, בלי מיצגים, אבל אולי תסבירי במה מדובר.

ענת מאור (מרצ):

קיבלנו היום דוח מקיף על מילוי התחייבויות הסכם חברון, והדוח הזה אומר לנו, שאין שלום, אין ביטחון, יש כישלון של מדיניות השלום של הממשלה של נתניהו באופן מוחלט.

אני אומרת לכם, חברי הכנסת, אילו זה לא היה ראש הממשלה שלנו, היינו צוחקים. אבל בשבוע אחד, מאז הבענו בו – 49 חברי כנסת – אי-אמון, ורק בגלל החוק החדש לא הלכנו לבחירות, בשבוע אחד שבעה כשלים קודרים ביותר. שר המשפטים וראש הממשלה הופכים את השקר לנורמה, את המראה של המציאות הכלכלית הוא שובר ומבקש משר האוצר נתונים מזויפים בגלל המיתון והאבטלה שהוא גרם, ביום השלישי אנחנו שומעים שראש עיריית ירושלים מצפצף על ראש הממשלה.

היו"ר ל חזן:

גברתי.

ענת מאור (מרצ):

אני מסיימת, גברתי, אני אתחשב בזמן. ביום הרביעי שר האוצר שלו שובר את שביתת הפסיכולוגים, וביום החמישי שליחיו אוסרים על נשים להופיע בקריית-מלאכי. ביום השישי הוא נכנע בעניין המדע והארכיאולוגיה, וביום השביעי – מודה בכל מחדליו.

חברות וחברי הכנסת, אנחנו חייבים לבטא את רגשי הזעם והתסכול של העם ולהביע אי-אמון בראש הממשלה כזה.

הי"ר ל' חזן:

תודה.

ענת מאור (מרצ):

אני רק רוצה לומר מלה אחרונה – דאגה אחת אין לראש הממשלה. הוא לפחות, אחרי שנפטר אותו, לא יצטרף לרשימת המובטלים. כשר הסברה, שהפער בין מה שהוא עושה לבין מה שהוא דובר הוא כל כך גדול, לפחות משרה בתור מסביר לאומי ולא ראש ממשלה הוא יוכל להשיג. תודה רבה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לחברת הכנסת ענת מאור.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הי"ר ל' חזן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, ומייד – חבר הכנסת שמריהו בן-צור. אתה יכול להתחיל להתקדם לכיוון הבימה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה עתה על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכנסת בדבר השימוש בתקציב "קשר עם הציבור". תודה.

היו"ר ל' חזן:

תודה.

הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשיחתי החברה והרווחה

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת שמריהו בן-צור, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יצחק כהן, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת בן-צור, לרשותך שבע דקות, זה דיון סיעתי.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מסתפק בפחות מזה.

היו"ר ל' חזן:

נראה. בבקשה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני אסתפק בפחות, כי אני לא חש בטוב ולכן אקצר.

גברתי היושבת-ראש, אני מאוד תמה על סיעות מפלגת העבודה וכל האופוזיציה בהצעת האי-אמון. אני חשבת ליתומי, שהשבוע האחרון באמת יהיה יותר חגיגי.

היו"ר ל' חזן:

אדוני, זה כמעט תמיד טקסי אפילו, הייתי אומרת, שיש הצעות אי-אמון בשבוע האחרון של המושב.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת בן-צור, איך אני ניחשתי את הראש שלך – – – זה חגיגה. המפד"ל כבר גמרה את הסיפור עם הדיינים?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מודה לך שאתה דואג למפד"ל.

חיים אורון (מרצ):

לא, לא, שאלתי.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מודה לך.

יוסי שריד (מרצ):

לתקציב החינוך כבר יש לך – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

המתן, המתן, אני נוגע בזה. המתן בבקשה.

יוסי שריד (מרצ):

אל תקלקל את המסיבה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מאוד תמה, באמת. הצעת מפלגת העבודה בשל דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב. איזה ערעור ביטחון? אני שואל אתכם. איזה ערעור של ביטחון?

חגי מירום (העבודה):

עוד מעט אתה תדע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

מה אתה תדע?

חגי מירום (העבודה):

אתה עוד לא יודע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

העובדות מדברות. הלוא אתם מטעים את העם.

חגי מירום (העבודה):

עוד מעט אתה תדע. איזה חוסר אחריות שאתם – – – בממשלה הזאת.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

ממש שקר אחד גדול. אתם מערערים את ביטחון העם. מערערים את ביטחון העם – – – מצב הביטחון מעורער – – – בוא וראה, ברוך השם יש שלום, יש שלוה, יש ביטחון, ברוך השם. שלום לא באותה דהירה שאתם דהרתם, צריך להכניס את זה לראש.

אחר כך אנחנו עוברים להצעת אי-אמון של סיעת מרצ. עולה ראש מפלגת מרצ, יש לו קול בומבסטי, עם דברים רעילים ביותר כלפי ראש הממשלה, ומטיח דברים כה בוטים בראש הממשלה. לצערנו הגדול, מאחר שבמדינות הערביות אין משטר דמוקרטי, הם שומעים שם את הדברים האלה ומאמינים שבאמת כל מה שאומר ראש סיעת מרצ – אמת ואמונה. הם לא מכירים את כללי המשחק הדמוקרטי פה. יש כאן "השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון", שוב שקר.

הוא הדין לגבי סיעת חד"ש-בל"ד בנושא של התהליך המדיני. נפגשו משלחות, שר החוץ נפגש, הכול מתנהל לא באותה מהירות ובאותה דהירה שמפלגות השמאל ומפלגת העבודה עשו לפני שנתיים.

לא. צריך לעצור, לחשוב, ושיבינו היטב מנהיגי המדינות הערביות, שלא מה שהיה הוא שיהיה, זה מצב שונה לגמרי. לא להשלוח אותם – – –

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

נכון, המנהרה, ראס-אל-עמוד...

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

נכון, נכון, ראס-אל-עמוד, שהדברים יהיו ברורים.

חיים אורון (מרצ):

אפשר לקבל אינפורמציה על ראס-אל-עמוד? מה בדיוק קורה בראס-אל-עמוד?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אם אתה מתנגד לבנות את ירושלים זה לא חדש בשבילי, אבל אם מפלגת העבודה תתנגד לבניית ירושלים זה סיפור אחר.

חיים אורון (מרצ):

תגיד, מה אומר ראש הממשלה?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

ראש הממשלה אומר שזה עניין של הזמן.

חיים אורון (מרצ):

אה, העיתוי...

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת אורון, אני מנסה לשמוע את חבר הכנסת בן-צור.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

זה עניין של זמן. אני מבטיח לך, חבר הכנסת חיים אורון, אני מבטיח לחברי הכנסת ממפלגת העבודה: כמו שהתחילו לבנות את הר-חומה יבנו גם את השכונה בהר-הזיתים, שכונה יהודית.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה מאמין שבונים בהר-חומה?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, בוודאי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

לא בונים ולא יבנו, רק – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

שמעתי את חברי מאסלה תוקף בנושא של האתיופים. אני תמה עליך. לפני שנתיים, לפני שנה היתה ממשלת העבודה – – –

היו"ר ל חזן:

סליחה, תיקון, זה עולים מאתיופיה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מודה לך, גברתי.

אני שואל אותך שאלה. בכל אופן, אתה לא יכול להאשים את הממשלה שקדמה לממשלת העבודה, היא עשתה משהו בשביל חברינו, אחינו העולים. המר עשה המון, תלמד מזה. אתה לא הנציג היחיד שלהם, עם כל הכבוד.

אדיסו מאסלה (העבודה):

י"אמר לזכותה של מפלגת העבודה – – – 95% מיהודי אתיופיה יצאו לדיר קבע.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, תירגע. מי שפתרה את הבעיות שלהם בצורה טובה ביותר זו הממשלה שקדמה לממשלה הקודמת.

אני תמה על חברתי ענת מאור – היא לא נמצאת פה – שהיא מדברת בשם כל העם, מינו אותה רוב העם; היא מדברת בשם העם.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

היא למדה את זה ממנהיג מפלגתה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, היא מדברת בשם העם. יש עכשיו פזמון אצל מפלגת מרצ, שהם מדברים בשם העם, בשם כל העם. בסך הכול הם תשעה חברי כנסת, כמו המפד"ל. המפד"ל לא מדברת בשם כל העם, אבל אלה מדברים בשם כל העם. כל העם לא מאמינים לביבי נתניהו, כל העם ממש לא מאמינים בראש הממשלה, בשר הביטחון, לא מאמינים – – –

חיים אורון (מרצ):

המפד"ל מאמינים בביבי נתניהו?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

כן, בוודאי, זה ההבדל בין שנינו.

חיים אורון (מרצ):

עכשיו, ב-21:00 בדיחות? בחיך, חבר הכנסת בן-צור. אתם לא מאמינים לו.

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת אורון, אולי הגיע הזמן לקצת הומור במליאת הכנסת.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

חבר הכנסת חיים אורון, ההבדל ביני לבינך הוא, שאתה מאמין שכל מה שאתה אומר וכל מה שאתה עושה זה נכון, זה אמת, זה הגיוני – – –

חיים אורון (מרצ):

ואתה לא?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אתה אומר עלי שלא? מה אני אעשה? אני בוודאי מאמין – – –

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת בן-צור, הצלחת לאכזב אותי. הבטחת לי שתסיים בפחות – – –

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אולי אכזבתי אותך שאני מדבר כך על סיעת מרצ שמדברים בשם העם – – –

היו"ר ל חזן:

לא, בפחות משבע דקות. זמנך תם, אדוני.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

הראשון שדובר בשם העם כולו – חבר הכנסת שריד, הוא מדבר בשם העם כולו.

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת בן-צור, משפט אחרון.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני מסכים עם חברתי חברת הכנסת ענת מאור, עניין שביתת הפסיכולוגים חייב למצוא את פתרונו בהקדם. לא ייתכן ש-600 אנשים, שעושים עבודה נהדרת, מושעים ולא מטפלים בעניינים שלהם. צר לי מאוד שההסתדרות הכללית עמדה לימינם של הגופים החזקים ביותר, כמו עובדי "בזק", ואילו את הפסיכולוגים היא הזניחה. אני מקווה שהממשלה לא תנהג בדרך הזאת.

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת בן-צור, אתה נמצא במצבי לעתים קרובות, אני מבקשת.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

משפט אחרון.

היו"ר ל חזן:

נשמע אותו קודם ואז אני אחליט.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני משבח בכל לב את ממשלת העבודה הקודמת בנושא החשוב שבו היא תרמה תרומה נכבדה ביותר, נושא החינוך; היא העמידה אותו בראש סדר העדיפויות. יהיו הדברים ברורים: לא ניתן להוריד את החינוך מראש סדר העדיפויות, ונמשיך קדימה, לקדם את החינוך. תודה.

הי"ר ל חזן:

תודה רבה לחבר הכנסת בן-צור. אני מזמינה את חבר הכנסת יצחק כהן. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין. חברי הכנסת, אתם יודעים שאתם אמורים לנאום, אפשר להיות בכוננות. חבר הכנסת כהן, בבקשה, חמש דקות עומדות לרשותך.

יצחק כהן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, בתחילה שמענו את הנאום של חבר הכנסת יוסי שריד, שבו הוא השווה את מנהיגי היום לדמויות מן העבר הכואב – – –

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אתם עושים תעמולה ליוסי שריד.

נסים דהן (ש"ס):

אנחנו רוצים שתהיה לו קצת נחת.

יצחק כהן (ש"ס):

הוא השווה ליוחנן מגוש-חלב ולשמעון בר-גורא את ביבי נתניהו ואת אולמרט. מעניין למי אפשר להשוות אותו, אולי אפשר להשוות אותו ליוספוס פלביוס, ליוסף בן מתתיהו, גם הוא היה שנון והיו לו בדיחות, אבל דבר אחד: תמיד הוא נתן את הגב לעמו, תמיד הוא היה עם הגב כלפי העם, לכן הוא שרד.

אנחנו נמצאים בתקופת בין-המצרים, תקופה קשה מאוד לעם ישראל בכל הדורות, תקופה שצריכים להתרחק בה ממחלוקות.

הי"ר ל חזן:

חבר הכנסת וייס. חבר הכנסת דראושה.

יצחק כהן (ש"ס):

מה שמתחולל פה היום מזכיר במשהו מה שהתחולל אז, בזמן החורבן, שנאת חינום – – –

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת דרעי, חבר סיעתך נואם.

יצחק כהן (ש"ס):

שנאת חינום ששלטה אז והרסה כל חלקה טובה, ובסופו של דבר נחרב הבית, מפעפעת וחוזרת על עצמה היום. לצערי, דווקא בתקופה שבה צריכים להתרחק ממחלוקות ולהתרחק משנאת חינום יש מי שדואג להזכיר אותם אלמנטים, שהחריבו בסופו של דבר את בית-המקדש.

מעניין שבאותה תקופה היה נשיא שקראו לו רבי יוחנן בן זכאי, שבכל מאודו רצה לעשות שלום. הוא יכול היה לעשות שלום אם הוא היה משיג אחדות בעם, אבל הקיצוניים והבריונים של התקופה ההיא – – –

נסים דהן (ש"ס):

משני הצדדים.

יצחק כהן (ש"ס):

משני הצדדים, הצליחו למנוע זאת בכל מחיר, עד כדי כך שהם שרפו את המחסנים. האופוזיציה, אז, שרפה את המחסנים. כמה שזה סמלי.

שבח וייס (העבודה):

בינתיים יוחנן בן זכאי – – –

יצחק כהן (ש"ס):

לא שמעת את הנאום של יוסף.

היו"ר ב' חזן:

איזה יוסף?

יצחק כהן (ש"ס):

לא יוסף פלביוס; יוסף שריד.

קריאה:

יוסף, יוסף – – –

יוסי שריד (מרצ):

– – – עם הארץ – – –

יצחק כהן (ש"ס):

יוסף שריד, אתה כבר לא רלוונטי.

יוסי שריד (מרצ):

אתה עם הארץ גמור.

יצחק כהן (ש"ס):

אתה יודע כמה שנים חלמתי לעלות על הדוכן ולהגיד לך: יוסי שריד, אתה כבר לא רלוונטי? נשאר לך רק הבדיחות וזה הכול. איך אמרת על ראש הממשלה? זה כל כך מתאים לך – – –

יוסי שריד (מרצ):

אתה עם הארץ גמור.

יצחק כהן (ש"ס):

יוסף שריד, אתה כבר לא רלוונטי. כמה שנים חלמתי לעמוד פה ולהגיד לך: יוסף, אתה כבר לא רלוונטי.

יוסי שריד (מרצ):

אתה מוקיון.

יצחק כהן (ש"ס):

הבריונים של התקופה ההיא שרפו את המחסנים והרסו כל צ'אנס לאחדות. תבוא אחר כך לחדר ואני אלמד אותך כמה דברים בהיסטוריה. זה הוביל למלחמה וזה הוביל לחורבן, ולמזלנו, בקושי נשאר יבנה וחכמיה.

אני מבקש, מתחנן אפילו, דווקא בתקופה הזאת, לא להעלות נושאים שיש בהם כדי שנאת חינו, לא להעלות נושאים שבמחלוקת; לנסות, לפחות כלפי חוץ, להרבות אחדות. בגלל שנאת חינו נחרב הבית, אולי באהבת חינו הוא יבנה, בעזרת השם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תטשטש הכול.

יצחק כהן (ש"ס):

לא לטשטש אבל להשתדל להתאחד. תודה.

הי"ר ל' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת כהן.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ל חזן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, ומייד לאחר ההודעה – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין, אחרון הדוברים.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, הצעת חוק בית-המשפט לענייני משפחה (תיקון מס' 2), התשנ"ז-1997. תודה.

היו"ר ל חזן:

תודה.

הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון בראש הממשלה בשל: דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשיחתי החברה והרווחה

היו"ר ל חזן:

חבר הכנסת מירום, בבקשה. חמש דקות לחבר הכנסת מירום – – –

רען כהן (העבודה):

אני מוכן לתת לו שתי דקות משלי.

היו"ר ל חזן:

אין לך, אדוני חבר הכנסת רען כהן. מובן שהממשלה יכולה להתארגן.

רען כהן (העבודה):

הבטיחו לי שלא ידברו. דיברו הרבה היום.

הי"ר ל חזן:

כן, אני יודעת. כולם. חבר הכנסת מירום, בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, כעת מתגלה שראש הממשלה היה מעורב עד קצה האוזניים בתרגיל המבאיש של ההצבעה על חוק הגולן. אם היה ניסיון להציג פה מצב שהוא לא היה ער למה שהתרחש כאן, היום כבר יודעים הכול, שראש הממשלה היה שותף לכל תג ולכל מלה שאמר שר המשפטים, לכל מיצג ולכל דבר שנעשה, והתרגיל כולו היה תרגיל הונאה והסחה ממדרגה ראשונה.

הבה נחשוב על הפילוסופיה הזאת כמשל; מציגים עמדה, מצביעים נגדה, מתכחשים להצבעה ומאשימים את הזולת. ככה זה עבד בעניין של חוק הגולן; זה עבד באותו אופן בענייני הר-חומה; כך זה מתנהג עכשיו, בימים האלה, בענייני ראס-אל-עמוד; וכך זה היה בפרשת בר-און; וכך זה היה, למשל, בפרשת דן מרידור. מציגים עמדה שהכול בסדר, מתכנסים בקיסריה, והכינס כולו, כינס יפהפה והכול בסדר. מצביעים נגדה. כלומר, מבשלים הצבעה שתביא לכך שהשר דן מרידור יפרוש מכהונתו, מתכחשים להצבעה, כלומר – מתכחשים לכוונה שבכלל הניעה את המהלך הזה, ואחר כך מאשימים את הזולת. כלומר, השר מרידור הוא האשם בכל העניין.

צריך לשמוע את דברי חברי האופוזיציה על ראש הממשלה כדי להבין עד מה גדול היה מיקח הטעות. יש פה תרבות, בכנסת, שמשוחחים זה עם זה; משוחחים, אבל לא יכולים להגיד מה אמרו לנו בשיחות האישיות. אבל אני אומר לכם כאן, והיות שאני אעשה את זה קבוצתי, זה לא יהיה "אאוטינג" נורא כל כך. כל אחד מהאנשים שיושבים פה, על הספסלים האלה – הם לא נמצאים כרגע אבל כשהם יהיו כאן – כל אחד מהם, בשיחות איתו אומר: זה לא ייאמן מה שכאן קרה. יש כאן מיקח טעות. הבן-אדם הזה הוא בן-אדם תלוש, זחוח דעת, חי באיזה עולם משלו – אבל אנחנו לא יכולים לספר מי אמר את זה. אני רק יכול להגיד כאן, שהגוש הזה, לא הגוש הזה – הגוש הזה חושב שזה פשוט אסון.

אי-אפשר לעשות הרבה, חבר הכנסת אריה דרעי, עד אשר אתם, רק אתם, אין שם על מי לסמוך חוץ מאשר עליכם – – –

אריה דרעי (ש"ס):

בעזרת השם.

חגי מירום (העבודה):

כן, מובן שבעזרת השם. עד אשר אתם תגיעו למסקנה, שאתם לא יכולים לשאת עוד בסיכון הזה ואתם לא יכולים להיות עוד אדישים לתופעות הבלתי-אחראיות האלה לגורלה של המדינה.

היה מרהיב לשמוע את שיר ההלל של חבר הכנסת בן-צור על השלום והשלווה בארמונותיך שמשתררים במדינה הזאת. לפני שבוע שמענו פה את בן-צור מקלל ומגדף את ראש הממשלה ואת הממשלה ומחליט שהוא לא מתייצב להצבעה והכול; והיום הוא מופיע פה – שמחה וששון והכול בסדר גמור.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה שרואים בשבוע זה לא רואים בשבוע אחר.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, זחיחות הדעת, קלות הדעת, אי-שפיות הדעת עלולות להביא לאיבוד לדעת של המדינה כולה. אבל עוד מעט תראו איך הוא יושב פה. ראיתי אותו קודם בתנועות כאלה מזלזלות, עושה לנו ככה בדיון הקודם. אם זה היה איזה משהו כזה במסגרת של קבוצות ספורט, שכל צד מגדף את האחר, ואפשר לעשות תנועות כאלה, הייתי אומר: ניחא. אבל פשוט לא ייאמן איך מדינה שלמה נפלה הפקר בידי ראש הממשלה הזה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מסכמים כאן מושב בשעה שקשה למנות את שורת המשברים שעברו פה על הממשלה הזאת ביוזמתו של ראש הממשלה. ואני אומר כאן, עכשיו, באחריות, שגם ברגע זה יושבת סיעה מסיעות הקואליציה במקום ירושלמי מוצנע ושוקלת מה היא עושה עם חוסר האחריות הזה ולכן היא הולכת עם העניין הזה. אז למה, בעצם, לא לעמוד על כך שאנחנו אולי נצטרך – – –

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

חגי מירום (העבודה):

אולי נצטרך איזו הצעת אי-אמון בפגרה? יכול להיות שזה יהיה בדיוק הרגע המתאים כדי שהעניין הזה יחלוף מן העולם והסיט הזה ירד מהפרק, ומדינת ישראל תוכל לראות – –

היו"ר ד' תיכון:

לסיים, לסיים.

חגי מירום (העבודה):

– – משהו שאפשר להיות קצת יותר שקטים אתו. תודה רבה, אדוני.

היו"ר נ' חזן:

תודה. אחרון – חבר הכנסת ראובן ריבלין; בבקשה. נא לצלצל.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, גבירתי חברות הכנסת, חברי חברי הכנסת, אני מודה שאני מאוד אוהב לשמוע את חבר הכנסת יוסי שריד. אני מודה שגם אני נהנה מיכולתו הרטורית וגם מהאומץ שלו בטיעוניו.

התפלאתי לשמוע שאדם בעל אינטגריטי, ואינני אומר זאת – אדם בעל שלמות באמונתו, התנגד בשיבת מועצת מרצ או מרכז מרצ לשנות את הקו המדיני הקובע שירושלים לא תחולק. שהרי חבריו ביקשו להכריז על אותה עמדה ברורה, חד-משמעית, שהיום הם מטיפים לה לגבי קיום שתי בירות לשתי מדינות בירושלים, בירתה של מדינת ישראל, ובכלל זה גם באותם שטחים ריבוניים שעליהם הכריזה המדינה לפי סעיף 11 לחוק סדרי שלטון ומשפט ביום שחרורה של ירושלים, או בשבוע שלאחר מכן, שהוחל החוק.

שמעתי גם את חבר הכנסת הנכבד מדבר על דימויים מההיסטוריה. אני מוכרח לומר, שרבים בעם ישראל הצופים בנו ורואים את הקולות – שהרי היום אנחנו לא רק שומעים אותם – התפעלו מהיכולת הווירטואוזית. ואני הייתי רוצה ללכת אל מקורות שאינם מגיעים לבית שני ולהזכיר, שאנשי תנועת שלום בארץ-ישראל ובתקופת הציונות ובתקופה שקדמה להקמת מדינת ישראל, וכאשר הציונות היא זו שנתנה את הטון כאן בארץ-ישראל, היו רבים אנשי אמונה שגם עליהם צחקו וגם ביקשו לערער על יכולתם השכלית, על יכולת הניתוח, על יכולת הראייה ההיסטורית שלהם, אותם אנשי שלום אינטלקטואלים, אולי אפשר אפילו לדמות את תלמידיהם ארנסט סימון, מרטין בובר, כל אותם אנשי שלום שהזהירו אזהרה יתירה את כל אותם אנשי ציונות אשר עד 1910 לא היו להם אלא כ-100,000 יהודים כאן בארץ-ישראל, את אותם אנשי ציונות בעלי אמונה, שניתן להכריז על הקמתה של מדינת ישראל, שניתן להתנגד לחלוקתה של ארץ-ישראל, שניתן להגשים את החלום, כל אלה היו יוצאים במשל ושנינה כלפי כל אדם אשר בא ואמר: יכולים אנו, יכולים גם יכולים אנו להפוך את החלום למציאות ולהגשים את חזון הציונות שפסגתו הקמת מדינת ישראל.

ויוסי שריד הוא אחד מאותם ציונים ללא סייג ושיור, שאילו היה נמצא אז, בטוח אני שהיה יוצא חוצץ נגד ארנסט סימון ונגד מרטין בובר ונגד כל אותם אנשי שלום שבאו ואמרו: הרף לכם. ולמה נלך אליהם? הרי היום מדברים אנחנו על בנייה בירושלים ולא ניכנס כרגע לשאלת שכונה זו או אחרת.

אדוני שר הביטחון, אני רוצה לומר לך, שכאשר ביקשו להקים את שכונת מאה-שערים, נדמה לי, אני רוצה להיות בטוח, בשנת 1872 – עד אותה עת בנו שכונות בירושלים רק על אותה דרך אשר עוברת מבאב-אל-חליל, שהוא שער יפו, שער חברון בלשונם, אותן שכונות שעברו על דרך השולטן, ולא הסכימו לאפשר ליהודים ללכת מרחק רב יותר. והנה, לאחר שהוקמה שכונת נחלת-שבעה ותוכננה שכונת אבן-ישראל בירושלים, ולאחר שכל תלמידי הישיבות קמו להקים שכונות אלה ולבטל תורה מתוך צורך שבו הכיר רבם באותה עת בירושלים, הרב שמואל סלנט, שאמר שאין מצוה יותר גדולה מבניין ירושלים, שהוא צו השעה באותה עת. ואכן, אני מוכרח לומר, שכאשר ביקשו להקים את שכונת מאה-שערים, שכונת מאה-שערים היתה רחוקה מרחק רב יותר משער יפו, והיא קרובה לאותן שכונות ערביות אשר סופן היה בשיח' ג'ראח, וכאשר יהודים באו וביקשו להתרחק מדרך המלך ולבנות שכונה בירושלים, הלוא היא שכונת מאה-שערים, קמו הערבים ואמרו: עד כאן, לא יקום ולא יהיה. והיו רבים בתוך היישוב הישן שבאו ואמרו: למה נתגרה ולמה נלך ונבנה את שכונת ירושלים במרחק רב יותר מאותם מקומות שבהם אנחנו נמצאים עכשיו? הרי די לנו, מדוע נבוא ונוכיח דבר שאין לנו צורך בו, הרי ירושלים יש בה מרחב רב. ואותם אנשים שתכננו ובנו את ירושלים –

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – הבינו את הצורך הרב, הבלתי-מתפשר לבנות את ירושלים שכונות שכונות, תוך אפשרות של נגישות ובמצב שבו האוכלוסייה היהודית והאוכלוסייה הערבית חיות אלה בצד אלה. גם ההתנפלות של היישוב הערבי באותה עת על שכונת מאה-שערים לא יכולה היתה לרצונם העז, לאמונתם הבלתי-מתפשרת של יהודים בירושלים באותה עת, שהיו כבר רוב, אבל גם אז, במסגרת הארצית, היו מתי מעט, לא עמדו בפני רצונם כל הפחדה, כל התגרות, כל התקפה וגם לא שכול.

ואני מוכרח לומר, שכאשר קמו על-ידי היישוב הישן אותם כוחות הנקראים כוחות הגווארדיה, מיסודם של שומרי החומות, והם נתנו מנה אחת אפיים לכל אותם פורעים ערבים, כפי שנעשה אחר כך בפתח-תקווה ובשאר מושבות ישראל, באותה עת ידעו כולם כי הציונות הגיעה למצב שבו לא יהיה עוד ויתור.

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם כך הדבר, אינני יודע אם אפשר להשוות את ראש הממשלה ליוחנן מגוש-חלב. אינני יודע אם אפשר להשוות את ראש העיר לשמעון בר-גורא. אינני חושב שמגיע להם אותו תואר וגם לא אותו תואר השם שניתן על-ידי חבר הכנסת הנכבד יוסי שריד.

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אבל דבר אחד אני יכול לדעת, בשנת 1809, כאשר באו יהודים לירושלים, ירושלים לא היתה בעיה של שום בעיה, משום שזו היתה עיר מוזנחת, עיר שאף אחד לא נתן את לבו אליה. לא מוסלמים, לא נוצרים, רק היהודים הם שהביאו לכך שירושלים נבנתה לה והפכה להיות עיר שיש בה למעלה מ-650,000 תושבים, בהם 150,000 תושבים לא יהודים, וכך ירושלים רבתי תגדל ותצמח שכוונות שכוונות בלי פחד ומתוך אמונה מלאה, ובלי שנאמר: והיא שעמדה לאבותינו ולנו בימים ההם וגם בזמן הזה. תודה רבה, בונה ירושלים, חבר הכנסת השר לשעבר פואד בן-אליעזר. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב סגן השר סילבן שלום.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת רענן כהן, כל פעם שאני עולה להשיב בסוף, אתה מתפלא על ההליך הזה שעולים ועונים.

נאף מסאלחה (העבודה):

לא; תענה, תענה.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

שאל אותו חבר הכנסת אהוד ברק לפני כמה דקות, אם מנצחים. אז הוא עדיין חושב, שאם ההצבעה תהיה עכשיו, אולי יש לו סיכוי לנצח. אבל בוא תחכה עוד כמה דקות, אולי יגיעו אנשים אחרים, ישנו את התוצאה. אינני חושב שיש סיבה למהירות. אבל מאחר שדיברו כאן הרבה מאוד אנשים – – –

רענן כהן (העבודה):

סילבן שלום, קשה לנצח.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

הצבעות האי-אמון שהיום אנחנו נפטרים מהן לפחות עד סוף הפגרה – – –

חיים רמון (העבודה):

אל תהיה בטוח. אתה נפטר מההצבעות, לא מהאי-אמון. האי-האמון בראש הממשלה נמשך.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

חבר הכנסת רמון, אתה פרלמנטר ותיק – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, מהומה?

חיים רמון (העבודה):

לא, לא, עזוב אותי. היה לי מספיק אתך בשבוע שעבר, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

לא, אבל היום אמרת שהיתה מהומה ולא היה אפשר להצביע. ומי עשה אותה?

חיים רמון (העבודה):

בין היתר.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת חיים רמון הוא פרלמנטר ותיק, מ-1982 אם אינני טועה.

חיים רמון (העבודה):

פחות או יותר.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

מ-1983.

חיים רמון (העבודה):

פחות או יותר.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

נו, ממת?

היו"ר ד' תיכון:

מ-1983.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

מ-1983 הוא חבר הכנסת. והוא יודע תמיד שאמון או אי-אמון נקבע כאן, בבית הזה. אבל מה לעשות, ועדיין מספר חברי הכנסת שמביעים אמון לראש הממשלה גבוה יותר ממספר חברי הכנסת שמביעים אי-אמון. ולכן, מבחינת כללי המשחקים הדמוקרטיים יש אמון.

חיים רמון (העבודה):

לא נכון. בפעם האחרונה יותר חברי כנסת – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

זה דבר ארעי, שולי, זניח. יש מפעם לפעם איזו נחמה פורתא, לקבל קול אחד או שניים.

אני מבין את השאיפה של האופוזיציה להטריד, לקנטר. אלה דברים ידועים. אבל באמת, לחפש כל פעם תירוצים לאי-אמון? ידידי חבר הכנסת מירום, הרצון שלך עכשיו לעשות הצבעות אי-אמון בפגרה יביא בסופו של דבר למצב של זילות מוסד האי-אמון.

למה אני מתכוון? אנחנו נמצאים במצב שהצעות אי-אמון עולות שבוע אחרי שבוע. באופן טבעי, אני מכבד את זה, אני מכיר את זה, אני אפילו מוקיר את זה. אני מאמין שזה מוסד חשוב בחיים הדמוקרטיים. אבל אתה צריך להבין, שגם בצד השני יושבים אנשים. ובצד השני יושבים אנשים שאומרים: בואו נפסיק את השטות הזאת, בואו נפסיק את המשחק הזה, שהם מנצחים אותנו באחד או בשניים. בואו נפסיק לבוא בכלל. חבל על הזמן. שיהיו להם 0:52, מעתה ועד סוף הקדנציה, והממשלה לא תיפול. הם יחיו בשלהם, וכל הציבור ידע, שבעצם זה לא מעניין אותנו יותר.

ואני נלחם בתופעה הזאת. אני חושב שזו תופעה לא נכונה. אני אומר, שצריך לבוא וצריך לגייס את האנשים, וצריך לנסות ולהילחם כדי לקבל את הרוב, אף-על-פי שבאופן טבעי מה שיקרה בסוף, אם יהיה אי-אמון גם בפגרה – יפסיקו לבוא. אז תקבלו 30 נגד שישה. האם זה יעזור במשהו?

לכן אני אומר: אם אנחנו באמת רוצים לכבד את המוסד הזה, לא בגלל העניין של הפגרה, אפשר לכנס את הכנסת בכל זמן שאתה רוצה, להצעות לסדר-היום. ואתם תעשו את זה. באופן טבעי גם יקרו אירועים, גם תרצו באיזו צורה לבוא לידי ביטוי. הדברים ידועים. אבל לעשות גם אי-אמון באותו יום – אינני רואה בזה את התועלת, מה עוד שאין לכם שום סיכוי להפיל את הממשלה, ובעיקר שזה הופך להיות מצב שבו חברי הכנסת והשרים מהצד הזה של הבית אומרים: לא רוצים יותר לבוא, מספיק, נמאס; כל שבוע מחזיקים אותנו כאן עד 21:15, יש לנו דברים אחרים, יש לנו דברים יותר חשובים, וביום רביעי יש הצעות חוק.

לכן אני מציע לך הצעה חברית, מה עוד שהיום אנחנו בשלטון, מחר זה יכול להתחלף: בואו באמת נרד מהעניין הזה, למען כבד את מוסד האי-אמון, שאני רואה בו את הדבר הכי חשוב. אף שאם תגיד אי-אמון, אני אמשיך לדבר פה כל שלושת החודשים האלה. לכן באמת, בואו נרד מהעניין הזה של האי-אמון כל שבוע; ודאי בזמן הפגרה, כדי שלא להפוך את כל המוסד הזה לחוכא ואיטלולא.

לכן, כאשר מעלים כאן הצעת אי-אמון בראש הממשלה מאחר שהוא מהווה סיכון ביטחוני, הדבר הזה כבר מגיע לשלבים של אבסורד. איך ניתן להביא מצב, שאני חושב שהוא הטוב ביותר מבחינה ביטחונית שהיה בשנים האחרונות, ולהגיד שראש הממשלה הזה מהווה סכנה ביטחונית? האם אתם

רוצים שאני אחזור ואגיד לכם מה היה בשלוש השנים אחרי הסכמי אוסלו, כשהייתם בשלטון? כמה פיגועים, כמה טרור? אינני רוצה לעשות את זה. אבל כאשר הצעות האי-אמון מדברות על כך שראש הממשלה הוא סיכון ביטחוני, רק מתחייב לבוא ולומר שבעצם בשנה הזאת, בעזרת השם, ואולי גם בעזרת המדיניות של הממשלה, הצלחנו למזער את העניין. כל הפיגועים שהיו אז הם לא באשמת הממשלה הקודמת; הממשלה הקודמת לא עשתה שום דבר כדי שיהיו פיגועים. הכול באשמת הצד השני. אין פה הטלת אשמה מינימלית, לא בגרם ולא בסנטימטר. אבל הצד השני אולי הרגיש שהוא יכול לעשות פיגועים ולהמשיך בתהליך, דבר שהיה חמור מאוד. ועכשיו אולי הוא חושב שאם הדברים ייעשו, התהליך ייעצר וייפסק.

אז אינני אומר, חלילה וחס, בשום צורה שהיא, שיש להטיל אשמה כזאת או אחרת. הכול רובץ על הצד השני. אבל כאשר באים ואומרים שראש הממשלה מהווה סיכון ביטחוני – נו, באמת; צריך להיות קצת יותר רציניים ולא לומר את הדברים בצורה הזאת.

אנחנו צריכים להבין דבר אחד. אדוני היושב-ראש, קל מאוד להטיל את האשם לפתחה של הממשלה הקודמת. אין לי שום כוונה לעשות זאת ולא אעשה זאת. אבל בואו באמת נרד מהעניין של סיכון ביטחוני. כי לבוא ולהגיד היום שראש הממשלה הוא סיכון ביטחוני, כאשר השנה האחרונה היתה שנת הצלחה אדירה במניעת הטרור לעומת השנים הקודמות – בואו באמת נשים את הדברים בפרופורציה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש מהכנסת לדחות את כל הצעות האי-אמון. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה. יש לנו שתי הצבעות. אני חוזר ואומר – לפחות שתיים. אני מצביע על שלוש הצעות האי-אמון בהצבעה אחת: על הצעות סיעות העבודה-מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד להביע אי-אמון לראש הממשלה, בשל דבריו לכנסת ולציבור, ערעור מצב הביטחון והיחסים עם מדינות ערב; השפעת מדיניותו של נתניהו על הביטחון ועל המצב המדיני והחברתי בישראל; הסכנה לתהליך המדיני ולשירותי החברה והרווחה. רבותי, אפשר להצביע.

בעד ההצעות להביע אי-אמון לראש הממשלה – 50

נגד – 55

נמנעים – 2

הצעות סיעות העבודה–מד"ע-רע"ם, מרצ וחד"ש-בל"ד

הביע אי-אמון לראש הממשלה לא נתקבלו.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 50, נגד – 55, נמנעים – 2. הצעות האי-אמון לא התקבלו.

הודעת הממשלה על העברת סמכויות לביצוע חוק אזורים חופשיים לייצור בישראל,

התשנ"ד–1994, משר האוצר לשר התשתיות הלאומיות

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים להצבעה על הודעת הממשלה על העברת סמכויות לביצוע חוק אזורים חופשיים לייצור בישראל, התשנ"ד–1994, משר האוצר לשר התשתיות הלאומיות.

הצבעה מס' 2

בעד הודעת הממשלה – 59

נגד – 46

נמנעים – 1

הודעת הממשלה על העברת סמכויות לביצוע חוק אזורים חופשיים לייצור בישראל,

התשנ"ד–1994, משר האוצר לשר התשתיות הלאומיות נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 59, נגד – 46, נמנע אחד. הודעת הממשלה התקבלה.

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ז-1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ז-1997, בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה סגן שר הביטחון. בבקשה.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, מוגשת בזאת לקריאה ראשונה הצעת חוק לתיקון חוק חוק השיפוט הצבאי בנושאים ובתחומים שונים. תיקון מן הסוג המוצע התעורר בשל שינויים חקיקתיים שנודעת להם השלכה גם על המערכת הצבאית ונדרשת התאמת החוק הצבאי אליהם. כמו כן, ניתן בהצעת החוק הזאת מענה על שאלות פרשניות שמתעוררות מעת לעת.

מדובר בתיקון שנעשה בחוק העונשין, תיקון מס' 39, שהוא תיקון רחב ורציני מאוד לגבי כל החלק המקדמי, והתיקון הזה, שתוקנו בו הוראות חוק העונשין, מחייב התאמה גם בחוק השיפוט הצבאי.

לכן, היום אני בא לבקש את ההתאמה של חוק השיפוט הצבאי לאותם תיקוני חקיקה שנעשו בחוק העונשין על-ידי החלפת כל החלק המקדמי שלו. כל החלק המקדמי שלו הוחלף – הדבר הביא צרה צרורה לפני שנה, כשזה היה בדיוק ערב הבחינה של לשכת עורכי-הדין והנבחנים היו צריכים לדעת את כל החומר הזה, שהיה חומר די חדש – ועכשיו זה מחייב את ההתאמה שעליה מדובר.

לא אאריך בדברי על כל התיקונים המוצעים, שכן בדברי ההסבר של החוק פורטו בהרחבה הטעמים לכל אחד ואחד מהם. עם זאת, אבקש לשים דגש בכמה מן התיקונים העיקריים.

בסעיפים 1-3 ובסעיף 11 להצעה מוצעים תיקונים אחדים שמטרתם להתאים את סדרי הדין שבחוק השיפוט הצבאי לחוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד-1994. תיקון מס' 39 בחוק העונשין הינו תיקון כללי שנעשה בכל הקשור לתנאים הראשוניים להתגבשותה של אחריות פלילית. כידוע לכם, בכל מצב של תביעת אשם צריך שתהיה גם אחריות פלילית, לכן תיקון מס' 39 לא רק גיבש את ההלכה הפסוקה שנקבעה עד אז אלא אף שינה את הדין הקיים בדברים מספר. בסעיף 17 לחוק השיפוט הצבאי הביע בעבר המחוקק את כוונתו שלא להפלות בין חיילים לבין אזרחים בכל הנוגע לעיקרים ולעקרונות שלפיהם מוטלת אחריות פלילית. הגשמת כוונתו זו של המחוקק, שסבורני שטעם רב בה, תתאפשר מן הסתם רק עם תיקון סעיף 17 לחוק והתאמתו לתיקון מס' 39 לחוק העונשין, החלק המקדמי והחלק הכללי.

תיקון נוסף – מדובר בסעיפים 7 ו-12 להצעה. כברת דרך לפנינו מבקשת המערכת המשפטית הצבאית לעשות בהצעתה לתיקון החוק בנושא זכות ההיוועצות בעורך-דין. כידוע לכם, זכות ההיוועצות בעורך-דין תוקנה בחוק העונשין, ואנחנו רוצים להתאימה גם בחוק השיפוט הצבאי כך

שהזכויות של העציר הצבאי יהיו זכויות רחבות יותר מהזכויות הקיימות לפי המצב הקיים. בסעיף 227א לחוק אומצו הוראות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996, לעניין הסברת זכויות לעצור, מסירת הודעות על מעצר וזכות העצור להיפגש עם עורך-דין, הכול בשינויים המחויבים למערכת החקירה והשפיטה הצבאית. תיקון זה נכנס לתוקפו במאי 1997, כשכל החוק נכנס לתוקפו.

עוצרים אדם. מתי מודיעים על המעצר שלו? הרי יש לו קרובי משפחה, יש אנשים שצריך להודיע להם. בחוק העונשין שהיה בתוקף לפני מאי 1997 היו שלבים מספר – כמה זמן אפשר למשוך את היותו במעצר עד אשר מודיעים, ולאחר שהודיעו – כמה זמן מותר להחזיק אותו בלי היוועצות בעורך-דין. כל הדברים האלה תוקנו והוגמשו לטובת העצירים, וכך אנחנו רוצים לעשות גם לגבי עצירים בהליך הצבאי, ולפיכך לתקן את חוק השיפוט הצבאי.

אפי אושעיה (העבודה):

אפשר לשאול?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

דקה.

בהצעה שלפנינו מוצע לעגן את זכות ההיוועצות בעורך-דין הקבועה בחוק סדר הדין הפלילי לעניין מעצר, בשינויים המחויבים, לא רק לגבי חייל שנעצר אלא גם במקרים שבהם נחקר חייל וקיימת הסתברות גבוהה כי ייעצר בשל העבירה שבה הוא חשוד ונסיבות ביצועה. קרי, יש מצב מסוים שבו העבירה היא כה חמורה, שגם אם הוא נמצא בשלבים של חקירה ברור כנראה, יש סבירות מאוד גבוהה, שהוא ייעצר, ולכן רוצים לעגן את זכות ההיוועצות בעורך-דין גם לגבי אותם מצבים. זכות זו שמבקשת מערכת המשפט הצבאית ליתן לנחקרים עולה כמובן בקנה אחד עם חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

ולבסוף, סעיפים 9 ו-10 להצעה. בית-הדין הצבאי לערעורים משמש גם כערכאת ערעור על פסק-דין של בית-המשפט הצבאי. סמכות זו מוסדרת כיום בסימן ב' לפרק החמישי – ערעור – בחוק השיפוט הצבאי. ערעור לפי סימן זה מתייחס לפסק-דין בלבד – – –

רענן כהן (העבודה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

הוא אומר לך שתסיים.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אני מסיים. משום שהוא אמר לי, אני כבר מסיים. רציתי לדעת שגם האופוזיציה תתמוך, כי אני רואה פה רק את גדעון עזרא ואני חושש. עכשיו אני בסדר.

נסים דהן (ש"ס):

סגן שר הביטחון ס' שלום:

סליחה, הסתכלתי רק על הצד של הליכוד, אליו התכוונתי. נמצא גם חבר הכנסת נסים דהן, שזכה, רבותי, במקום השני במספר ההצבעות שלו במליאה.

חיים אורון (מרצ):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אורון, לפחות לא משקרים כאן. שמעת? לפחות עדיין לא משקרים כאן.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, בוא נלך באמת לאותו שלב של חברות שנשמרה ---

חיים אורון (מרצ):

סגן שר הביטחון ס' שלום:

גם מצדך, ג'ומס. בסך הכול המערכת ביניכם היתה מערכת טובה וסבירה. בקדנציה הזאת משובת הנעורים חזרה אליך, ואתה כאן כאופוזיציונר עושה ומנסה – והיום בנשיאות הכנסת – לגבי קיצור הפגרה. זה יפה, אבל אתה יודע, בוא נעשה את זה גם בצורה הנכונה.

משפט אחרון: בית-הדין הצבאי לערעורים משמש גם כערכאת ערעור על פסק-דין של בית-משפט צבאי. סמכות זו מוסדרת כיום בסימן ב' בפרק החמישי, ערעור, לחוק השיפוט הצבאי. ערעור לפי סימן זה מתייחס לפסק-דין בלבד, לרבות כל החלטה אחרת של בית-משפט צבאי המסיימת את הדין בפניו, אך אין חוק השיפוט הצבאי מסדיר את זכותו של עצור או נאשם או את זכותן של רשויות התביעה לערער על החלטה בעניין המעצר. מוצע, אם כן, לאמץ בשינויים המחויבים את דגם ההסדר הנוהג בבתי-הדין הצבאיים לגבי זכות ערר למעצר, לרבות זכותה של התביעה לבקש את השתיית השחרור של העצור או הנאשם אשר שוחרר על-ידי בית-המשפט, לפי הוראות סעיפים 51-54 לפקודת סדר הדין הפלילי והוראת סעיף 240(ב) לחוק השיפוט הצבאי. כך לא יופלו עצורים שנעצרו על-ידי בית-המשפט הצבאי בלוד מעצורים שנעצרו במערכת השיפוט הצבאית באזור יהודה ושומרון ובאזור חבל-עזה.

ולסיום, כאמור, אדוני היושב-ראש, אלה רק מקצת התיקונים המונחים בפני מליאת הכנסת. חשיבותם של אלה ושל יתר התיקונים ניכרת, ולפיכך אבקש כי הכנסת תאשרם בקריאה ראשונה ותעבירם לוועדת החוץ והביטחון לשם הכנתם לקריאה שנייה ושלישית. אני מודה לאדוני היושב-ראש ומבקש את אישור חברי הכנסת להצעת החוק.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. שלוש דקות לכל דובר. חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, יש רק לברך על תיקון מס' 34, לאחר שהתקבל תיקון מס' 39 בחוק העונשין. מעתה גם בחוק השיפוט הצבאי יהיה סעיף מקביל לזה הקיים בחוק השיפוט הפלילי. אני לא רוצה להאריך ולחזור על כל מה שנאמר כאן, אבל, ברשותכם, חברי חברי הכנסת, אזכיר נקודה שאינה מופיעה בתיקון.

אדוני סגן השר, אני פונה אליך מכיוון שאתה הצגת את החוק: יש נקודה שאינה מוזכרת בתיקון, ולדעתי מן הראוי שנתייחס אליה אולי בין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה והשלישית. אם עד התיקון היה מקובל שיש הבדל בין על"מ – עציר לפני משפט – לעציר לאחר משפט, דבר שאינו קיים במשפט הפלילי האזרחי, דבר שמקובל רק בסדרי הדין הצבאיים, עציר על-פי הדין הפלילי אי-אפשר להחזיק במעצר יותר מ-24 שעות לפני שמביאים אותו בפני שופט, כפי שידוע לנו לגבי על"מ – על-פי הניסיון הפרטי של כל אחד מהצבא – חייל שנעצר אפשר להחזיק במעצר עד שבעה ימים. פעם זה היה 14 יום, היום קיצצו את התקופה לשבעה ימים, אבל לדעתי זה יותר מדי זמן, ויש כאן פגיעה

חמורה בזכויות האזרח, גם אם הוא חייל בשירות צבאי, וצריך לתת את הדעת על כך שיביאו אותו למשפט כמה שיותר מהר. זה לא כתוב בתיקון, ואני מציע שידונו בכך בוועדה.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שרבות מתפיסות החיים הנוגעות לביטחון במדינת ישראל, משנותיה הראשונות ועד לפני כמה שנים, השתנו. עד לפני כמה שנים, על-פי התפיסה, הביטחון היה מעבר לכל חוק ומעבר לכל מה שנוגע לזכויות האדם. יצאנו מתוך הנחה, שביטחון מדינת ישראל קודם לכול. אני חושב שהיום, כאשר מדינת ישראל, ברוך השם, מבוססת ודי חזקה, הגיע הזמן שנצא מתוך הנחה, שהמטרה של תפיסת הביטחון אינה מקדשת את האמצעים – ואפשר להשתמש בחוקים, בתקנות לשעת-חירום או בכל מיני צווים כדי לשלול את חירותו של האדם, אף-על-פי שהוא חייל. התיקון שיתקבל היום, בעזרת השם, הוא חשוב מאוד. בהתייחס לדברים שהערת, אני מקווה שנוכל להביא זאת לקריאה שנייה ושלישית על-פי התיקון שהצעת: לא שבעה ימים אלא 24 שעות.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

נעביר זאת לוועדת החוץ והביטחון. מדובר בסך הכול בשינוי משמעותי בהשוואה למה שקורה היום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת מודי זנדברג.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

היו"ר ד' תיכון:

תגיד, מה קורה עם ההסכם בין ההסתדרות לקופת-חולים, הסכם שאתה חתום עליו? סתם מעניין אותי.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, אני בהחלט מקבל את האופן המקורי מאוד שבו אתה ממלא את תפקידך כיושב-ראש הישיבות. אתה שואל אותנו שאלות. אני מוכן, לא במסגרת הזמן שלי.

היו"ר ד' תיכון:

אתה יודע, חתמת על חוזה, מה קרה אתו?

חיים אורון (מרצ):

על כל ההסכמים שחתמתי בימי – – –

שבח וייס (העבודה):

בתנ"ך נאמר: חוזה לך ברח.

חיים אורון (מרצ):

חתמתי והתכוונתי לכך, ואני חושב שגם היום צריך לבצע אותו. אם היושב-ראש מוכן, אמשיך לדבר על הקשרים אחרים. ואם כבר אמרת מה שאמרת, הערה נוספת: אני בכל זאת מציע, אדוני היושב-ראש, שהיות שירד המסך על יום רביעי שעבר – שנוריד אותו. אם רוצים להעלות אותו מחדש לאחר כל אירוע, אני לא בטוח שזה לטובת הכנסת ולטובת כל השותפים בה, ואידך זיל גמור. אין לי רצון לעסוק בזה יותר.

היו"ר ד' תיכון:

מעניין מה חשבת ביום רביעי.

חיים אורון (מרצ):

חשבתי ביום רביעי בדיוק מה שאני חושב עכשיו. אם אתה מושך אותי בלשוני, אני חושב שהיתה שגיאה בניהול הישיבה. אמרתי זאת לך בלשכתך מייד לאחר ההצבעה, וגם היום אחר-הצהריים, אבל ברגע שהכרעתך היא סופית, מבחינתי הפרק הזה סגור. אני לא מערער עליו יותר, ואני מציע לכולם לראות בו אירוע שמוטב שלא היה. היות שהוא היה והכרעת כפי שהכרעת, מבחינתי הוא סגור כרגע.

היו"ר ד' תיכון:

הוא לא היה אירוע.

שבח וייס (העבודה):

אם יושב-ראש הכנסת היה מחליט אחרת, ראש הממשלה היה בורח מאחריותו. טוב שהיושב-ראש החליט כך.

היו"ר ד' תיכון:

לא שמעתי.

חיים אורון (מרצ):

אני שמעתי ואני גם מסכים.

אשר לחוק המוצע, ביסודו של דבר, אדוני סגן שר הביטחון, אני מבין שהשינוי בחוק נועד לבצע התאמות בין החקיקה על-פי חוק העונשין כפי שנתקבלה במהלך השנים האחרונות לבין חוק השיפוט הצבאי. על-פי מה שהוסבר לי, ההתאמות הללו הן בעיקר בעלות אופי טכני. מאחר שכך, אינני רואה סיבה שלא לתמוך בהן, ואם תתעוררנה שאלות, אני מתאר לי שבהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הדברים ילובנו בוועדה ואם יהיה צורך יבואו על תיקונם.

בשתי הדקות שנותרו לי אני רוצה להתייחס במשהו לדיון הקודם. עוד לא יבשה הדיו ועוד לא נמחקו התוצאות של הצבעת האי-אמון הקודמת – במושב הזה כנראה כבר לא נגיש הצעות אי-אמון – והיום פורסמו שני נושאים חדשים. האחד, במהדורת הערב. אומר כתב מאוד בכיר ואמין של הערוץ השני: ראש הממשלה יודע מאז יום שלישי על ראס-אל-עמוד.

שבח וייס (העבודה):

אתה לא הבנת מייד שזה כך?

חיים אורון (מרצ):

אני לא הבנתי. אתה יודע, שבח וייס, בתור חניך תנועת נוער, אני מגייס כל פעם את שאריות האמונה שלי באדם ואומר: אולי הפעם בכל זאת יהיה קשר בין המציאות לבין מה שהוא אמר.

שבח וייס (העבודה):

הוא רצה לברוח מהגולן וסידר את ראס-אל-עמוד.

חיים אורון (מרצ):

ואז מתברר פתאום שכבר ביום שלישי אמר לו שר הפנים – כך נאמר בתקשורת – שעומדת להיות החלטה על ראס-אל-עמוד. הוא נותן לעניינים להסתבר, להגיע לשערורייה עולמית, ומי הציל אותו בסופו של דבר, חבר הכנסת זנדברג? – עוד הפעם מרצ. שני חברי סיעת מרצ בעיריית ירושלים פנו לוועדת ההיתרים, והיא אמרה: עצרו את המנועים לחודש. ראש הממשלה הרוויח חודש. כך הוא עושה הכול: הוא מרוויח משעה לשעה. יש לו עכשיו חודש.

זוהי ממשלה בטקטים כאלה. אתמול בישיבת הממשלה ישבו פקידי האוצר. האמן לי, חבר הכנסת עזרא – אתם שניכם היחידים כאן מהקואליציה – שפקידי האוצר הכינו חוברת מאירת עיניים על התחזיות הכלכליות, סקירה מקרו-כלכלית. אמר להם ראש הממשלה: לכו תכינו שיעורי בית. זה לא מקובל עלי, אני רוצה נתונים אחרים, יותר אופטימיים.

כאשר ילדי היו יותר קטנים, לאחד הבנים שלי היה תרגיל: כל פעם שכעסתי עליו, הוא שבר מראה, במקום לריב אתי הוא רב עם המראה. ראש הממשלה לא מסוגל להתמודד עם המצוקה הכלכלית שהוא האחראי הישיר לה – תשמעו את דן מרידור – אומר להם: קחו את זה הביתה ותביאו לי משהו יותר טוב. אומרים פקידי האוצר: לא יכולים, זה מיטב שיפוטנו המקצועי. והוא אמר: לא, לכו הביתה, תביאו משהו יותר טוב. ואני אומר לכם, חבר הכנסת דראושה, הוא יופיע פה בעוד שבועיים, כשיהיה כינוס מיוחד על התקציב, והוא ידקלם את הנתונים הוורודים, והאסון הכי גדול – שהוא גם מאמין בהם. הוא ממציא אותם ומאמין בהם. ואתם רוצים שנאמין לו?

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אורון. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת אופיר פז-פינס.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ירשה לי אדוני היושב-ראש לדבר לעניין, שלא כמו קודמי, ולהעיר הערות מספר לגבי חוק השיפוט הצבאי.

אופיר פינס-פז (העבודה):

זה לא מקובל כאן. מה אתה עושה?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

זה נכון שבתקנון יש הגבלה של זמן, אבל אין חובה לדבר לעניין. בכל זאת, אני רוצה להתייחס לחוק השיפוט הצבאי, להצעה שמובאת בפנינו ולעניינים שלדעתי הם נגזרת של המצב הקיים היום. אני לא

רואה כאן את סגן שר הביטחון, אבל אני משוכנע שהוא יקרא את דברי לאחר מכן בפרוטוקול, מכיוון שאני חושב שיש בהם חשיבות.

ההצעה היא הצעה טובה ואני אתמוך בה. אני חושב שהיא הולכת בכיוון הנכון. אבל יש מצב, לדעתי, שהעובדה שהסניגוריה והתביעה הצבאית כפופות שתיהן לפרקליטות הצבאית או לפרקליט הצבאי הראשי, לפחות לאחרונה יוצרת תחושה של אי-נוחות שמתבטאת בשורה של פעולות – והדברים האלה גם הגיעו לכלי התקשורת – שורה של פעולות שחלק מהאנשים לפחות יכולים לפרש אותן כמעין איום על חופש הפעולה, חופש העבודה של סניגורים צבאיים.

אני אומר, שלפי תפיסתי סניגור צבאי צריך להיות כמו עורך-דין פרטי לכל דבר ועניין. לא צריך להיות עליו מורא, למעט מורא החוק, והוא צריך לפעול בצורה החופשית ביותר שאפשר.

אפי אושעיה (העבודה):

יש לך ניסיון בזה. למי הוא צריך להיות כפוף?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

יכול להיות שאנחנו צריכים לחשוב, במסגרת רפורמות, ללכת בכיוון אחר, כאשר הפרקליט הצבאי הראשי יהיה יותר דומה ליועץ משפטי לממשלה, משהו שהתפקיד שלו הוא שונה ויהיה מעין פרקליטות מדינה, דהיינו פרקליטות צבאית של תביעה וסניגוריה ציבורית, כלומר סניגוריה צבאית דומה, והמבנה יהיה מבנה אחר. אני לא רוצה להיכנס לדברים, אני חושב שטוב שהדברים ילובנו, אולי לא במסגרת פומבית כזאת, אבל הדברים צריכים להגיע לכלל שינוי, הם צריכים להגיע לכלל מבנה שבו תפקידו של הפרקליט הצבאי הראשי יהיה יותר תפקיד שמזכיר את תפקיד היועץ המשפטי לממשלה שעוסק במאטריה מסוימת. תפקידו של התובע הצבאי הראשי, לצורך העניין כמו פרקליט מדינה, לעסוק בהעמדתם לדין של אנשים והסניגור יהיה סניגור חופשי, גם הסניגורים שמשרתים ועושים עבודה טובה וחשובה, ואני אומר שגם התובעים הצבאיים עושים עבודה טובה וחשובה – שני הצדדים בבתי-הדין השונים. אסור שלחייל תהיה, ולו לרגע אחד, תחושה שמא האדם שמייצג אותו יש עליו מורא, למעט מורא החוק, שמא אותו אדם שוקל שיקולים שנוגעים אולי לחופש הפעולה שלו, לקידום שלו, לתפקיד שלו.

אני חושב שהניצוצות שהגיעו לכלי התקשורת הולכים בכיוון ההפוך ועשויים להעביר תחושה של חוסר ביטחון לגבי הצדק או טיב השירות שניתן, מבחינת ההגנה המשפטית לחיילים. אני לא חושב שיש אדם אחד במערכת הפרקליטות הצבאית ובמערכת הצבאית בכלל שרוצה להגיע למצב כזה. אני לא חושב שזה המצב בפועל כרגע, אבל אני חושב שהמצב מחייב אותנו לתת את הדעת על העניין. אני מקווה, אומנם זה לא נוגע ישירות, אבל במסגרת של רפורמות וחשיבה חדשה לגבי חוק השיפוט הצבאי, כעולה מהצעת החוק שמונחת לפנינו, נעסוק גם בשאלה הזאת.

הואיל ואני מקוּזז, אדוני היושב-ראש, אני לא אצביע על הצעת החוק הזאת, אבל תמיכתי לה נתונה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, ואחריו – חבר הכנסת בנימין אלון.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, לומר את האמת, יש לי איזו תחושה מעורבת. יש לי תחושת déjà vu . ראיתי כאן את סגן שר הביטחון מציג את הצעת החוק, הצעת התיקון, וזה הזכיר לי את de ja vu הדרך שבה הוא הציג בשם הממשלה את הצעת החוק בנושא הגולן. הוא אמר שהממשלה נגד, ולפתע כל הממשלה תמכה. ועכשיו הוא אומר שהממשלה תומכת, ומי יודע מה תעשה הממשלה.

לכן, אנחנו חברי האופוזיציה, משום שמדובר בחוק חשוב, אנחנו פה כדי להבטיח שהחוק באמת יעבור.

שבח וייס (העבודה):

איפה אנחנו?

אופיר פינס-פז (העבודה):

אנחנו פה. אתה, חבר הכנסת אושעיה, חברת הכנסת גוז'נסקי, זה רוב.

ולמה אני חושש? משום שגם את ההצעה הזאת, חבר הכנסת וייס, כתבה הפרקליטות, הפרקליטות הצבאית, פרקליטות המדינה, לא שר המשפטים. לכן, מלכתחילה הקואליציה רואה אותה בעין חשדנית. ההצעה הזו עברה את ועדת השרים לענייני חקיקה, דבר שאנחנו כבר יודעים שלא מחייב בכלל את ממשלת ישראל. יש ועדה לענייני חקיקה ויש ממשלת ישראל. אלה שני דברים שונים. זו הצעת חוק מאוד מאוד רצינית – – – זו הצעת חוק מאוד מאוד רצינית שעושה כאן התאמות מאוד מאוד מורכבות, ולכן אני חושש שאת הקואליציה זה מאוד מפחיד. ולכן אנחנו, אדוני היושב-ראש, חברי האופוזיציה, נותרנו בשעת ערב זו כאן כדי להבטיח שבאמת התיקון המאוד-משמעותי הזה יעבור היום בכנסת לטובת מערכת הביטחון, לטובת משרד הביטחון ולטובת צה"ל.

אני רוצה לתמוך בהצעת החוק הזו, לברך על היוזמה, משום שהיא מאוד חשובה. ומשום שיש לנו סדר-יום ארוך היום, אדוני היושב-ראש, אני אסתפק בדברים אלה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסתת אופיר פינס-פז. אני מזמין את חבר הכנסת בנימין אלון. אחריו – חבר הכנסת גדעון עזרא.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק, שבאופן כללי בא להשוות את חוק העונשין לחוק השיפוט הצבאי לחיילי צה"ל ומדבר באופן כללי על החיילים, יש בו גם התייחסות ספציפית למי שאינו חייל, בסעיף 2440ב(א), ושם כתוב: הוראות סעיפים 51 עד 54 לחוק סדר הדין הפלילי יחולו גם לגבי אדם המוחזק במעצר לפי תקנות ההגנה (שעת-חירום). אולם במקום "שופט של בית-המשפט העליון", כאמור בסעיף 54 לחוק האמור, יבוא "שופט צבאי-משפטי של בית-הדין הצבאי לערעורים".

נסים דהן (ש"ס):

מעצר מינהלי, למשל.

בנימין אלון (מולדת):

אני מוכרח להודות שלא עיינתי בחוק סדר הדין הפלילי, סעיפים 51 עד 54, ולא עשיתי כאן את העבודה שצריכה להיעשות בוועדה, אבל על פניו, בקריאה ראשונה, אני רוצה להעיר פה הערה עקרונית – האם אכן עומדים להחיל את עקרונות הערעור והמעצר, שמשווים כאן בין-הדין האזרחי במידה מסוימת, חוק העונשין, לבין השיפוט הצבאי לחיילי צה"ל, גם על אנשים שנעצרים לפי תקנות ההגנה (שעת-חירום), שזה אולי מעצר מינהלי ואולי דברים אחרים.

יש לנו – ופה דווקא הייתי שמח שהדבר יהיה בהבחנה ברורה אחת. בארץ כרגע, אם אינני טועה, אין מעצרים מינהליים. היתה תקופה ארוכה, בזמן הממשלה הקודמת, שיהודים אזרחי ישראל היו עצורים במעצר מינהלי, וזה נמשך גם בתקופת הממשלה הזאת. לפי בדיקות שעשיתי, אין ערבים אזרחי ישראל במעצר מינהלי, ויש ערבים תושבי יהודה, שומרון ועזה במעצר מינהלי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מאות.

בנימין אלון (מולדת):

אבל לגבי ערבים או יהודים אזרחי ישראל, כמדומני שהדבר השתנה והממשלה הזאת ביטלה את המצב הזה. אני מבדיל בין הדברים. אני יכול לקבל מצב של הפעלת תקנות הגנה לשעת-חירום כלפי אנשים שאינם אזרחים וחשודים בענייני ביטחון, ואינני מוכן לקבל את הדבר לגבי אלה שהם אזרחים.

אינני רוצה להרחיב דיבור פה כי לא עיינתי מספיק בדברים, אני רק רוצה להעיר הערה אחת לגבי המשך העניין. אני אראה כעיקרון חשוב, מועיל, דמוקרטי והכרחי את המשך המדיניות הזאת – ואני מסיים, אדוני היושב-ראש – של השראת החוק האזרחי, עם המעצרים ועם הערעורים, אף שלא יהיה לו שופט עליון לפי הסעיף הזה, אלא שופט בית-דין צבאי לערעורים. הוא לא יזכה לשופט עליון אזרחי. בכל אופן, הייתי רוצה לראות יתר האחדה בנושאים האלה, כדי שתיעקר התופעה של אזרחים ישראלים, יהודים או ערבים, שנתונים לתקנות ההגנה לשעת-חירום, למעצרים מינהליים שאינם בקריטריונים אזרחיים רגילים.

זו ההערה היחידה שלי בנושא הזה, ואני מקווה שבועדה, כשיובאו הדברים אליה, הם יתלבנו יותר.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת בנימין אלון. אני מזמין את חבר הכנסת גדעון עזרא. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מאוד מברך על החוק הזה. אני חושב שמדובר פה בחלק גדול מהמקרים בצעירים בני 18, שזה עתה עזבו את ביתם ונכנסים למצב שהם יכולים להישפט אחרי תקופה קצרה. הייתי מצפה מאוד שאנחנו נטפל בהם בסגנון בית-הלל ובמידת הרחמים, ואני חושב שהחוק הזה, כפי שמוגש, בהחלט עושה שירות טוב.

הדבר השני: אני מברך על כך, שבהעדר פצ"ר, גם סגן פצ"ר יוכל לפתור את הבעיה. אני חושש רק מהעובדה, שהחוק הזה יוביל למצב שצה"ל יזדקק לתקנים נוספים על מנת לעמוד בהוראות החוק.

אני לא כל כך מבין את המשמעות של סעיף 10 לחוק. בסעיף 10 נאמר: "1440ב1. (א) החליט שופט של בית-משפט צבאי שלא להאריך מעצרו של עצור או שלא ליתן פקודת מעצר על נאשם" – במקרה כזה שבבית-משפט אזרחי הוא היה משתחרר, הרי כאן בצבא – "רשאי השופט לצוות על השהיית שחרורו של העצור או של הנאשם או על מעצרו, לתקופה שלא תעלה על 48 שעות" – זאת אם התובע הצבאי מבקש לערער על המעצר. אינני חושב שהדבר תקין. אם השופט החליט לשחרר נאשם, צריך לשחרר אותו כפי שנעשה במקרים אחרים בבתי-משפט אזרחיים. ושוב, הבה נזכור שמדובר בצעירים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת עזרא, גם במקרה כזה השופט מאריך את מעצרו. זאת אומרת, הוא נותן לו 48 שעות לערער.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

לא חייב. השופט רוצה – נותן. לא רוצה – לא נותן. יכול התובע לתבוע והשופט לא מסכים. אני חושב שהחייילים הצעירים שלנו צריכים ליהנות מאותה הנחה. היינו רוצים שהכלי הזה יהיה יותר כלי חינוכי ופחות כלי שיכול להביא לסחרורו של החייל. לא מעט מקרים מובאים בפני של חיילים שבאים עם לב טוב ועם רצון כביר לצבא, ואחרי תקופה קצר, אחרי משפטים כאלה ואחרים, צריך לדאוג להעברתם מיחידה ליחידה וכו'. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת גדעון עזרא. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת סאלח טריף.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושבת שבחוק שמונח לפנינו יש כמה חידושים חשובים שנוגעים לזכויות של חיילים עצורים, בעיקר זכות הערר על המעצר שלהם.

כידוע, המערכת הצבאית, באטיות לפעמים מרגיזה, מסתגלת לכך שחיילים גם הם אזרחים מבחינת זכויות האזרח שלהם וצריך להגן על הזכות הזאת. כמו שיש לאזרחים זכויות בסיסיות, כמו למשל הזכות לערעור על מעצר, כך גם יש זכות לחייל. יש גם סעיפים אחרים שצריך יהיה עוד לברר בוודאי בוועדה.

אני מבקשת, בהקשר של הצעת החוק הזו שמדובר בה על מעצרים, להעלות פה בפני הכנסת וברמה הציבורית מחדש את הנושא של הזכות של אזרחים במדינת ישראל לסרב לשירות צבאי מבחינה מצפונית.

השאלה הזו נדונה בהרבה מאוד מדינות בעולם. יש מקומות שמכנים אותה פציפיזם, יש מקומות שיש לה שמות אחרים. השאלה, לדעתי, נוגעת לאחד הדברים המהותיים בזכות האזרח, וזאת הזכות בעצם להשקפת עולם, והחובה של הרשויות להתחשב בהשקפת העולם. היום יושב בכלא-6 בחור, חייל מילואים, שנעצר בשל סיבות מצפוניות, כי הוא סירב להיות סוהר של עצירים פלשתינים. אבל, יש גם עשרות רבות של צעירים דרוזים שמסרבים לשרת מטעמי מצפון או מטעמים של השקפה כזו או אחרת, ויש גם מקרים של כמה אנשים שהגיעו לארץ מחבר העמים ויש להם סיבות פציפיסטיות ואחרות.

מה כאן כל העניין, לדעתי, של רשויות הצבא? רשויות הצבא מתחכמות ועושות דבר כזה: מתייחסים אל האדם הזה כאל עריק או כאל מי שאיננו ממלא פקודה, כולאים אותו פעם, פעמיים, שלוש, ארבע פעמים, ולבסוף משחררים אותו מהצבא. אין מחזיקים אותו לנצח בצבא. משחררים אותו. פעם כולאים אותו 28 יום, אחר-כך 35 יום, ובסוף משחררים.

אני חושבת, שהגיע הזמן, שאולי אנחנו כבית-מחוקקים נמצא דרך קצת יותר נאותה לפתרון הבעיה הזאת. אני חושבת, שבמדינת ישראל זו תופעה שולית, היא לא תופעה מרכזית בפוליטיקה ולא בחיי החברה שלנו, אבל דווקא מאחר שמדובר בקבוצות יחסית קטנות, לפעמים באנשים בודדים, אני חושבת שמדינת ישראל, כאשר היא עושה הרבה מאוד שינויים שנוגעים להרחבת זכויות האדם, צריכה גם להכיר בחופש המצפון של האנשים, בחופש הסירוב לשרת מסיבות מצפוניות. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה, כי חבר הכנסת סאלח טריף ויתר. אחריו – חבר הכנסת חיים רמון. אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בכמה מדינות במערב – אני לא בקיא דיי בחוקים של מדינות אחרות – למעשה, כבר לפני לא מעט שנים העבירו את רוב או את כל השיפוט הצבאי לבתי-המשפט הרגילים. לכן, גם אם יש חוק שיפוט צבאי כמו שיש חוק בעניינים דתיים, הטיפול והשיפוט הוא בבית-משפט אזרחי. הדבר הזה נעשה מתוך מגמה אידיאולוגית, מתוך פילוסופיה משפטית מפורשת, לראות בכל אזרח, בכל תפקיד, קודם כול אדם שווה זכויות, שמדי פעם בפעם, בתקופות שונות של חייו, ממלא תפקידים שונים. זה צריך להיות האידיאל.

בשנים האחרונות מתפתח בישראל תהליך חיובי פחות או יותר לכיוון הזה. כאשר יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, היה שר הביטחון, הוא האיץ מגמה, תוך שיתוף פעולה יוצא מן הכלל של ועדת המשנה לענייני חקיקה בוועדת החוץ והביטחון, עם דן מרידור ואחרים, מגמה של צמצום מקסימלי של תלאות או גזירות נוספות לחיילים בעניינים דומים בבית-משפט צבאי לעומת בית-משפט אזרחי. זו היתה מגמה מאוד חיובית. החוק הזה הוא המשך של אותה מגמה, ולכן אני, כמובן, אתמוך בו.

אני רוצה, באותה הזדמנות, להעלות בקשה, שהעלה אותה גם חברי חבר הכנסת נסים דהן בראשית הדיון הזה: מהר ככל האפשר להשוות את כל כללי המעצר של האזרחים לחיילים. אין סיבה רצינית לכך שהפער הזה יישאר. שום נימוק שהושמע לא שכנע. מדינה קטנה, אין קושי בהבאת אנשים לדיון, הכול אפשר לעשות בזריזות. עלינו לזכור, שחיילי וחיילות ישראל היהודים, הדרוזים והבדואים והערבים שמשרתים הם לא רק אזרחים שווים זכויות, הם הבנים והבנות שלנו. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת חיים רמון – איננו. חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. אני מזמין את חבר הכנסת אפי אושעיה לשאת את דברו. אחריו – חבר הכנסת ראובן ריבלין.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להביע את תמיכתי בחוק. החוק ייתן תשובות על שאלות שניתנו לפרשנויות עד היום, והיום ייקבע באופן חד-משמעי מה היתה כוונת המחוקק לגבי הרבה סעיפים שהיו נתונים במחלוקת.

למעשה, החוק הצבאי יותאם עכשיו לחוק האזרחי בנושאים רבים ומגוונים, ותהיה הקבלה בין החוק הצבאי לחוק האזרחי, עד כדי כך שתינתן הזכות לחיילים להיוועץ בעורך-דין גם כשהם מוזמנים לחקירה, לא רק כשעוצרים אותם. אני בעד זכויות החיילים, בוודאי כחייל, ובשביל החיילים שיבואו אחרי, אבל בלתי אפשרי לנהל מערכת צבאית כל הזמן תחת לחצים של עורכי-דין שיגויסו מכל מיני מערכות. להוסיף תקנים ולהגדיל אותם זה בסדר על מנת לשמור על כל כללי הצדק, אבל כשיוזמן חייל לחקירה הוא יאמר למפקדו: תסלח לי, אני לא יכול להיות מוזמן לחקירה, אינני מוכן לשבת אתך עד אשר יופיע עורך-הדין שלי וייצג אותי בחקירה הזאת.

שלום שמחון (העבודה):

הוא יכול להגיד לו גם היום שהוא לא רוצה להישפט אצלו.

אפי אושעיה (העבודה):

נכון, אבל כשהוא לא רוצה להישפט בפני קצין בדרגה מסוימת, מייד, באותו רגע הוא מועבר לקצין אחר, והקצין האחר יכול לשפוט אותו.

זה בלתי אפשרי לנהל מערכת צה"לית, כשלפעמים צריכים לתת תשובות מיידיות על שאלות בוערות שיש וחיילים, כאשר נוסף על הפלאפון וכל הפטנטים החדשים יאמרו: אנחנו לא מדברים עם אף אחד עד שהמשפטן או עורך-הדין המייצג שלנו ייתן ביטוי לרצונותינו, ייתן לנו הגנה ויסביר לנו את זכויותינו.

אני מקבל שלחייל יש זכויות, אבל אסור לנו לשכוח שיש מערכת צה"לית, שמעצם טיבה היא מערכת נוקשה, שצריכה לתת פתרונות לפעמים מידיים בשטח, ואי-אפשר לכבול את ידי המפקדים על-ידי משפטנים. טוב שתהיה הקבלה לצורך שמירת זכויות החיילים, אבל צריכים גם כאן שלא להפריז יותר מדי. אני מציע שבהכנה לקריאה שנייה ושלישית ייקחו המחוקקים שעוסקים בנושא הזה גם את הנושאים הללו לתשומת לבם. תודה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אושעיה. אני מזמין את חבר הכנסת ראובן ריבלין. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, קבלת תיקון 39 לחוק העונשין היא אחת הפעולות החקיקתיות החשובות ביותר של הכנסת השלוש-עשרה.

אני מוכרח לומר, שעקרונות המשפט שנקבעו בתיקון 39 הפכו לאחד מהיסודות היותר-חשובים, כאשר אנחנו קובעים – בין שמדובר בחלק הכללי ובין שמדובר בחלק המקדמי – את העקרונות שעל-פיהם אנחנו שופטים היום אותם עבריינים בכל אותם כללים הבאים להסדיר את הדברים שבמשך שנים הוסדרו הן על-ידי חקיקה והן על-ידי תקדימים שנתקבלו על-ידי בתי-המשפט השונים, ובעיקר בית-המשפט העליון בארץ.

הצעת חוק השיפוט הצבאי כפי שהיא מופיעה היום משקפת הכרח ברור לבוא ולהתאים את מצבם של חיילי מדינת ישראל לאזרחי המדינה הרגילים. אין הבדל בין עבירה פלילית הנעשית על-ידי חייל לבין עבירה פלילית הנעשית על-ידי אזרח, שכן מדובר בעבירות כנגד החברה. ואם מצאנו לנכון לתקן את החוק הפלילי בתיקון 39 הידוע, שהפך שם דבר בחקיקה הישראלית – וגם בארצות אחרות באים ומבקשים, לשם השוואה, לבוא ולראות מה עשה המחוקק הישראלי בכל הקשור לתיקון חוק העונשין – אין ספק שהיום אנחנו מחויבים לחוקק את החוק כפי שהוא בא כאן לידי ביטוי.

רבים הם הדוברים שבאו וצינו את הצורך גם להתאים את החקיקה בנוגע למעצר וחיפוש בחוק השיפוט הצבאי, ואני אינני בטוח שכך הדבר, משום שאם אנחנו מדברים על עבירות פליליות, אין ספק שההשוואה בין אזרח לאזרח, זה הלוש מדים וזה שהוא אזרח מן השורה – לא צריך שיהיה הבדל ביניהם. אבל אם מדובר בעבירות צבאיות פרופר, הרי שלעבירות צבאיות, ובעיקר לעונשים על עבירות צבאיות, יש לא אחת גם ערך חינוכי, ערך המחשל את החייל, ערך צבאי בעל משמעות שאינה נתונה בספק.

אני מוכרח לומר שלא אחת, על דבר שבחיים האזרחיים היינו רואים בו מעשה של מה-בכך, יש צורך להעמיד לדין את החייל ולהתייחס לכך בכל חומרת הדין. אני מוכרח לומר, שעריקה משירות צבאי פעיל היא לא רק מעשה נגד המדינה, אלא היא גם מעשה שנעשה פעמים רבות נגד החברים באותה יחידה, אם וכאשר מדובר ביחידה קרבית, אשר בה האנשים תלויים זה בזה והם פועלים כיחידה, כאשר כל פרט ופרט הוא מרכיב של היחידה עצמה. אין ספק שלפעמים צריכים לנקוט מידה של חומרה על מנת לחשל, על מנת להסביר לחיילי צבא-הגנה לישראל, שבעניין זה לא יכולה להיות פשרה, מהטעם הפשוט שלא רק חייהם תלויים בדבר, וחיי האזרחים, אלא גם אותם חיים של חברים מן השורה הנמצאים אתם יחד על משמר המולדת.

לכן, לא הייתי מזדרז לבוא ולשנות את חוק המעצרים לגבי עבירות שהן עבירות צבאיות פרופר, וייתכן שהיה צריך לעשות כאן איזה מעשה שיבחין הבחנה יתירה בין עבירות צבאיות לבין עבירות פליליות רגילות.

מובן שאני אצביע בעד החוק בקריאה ראשונה. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת ריבלין. אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אחרון הדוברים. בבקשה, אדוני.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין לי בעיה עם הצעת החוק שהגיש סגן שר הביטחון, אבל יש לי בעיה עם מערכת השיפוט הצבאי במדינת ישראל, שאין בה שום צדק. זאת מערכת משפט לוקה, שמאפיין אותה מצב של אפליה בין יהודים לערבים, בין פלשתינים לישראלים, ואין בה שום צדק.

במקרים רבים נשפטו יהודים שרצחו ערבים בדם קר, גם כשרצחו ילדים או נשים, בצורה ממש מגעילה. קנסו אותם בכמה אגורות, בגרוש – כמו במקרה של כפר-קאסם, או פסקו להם חודשיים על-תנאי – כמו במקרה של המתנחל שרצח את הילדה אנתיסאר אל-עתאר, בת שבע שנים, ברפיח, או מקרים אחרים רבים שבהם מערכת המשפט הצבאי בישראל עשתה אפליה ברורה בין דם לדם, כאשר הדם הערבי היה הפקר במערכת המשפט הצבאי, אבל הדם היהודי, גם אם לא היה דם – מספיק שילד מעזה יזרוק אבן, כפי שקרה במשפטים רבים, כדי לשפוט אותו, ילד בן 13 שנים, שפטו אותו בבית-משפט צבאי לשמונה שנות מאסר על זריקת אבן. אבל יהודי שרצח ילדה, שפטו אותו – חודשיים על-תנאי או כמה אגורות, כמו במקרים דומים.

לכן, הבעיה היא במערכת השיפוט הצבאית במדינת ישראל. עד היום, אחרי הסכם אוסלו, אחרי שעברו כמה שנים מחתימת ההסכם הישראלי-פלשתיני, יש כיום יותר מ-5,000 אסירים ועצורים פלשתינים בבתי-הכלא והמעצר הצבאיים בישראל, יותר מ-5,000 עצורים ואסירים. אפילו בניגוד להסכמים הבין-לאומיים ואמנת ז'נבה, חלקם נמצאים בתוך גבולות מדינת ישראל, בבתי-כלא ששייכים לשירות בתי-הסוהר או בבתי-כלא צבאיים דוגמת בית-הכלא – בית-המעצר – "מגידו", שבו כלואים מאות עצורים פלשתינים בתנאים תת-אנושיים. עד היום בבתי-הכלא בישראל נמצאים מאות עצורים מינהליים פלשתינים, 400-500 עצורים, שהאריכו להם את תקופות המעצר חמש ושש פעמים ואפילו תשע פעמים בלי שום סיבה.

לכן אני חושב, אדוני היושב-ראש, שסגן שר הביטחון צריך להתייחס לתופעות השליליות הללו. בתי-המשפט, גם אם הם צבאיים, נדרשים לעשות צדק, אבל נראה שבמדינת ישראל הצדק חסר במערכת השיפוט הצבאית.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת דראושה. אדוני סגן השר, אתה מתכוון להשיב? אתה רוצה להשיב?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

לא, לא.

חגי מירום (העבודה):

— — — זה רק

היו"ר מ' שטרית:

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. אבקש להצביע, מי בעד ומי נגד הצעת החוק בקריאה ראשונה? בבקשה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

טוב שיש אופוזיציה, אדוני היושב-ראש. טוב שיש אופוזיציה שמעבירה את הצעות החוק של הממשלה.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 14

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997, לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

אני קובע, שברוב של 14 קולות בעד, אחד נגד, אושרה הצעת חוק השיפוט הצבאי – — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, לא הצבעתי. תוסיף את קולי.

היו"ר מ' שטרית:

אני מבקש לצרף את קולו של חבר הכנסת דראושה. 15 בעד – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

לא, לא, אני נגד.

קריאות:

נגד.

היו"ר מ' שטרית:

נגד? 14 בעד, שניים נגד. אושרה הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34).

קריאה:

תוסיף גם את שלי.

היו"ר מ' שטרית:

גם את שלך. אז 15 בעד ושניים נגד. אושרה הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ז–1997, קריאה ראשונה. ההצעה תועבר כמובן להמשך הכנה לקריאה שנייה ושלישית לוועדת החוץ והביטחון.

הצעת חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 9) (מצב מיוחד בעורף), התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' שטרית:

אני מזמין את סגן שר הביטחון להציג את ההצעה הבאה, הצעת חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 9) (מצב מיוחד בעורף), התשנ"ז–1997, בקריאה ראשונה. בבקשה, אדוני.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק ההתגוננות האזרחית שנחקק בשנת 1951, שקראו לו אז חוק הג"א, נבנה בהתאם לתפיסת הביטחון של אותן שנים. הוא בא לתת מענה על אימים שעמם התמודדה המדינה באותה עת, היינו התקפה של מטוסי האויב חמושים בנשק קונבנציונלי על יישובי המדינה. אי-לכך העניק חוק הג"א למהלך ההתגוננות האזרחית דאז סמכויות לתת הוראות לאוכלוסייה רק בעת התרחשות התקפת האויב בפועל. בעצם מה שהיה הוא שאפשר היה לתת את הסמכות לתת הוראות לאוכלוסייה רק כאשר יש התקפה.

אבל, ראינו לאחר מבצעי דין-וחשבון ו"ענבי זעם" ומלחמת המפרץ, שניתן לצפות שתהיה התקפה, אבל לא היה אפשר להכריז על מצב מיוחד. ואז נקבע שיהיה שינוי ואפשר יהיה להכריז על מצב מיוחד בעורף עוד בטרם התרחשות ההתקפה, קרי לתת הוראות לאוכלוסייה שענייני התגוננות אזרחית כגון כניסה למקלטים, למרחבים מוגנים, לחדרי ביטחון, פינוי מקומות ציבוריים, כאשר יש הסתברות גבוהה שזה מה שעומד לקרות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אתה מתכוון לזה ששמו ניילונים והלכו לשתות מים?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

זה אומר, שכאשר סדאם חוסיין אומר שהוא הולך לשלוח טילים, אפשר לעשות את זה עוד לפני שהטיל מגיע.

התיקון המוצע לחוק – כמובן מדובר על מקרה של ירי "קטיושות" וטילי קרקע – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אבל זה קורה היום. אומרים להם לרדת למקלטים והם יורדים.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אבל הם לא חייבים. יש גם מצב – – –

אפי אושעיה (העבודה):

אפשר להצביע, אדוני סגן השר, כולם בעד.

סגן שר הביטחון ס' שלום:

א.ק"י, אני רק רוצה לציין את התיקון הנוסף בשורה אחת. שני התיקונים הם כאלה: תיקון אחד הוא שניתן להכריז על מצב מיוחד בעורף כאשר אין חובה שיהיה גיוס חירום של מילואים. קרי, אפשר להכריז על מצב חירום רק באזור של חבל ארץ אחד, חברת הכנסת גוז'נסקי, לעומת המצב הקיים כיום שאם מכריזים על מצב חירום – זה בכל הארץ. רוצים לשנות את המצב ולהכריז על מצב חירום רק בחלק אחד, קרי רק בחלק של הצפון, שיהיה אפשר לעשות ריתוק משקי שם. על סמך מה שאמר רענן כהן, מאחר שלא מתכוונים לדבר ומתכוונים להצביע בתמיכה גורפת – – –

קריאה:

— — —

סגן שר הביטחון ס' שלום:

— — — שני התיקונים הם, שניתן להכריז על מצב חירום בחבל ארץ מסוים, זה התיקון הראשון. והשני, לא רק בעת התרחשות ההתקפה אלא עוד לפני ההתקפה לתת את הסמכויות. תודה רבה.

נסים דהן (ש"ס):

— — —

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני סגן השר, למה אתה נותן לשר הביטחון סמכות 48 שעות לפני הממשלה?

סגן שר הביטחון ס' שלום:

אם יש מצב חירום מיוחד, שיודעים שבתוך 48 שעות עומדת לבוא התקפה, אז נותנים לשר הביטחון סמכות ל-48 שעות. אם לאחר מכן זה לא בא, הסמכות – לממשלה. זאת אומרת, זה מצב של

התרעה מיידית. אבל מה שקורה, נכון להיום לא ניתן לעשות שום פעולה לפני התרחשות ההתקפה בפועל. כל זמן שלא בוצעה ההתקפה בפועל, לא ניתן להכריז על שום מצב חירום.

נסים דהן (ש"ס):

אדוני סגן השר, אני מבין שהבעיה פה היא לא מתן הוראות להתנהגות האוכלוסייה, אלא – – – שברגע שמכריז שר הביטחון שזה מצב חירום מיוחד, או מה שנקרא בלשון החוק – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

מצב מיוחד בעורף, כן.

נסים דהן (ש"ס):

– – מצב מיוחד בעורף, גם חלה חובת פיצוי של הממשלה לתושבים. ברגע שהממשלה תכריז על מצב מיוחד בעורף, יש בעיה עם בתי-חרושת ובעיה עם – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

יפה. לכן מדובר על מצב של ריתוק משקי, זה בדיוק העניין, שריתוק משקי יהיה – – –

נסים דהן (ש"ס):

זו לא הבעיה פה, שיגידו להם לרדת למקלטים – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

לא, לא. אמרתי שזה מחולק לשתי הוראות: א. חלוקת הסמכויות. למשל, היום כאשר אין הכרזת מצב כזה, לא ניתן להגיד לאנשים, אל תצאו מהבית. אין – – –

נסים דהן (ש"ס):

לא – – –

סגן שר הביטחון ס' שלום:

שנייה אחת, תן לי לענות לך עוד במשפט אחד, תן לי לגמור את זה. לא ניתן לבוא ולומר להם, אל תצאו מהבית. ב. מצד שני, כדי שאפשר יהיה לעשות ריתוק משקי לדברים החיוניים של חשמל, מים, בזק, אספקת מזון, הדבר הזה נחוץ. לכן אני מבקש מכל חברי הכנסת להתלכד מאחורי ההצעה. תודה רבה.

נסים דהן (ש"ס):

— — —

היו"ר מ' שטרית:

ובכן, רבותי, לפני רשימה של חברי כנסת. אני רוצה לדעת אם הם — — —

קריאה:

כולנו ויתרנו.

רענן כהן (העבודה):

כולנו הודענו מראש, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' שטרית:

כולם ויתרו?

רענן כהן (העבודה):

— — — מוותרים — — —

היו"ר מ' שטרית:

מאה אחוז. אלה שוויתרו, ויתרו.

רענן כהן (העבודה):

אני רוצה להגיד לך, אדוני היושב-ראש, אנחנו כאופוזיציה – – –

היו"ר מ' שטרית:

אני מגייס אותך כסגן יושב-ראש הקואליציה, אז אלה שוויתרו ויתרו.

חיים אורון (מרצ):

אל תגייס אותו כסגן כי אין לך יושב-ראש.

היו"ר מ' שטרית:

בסדר, כסגן ליושב-ראש שאין.

חיים אורון (מרצ):

סגן של אין.

היו"ר מ' שטרית:

כן.

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה ואני מבקש להצביע – מי בעד ומי נגד אישור הצעת החוק בקריאה ראשונה? בבקשה להצביע.

קריאה:

— — —

סגן שר הביטחון ס' שלום:

עזוב, עזוב את ההצבעה, לא משנה.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה, נא להצביע.

דוד צוקר (מרצ):

הם לא הספיקו, אנחנו רוצים הצבעה חוזרת בשבוע הבא.

היו"ר מ' שטרית:

אין הצבעות חוזרות.

חיים אורון (מרצ):

הצבעה מס' 4

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 9) (מצב מיוחד בעורף), התשנ"ז–1997, לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' שטרית:

אני קובע בזאת, רבותי, שב-17 קולות בעד, אפס נמנעים, אפס מתנגדים, הצעת חוק ההתגוננות האזרחית (תיקון מס' 9) (מצב מיוחד בעורף), התשנ"ז-1997, מאושרת בזאת בקריאה ראשונה ותועבר לוועדת חוץ וביטחון להכנה לקריאה שנייה ושלישית.

הצעת חוק לטיפול בתביעות בשל פעולות כוחות הביטחון ביהודה והשומרון וחבל עזה,
התשנ"ז-1997
(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' שטרית:

אני מזמין את שר המשפטים להציג את הצעת החוק הבאה, וזו הצעת חוק לטיפול בתביעות בשל פעולות כוחות הביטחון ביהודה והשומרון וחבל עזה, התשנ"ז-1997, בקריאה ראשונה. יציג את ההצעה שר המשפטים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני רוצה להודיע – –

היו"ר מ' שטרית:

כן, מה אתה מבקש להודיע?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — שאנחנו רואים בהצבעה על ההצעה הזאת הצעת אי-אמון בממשלה.

נסים דהן (ש"ס):

אז אין הצבעה.

היו"ר מ' שטרית:

אפשר להודיע זאת רק בסוף הדיון.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אני רק מודיע את זה.

קריאות:

היו"ר מ' שטרית:

בסוף הדיון, אין בעיה.

רענן כהן (העבודה):

תגיד לחברי הכנסת שרוצים ללכת הביתה.

היו"ר מ' שטרית:

אני לא מתנגד, שילכו. אתה תישאר פה עד סוף הדיון, תגיד לי שזה אי-אמון, אני אכיר בזה כאי-אמון. אין שום בעיה, אני אומר לך מראש, לא נעשה תרגילים, חבר הכנסת כהן. הוא נשאר פה עד סוף הדיון.

רענן כהן (העבודה):

כולנו נישאר, גם נפיל אותה.

היו"ר מ' שטרית:

לא, הוא יודיע לי.

רענן כהן (העבודה):

בסדר.

היו"ר מ' שטרית:

הוא אמר שהוא רואה בזה אי-אמון, לכן לא נצביע עליה היום. גמרנו. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים צ' הנגבי:

רבותי, אני כבר יכול להודיע, שאם סיעה כלשהי תבקש שההצבעה על ההצעה הזאת תוגדר כהצעת אי-אמון, אני בשם הממשלה אודיע שאנחנו נראה את ההצבעה על החוק הזה כהצעת אמון.

דוד צוקר (מרצ):

אז ההצבעה היום.

חגי מירום (העבודה):

אז ההצבעה היא הלילה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אז ההצבעה היא לא הלילה, אבל – – –

חגי מירום (העבודה):

אין דבר כזה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אתה יכול לצעוק עד מתי שאתה רוצה.

רענן כהן (העבודה):

אין דבר כזה, הצבעת אי-אמון היא עכשיו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אל תצעק, בדיוק יש לי רשות הדיבור. אתה רוצה, תצביע. אני מודיע שוב – – –

רענן כהן (העבודה):

– – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, לא, לא יעזור, חבל על הזמן.

רענן כהן (העבודה):

זה בניגוד לתקנון.

שר המשפטים צ' הנגבי:

בריונות לא תלך פה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

– – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מדבר ואתם תקשיבו עד הסוף ולא יעזור.

נסים דהן (ש"ס):

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מודיע מה שאני אודיע. עכשיו יש לי רשות הדיבור.

רענן כהן (העבודה):

חוק רמת-הגולן במהדורה חדשה.

קריאות:

קריאה:

מי שרוצה להצביע היום, יצביע.

היו"ר מ' שטרית:

רבותי, למה לא תשבו? קודם כול נשמע את הצעת החוק. יש לכם ספרי התקנון, תקראו את התקנון. בינתיים אני מבקש מכולם לשבת ולתת לשר המשפטים להציג את הצעת החוק. נקודה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת דדי צוקר, כיוון שאני בא הנה לאחר הכנה מוקדמת, וההצעה של חבר הכנסת דראושה איננה בהפתעה – להערכתי הדיון יימשך כשעתיים, יש לך שעתיים לבדוק את המצב המשפטי התקף. כבר עכשיו אני יכול להודיעך, שהבדיקה שלך תגיע למסקנה שאליה אני הגעתי, שההצבעה הזאת על הצבעת האמון תהיה במושב הזה ולא הלילה. אנא, לך בדוק במקום לצעוק.

דוד צוקר (מרצ):

אם זה יבוא בסוף היום יהיה לך מה להשיב.

שר המשפטים צ' הנגבי:

בדיוק.

דוד צוקר (מרצ):

אם לא – זה יהיה בעוד שלושה חודשים.

שר המשפטים צ' הנגבי:

זה לא צריך להיות בסוף היום. ועדת הכנסת יכולה להחליט מה שהיא רוצה והיא תחליט שההצבעה תהיה בדיוק במועד שאנחנו נבקש ממנה כוועדת הכנסת. חבל לעורר סתם אשליה בקרב תומכיו של חבר הכנסת דראושה.

היו"ר מ' שטרית:

על מנת להבהיר לחברים, מותר לי, אדוני, שר המשפטים, אני מבקש הפסקה. על-פי התקנון, רבותי, סעיף 47(א)(6) אומר: "נושא שהממשלה הודיעה עליו ליושב-ראש הכנסת שהיא תראה בהצבעת הכנסת בו עניין של הבעת אמון או אי-אמון" – יש כוכבית ובצדה נאמר: "רשאית הממשלה להודיע ליושב-ראש הכנסת שהיא תראה בהצבעת הכנסת בדיון מוקדם בהצעת חוק של חבר הכנסת עניין של הבעת אמון או אי-אמון, ויקום דיון סיעתי".

אני מפרש את שני הסעיפים האלה כדלקמן: אם הממשלה אכן תודיע שהיא רואה בהצעה כזאת הצעת אמון, אז יצטרך להתקיים דיון סיעתי. כדי לקיים דיון סיעתי צריך לכנס את ועדת הכנסת ולקבוע את מסגרת הדיון. בכל מקרה זה לא יהיה היום, מי שרוצה ללכת הביתה יכול ללכת. נקיים את הדיון היום, נשמע את כל הדוברים – – –

קריאות:

לא.

רענן כהן (העבודה):

רוצים להפוך את זה לדיון סיעתי.

היו"ר מ' שטרית:

אחרי הדיון.

חגי מירום (העבודה):

לא, אתה לא יכול.

היו"ר מ' שטרית:

רבותי, השר עוד לא הודיע לי.

שר המשפטים צ' הנגבי:

עוד לא הודעתי כלום, מה אתם רוצים?

היו"ר מ' שטרית:

השר לא הודיע לי שהוא רואה בזה הבעת אמון. כרגע יש דיון. אדוני שר המשפטים, אני מבקש רגע הפסקה. חבר הכנסת כהן, חבר הכנסת חגי מירום, העניין פשוט וברור לגמרי. עכשיו מתקיים דיון, מי שרוצה יישאר לדיון ויביע את דעתו. בתום הדיון יכול חבר כנסת מסיעה כלשהי של הבית להודיע שסיעתו – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

במהלך הדיון, לא בתום הדיון. כשיש רשות הדיבור אפשר להודיע.

היו"ר מ' שטרית:

חבר כנסת יכול להודיע לי שהוא רואה בהצעה הזאת אי-אמון. במקרה כזה ההצבעה תידחה והיא לא תהיה היום. אחרי ששר המשפטים שומע מאחד החברים שהוא רואה בזה הצבעת אי-אמון, בסוף הדיון הוא יכול להשיב ולהגיד: הממשלה רואה בזה עניין של הבעת אמון. גם אז ההצבעה לא תתקיים היום. לכן, אין סיבה שלא לקיים את הדיון בהצעת החוק.

חגי מירום (העבודה):

מתי יתקיים הדיון הסיעתי?

היו"ר מ' שטרית:

כשוועדת הכנסת תחליט.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, לפי דעתי הולך להיווצר פה בלבול חדש. אני מבקש מסגנית המזכיר להקשיב לי. אחרי דיון בקריאה ראשונה, כאשר התקיים דיון או אישי או סיעתי, ההחלטה על הצבעת אמון היא הצבעה בלי דיון. אבל מהרגע שהשר יעלה ויודיע, ההצבעה תהיה חייבת להיות היום.

היו"ר מ' שטרית:

תסלח לי, איפה זה כתוב.

חיים אורון (מרצ):

תשאל את המזכירה אם אני טועה.

היו"ר מ' שטרית:

שאלתי, איפה זה כתוב? חבר הכנסת אורון, לא כתוב בשום מקום מה שאתה אומר.

חיים אורון (מרצ):

אם השר יענה, וחברי הכנסת יבקשו הצבעת אי-אמון, והממשלה רוצה הצבעת אמון, הצבעת האמון תצטרך להיות היום.

היו"ר מ' שטרית:

איפה זה כתוב, חבר הכנסת אורון? יש לך תקנון, תקרא בתקנון ותביא לידיעת. זה הכול. אדוני השר, תציג את הצעת החוק, אנחנו מתחילים בדיון. יש זמן לבדוק את כל התקנונים, אני פתוח לקבל הצעות. בבקשה, חבר הכנסת אלון.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, לפי התקנון, בסעיף 47 שציינת נאמר בסעיף קטן (ב): "נמסרה הודעה כאמור בסעיף קטן (א)(5) – זה נושא שאחת הסיעות הודיעה עליו ליושב-ראש הכנסת – "או (6) – כשהממשלה מודיעה שזה אמון – "לאחר שהחל דיון אישי בנושא, יימשך הדיון האישי ולא יתקיים דיון סיעתי". הואיל ולא החל הדיון האישי, צריך להחליט או דיון – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

עוד אין הודעה.

בנימין אלון (מולדת):

מצד חבר הכנסת דראושה היתה הודעה.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלון, עוד אין בפנינו שום הודעה. בסוף הדיון אפשר להודיע. אדוני שר המשפטים, בבקשה, תציג את הצעת החוק.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בנאום שלי אני אודיע.

היו"ר מ' שטרית:

אדוני שר המשפטים, בבקשה, אתה יכול להציג את הצעת החוק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

שנדע בדיוק איפה אנחנו עומדים.

היו"ר מ' שטרית:

אדוני, חבר הכנסת אלון, סעיף 36(ב) – מתייחס לעניין כשסיעה או סיעות רוצות להציע אי-אמון – אומר: "הצעה להביע אי-אמון לממשלה יכול שתהיה בדרך של הצעת סעיף לסדר-היום או כהצעה בסיום דיון בכל סעיף העומד על סדר-היום". כתוב בפירוש "בסיום הדיון", מה לעשות רבותי.

שר המשפטים צ' הנגבי:

כלומר, יש שתי אופציות. האחת לא רלוונטית לענייננו וזו ההצעה לסדר-היום. השנייה, לאחר סיום הדיון יכולה כל סיעה להגיש בסיום הדיון. שלא יהיו אחר כך טענות כלפי הממשלה – – –

נסים דהן (ש"ס):

ואז זה יידחה לשבוע הבא.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם תהיה הצעה כזאת בסיום הדיון, לבל תהיינה טענות על הפתעות, אני כבר יכול לומר – יכול להיות שזה ישתנה אבל כך נראה לי לפי מה שסוכם – אנחנו נבקש לראות בהצבעה על החוק הזה הצבעת אמון בממשלה. הצבעת האמון הזאת, לפי מה שביררנו, אפשר להעלות אותה במהלך הדיון. לפי הבירור שעשינו היא לא יכולה להתקיים היום כי מדובר בחובת כינוסה של ועדת הכנסת לצורך קביעת מסגרת של דיון סיעתי.

קריאה:

זה צריך להיות היום.

היו"ר מ' שטרית:

רבותי, כבר דנתי בסוגיה הזאת. חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

יש דברים בהירים מאוד, יש אולי עניין אחד שצריך להבהיר. מה הדברים הבהירים לחלוטין שהתנסינו בהם? אם סיעה מסיעות הבית מודיעה שהיא רואה בהצבעה על הצעת חוק הצבעת אי-אמון, ודאי שאין היום הצבעה. זה לא מקרי, לא רצו שאחת מסיעות הבית תוכל להפתיע את הממשלה באי-אמון, זה היגיון פרלמנטרי מוצק.

אולם, אם הממשלה רואה בהצבעה מסוימת הצבעת אמון, יש לה זכות קדימה, לדעתי, אבל אין סכנה שהיא תפתיע את עצמה. לכן ההצבעה צריכה להיות היום, אלא אם כן בשבועיים-שלושה האחרונים חל שינוי. זה היה המצב בתקופה שבה כיהנתי כיושב-ראש הכנסת. יש בזה גם היגיון פרלמנטרי פנימי. מובן שמתוך חשיבות החוק הזה שר המשפטים יכול לעשות את ההכרעה הזאת, גם אין לו פה שום סכנה. אז יש אמון וזהו, זה צריך להיות היום אם הממשלה יוזמת זאת, אלא אם סגנית המזכיר תיידע אותי או תזכיר לי שהיה איזה שינוי בשבועיים-שלושה האחרונים.

היו"ר מ' שטרית:

אדוני סגן יושב-ראש הכנסת והיושב-ראש לשעבר, התייעצתי עם סגנית המזכיר, וכאמור קראתי על מה אני מסתמך בהודעתי. בסעיף 47(א) כתוב: "אלה הנושאים שהדיון בהם הוא סיעתי: כינון הממשלה או התפטרותה" וכן הלאה. ובסעיף קטן (א)(6) – "נושא שהממשלה הודיעה עליו ליושב-ראש הכנסת שהיא תראה בהצבעת הכנסת בו עניין של הבעת אמון – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

היא הודיעה מראש.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כל הזמן היא יכולה להודיע. חברת הכנסת גוז'נסקי, איפה כתוב שהיא הודיעה מראש? היא יכולה להודיע בכל שלב של הדיון.

שבח וייס (העבודה):

אדוני, אולי עוד משפט. תמר, עוד שנייה.

היו"ר מ' שטרית:

אני אתן לך, אני רק רוצה לסיים את הטיעון. כתוב: "נושא שהממשלה הודיעה עליו ליושב-ראש הכנסת", לא כתוב – מראש, לא כתוב – בדיעבד, לא כתוב – באמצע. בכל זמן שהיא רוצה היא יכולה להודיע. בצד הכוכבית למטה, חבר הכנסת וייס, כתוב: "רשאית הממשלה להודיע ליושב-ראש הכנסת שהיא תראה בהצבעת הכנסת בדיון מוקדם בהצעת חוק של חבר הכנסת – –

נסים דהן (ש"ס):

של חבר כנסת, לא של הממשלה.

קריאות:

היו"ר מ' שטרית:

תן לי לסיים את המשפט.

" – עניין של הבעת אמון או אי-אמון, ויקוים דיון סיעתי". בסעיף קטן (ב) של אותו סעיף – 47, כתוב: "נמסרה הודעה כאמור בסעיף קטן (א)(5) או (6), לאחר שהחל דיון אישי בנושא – –

נסים דהן (ש"ס):

לא עכשיו.

היו"ר מ' שטרית:

עוד לא התחיל דיון אישי. איזה דיון אישי התחיל? הוא עוד לא הציג שום דבר. אתם לא נותנים לו לפתוח את הפה.

" – יימשך הדיון האישי ולא יתקיים דיון סיעתי".

קריאות:

— — —

שבח וייס (העבודה):

אדוני, תרשה לי, אני רוצה להקל — —

היו"ר מ' שטרית:

רגע. אני מבקש לקבוע, קודם כול, שנכון לעכשיו, כדי שלא תהיינה סתם מחלוקות מיותרות, עוד לא התחלנו דיון כלשהו אישי — —

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה להקל כדי למנוע טעות, ברשותך.

היו"ר מ' שטרית:

בבקשה, אדוני.

שבח וייס (העבודה):

כרגע, במצב הנוכחי — —

היו"ר מ' שטרית:

עוד לא התחלנו דיון בחוק.

שבח וייס (העבודה):

במצב הנוכחי זה דיון אישי, ואני רוצה להסביר מדוע, אם כי אני לא רוצה להעמיד את השר, יכול להיות שנגיע פה להסכמה. מדוע? זה התחיל ברגע שהשר הוזמן וברגע שבסדר-היום זה מופיע, ואם

זה מופיע כך ולא התקיים שום דיון בוועדת הכנסת לגבי קביעת מסגרת הזמן לדיון סיעתי – ברור לחלוטין שעם הזמנתו של השר יתחיל דיון אישי.

אני לא רוצה להכביד – – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

יש לי שאלה אליך, אדוני – – –

שבח וייס (העבודה):

לך יש זכות להודיע שזה יהיה אי-אמון, בוודאי.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מה קורה כשהשר – – –

היו"ר מ' שטרית:

השר רשאי להודיע לכנסת גם בלי דיון סיעתי, בלי אי-אמון, בלי אמון, לבקש לקיים את ההצבעה – – –

שבח וייס (העבודה):

אבל אז לא נצטרך – – –

קריאה:

– – –

היו"ר מ' שטרית:

מה הבעיה? אם רוצים לדחות את ההצבעה מהיום, בכל מקרה אפשר לדחות אותה, לכן הוויכוח מיותר, רבותי.

שר המשפטים צ' הנגבי:

שאלה נוספת אליך, אל היושב-ראש ואל סגנית מזכיר הכנסת, אם היושב-ראש יתייעץ אתה. מה קורה כשהשר איננו משיב כלל לאחר – – –

שבח וייס (העבודה):

אין בעיה. הוא יכול לדחות – – –

היו"ר מ' שטרית:

אין בעיה.

שבח וייס (העבודה):

אין לך בעיה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אז מה התוצאה המעשית?

שבח וייס (העבודה):

הוא שאל אותי. תרשו לי.

היו"ר מ' שטרית:

חברים.

קריאות:

— — —

שבח וייס (העבודה):

אדוני השר, אין לך בעיה. אתה יכול לומר שאתה תשיב בהזדמנות אחרת — — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

מה התוצאה בהקשר של האי-אמון?

שבח וייס (העבודה):

התוצאה בהקשר של אי-אמון, שנכון שיש כאן אפשרות של דחייה, אבל לכן ההודעה צריכה להיות רק בסוף הדיון. מכיוון שאתה, על-ידי דחיית תשובתך, גרמת לכך שלא יהיה סוף הדיון — אגב, התקנון של הכנסת הוא לא רע, שתדעו לכם, והרבה פעמים כשניסינו לעשות שינויים הסתבר בסוף שהתקנון הוא לא רע. אבות התקנון היו אנשים יסודיים מאוד.

היו"ר מ' שטרית:

אנחנו מתחילים בדיון, רבותי. שר המשפטים יציג את החוק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תודה. אני מודה ליושב-ראש ולחברי הכנסת. אנחנו נמצאים, כרגע, בשלב של קריאה ראשונה — — —

נסים דהן (ש"ס):

יש הצבעה או אין הצבעה?

היו"ר מ' שטרית:

תחכו קצת, רבותי. תנו לשר להציג את החוק, נתחיל את הדיון, ואני אודיע לכם מה יהיה.

קריאות:

היו"ר מ' שטרית:

חכו עוד עשר דקות. מה קרה?

שבח וייס (העבודה):

השר לא חייב להודיע ---

היו"ר מ' שטרית:

עוד עשר דקות. הוא לא חייב להודיע עכשיו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מבחינתי ודאי שיש הצבעה. אם הכנסת, כולה, תתאחד סביב הצעתי, מדוע שלא נקיים היום את ההצבעה?

קריאות:

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק האמורה קרויה חוק לטיפול --- אפשר להשתיק אותם קצת?

היו"ר מ' שטרית:

חברים, בואו נתחיל את הדיון. חברים, אנחנו גם רוצים לסיים את הדיון הזה היום.

קריאה:

היום?

היו"ר מ' שטרית:

כן. אני מקווה שעד השעה 24:00 נוכל לסיים אותו. אם כולכם תרצו לדבר – יש די זמן. לי יש סבלנות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק האמורה נדונה על-ידי שלוש ממשלות; ממשלתו של יצחק רבין המנוח, ממשלתו של שמעון פרס וממשלת בנימין נתניהו. למעשה אפשר לומר שבבית הזה כמו גם בממשלות ישראל הושג קונסנזוס – כמעט הייתי אומר – מקיר לקיר, לגבי הצורך החיוני בחקיקת החוק הזה.

אני יכול לברך את סיעת העבודה שהיום קיבלה החלטה, אומנם בהצבעה ובמחלוקת מסוימת, קיבלה את ההצעה של יושב-ראש המפלגה לתמוך בהצעת החוק. בזאת מגלה סיעת העבודה, למעשה, עקביות ראויה לציון, מכיוון שהחוק הזה נולד בתקופת כהונתה, עבר את כל שלבי החקיקה הממשלתיים, הופץ כתזכיר הצעת חוק, עלה לדיונים בדרג המדיני הגבוה ביותר, ושרי המשפטים והאוצר והחוץ, עם שירות הביטחון הכללי והפרקליטות הצבאית והרמטכ"ל וצוותו בעת שלטון הממשלה הקודמת עסקו בגיבושו ובעיצובו של החוק המובא היום לבית.

התפלאתי לשמוע היום שחבר הכנסת שמעון פרס הצביע בסיעת העבודה נגד החוק. הנתונים שהיו בפני, לפחות בחודשים האחרונים, מתוך קריאת החומר שהגיע מהממשלה הקודמת היו, שמר פרס תומך בחוק בהתלהבות, ולא רק שהוא תומך בחוק – הוא תומך בגרסה הרבה יותר נוקשה והרבה יותר – הייתי אומר – בעייתית מהגרסה שמובאת היום לבית. כי במהלך החודשים האחרונים החוק הזה עבר ליטוש משמעותי מאוד על-ידי אנשי משרד המשפטים ובראשם היועץ המשפטי לממשלה, במטרה להבטיח את חוקתיותו מול מתקפה שבועדי תוכרז עליו לאחר כל הליכי החקיקה שלו.

אם זכורה לחברי הכנסת מן התקשורת, אולי ממעורבות אישית, הגרסה הקודמת של החוק, היא דיברה על כך שתביעות בגין פעילות כוחות הביטחון ביהודה, שומרון וחבל עזה לא יידונו כלל במערכת המשפט הישראלית הפורמלית אלא יועברו להכרעה בוועדה שתוקם מטעמים של חסד, והוועדה הזאת תדון על-פי כללים מאוד מאוד בעייתיים בתביעות הפיצויים.

בהצעת החוק הזאת נטתה שוב הכף, מחדש, להעברת כל התביעות הללו להכרעה שיפוטית בבתי- המשפט של מדינת ישראל, כפי שלדעתנו מתחייב מן הרצון לשמר מכל משמר את זכויות היסוד של האדם באשר הוא, ובכלל זה זכויות היסוד של התושבים הערבים ביהודה, שומרון וחבל עזה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אתה רוצה למנוע מהם זכויות ואחר כך אתה אומר שאתה רוצה להבטיח להם זכויות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא. אני רוצה להבטיח זכויות לכל מי שמגיעות לו זכויות בדין, והגוף המוסמך במדינת ישראל להכריע במחלוקת על זכויות הוא בית-המשפט.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

למה אתה מפקיע את הסמכויות מבית-המשפט — — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

עוד לא הספקת, עד עכשיו, לקרוא את החוק? כבר עשרה חודשים הממשלה קיימת ועוד לא קראת את החוק?

בניגוד לממשלה של טלב אלסאנע ועבד-אלוהב דראושה, ממשלה שהביאה את החוק הזה לחיים ללא בתי-משפט, החלטנו — — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שר המשפטים הקודם, דוד ליבאי, נמנע מלהביא את החוק הזה לכנסת, מכיוון שהוא ראה שהחוק לא הומני. לכן — — — אתה בא עכשיו ורוצה לפגוע בפלשתינים — — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

אז אתה יכול לברך את משרד המשפטים הנוכחי, שבניגוד למשרד המשפטים הקודם החליט, שהדרך הראויה לבירור תביעות היא אך ורק בבתי-המשפט ולא בוועדה מינהלית.

דבר נוסף, בחוק הקודם של ממשלתך, שאתה תמכת בה כמדומני בהתלהבות רבתי, סכום הפיצויים שהיה אמור להינתן לפלשתינים שבסופו של דבר היו זוכים בתביעה שלהם, שהיו מוכיחים שכוחות הביטחון פגעו בהם באופן שאיננו כדין, היה סכום פשוט מביש. סכומי הכסף שהוקצו היו כאלה שאנחנו כמדינה דמוקרטית היינו יכולים רק להתבייש בהם.

אנחנו שינינו את התפיסה הזאת, שהיא, בעיני, תפיסה גזענית, מן הקצה אל הקצה, וקבענו שסכומי הפיצויים שייפסקו, כאשר ייפסקו, כאשר יוכח בראיות שאכן האנשים נפגעו שלא כדין, יהיו סכומי פיצויים שהם בסך הכול מקבילה של נוסחת הפיצויים בנזיקין שתקפה במדינת ישראל גופא, ללא שינוי.

כמובן, יש שינוי שנובע מהמצב הכלכלי באזור, כך נהוג בדיני נזיקין, שהאיש התובע צריך להתאים, בסופו של דבר, את סכום הפיצויים שהוא יזכה לו לאופי החיים, לאיכות החיים ולרמת החיים במקום מגוריו. אבל, זה דבר טבעי שהופיע בפסיקה מאז ומעולם.

לעומת זאת, שללנו על הסף את הטבלה – אם זכור לך, אם עקבת אחרי החוק, היתה בעבר טבלה של סכומי פיצויים על מוות, על פציעה ועל נכות – שבעינינו היתה טבלה בלתי נסבלת, ולא היינו יכולים לחיות אתה, ועשינו שינוי מתוך רצון לשמור, גם בעת מאבק מול האינתיפאדה, על ערכי היסוד של מדינת ישראל.

יש עוד שורה של שינויים שאני – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

זה לא נכון. אינך מתייחס כאן לעובדה שכל התביעות – – –

דוד צוקר (מרצ):

— — —

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

מי אומר שמה שהיה קודם היה טוב? למה משווים – – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

אינני מבקש ממך לתמוך בחוק. אני רק מסביר לבית – – –

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

– – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, הערת ביניים אחת, בסדר, לא נאום. עוד מעט תהיה לך הזדמנות ותגיד את דעתך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הוא מציג את זה בצורה – – – זה כל כך אבסורדי.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלסאנע, מה זה משנה, מותר לו להגיד את דעתו כמו שהוא חושב, תגיד אתה מה שאתה חושב כשיגיע תורך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מרגיש חובה למסור לבית מה ההיסטוריה של החוק ומה ההבדל, שבעיני הוא הבדל מהותי, שורה של הבדלים מהותיים, שחלו בחוק מרגע שנולד. ולכן מן הראוי להעריך את המאמץ הגדול שעשו משרד המשפטים והממשלה הנוכחית שלא להביא לבית אותו חוק כפי שיכולנו להביאו ולומר: אנחנו רוחצים בניקיון כפינו; מי שיזם את זה היה הממשלה הקודמת, וזה מקובל עלינו. לא. אחרי עשרה חודשים תמימים של דיונים, עשרות שעות, עם כל הגורמים הרלוונטיים, הגענו למסקנה, שיש נושאים שבהם אנחנו לא מוכנים "לכבד" על רקע של אנלוגיה התחייבויות קודמות, ואנחנו עושים שינוי. השינוי שהיועץ המשפטי לממשלה הוביל הוא שינוי כזה שמאפשר לנו היום לבוא בידיים נקיות אל הבית הזה.

לגבי השאלה של ההתיישנות, שוב זו שאלה שכנראה נגזרת מחוסר הכרה של החומר. התביעות שבהן עוסק החוק, לא רובן, אלא כולן, כבר הוגשו, ולגביהן אין בכלל רלוונטיות לשאלת ההתיישנות. אתה יכול לשאול את חבר הכנסת שחל, שמכיר את החוק הזה היטב – הן מצויות בדיון משפטי זה שנים.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

— — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

נושא ההתיישנות חל מכאן ולהבא, שאם למרות העובדה שחלפו עשר שנים, עשר שנים תמימות מפרוץ האינתיפאדה, מ-1987, עדיין יש כאלה שמשום מה לא ידעו עד היום שהם נפגעו, או שאולי לא ידעו שהם יכולים לעמוד על זכויותיהם, אנחנו מעניקים להם עוד שנה תמימה מרגע שהחוק הזה מפורסם ברשומות. כלומר, זו אפילו לא שנה מהיום, זה שנה וחצי לפחות – להגיש תביעה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — אבל למה

שר המשפטים צ' הנגבי:

ואם במקרים מיוחדים יסתבר שהם לא ידעו בתוך אותה שנה וחצי על זכותם, אנחנו מאפשרים עוד שנה. שים לב, מאז 1987, פרוץ האינתיפאדה, זה תריסר שנים להגשת תביעת נזיקין. אתה רוצה לומר לי שזו פגיעה בזכותו של אדם? 12 שנה אדם לא יודע שהוא נפגע, לא הצליח לברר מה הדרכים לקבל פיצוי הוגן עבור תביעתו? אני מבין שאתה יכול לתבוע באופן עקרוני שהחוק הזה לא יחוקק מטעמים לאומיים או מטעמים שהם באידיאולוגיה —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הומניים. אתה יודע מה זה הומניים?

שר המשפטים צ' הנגבי:

— — אבל בכל מה שנוגע לסעיפי החוק, אודה לך אם תעמוד ותצדיע להומניות של מדינת ישראל. תצדיע. אני רוצה לראות מדינה אחרת — — —

דוד צוקר (מרצ):

— — —

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ילדים ונשים נפגעו — — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם נשים וילדים נפגעו, עניינם יתברר בבית-המשפט, ואני יכול להבטיח לך, שבבית הזה כולם מאמינים בצדק ומאמינים בכך שבית-המשפט בישראל יעשה צדק.

דוד צוקר (מרצ):

אבל החוק לא יאפשר לבית-המשפט לעשות את זה — — —

היו"ר מ' שטרית:

אתה רוצה לשאול, תחכה, תבקש את רשותו, תחכה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת צוקר, אני אשמח לשמוע אותך כשאתה תנאם, מסיבה פשוטה, כי בכל הנאום שלך לא תוכל אפילו בדבר אחד, בפסוק או בפסקה אחת מהחוק, או במלה אחת מהחוק, להגיד לי למה אתה חושב שלא יוכלו לתת פיצוי למי שנפגע שלא כדין.

דוד צוקר (מרצ):

אגיד לך למה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני אשמע אותך.

דוד צוקר (מרצ):

כי אם משנים בחוק את הנסיבות, אתם אומרים: לא, זו לא היתה – – – זו היתה מלחמה, וכל מה שהיה זו מלחמה, אכן לא יהיה אפשר לפסוק פיצויים – – – על-פי הצעת החוק הזאת.

שבח וייס (העבודה):

מדברים בלי רשות דיבור?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

היו"ר מ' שטרית:

חברים, לא, רגע, אני מבקש להפסיק את זה. חברי הכנסת, יש לי רשימה של 30 דוברים בחוק הזה. אני מבקש – – –

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

יש פה סתירה.

היו"ר מ' שטרית:

תיכף תהיה לך הזדמנות, אתה רשום, חבר הכנסת מחאמיד, תיכף תהיה לך הזדמנות לעלות ולהסביר את עמדתך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת מחאמיד, יהיה לך הרבה יותר קל להסביר את טיעוניך מעל הבמה.

הצורך, רבותי חברי הכנסת, בחוק המוצע – וזו תשובה על שאלתך, למה בכלל צריך חוק – נובע מסוג ייחודי של תובענות בנזיקין שמוגשות נגד מדינת ישראל בשנים האחרונות. מקור התובענות האלה הינו באירועי האינתיפאדה באזורי יש"ע – יהודה, שומרון וחבל עזה. בתובענות האלה נטען, כי צה"ל וכוחות ביטחון אחרים של מדינת ישראל גרמו ברשלנות ותוך הפרת הוראות נזקי גוף ורכוש לתובעים שהם תושבי האזורים.

בהתאם לכללי המשפט הבין-לאומי, מתפקידה של מדינת ישראל, באמצעות כוחות הביטחון, לשמור על הביטחון ועל הסדר הציבורי באזורים ולשמור על שלומם וביטחונם של כוחות צה"ל ושל האוכלוסייה האזרחית שם. בדצמבר 1987 החלו באזורים מהומות והפרות סדר בהיקף נרחב, מה שקרוי האינתיפאדה. מהי האינתיפאדה, כבר שכחנו?

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

עשר שנים יש מצב משפטי. למה התעוררתם היום?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, היה מדובר – אדוני, אם אפשר לבקש.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

— — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

למה לנו להתכתש? אני אסיים את דברי, אני אשמע אתכם, יש לנו דיון ארוך, חבל להפוך אותו להתנצחות פוליטית.

דוד צוקר (מרצ):

איזו התנצחות?

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלסאנע, חבר הכנסת צוקר, חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את הדבר הזה. תנו לקיים דיון בצורה מסודרת.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה קרה שהוא – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אלסאנע, אני רוצה להבין, אתה רוצה שהוא יסכים אתך?

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

למה לא?

היו"ר מ' שטרית:

אולי כן. תשכנע אותו כשתעלה לבמה, יש לו אפשרות להשיב לך, אולי תשכנע אותו להסכים אתך.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

כנראה השר לא משוכנע בעצמו – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת צאדק, עוד מעט תהיה לכל אחד הזדמנות להשמיע את דעתו מעל הבמה. אני מבקש.

שר המשפטים צ' הנגבי:

בדצמבר 1987 החלה התופעה הקרויה בעגה שלנו "האינטיפאדה". היא התאפיינה בהפגנות המוניות שכללו השלכת בקבוקי תבערה, הבערת צמיגים בצמתים ובדרכים על מנת למנוע גישה לכפרים ולערים, שביתות, יידוי אבנים, דקירות, שימוש בנשק קר ושימוש בנשק חם.

האינטיפאדה היתה אפוא ביטוי למאבק קולקטיבי, אליים, לצערנו במקרים לא מעטים גם קטלני הן לקורבנות והן לפעילים של האינטיפאדה, והיא היתה בעלת יעדים פוליטיים מוגדרים כפי שהוגדרו על-ידי יוזמיה. תכליתה של האינטיפאדה היתה לפגוע בשליטתה של מדינת ישראל במטרה לגרום ליציאה מיהודה, שומרון וחבל עזה.

כזכור לכם, האינטיפאדה החלה בתקופת כהונתה של ממשלת האחדות, היא לא היתה מכוונת כנגד השקפת עולם ספציפית אלא כנגד שתי המפלגות הגדולות שמשלו אז בכיפה גם יחד – – –

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

נגד הכיבוש.

שר המשפטים צ' הנגבי:

נגד מה שהוגדר, אפשר לומר בלשונך, נגד הכיבוש, מה שאנחנו קוראים האחיזה היהודית הלגיטימית בחבלי ארץ-ישראל המערבית.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

איזה לגיטימית?

שר המשפטים צ' הנגבי:

לגיטימית לחלוטין. ולא רק שהיא לגיטימית, היא גם תימשך לנצח נצחים למרות כל מאוויך.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

היינו צריכים לתת להם לכבוש – – –

נעמי חזן (מרצ):

זאת עמדת הממשלה?

שר המשפטים צ' הנגבי:

זאת עמדת הממשלה, עמדת הקואליציה – – –

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

הכול בשם השלום.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

השתגעתם.

היו"ר מ' שטרית:

חברי הכנסת, אני שמח שהנושא מעיד שחברי הכנסת, גם בשעה מאוחרת כל כך יש להם אנרגיה, או שישנתם עד עכשיו. אבקש להירגע.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, האינתיפאדה היתה תופעה מאורגנת. הפעילות היתה לעתים המונית, לעתים בקבוצות קטנות. לעתים היא נשאה אופי של הפגנות אלימות, לעתים אופי של פעילות אלימה נקודתית, מכוונת, כגון ירי על חיילי צה"ל או על כלי רכבם, השלכת בלוקים מגגות כדי לפגוע ולקטול חיילים ספציפיים, השלכת בקבוקי תבערה על ריכוזי חיילים. ומדינת ישראל, באמצעות כוחות הביטחון שלה, נאלצה לפעול בתנאים מאוד קשים, לעתים קשים מנשוא עבור החיילים הללו, כדי להביא להצלחה בהתמודדות עם הפעולות האלימות.

במסגרת הפעילות הזאת, בדרך הטבע נהרגו הרבה מאוד פלשתינים, כפי שנהרגו ונפצעו לא מעט חיילים ואזרחים ישראלים.

כבר בתחילת תקופת האינתיפאדה החלו תושבים באזורים להגיש תביעות נזיקין נגד המדינה. הם טענו בתביעות הללו, כי המדינה חייבת לפצות את התובעים בשל נזקי גוף או רכוש שכוחות הביטחון גרמו להם. בהתחלה התופעה היתה ב"טפטוף", ולאחר מכן, עם חלוף השנים, בקצב הולך וגובר.

נוסף על התביעות הללו שהוגשו לבתי-המשפט, תלויות ועומדות פניות רבות מאוד למשרד הביטחון, כדי לשלם פיצויים לתובעים. אם לא ישולם הפיצוי – זו הכנה להגשת התביעה.

עד כה, אדוני היושב-ראש, הוגשו למעלה מ-4,000 תביעות נזיקין נגד המדינה. 700 מהן תלויות ועומדות כרגע בבתי-המשפט ברחבי הארץ. רק בשנה האחרונה הוגשו למעלה מ-600 תביעות. תביעות אחרות מצויות בשלב התחלתי מקדמי של פנייה למשרד הביטחון. יש תביעות אחרות שכבר הסתיימו בפסק-דין או בפשרה.

ונשאלת השאלה, והמדינה שואלת את עצמה, איך היא מתמודדת עם תופעה שבעינינו היא קשה מנשוא.

בהתאם לסעיף 5 לחוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), המדינה פטורה מאחריות בנזיקין בשל "פעולה מלחמתית של צבא-הגנה לישראל".

היו"ר מ' שטרית:

מה עם תביעות של קורבנות הטרור נגד הרשות הפלשתינית?

שר המשפטים צ' הנגבי:

הרשות הפלשתינית לא מוכנה להתייחס לשום תביעה. כפי שאתה יודע, היא לא מוכנה להתייחס לשום דבר, אלא אם כן – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

האם הרשות הפלשתינית כבשה את שטח ישראל?

היו"ר מ' שטרית:

אני מדבר על פעולות טרור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ההתקוממות היתה נגד הכיבוש.

צבי הנדל (מפד"ל):

בשעות כאלה עוד יש לך כוח להגן על הטרור?

שר המשפטים צ' הנגבי:

כפי שאני קורא בתקשורת, חלק מהרשות הפלשתינית עוסק בטרור.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

להרוג נערות בוואדי-קלט, זו פעולה נגד הכיבוש? תתבייש לך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — זו פעולה

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זו פעולת שחרור? אתם השתגעתם.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תשאל את חגי מירום, אם להרוג שתי בנות בוואדי-קלט זו פעולת שחרור.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

מה זה?

חגי מירום (העבודה):

זה רצח מתועב. אלה חיות אדם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, לפי דעתי אתה צריך לעמוד על נקודה אחת שהיא בעלת חשיבות רבה. אחת משתיים: או שהתביעה צודקת או שהיא לא צודקת. החוק הזה מאפשר הגשת תביעה. אם היא צודקת, מדוע ההתיישנות היא של שנה? אם היא לא צודקת, היא תידחה ממילא.

שר המשפטים צ' הנגבי:

יכול להיות שאתה היית עסוק ברישום דברי, אז לא הקשבת לתשובה שכבר ניתנה. אני אחזור על התשובה.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אדוני השר, אפשר לשאול שאלה?

שר המשפטים צ' הנגבי:

רבותי, יש לי נאום ארוך מאוד, כי אני חייב להתמודד עם כל הטענות.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני מבקש שאלה אחת.

היו"ר מ' שטרית:

בהחלט, אם השר יסכים בתום דבריו, אתן לך בשמחה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שבמקום רשות הדיבור תהיה שיחה חופשית. אני בטוח שהשר יסכים לזה.

היו"ר מ' שטרית:

בתנאי שאיש לא ידבר לאחר מכן.

שר המשפטים צ' הנגבי:

רבותי, אני אתייחס לדברים, וכל מי שירצה לשאול, חבר הכנסת צאדק, אני כמובן אשמח להגיב על כל שאלה, אבל בסוף הדברים. כעת בואו נתקדם קצת בצורה מסודרת. אני גם רוצה שאתה תישאר אתי לפחות עד תום דברי.

בשאלת תחולת הפטור שהזכרתי, שבסעיף 5 לחוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה), טרם נפסקה הלכה על-ידי בית-המשפט העליון. יש כיום ערעורים שתלויים ועומדים בבית-המשפט העליון בדיוק בסוגיה הזאת. נקבע הרכב מיוחד של תשעה שופטים כדי לדון בהם. ובדיון מוקדם שהיה בבית-המשפט העליון, בית-המשפט הביע את דעתו, שהוא בהחלט מעדיף שהסוגיה תוסדר בחקיקה. לאור זאת קיבלנו החלטה להתקדם בחקיקה, והיא מגיעה היום לשלב הקריאה הראשונה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו סבורים, שכוחות הביטחון שפעלו באזורים ונדרשו, על-פי חובתם, להשליט סדר ולשמור על הביטחון, פעלו בתנאים קשים תוך סיכון ממשי לחיים ולגוף, במידה שבהחלט מצדיקה לראות בכך פעולה מלחמתית שהמדינה לא צריכה לשאת באחריות לנזקה. זאת עמדתנו, זאת עמדת הממשלה, זאת עמדת היועץ המשפטי לממשלה.

מלחמה היא מאבק אלים בין עמים. דרכי המאבק הן רבות ומגוונות – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

— — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

למלחמה פנים רבות. לעתים המלחמה לובשת אופי של מלחמה כוללת, ולעתים היא לובשת צורה של פעולה אלימה אחרת. אבל אי-אפשר בשום פנים ואופן להתחמק מן ההכרה, וההכרה הזאת היא לא רק בקרב אזרחי ישראל היהודים, היא גם בקרב הפלשתינים, הם הגדירו אותה: זו מלחמה כנגד האחיזה היהודית ביהודה, שומרון וחבל עזה.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

כמה אסירים שבויי מלחמה יש? תגיד כמה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם הפלשתינים הגדירו את המלחמה הזאת שלהם כמלחמה, האם אנחנו נהיה אלה שנגדיר אותה כמין אירוע שכללי הנזיקים השגרתיים צריכים לחול עליו?

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

גם כללי העונשין הם כך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, החוק המוצע מיועד להבהיר – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

– – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת עזמי בשארה, אני מתאר לעצמי שאתה רשום לדיון, ואני אקשיב לך.

החוק המוצע, אדוני היושב-ראש, מיועד להבהיר את תחולת הפטור בשל פעולה מלחמתית גם על פעילות של כוחות הביטחון באזורים, כל עוד מדובר בפעילות שנעשתה במסגרת המאבק בטרור, במסגרת המאבק בהתקוממות, במסגרת המאבק בפעילות איבה כנגד כוחות ביטחון ואוכלוסייה אזרחית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מי שנפגעה זו ילדה בת ארבע שהלכה לקנות לחם.

שר המשפטים צ' הנגבי:

גברתי תמר גוז'נסקי, זו דמגוגיה מן הסוג השפל ביותר.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

למה דמגוגיה, ולמה שפל?

שר המשפטים צ' הנגבי:

כי את באה וטוענת כרגע שמדינת ישראל מנסה למנוע פיצוי מילדה בת ארבע שנפגעה. ואת יודעת שאותה ילדה בת ארבע לא עסקה בפעילות טרור ולא עסקה בפעילות אלימה. ולכן הסייגים לא יכולים לחול עליה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא נכון.

שר המשפטים צ' הנגבי:

ותפסיקי להסית נגד המדינה שלך. לפחות אל תסיתי נגד מדינתך שלך ונגד העם שלך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

ברגע שחברי הכנסת אלסאנע ודראושה אומרים את זה — — —

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

היו"ר מ' שטרית:

חברת הכנסת גוז'נסקי, אני מבקש להפסיק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

את מסיתה נגד העם היהודי. כי אם את טוענת שממשלה של העם היהודי מביאה הצעת חוק שמונעת פיצוי מילדה בת ארבע, את עושה לא רק שקר בנפשך, את מוציאה דיבה על העם שלך.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

למה?

שר המשפטים צ' הנגבי:

זאת עובדה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

זה מה שכתוב בחוק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תראי לי איפה כתוב בחוק שילדה בת ארבע לא תקבל פיצוי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תראה שהיא לא תקבל.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תראי לי בחוק, אני מחכה. אני אחכה עד שתראי לי איפה כתוב בחוק שממשלה יהודית מביאה לכנסת הזאת חוק שמונע פיצוי מילדה בת ארבע שנפגעה על לא עוול בכפה.

היו"ר מ' שטרית:

אני מבקש שלא תחכה, כי כולנו רוצים לישון. היא תמצא, אז היא תגיד לנו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

למה שלא אחכה? יש לנו פה דרמה גדולה. תמר גוז'נסקי צריכה למצוא בחוק. אנחנו נמתין.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תקרא את סעיף 3 בחוק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תקראי את את הסעיף. מה אומר סעיף 3 על ילדה בת ארבע?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

סעיף 3 אומר, שכל דבר שנגרם על-ידי פעילות של כוחות הביטחון – ויש שורה ארוכה של דברים – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

איפה כתוב שילדה בת ארבע כלולה בכללים האלה?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לא כתוב שהיא היתה צריכה להשתתף באופן פעיל. כתוב שתוך כדי – – –

שבח וייס (העבודה):

האם יש דיון היום?

היו"ר מ' שטרית:

יש דיון.

שר המשפטים צ' הנגבי:

עדיף שתתנצלי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תתנצל אתה על – – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

עדיף שתתנצלי. יש גבול גם לפוליטיקה קטנה של מפלגה קומוניסטית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

יש גבול גם להשחרה של המדינה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

יש מאות ערבים שפגעו בערבים, לרבות בילדים קטנים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מה זה שייך לעניין?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

יש יותר מ-1,000 ערבים, לרבות צעירים, לרבות נשים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מה זה שייך לעניין? יגישו תביעה.

צבי הנדל (מפד"ל):

למי יגישו תביעה? לערפאת?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מציע, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר מ' שטרית:

אין עוד מישהו שלא צועק? אתם יכולים להתפרק עכשיו. חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה.

אדיסו מאסלה (העבודה):

אתה נותן לגיטימציה לרצח?

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת אדיסו מאסלה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, התביעות המתוארות לעיל מעמידות את המדינה גם בפני סדרה של בעיות קשות בתחום סדרי הדין ודיני הראיות אשר לעתים תכופות אין בידה להתמודד עמן בכלים המשפטיים הקיימים. בתקופת האינתיפאדה התקשתה המדינה מאוד להגיע לסביבת מגוריו של התובע, שהוא תושב האזור, כדי לברר כיאות את נסיבות הפגיעה, את היקף הנזקים שנטען להם. הברור כשלעצמו היה כרוך בסיכון חיי אדם, ולעתים קרובות הוא נמנע מהסיבה הזאת בדיוק. קל וחומר שלאחר יציאת צה"ל ממרכזי אוכלוסייה, לאחר כינונה של הרשות הפלשתינית, לאחר הפריסה החדשה של צה"ל באזורים, למדינה למעשה אין כל נגישות למקומות שבהם נגרם לכאורה הנזק הנטען.

קושי נוסף, אדוני היושב-ראש, באותו הקשר הוא, שאותם טיפולים רפואיים של הנפגעים בעקבות הפגיעה בהם נעשו במתקנים רפואיים באזורים שגם אליהם אין היום כל גישה למדינה. העובדה הזאת יוצרת קושי – אני אומר בלשון המעטה "קושי", הרבה יותר מכך – לגבי בדיקת מהימנות אותו דיווח רפואי שלגביו נטען שהוא משקף את הפגיעה שלכאורה התרחשה.

יתירה מזו, התופעה של חטיפת גופות של פלשתינים שנהרגו מבתי-החולים סיכלה את האפשרות לברר אם הם נפגעו מחיילי צה"ל, אם חלק מהפגיעות היו ידועות או לא היו ידועות לחיילים ולכן לא נחקרו כלל. מתברר שבבתי-חולים מקומיים יש רישומים חלקיים מאוד, וגם כשיש רישומים כאלה אי-אפשר בכלל ללמוד מהם על זהותו של מי שפגע בנפגע. אפילו היו רישומים כלשהם על-אודות האירוע שנטען שהוא התרחש עם צה"ל, אין ברישומים האלה, ברוב המקרים, די כדי ללמד באופן ברור על אופי האירוע או על תוצאותיו.

קיים, אדוני היושב-ראש, קושי גדול גם לאתר עדים מטעם המדינה ומקרב כוחות הביטחון ולהביא אותם לבתי-המשפט. הקושי באיתור נובע מכך, שבאופן טבעי התדירות של תחלופת הכוחות בשטח היתה גבוהה מאוד, ויש קושי – – –

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, זמנו של השר לא מוגבל?

היו"ר מ' שטרית:

כשהוא מציג הצעת חוק אין מגבלה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם לא תפריע לי הוא יהיה מוגבל.

שבח וייס (העבודה):

כל חברי הסיעה שלי שהבטיחו לתמוך בחוק נעלמים. נשארים רק אלה שמתנגדים.

היו"ר מ' שטרית:

אני יודע, אדוני.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אל תדאג. אין אחד בסיעה שלך שיצביע בעד. זה שאהוד ברק כפה עליכם מטעמים טקטיים להצביע בעד, את זה אני יודע. אתם כבר כולכם מזוהים נפשית עם ההיפך ממה שהייתם מזוהים בפעם שעברה.

שבח וייס (העבודה):

אלה שבעד הלכו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אתם אופוזיציה לשם אופוזיציה, אבל לא משנה. הדבר הטוב ביותר שיכול להיות לקואליציה זה שאתם תכשילו את הצעת החוק הזאת. למזלנו, יש לנו שיקולים ממלכתיים, לכן ניאבק בכך, אבל מבחינה פוליטית אם תצליחו להכשיל את זה, הדבר הזה ייראה בדברי ימי הכנסת הזאת כהצלחה הגדולה ביותר של הממשלה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אז למה אתה מביא את החוק?

שר המשפטים צ' הנגבי:

כי פחות חשוב לנו מה דעת הקהל לגבי הממשלה, יותר חשוב לנו שהממשלה הזאת תשמור על המדינה.

אדוני היושב-ראש, גם אם אותרו חיילים והם התייצבו למסור עדות, לעתים מזומנות הסתבר, כי עקב ההשתתפות שלהם בפרקי זמן קצרים, הם לא יכולים לזכור כדבעי אירוע פלוני שהתרחש ביום מסוים, בשעה מסוימת. הקושי הזה מחריף נוכח השיהוי הניכר בהגשת חלק גדול מן התביעות.

הצירוף של כל הפרטים הללו שמסרתי, התוצאה המעשית שלו היא, שהיכולת להתגונן מפני תביעות הלכה והתמעטה במהלך השנים, ותופעת הכזב בתביעות פיקטיביות, תוך ניסיונות הונאה מצד התובעים – – –

היו"ר מ' שטרית:

אדוני השר, אני אבקש את סליחתך רק רגע כדי להודיע הודעה. אני מבקש להודיע שרשימת הנואמים סגורה. רשומים ברשימה כ-30 ומשהו חברי כנסת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

היא סגורה רק לכיוון אחד, אני מבין.

היו"ר מ' שטרית:

לתוספת.

שבח וייס (העבודה):

יש יוצא, אין בא.

היו"ר מ' שטרית:

בדיוק, אין בא. זמן הדיבור לכל חבר כנסת שירצה לדבר, שלוש דקות, כך שהודעתי לכולם, שידעו את הפרוצדורה. אדוני השר, אתה יכול להמשיך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

כתוצאה מכך, אדוני היושב-ראש, למעשה הסתבר – בתקופת הממשלה הקודמת זה הסתבר – שאין למדינה כלים אפקטיביים כדי להבחין בין תביעות מן הסוג האמור לבין תביעות שאכן מבוססות על מקרים מצערים, וכאלה היו, של פגיעה ביחידים על רקע רשלנות או על רקע פעולה של הפרת הוראות.

לשיקולים שפורטו לעיל, אדוני היושב-ראש, יש צורך להוסיף גם את החתימה על ההסכמים עם הרשות הפלשתינית, שבהם יש הכרה הדדית והתחייבות להפסקת מעשי אלימות בין הצדדים. במסגרת ההסכמים האלה הועברו מכלול הסמכויות לטיפול באוכלוסייה הפלשתינית לידי הרשות הפלשתינית. בעת מאבק מזוין בין עמים הגישה העקרונית היא, שכל צד יישא בנזקיו ויטפל בנפגעיו. על הרשות הפלשתינית ליטול אחריות מסוימת לפלשתינים שנפגעו, וזאת בלי שמדינת ישראל מתנערת מחובתה לשלם פיצויים במקרים ראויים.

אני רוצה קצת להתמקד, אדוני היושב-ראש, בהיסטוריה של החוק, כי זה מה שעלה כאן בתחילת הדין. החוק נולד לאחר שגל התביעות שהתעורר בשנות ה-90 התגבר בצורה חסרת תקדים. כבר בשנת 1992, מייד לאחר הקמתה של הממשלה הקודמת, החלו דיונים בין משרדי הממשלה השונים – גם משרד הביטחון, גם משרד האוצר, גם משרד ראש הממשלה ומשרד המשפטים, שריכז את הטיפול בהצעה הזאת – על מנת לבחון אפשרויות שונות כדי להתמודד עם התופעה. היו, רבותי, כמה וכמה רעיונות חלופיים של הסדרי חקיקה, היו גם ניסיונות להגיע לפתרונות מדיניים בסוגיה הזאת, והיו כמה גישות.

הדיונים צברו תאוצה כאשר נחתם הסכם העקרונות עם אש"ף בספטמבר 1993, ונחתם הסכם עזה-יריחו במאי 1994. במסגרת זו התקיימה שורה של דיונים והוכנו גרסאות שונות להסדר תחיקתי. לקראת דצמבר 1995 גובשה בדיונים, בראשותו של קודמי, שר המשפטים דאז פרופסור דוד ליבאי, הצעת חוק בנושא, והיא היתה אמורה להיכלל במסגרת חוק יישום הסכם הביניים, שנחתם בספטמבר 1995. הצעת חוק זו היתה דומה בעיקרה – אומנם לא זהה, אבל דומה – להצעה שהנחנו לפני הכנסת.

חבר הכנסת דדי צוקר, לידיעתך, אמרת שפרופסור ליבאי לא הביא את החוק: החוק האמור הוכן, אבל היתה הסתייגות של שר האוצר דאז, בייגה שוחט, לצמצם יותר את זכות הפיצויים של תובעים פלשתינים, והעניין הובא בינואר 1996 לדיון ולהכרעה אצל ראש הממשלה מר שמעון פרס. היה דיון בלשכתו, והוא תמך בעמדתו של שר האוצר. הוא גרס: מדינת ישראל פעלה בתקופת האינתיפאדה כבמלחמה, והיא לא חייבת לשאת בנזקים שנגרמו במלחמה זו. זו הגדרת אמירתו של ראש הממשלה דאז שמעון פרס, שהיום התנגד מאוד לחוק, כי כנראה הוא מרוכך מדי לגרסתו.

חגי מירום (העבודה):

מאין אתה לוקח את גרסתו של שמעון פרס?

שר המשפטים צ' הנגבי:

מדיון אצל שמעון פרס, ראש הממשלה.

חגי מירום (העבודה):

זה פרוטוקול?

שבח וייס (העבודה):

איך זה הגיע לשר?

שר המשפטים צ' הנגבי:

זה מה שהיה אצל ראש הממשלה שמעון פרס.

חגי מירום (העבודה):

מאיפה אתה יודע?

שר המשפטים צ' הנגבי:

מסיכומי דיון ומאנשים שהיו בדיונים אתו והיו שותפים אתי בדיונים.

שבח וייס (העבודה):

זו ישיבה סודית.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, לא, שום דבר לא סודי. בהקשר זה עמדתו של שמעון פרס היא עמדה שחשוב שתיאמר כלפי כולי עלמא.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אולי הוא יגיד בעצמו?

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, יש אישורים על העניין הזה?

שר המשפטים צ' הנגבי:

בוודאי.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אולי כדאי שתמצא אותם.

חגי מירום (העבודה):

חיים אורון (מרצ):

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מעריך, רבותי חברי הכנסת, ששמעון פרס לא יכחיש את הדברים, הם רשומים. זה הרבה יותר חריף מזה, לא נעים לי לחשוף.

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת אורון.

שר המשפטים צ' הנגבי:

חבר הכנסת שמעון פרס, בסיכום הדיון שהיה אצלו, הנחה את השרים להכין גרסה חדשה של הצעת החוק שבבסיסה התפיסה, כי קיים למדינה פטור חוקי מלא מתשלום פיצויים, ובצד זה ייקבע מנגנון אדמיניסטרטיבי לתשלום פיצויים מוגבלים לפנים משורת הדין במקרים הומניטריים.

עקב כך, אדוני היושב-ראש, לא נכללה הצעת החוק שהוכנה לקראת יישום הסכם הביניים שאושר בכנסת ב-16 בינואר 1996, וברוח הנחייתו של ראש הממשלה החלה מחדש העבודה על ניסוח הצעת חוק חדשה; הצעת חוק ברוח הנחייתו של מר פרס בריכוכים שונים. משרד המשפטים עמד גם אז בפרץ ורצה לרכך את ההנחיה הקשוחה הזו, אלא שבינתיים התקיימו הבחירות והטיפול בעניין הזה נדחה.

אדוני חבר הכנסת שחל, האם נכחת בשעתך בדיונים בסוגיה זו?

משה שחל (העבודה):

אני מסרב לענות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני לא יכול להפציר בך בעניין הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שחל לא רוצה להגיד לך שהשתתף בניסוח.

משה שחל (העבודה):

אם אתה כבר רוצה לדעת, הייתי נגד.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אבל התיאור העובדתי הזה לא נראה לך מופרך.

משה שחל (העבודה):

אני לא רוצה להגיד.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

במצב מלחמה לא צריך את החוק הזה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

לצערנו, פרופסור דוד ליבאי לא נרשם היום לדין מסיבה פרוזאית; הוא עזב את הכנסת. אך נדמה לי שהוא יוכל להעיד על ההיסטוריה, אם כי זה באמת לא משנה באופן מהותי מה היה.

דוד צוקר (מרצ):

אל תתחבא מאחוריו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אנו מדברים מעת לעת על צביעות. במקדמה על חשבון הטיעונים על הצביעות, אני מכין את הקרקע.

אדוני היושב-ראש, ברגע שהיו בחירות – היה מהפך בעזרת השם – והחלו דיונים במשרד המשפטים, תחילה עם קודמי פרופסור יעקב נאמן, ולאחר שנכנסתי לתפקידי קיימתי כמה דיונים עם נציגי המשרדים הרלוונטיים, במטרה להביא את הנושא לכלל גמר. ואכן, בחודש מרס 1997 פרסמנו תזכיר הצעת חוק שהתבסס על ההצעה שהוכנה בעקבות הנחייתו של מר פרס בתיקונים קלים.

בעקבות הפרסום הזה הגיעו למשרדנו הסתייגויות רבות מאוד לחוק המוצע, והן תקפו את חוקיותו תוך קביעה שהוא פוגע במידה העולה על הנדרש. אני חייב לומר: לא התעלמנו מן הטענות הללו. הטענות שנטענו כנגד הגרסה שהופצה על-ידינו היו טענות בעלות משקל. עמדו מאחוריהן שורה ארוכה של מומחי משפט בישראל – פרופסורים, דקאנים של הפקולטות למשפט באוניברסיטאות שונות, ארגוני זכויות אדם. לא יכולנו לפטור את הטענות האלה בהינף יד או במשיכת כתפיים. היו עליהן תשובות, אבל העדפנו, במקום להגיב באופן שפוסל את התוכן של הטענות הללו, בגישה שמנסה בכל זאת למצוא את האיזון הראוי בין הערכים השונים, כדי שהחוק יעמוד במבחנים המשפטיים של חוקתיות – לאזן בין הצורך להסדיר מחד גיסא את הבעיה הקשה של תביעות האינתיפאדה, אלפי תביעות בסכומים מצטברים של מאות מיליוני שקלים, בלי שיש למדינה כאמור כלים משפטיים ראויים כדי להתמודד עם התביעות הללו, ומאידך גיסא החובה המוסרית שלנו שלא לשלול את זכות התביעה ואת הזכות לפיצויים ממי שאכן ראוי לכך.

היה מאמץ אינטנסיבי. בשלב סופי הוביל אותו היועץ המשפטי לממשלה עם פרקליטת המדינה, עם המשנים ליועץ המשפטי לממשלה, עם הבכירים בפרקליטות המדינה.

קריאה:

איזה יועץ משפטי?

שר המשפטים צ' הנגבי:

היועץ המשפטי הנוכחי אליקים רובינשטיין, ועם היועצים המשפטיים גם של משרד הביטחון, גם של משרד האוצר וגם של משרד ראש הממשלה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

בשביל מה אתה מתיש אותנו? בלאו הכי לא תהיה היום הצבעה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מעריך שלא תהיה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

דיברת מספיק, אבל אנחנו נחזיק מעמד.

שר המשפטים צ' הנגבי:

נושא כל-כך משמעותי וכאוב, ואתה רוצה שנדבר עליו בצורה שטחית?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

יש לך כושר רטורי, ובכל זאת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני רק בעמוד 5, יש לי כל החומר הזה. אנחנו ממש מתקרבים להתחלה. עוד לא הגענו לסעיפי החוק, אנו עדיין במבוא.

נסים דהן (ש"ס):

זה רק המבוא לכלכלה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

ולכן, אדוני היושב-ראש, המאמץ האינטנסיבי הזה הוביל לכך, שחלו שינויים מספר שלדעתנו הם מהותיים במשקלם, והם שונים מן הנוסח שפורסם בתזכיר והם מגבשים את האיזון שניסינו להשיג אותו. ראשית, התביעות, כפי שכבר אמרתי, תמשכנה להתברר בבת-המשפט. לא מדובר עוד על העברה לוועדות מסוגים שונים. שנית, הזכות לפיצויים איננה נשללת, ובניגוד לגרסה שקבעה קודם לכן פטור מוחלט מאחריות, איננו מתנערים מאחריות במקרים שבהם בית-המשפט אכן יקבע שחלה אחריות.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני השר, אמרת שההתיישנות היא שנה מיום קבלת הצעת החוק, וזה לא מה שנאמר בחוק אלא – שנה מיום קבלת עילת התביעה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מה שהיה כבר קיים.

שבח וייס (העבודה):

דבר אחד הניע את הממשלה הקודמת אחרי הכול שלא להביא את הצעת החוק.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני חושב שזה היה בגלל הקדמת הבחירות. לפי מה שהבנתי במשרד המשפטים, לאחר השינוי בגרסה, הקשחתה של הגרסה בדיון אצל ראש הממשלה – הגרסה הקודמת שהיתה בתקופתו של

יצחק רבין – הוחלט שלא להביא את זה בחוק ליישום הסכם הביניים. היו צריכים להכין את החוק מחדש ונקלעו לבחירות. אני מעריך, שבחודשים שלקראת הבחירות לא היתה מוטיבציה מטעמים קואליציוניים, מטעמים אלקטורליים או מטעמים אחרים ללכת קדימה, אבל לרגע לא ויתרו על כך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שר המשפטים הקודם דוד ליבאי הבין שמדובר בהצעת חוק לא הומנית ולא דמוקרטית.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תשאל אותו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

דיברתי אתו כמה פעמים. הוא קיבל משלחות המייצגות את זכויות האזרח והוא אמר, שכל עוד הוא שר המשפטים, הוא לא יביא הצעת חוק כזו לכנסת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני רוצה לומר לך: ככל הידוע לי, אני לא יכול לומר לך שאני מכיר את נבכי נפשו, אבל אני מכיר אותו מספיק כדי לומר לך שהוא לעולם איננו עושה שקר בנפשו.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא לא הגיש את ההצעה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם הוא היה חושב במושגים שאתה דיברת עליהם, הוא לא היה עוסק בחוק הזה באופן כל-כך אינטנסיבי כפי שעסק, הוא לא היה מגבש אותו לכלל הצעת חוק שכבר הופצה כתזכיר בתקופתו. אני מעריך שמר ליבאי לא שש להביא את החוק הזה להצבעה מכל מיני טעמים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

הוא קיים את ההבטחה שלא יביא הצעה כזו לכנסת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

החוק הזה לא היה אמור להיות מובא על-ידי משרד המשפטים אלא על-ידי שר הביטחון הממונה על החוק הזה. בסופו של דבר אצלנו בממשלה, מטעמים של נוחות, שר הביטחון העדיף שאני אביא את החוק. אני לא חושב שפרופסור ליבאי היה צריך להיות זה שיביא אותו לכנסת.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שר המשפטים יכול היה להביא אותו, אך הוא סירב בגלל החוש ההומני שלו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

יכול להיות. אני מעדיף לחשוב שזו באמת הסיבה ולא סיבות אלקטורליות. עדיף שנחשוב כך.

שינוי אחר הוא, שנקבעה הגדרה מפורטת של ההגנה בפעולה מלחמתית בהתאמה של ההגנה הקיימת לנסיבות האינתיפאדה.

החוק המוצע מיועד להבהיר, כי פעילות כוחות הביטחון, ובזאת אני מתייחס לאמירה המאוד מאוד לא הוגנת של חברת הכנסת גוז'נסקי קודם, החוק הזה מיועד להבהיר למעשה מבחינת הנורמה הראויה דבר עקרוני אחד. פעילות של כוחות הביטחון שנעשתה במסגרת פעילות מבצעית של מאבק בטרור לצורך מניעת טרור או במסגרת פעילות אחרת של כוחות הביטחון, שתכליתה שמירה על הביטחון ומניעת פעולות איבה והתקוממות שנעשתה בנסיבות של סיכון לחיים או לגוף, נכללת בגדר המושג פעולה מלחמתית ולגביה המדינה תזכה לפטור מאחריות בנזיקין.

עם זאת, לבית-המשפט סמכות שבשיקול דעת לקבוע פיצוי לטובת נפגע, אפילו אם חלה – – –

דוד צוקר (מרצ):

– – – שממשלה עושה פיליבסטר נגד הכנסת. זה ממש מעניין.

שר המשפטים צ' הנגבי:

למה אתם מעלים האשמות שווא? כל כך הרבה טרחתי על הנאום הזה. אתם הפרעתם לי 20 דקות בתחילת – – –

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

כמה זמן זה עוד ייקח לך?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אתה יודע כמה זמן לקח לי לשדך פה את כל הדברים? יש פה המון נספחים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת סאלח סלים, אני רק התחלתי לנהל את הישיבה. אנחנו נשארים עד הבוקר. מה הבעיה שלך?

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם השעה מאוחרת, אדוני היושב-ראש, אני מוכן שהדיון יעבור ליום אחר. אני לא מתעקש.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, אדוני השר. אתה ברשות דיבור, ואני בוודאי אשמור שאף אחד לא יפריע לך. אני רואה שאתה נהנה מהשאלות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מבחינתי יש אפשרות להמשיך בזה מחר.

היו"ר נ' מסאלחה:

התקנון מאפשר לשר לדבר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אבל הוא מציע.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, הוא מציע להעביר את הדיון ליום אחר.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

שיהיה יום אחר. אנחנו מסכימים.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש שנייה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, אדוני, ברשות השר.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מתייחס להודעה של השר עכשיו כהודעה תמה. יש פה חילוקי דעות פוליטיים וכן הלאה. אם השר הגיע למסקנה ואין לו בעיה להמשיך את הדיון ביום אחר, אני חושב שיש בזה היגיון. אני באמת לא מתבדח. אני גם לא חושב שהשר התבדח. זה חוק מאוד בעייתי ומאוד מורכב. יכול להיות, שאם יהיו לנו עוד יום-יומיים תתפתח איזו הידברות, אולי איזה שינוי מגמה וכן הלאה. לכן אם השר מוכן, אני הייתי מאוד ממליץ שהיושב-ראש ייעתר ויהיה לנו עוד יום למחשבה. ההצעה היא של השר. זה לא נגד התקנון, מותר לו.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אולי אני אפרש את הצעתי, שלא יהיו אי-הבנות. אין לא משא-ומתן ולא התפתחות ולא מגמה. החוק מונח. אם אתם רוצים, אני מוכן להיענות לבקשה שהדיון יימשך מחר עם תחילת סדר-היום ונמשיך בו.

דוד צוקר (מרצ):

צריך לתאם את זה עם היושב-ראש.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אם היושב-ראש מוכן, כי נושא ההצבעה לא ישתנה. ברגע שאתם מגישים אי-אמון ההצבעה תהיה ממילא, לדעתי, אחרי שוועדת הכנסת תחליט.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להוסיף נימוק – מדוע לעשות את זה בהסכמה עם השר. זה חוק בעייתי. אני חושב שמול חוק כזה כל חבר כנסת צריך להתייצב עם מצפוננו נוכח פני האומה. אני גם רוצה לאפשר לחברי סיעתי הנדיבים, שהחליטו היום איזו החלטה, להופיע כאן – –

שר המשפטים צ' הנגבי:

הייתי רוצה ששמעון פרס יירשם לדיון.

שבח וייס (העבודה):

דווקא הייתי היום עם שמעון פרס בהצבעה, ואני בעדו. – – להופיע כאן נוכח פני האומה, להצביע, לומר את הדברים. זו הצבעה חשובה. לא כדאי לא להיות פה.

יש לי גם נימוק מוסרי לדחיית הדיון למחר. ההתייצבות של כל חבר כנסת ועמדתו בגלוי, לא להשאיר את הפרייזרים פה, ללכת אל המשפחות ולישון ואותנו להשאיר כאן – נוהג מקובל מאוד בסיעתי.

דוד צוקר (מרצ):

יש לי עוד נימוק, ואני אומר אותו בכנות. אנחנו מאוד עייפים.

סאלח טריף (העבודה):

יש נימוק מאוד נימוקי למה לדחות.

שר המשפטים צ' הנגבי:

והוא?

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת סאלח טריף, אני לא מקבל את הנימוק שלך, אבל, אדוני השר, ברשותך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

יכולה להיות הצעה לסדר הדיון, שהכנסת מתאחדת סביבה. זה מותר? תציעו הצעה לסדר. אני לא יודע מה הנוהל כאן.

היו"ר ל מסאלחה:

רק רגע, אני יכול להפסיק את זה.

יעל דיין (העבודה):

שהשר יתחיל מחר.

היו"ר ל מסאלחה:

לא, הוא יתחיל מהתחלה. זה מה שרציתי להגיד, חברת הכנסת יעל דיין. הוא יתחיל מהתחלה.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מתחייב שאני אתחיל מהנקודה הזאת. זה בדיוק עוד 47 – – –

דוד צוקר (מרצ):

שאדוני היושב-ראש יעשה מעשה ויכריע.

חיים אורון (מרצ):

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון, לא. מה החוכמה? נשארו יומיים ואחר כך פגרה, וזה צפוף מדי. אני לא יודע.
אבל אני מקווה — — —

שר המשפטים צ' הנגבי:

הנושא הזה יסתיים מחר.

היו"ר ל מסאלחה:

בסדר. אני מקווה שיושב-ראש הכנסת ייעתר גם לבקשת השר שהדיון יהיה בהתחלת סדר-היום של מחר.

סאלח טריף (העבודה):

יש לי הצעת חוק בשעה שתיים בלילה מחר.

היו"ר ל מסאלחה:

לכן, אדוני השר, אנחנו מפסיקים בהסכמתך את הדיון כאן, ואני מעביר ליושב-ראש הכנסת, שהדיון יימשך מחר מהנקודה הזאת בשעה מוקדמת.

שר המשפטים צ' הנגבי:

תודה רבה. יש לי עוד הצעת חוק.

**הצעת הממשלה והצעת סיעות העבודה שלא להחיל דין רציפות על הצעת חוק מימון
מפלגות (תיקון מס' 19) (ייעוד סיוע לחברי הכנסת), התשנ"ד-1994**

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הצעת הממשלה והצעת סיעות העבודה ומולדת שדין הרציפות לא יחול על הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 19) (ייעוד סיוע לחברי הכנסת), התשנ"ד-1994, קריאה ראשונה. יציג את הערעורים השר צחי הנגבי. בבקשה.

חבר הכנסת ראובן ריבלין, מה קורה? אתה פרלמנטר ותיק, לא עושים כך.

שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, לפי הנוהל, האם קודם מישהו צריך להציג את הרצון להחליט דין רציפות, או אני רק מציג את ההתנגדות?

היו"ר נ' מסאלחה:

כתוב: יציגו את הערעורים, כהצעת הממשלה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לסדר, אדוני. אני לא מסכים להפסקת הדיון. אני מתנגד להפסקת הדיון. תסלח לי, אני לא הייתי באולם, יצאתי לרגע לאכול משהו. אני כל היום יושב באולם – – –

דוד צוקר (מרצ):

אבל הסעיף הקודם – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

רבותי, מותר לי להתנגד. מותר לי להביע את התנגדותי?

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת מאיר שטרית, כשהחלטתי, גם אם יושב-ראש הכנסת היה מבטל את ההחלטה לא הייתי חוזר בי. עם כל הכבוד, חבר הכנסת מאיר שטרית, אם היית באולם – תאמין לי – והיית מתנגד, הייתי מוכן לשקול. אבל תעשו לי טובה. אמרתי בפני כל האומה שהתלבטתי, למה? כי אמרתי שנשארו יומיים וסדר-היום ארוך מדי. השר אמר שהוא מוכן וכל חברי הכנסת כאן מוכנים, שקלתי והחלטתי.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, מותר לי בכל זאת להביע את דעתי?

היו"ר ל מסאלחה:

בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני משמש כיושב-ראש הקואליציה ומשיקולי אני, אני מצטער, ישבתי כאן כמה שעות – – –

דוד צוקר (מרצ):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת צוקר, מותר לי להביע את דעתי? תן לי להביע את דעתי, מה אתה רוצה?

היו"ר ל מסאלחה:

מותר לך. חבר הכנסת מאיר שטרית, נתתי לך רשות דיבור. בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ישבתי באולם כמה שעות לפני הדיון הזה. יצאתי לשתות כוס תה. אם אתם רוצים להפסיק, כיושב-ראש הקואליציה אני צריך לדעת מזה.

דוד צוקר (מרצ):

מה זה שייך לקואליציה?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

תסלח לי, חבר הכנסת צוקר, מותר לי לדבר? מותר לי לדבר בכנסת הזו? מה אתה רוצה? רשות הדיבור היא שלי, תן לי לדבר, מה אתה רוצה? למה אתה מפריע לי לדבר?

היו"ר נ' מסאלחה:

תעזבו אותי, אני החלטתי. הוא גם יושב-ראש הקואליציה ואני נתתי לו רשות לדבר. אחר כך החלטתי, ושיקול הדעת הוא של יושב-ראש הישיבה, גם הוא סגן יושב-ראש הכנסת, והייתי רוצה שסגן אחר מאתנו הסגנים, או ראשי הקואליציה או האופוזיציה, יעיר לו אחרי קבלת ההחלטה. בבקשה, אדוני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש להשמיע את דברי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל אני נותן לך רשות לדבר.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אין לי טענות אליך, אדוני. אני רוצה רק להשמיע את דברי. משיקולים שלי כיושב-ראש הקואליציה אני מתנגד להפסקת הדיון, ואסביר. מותר לי להביע את דעתי, אדוני?

היו"ר נ' מסאלחה:

מותר לך. לך יש רמקול, לו אין. יש לך רשות הדיבור.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש להסביר מדוע. יש לי שיקולים משלי מדוע אני מתנגד להפסקת הדיון. אני, חלילה, לא מאשים אותך בשום כוונה רעה. אני מבקש להשמיע את דעתי, ותשקול את החלטתך. תרצה – תחליט אחרת. לא תרצה, תישאר בהחלטתך – אולי אני אפנה לוועדת הפירושים. מותר לי.

אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, אני יצאתי לרגע בשביל לשתות כוס תה. בא אלי סדרן אחרי שכבר החלטתם. לא ניתנה לי אפילו הזדמנות להשמיע את דעתי. הייתי יושב-ראש הישיבה במשך שעותיים, לא שמעתי הצעה כזו.

אני אומר לך, אדוני היושב-ראש, משיקולים שלי שהשר אולי לא ער להם, אני מתנגד להפסקת הדיון. אני בהחלט מסכים לדחות את ההצבעה ואת תשובת השר למועד אחר, אבל לא הסכמתי לדחות את הדיון.

דוד צוקר (מרצ):

מי צריך את הסכמתך?

שבח וייס (העבודה):

איזה מעמד יש לו פה?

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל זכותו. חבר הכנסת שטרית, דבר אלי.

חיים אורון (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כל הכבוד, חבר הכנסת אורון.

היו"ר ל מסאלחה:

תסכם, עזוב אותם.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מנסה לחטוף שום דבר, אבל לא יכול להיות גם שיחטפו. אם אני יוצא לחמש דקות, באותו רגע בדיוק משנים את העניין אחרי שמקיימים דיון שעתיים, ואני קבעתי כיושב-ראש הישיבה שיהיה דיון אישי?

חיים אורון (מרצ):

השר הסכים.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה השר? אני יושב-ראש הקואליציה, ויש לי מה לומר בעניין.

נעמי חזן (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מה זה השר? לא הייתי באולם.

אתה אומר, אדוני היושב-ראש, שלא היתה התנגדות. הנה אני אומר לך כי יש התנגדות, אלא שאני לא הייתי באולם. איש לא יכול לדעת אם אני מתנגד או לא מתנגד.

חגי מירום (העבודה):

אני מבקש הערה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא.

חברי הכנסת, אני מודה לכם שאתם מכירים בזה שיש לי זכות החלטה.

חיים אורון (מרצ):

נכון.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני החלטתי, לא שאני מתחפר. ישב שר והשר הוא מהקואליציה, אבל הוא מייצג את ממשלת ישראל, והוא הציע.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

יש לי שיקולים משלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אף חבר לא התנגד. אני החלטתי.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא. חבר הכנסת מאיר שטרית, אתה יודע את הכבוד שאני רוחש לך, גם אם לא היית יושב-ראש הקואליציה. אני מאוד מכבד – אפילו אם חבר כנסת אחד היה עוזר לי בהתלבטות, ואמרתי זאת לפני ההחלטה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אבל אני לא הייתי באולם.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה אני אשם? תמנה לך סגן; תמנה לך ממלא-מקום. תגיד לחבר הכנסת עזרא, תנחה את השר.

הרי באתי להחליף אותך כדי להישאר עד הבוקר, חבר הכנסת שטרית. אני לא עייף. אני היחיד כאן שלא עייף. עם כל הכבוד, אני לא עייף. אבל אם השר ביקש או השר לא התנגד ואמר, אם אתם רוצים, ושאלתי את כל חברי הכנסת ואף אחד לא ענה; מה, אתה חושב שעשיתי מחטף? חס וחלילה. לא רק שזה לא מכובד, השר ירד. מה, אנחנו קרקס בכנסת? די אנשים מסתכלים עלינו כקרקס בלי זה.

הנושא הבא – הצעת הממשלה. בבקשה, אדוני השר.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אתה מבין למה זה קרה? כי השר הודיע שהקואליציה מעל הממשלה. עכשיו חבר הכנסת שטרית חושב שהוא מעל הממשלה. השר הזה הודיע זאת, לא שר אחר. אצלם התחלפו היוצרות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ראובן ריבלין. אדוני השר. חבר הכנסת מאיר שטרית, אתה גם סגן יושב-ראש הכנסת ואתה ממלא-מקום יושב-ראש הכנסת. ראה איזה כבוד אנחנו רוחשים לך. למה אתה עושה את הדברים האלה?

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מבקש שתשב. לא עושים דברים כאלה. חברי הכנסת, בחייכם, אני תשע שנים בפרלמנט הזה. חלק מכם יותר ותיקים ממני.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

השר רוצה לשמוע – – –

חיים אורון (מרצ):

מה קורה? תעבור לסעיף הבא.

היו"ר ל מסאלחה:

אני לא עובר לסעיף הבא.

בבקשה, אדוני השר.

שר המשפטים צ' הנגבי:

מה קרה? חבר הכנסת ריבלין עדיין חי בתקופת החוק הקודם.

היו"ר ל מסאלחה:

למה אתם לא סובלנים?

שר המשפטים צ' הנגבי:

הוא עדיין נלחם למען ההתיישנות. מה אתם רוצים?

נעמי חזן (מרצ):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

שבח וייס (העבודה):

זה מה שרצינו.

דוד צוקר (מרצ):

ללמד את הממשלה לקח – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקש מכם.

חיים אורון (מרצ):

הקואליציה מעל הממשלה, לא יהיה חוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני כל כך מכבד את חבר הכנסת מאיר שטרית, אבל מהיום והלאה אנחנו הסגנים נשאל את ראש הקואליציה גם על ההחלטות שלנו. מה, זו החלטה שרירותית.

בבקשה, השר.

שר המשפטים צ' הנגבי:

רבותי, כל מה שרציתי לומר, שהממשלה מתנגדת להחלת דין רציפות על ההצעה לחייב בחוק את המפלגות להעביר לחברי הכנסת 20% מכספי מימון המפלגות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת. חבר הכנסת רענן כהן – איננו. חבר הכנסת בנימין אלון, אתה רוצה לנמק?

בנימין אלון (מולדת):

לא.

היו"ר נ' מסאלחה:

השר כבר אמר שני משפטים, שהוא מתנגד.

ישיב ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת, חבר הכנסת מאיר שטרית. בבקשה.

מאיר שטרית (ממלא-מקום יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, אני אשיב במועד אחר וההצבעה תהיה במועד אחר.

היו"ר ל' מסאלחה:

בסדר.

נעמי חזן (מרצ):

חיים אורון (מרצ):

הוא לא יכול.

היו"ר ל' מסאלחה:

מה זאת אומרת?

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

הוא לא שר.

היו"ר ל' מסאלחה:

הוא ממלא-מקום יושב-ראש ועדת הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חגי מירום, מה אתם עושים? אתה לא מנהל ועדת הכנסת כאן.

חיים אורון (מרצ):

הנושא הבא.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, שאלות ותשובות.

חיים אורון (מרצ):

אין שר. הלאה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

הנה, השר הגיע.

שאלות ותשובות

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני שר התעשייה והמסחר, בבקשה. תעלה לדוכן ותשיב על שאלות.

הקמת אזור תעשייה בגוש-עציון

חבר הכנסת א' סעד שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"א באייר התשנ"ז (28 במאי 1997):

היום פורסם בעיתון "הארץ" על החלטת משרדך להקים אזור תעשייה על שטח 500 דונם שיהיה משותף לגוש-עציון ולמועצה המקומית אפרת בהשקעה של 10 מיליוני שקל בשלב הראשון להכשרת השטח. נוסף על כך החל משרדך להכשיר אזור תעשייה טכנולוגי בקריית-ארבע, בהשקעה של 4 מיליוני שקל.

רצוני לשאול:

1. האם ההשקעה הזאת לא מהווה עוד מכשול בפני התהליך המדיני?

2. האם נשקל להשקיע את הסכומים האלו בערי הפיתוח ובמגזר הערבי?

תשובת שר התעשייה והמסחר ל' שרנסקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הקמת אזור תעשייה בגוש-עציון היא אחד מן הצעדים במסגרת מדיניות הממשלה בהכרתה באזור ישר"ע כאזור עדיפות לאומית.

גם בתקופת הממשלה הקודמת הוכרז אזור גוש-עציון כאזור עדיפות לתעשיות עתירות טכנולוגיה. עם כניסת הממשלה החדשה הורחבה המדיניות לכל תחומי התעשיות.

למעשה האזור נמצא רק בשלב התכנון הראשוני אשר יצא לפועל רק בעוד כשלוש שנים.

ברצוני להדגיש, כי בניגוד למדיניותה של הממשלה הקודמת, הממשלה הנוכחית לא מפלה שום מגזר. הכוונה היא לכך שמדיניות ההשקעות באזורי התעשייה נעשית על-פי חלוקת היישובים לאזורי עדיפות לאומית, אם מדובר ביישובים ערביים ואם מדובר בעיירות פיתוח. כך גם קריית-ארבע המוגדרת כאזור עדיפות לאומית זוכה לטיפול על-ידי המשרד בדיוק כמו קריית-שמונה ועיירות אחרות.

באופן כללי מדיניותו של משרד התעשייה והמסחר היא פיתוח והרחבה של מקורות התעסוקה בכל רחבי המדינה ללא אפליה בין המגזרים. לא רק זאת, אלא שעל אף המדיניות לפיתוח אזורי תעשייה גדולים, חורג המשרד ממדיניות זו בכל הנוגע למגזר הערבי. זה מתבטא בעיקר בפיתוח אזורי תעשייה קטנים סביב הכפרים הערביים והדרוזיים על-ידי הוצאת בתי-מלאכה מתוך הכפרים שבהם הם מהווים מטרד לפיתוח הכפר. נוסף על כך, משקיע המשרד בפיתוח מקורות תעסוקה לנשים

דרוזיות וערביות בתוך הכפרים מתוך ההתחשבות בחוסר היכולת של הנשים לצאת מתוך הכפר. כך השקיע המשרד 20 מיליון ש"ח ישירות במגזר הזה השנה, לעומת 14 מיליון שהושקעו במגזר לפני שנתיים.

נוסף על כך המשרד מפתח אזורי תעשייה גדולים ומרכזיים כמו ציפורית או צחר, אשר משמשים מקום תעסוקה ליהודים ולערבים יחד. בסך הכול משרד התעשייה והמסחר משקיע מדי שנה כ-270 מיליון ש"ח בפיתוח ובהרחבה של אזורי תעשייה באזורי פיתוח.

מדיניות הממשלה בכלל ומשרד התעשייה והמסחר בפרט היא להשקיע במקורות התעסוקה והרווחה ללא כל אפליה.

היו"ר ל' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה לשבת. חבר הכנסת דדי צוקר, אתם "מתים" שאחרי חצות אני אתחיל להוציא אתכם? אני באמת אתחיל להוציא. חבר הכנסת בני אלון, אני מבקש ממך, אני שומע אתכם מכאן.

העסקת משרד יחסי ציבור אמריקני

חברת הכנסת ס' לנדבר שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח באייר התשנ"ז (4 ביוני 1997):

ידוע לי שמשרד התעשייה והמסחר שכר את שירותיו של משרד יחסי ציבור אמריקני בתקציב של 1.8 מיליון דולר.

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. באיזה מקום ממוקם משרדך מבחינת גובה עלות יחסי הציבור בהשוואה למשרדי ממשלה אחרים?

3. מדוע משתמשים בשירותיו של משרד אמריקני ולא נעזרים באנשי מקצוע מקומיים?

תשובת שר התעשייה והמסחר ל' שרנסקי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. גיוס המשקיעים וחדירה לשווקים בין-לאומיים הם אחת מן הפעילויות המרכזיות של משרד התעשייה והמסחר. אחת הדרכים לקידום פעילות זו היא מערך הסברה בקהילה העסקית ברחבי העולם. יתירה מזאת, אחד השווקים המרכזיים לפעילות זו הוא ארצות-הברית.

לשם גיוס המשקיעים ברחבי ארצות-הברית מפעיל המשרד במשך יותר מחמש שנים חברת יחסי ציבור. בתקופת הממשלה הקודמת הוקצה לשם כך תקציב גדול יותר, אבל עם כניסתי לתפקיד החלטתי לצמצמו.

התקציב המיועד להפעלת החברה הוא בסך-הכול 400,000 דולר, ולא 1.8 מיליון דולר, כפי שציננה חברה הכנסת לנדבר.

מטרת העסקת חברת יחסי ציבור היא יצירת מערך הסברה ודעת הקהל חיובית על הכלכלה הישראלית בתקשורת האמריקנית. המטרה היא לסייע לגיוס השקעות ויצירת רצון טוב אצל ציבור היזמים האמריקנים לקיים שיתוף פעולה עם התעשייה והמשק הישראליים.

מכיוון שמדובר בעבודה בתקשורת האמריקנית, הגיוני יותר להעסיק משרד מקומי: המשרד עובד בפיקוח צמוד ועל-פי חומר והנחיות מהמשרד בארץ ומנציגי המשרד בארצות-הברית.

2-3. בהתייחס למשרדים אחרים, ברצוני לומר, כי רוב משרדי ממשלה אינם מקיימים פעילות בין-לאומית, ולכן יש להניח שהם אינם זקוקים לתקציב הסברה בעולם. אשר למשרד החוץ ולמשרד התיירות, הם מפעילים מסגרת הסברה מאוד רחבה, ולשם כך הם מעסיקים משרדי הסברה שונים. למיטב ידיעתי, תקציביהם גדולים מזה של משרד התמ"ס.

סיוע לתעשיית היהלומים

חבר הכנסת ח' דיין שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ז' בסיוון התשנ"ז (12 ביוני 1997):

פורסם בעיתונים, שהתאחדות תעשיית היהלומים שכרה את השירותים של שני בכירים לשעבר במשרד האוצר, ומשדלים את משרד התעשייה והמסחר לתת כספי מדינה לשיפור רמת המיכון בתעשיית היהלומים.

רצוני לשאול:

1. האם תעשיית היהלומים אכן זקוקה לסיוע של כמה מיליוני דולרים ממשרד התמ"ס כאשר ענף זה מגלגל מחזור שנתי של מיליארדי דולרים?

2. האם נשקל גיוס כסף בשוק הפרטי לייעול תעשיית היהלומים?

תשובת שר התעשייה והמסחר ל שרנסקי:

(לא נקראה, במסרה לפרוטוקול)

2-1. אחד הקשיים שמולם מתמודדת תעשיית היהלומים לאחרונה הוא התחרות עם מדינות בעלות מרכזי ליטוש המתבססים על עבודה זולה – כמו הודו, תאילנד, וכמה מארצות מזרח-אירופה. כידוע, על אף המחזור הכספי הגדול האופייני לתעשיית היהלומים הישראלית, בשנים האחרונות רווחיותה נשחקת ומספר המפעלים מצטמצם.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת דיין, התאחדות תעשיית היהלומים בישראל אכן הזמינה עבודת ייעוץ במשרד לייעוץ כלכלי בהנהלתו של מר דוד בועז. היועצים המליצו על תוכנית לשיפור המצב תוך הקפדה על העיקרון שאין לבקש תקציבים חדשים או חריגים.

לאור ההמלצות הבטיח משרד התעשייה והמסחר כי יפעל בדרכים מספר: עזרה בתחום המו"פ במסגרות הקיימות לכלל התעשייה; התאמת הקריטריונים של קרן השיווק לתעשיית היהלומים על סמך צרכיה.

המשרד ער לבעיית המע"מ שמשלם הענף על מכונות וציוד בעוד ענפים אחרים יכולים להתקזז. אולם בעיה זו קשורה בהסדר הענפי עם משרד האוצר.

באופן כללי ענף היהלומים לא דרש סיוע כספי ממשרד התעשייה והמסחר אלא כמו כל ענפי התעשייה בארץ ביקש השתתפות משרד התמ"ס במחקר ובפיתוח ענפי ובקרן השיווק.

תעשיית היהלומים התייעלה מאוד וממשיכה להתייעל כל העת. בשנים האחרונות הצטמצם מספר העובדים משיא של 13,500 פועלי ייצור בשנת 1989 ל-7,800 עובדים בשנת 1996. גם מספר המפעלים ירד בהתאמה ועומד כיום על כ-600 – ירידה בכ-100 מפעלים. על אף הצמצום האמור עלה יצוא היהלומים מדי שנה והגיע בשנת 1996 לשיא של 4.8 מיליארדי דולר.

תעשיית היהלומים נמצאת כולה בידיים פרטיות ומממנת את פעילותה ממקורות כספיים עצמיים ופרטיים.

הפרטת החברה הממשלתית לביטוח סיכוני סחר חוץ

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שר התעשייה והמסחר ביום ז' בסיוון התשנ"ז (12 ביוני 1997):

החברה הממשלתית לביטוח סיכוני סחר חוץ, אשר נהנית מתקציב שנתי של 43.4 מיליון ש"ח, מבצעת תפקיד שחברות ביטוח פרטיות יכולות לעשות גם כן, ובמחיר זול יותר.

רצוני לשאול:

1. האם תומך משרדך בהפרטת חברת הביטוח הממשלתית הנ"ל?

2. האם הסבסוד הממשלתי של הביטוח הנ"ל אינו מהווה תמיכה בקהילת אנשי העסקים ובחברות עשירות?

3. האם יש הצדקה להמשך קיום הגוף הנ"ל במתכונתו הנוכחית?

שר התעשייה והמסחר ל שרנסקי:

3-1. ההחלטה על הפרטת החברה הממשלתית לביטוח סיכוני סחר חוץ התקבלה במסגרת מדיניות ההפרטה שעל-פיה הממשלה נוהגת.

החברה לביטוח סיכוני סחר חוץ היא חברה חשובה מאוד, שעוזרת לאנשי עסקים להיכנס לשווקים חדשים, והיא מילאה תפקיד מאוד חשוב במשך השנים האחרונות. היא הוקמה כחברה ממשלתית, ועכשיו יש החלטה על הפרטתה, אבל אין מדובר על הפרטה מלאה. יש לזכור, כי לא מדובר בהפרטה מלאה אלא רק בהפרטת תחומי פעילות מסוימים, וזאת משום שבכל חלופה להפרטה יש צורך לשמר פעילות ממשלתית בנושאים שהשוק הפרטי לא יכול לתפקד, כמו למשל סיכונים פוליטיים.

לגבי חברת בסס"ח, נשכרה חברת ייעוץ אשר תמליץ על אופן ההפרטה ועל המסגרת להמשך פעילותה של החברה.

באופן כללי התחומים אשר יישארו ככל הנראה בטיפול הממשלה, כמו ברוב המדינות אשר עברו תהליך דומה – הולנד, בריטניה – הם ביטוח סיכונים פוליטיים לעסקאות לטווח ארוך. מדובר גם בצעדים כגון העברת הפעילות הממשלתית בקבלנות משנה לחברה פרטית או השארת הפעילות המיוחדת הזו במסגרת משרד ממשלתי.

באופן כללי, הכוונה של בסס"ח הינה לאפשר לחברות היצוא הישראליות לייצא לטובת המשק הישראלי ולחדור לשווקים בין-לאומיים. הפרטת החברה תאפשר פתיחת השוק של הביטוחים ותחרותיות בנושא.

היו"ר ל מסאלחה:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בדש.

פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, האם ידוע לך כמה פיצויים נאלצה החברה הזו לשלם בשנה שעברה כתוצאה מסיכון פוליטי כזה או אחר? זו שאלה ראשונה.

היו"ר ל מסאלחה:

לא, אין לך שאלה ראשונה. אתה תלמד מאברהם בורג שהיה אומר א' וב'.

פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

א' וב'. סעיף ב' בשאלה הראשונה, לגבי קרן השיווק, שהחליטו להגדיל אותה במסגרת ועדת-גבאי – האם היא התחילה לפעול? והאם חידשו או שינו את השיטות בהתאם למה שמבקרת המדינה ביקשה בזמנה לבדוק בשל הליכים לא תקינים שהיו?

שר התעשייה והמסחר ל' שרנסקי:

על השאלה הראשונה אין לי תשובה. עד כמה שזכור לי, לא היו לנו שום הפסדים בסיכונים הפוליטיים שלקחנו על עצמנו, לרבות הסיכונים בירדן ובמדינות אחרות.

בקשר לקרן השיווק, כפי שידוע לך, רק בשבוע שעבר עברו סוף סוף תקציבים לפי המלצות ועדת-גבאי, גם תקציבים הקשורים לקרן השיווק, שסוף סוף נותנים לנו אפשרות, החל מהשבוע הבא להפעיל את קרן השיווק עם גידול משמעותי.

כן שינינו כמה כללי הלוואות בקרן השיווק. הבאנו בחשבון את הביקורת של מבקרת המדינה מלפני שנה, וגם הבאנו בחשבון את הניסיון שיש במשרד בהפעלת קרן השיווק. תודה רבה.

הצעת חוק התקנים (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997

(קריאה ראשונה)

היו"ר ל מסאלחה:

הנושא הבא: הצעת חוק התקנים (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997, קריאה ראשונה. יציג את ההצעה שר התעשייה והמסחר. בבקשה, אדוני.

שר התעשייה והמסחר ל שרנסקי:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, מדובר בהצעת חוק התקנים (תיקון מס' 5), התשנ"ז-1997. חוק התקנים הקיים הוא חוק ישן מאוד, הוא קיים מ-1953, ומאז חלו שינויים רבים במשק העולמי ובכלכלה הישראלית, וכתוצאה מהם גם במערכות הסחר הבין-לאומי והתקינה במדינות העולם.

World Trade Organization שינויים אלה באו לידי ביטוי במישור הבין-לאומי, בייסודו של ארגון הסחר העולמי – ובמישור הפנימי של מדינת ישראל. הם באו לידי ביטוי בהחלטת הממשלה מינואר Organization השנה על השינויים המבניים במשק. בעקבות ההחלטה וההתפתחויות בתחום זה במישור הבין-לאומי, הוגשה הצעה לתיקון חוק התקנים.

הצעת החוק מתייחסת לחמישה נושאים עיקריים: הראשון שבהם, הקמת ועדה מייעצת לאישור תקנים רשמיים. היום קובע חוק התקנים, כי כאשר שר התעשייה והמסחר מעוניין להכריז על תקן רשמי, הוא יכול להתייעץ עם נציגי היצרנים והצרכנים, לפי שיקול דעתו. החוק החדש קובע, שתהיה ועדה מייעצת שתמליץ לשר בכל הנוגע להכרזת התקן. זה עושה את כל התהליך הרבה יותר מסודר ויעיל.

דבר שני, הסמכת השר לקבוע את תחומי הפעולה של מכון התקנים. לנוכח החלטת הממשלה לבחון את מבנהו הנוכחי של מכון התקנים בתחומים שבפעילותו, מוצע להסמיך את השר לקבוע את תחומי פעילותו של המכון, ובכלל זה לצמצם את פעילותו במידה שיימצא כי אין יש מקום לכך.

לב העניין – שינוי העילות להכרזה על תקן כתקן רשמי. למעשה אנחנו מצמצמים עילות להכרזת התקן הרשמי לתחומים הבאים: שמירה על בריאות הציבור, בטיחותו, הגנה על איכות הסביבה, הספקת מידע לצרכן או הבטחת תאימות או חלופיות של מוצרים.

אני יכול להגיד, שבחוק הקיים היום יש למעשה עוד כמה סעיפים, ולפיהם, כל פעם שאנחנו רוצים להמציא איזה תקן חדש, אנחנו יכולים לעשות זאת. לכן יש היום בלי סוף תקנים שאין להם שום הצדקה. עכשיו אנחנו מטפלים בנושא כדי לבטל אותם, כי הם למעשה חוסמים ומצמצמים אפשרויות לתחרות חופשית.

עוד נושא – מעבדות מאושרות. כיום פוטר החוק את מכון התקנים מלקבל אישור על היותו מעבדה מאושרת מהממונה על התקינה, כפי שנדרש מכל מעבדה אחרת. לפי החוק החדש, גם המעבדות של מכון התקנים לא תהיינה פטורות מזה.

דבר אחרון, תביעה ייצוגית. מוצע להכניס גם בחוק התקנים פרק של תביעה ייצוגית, אשר על-פיו יתאפשר להגיש תביעות ייצוגיות בגין עילות שמקורן בחוק התקנים. תיקון דומה הוכנס בכמה חוקים, כמו חוק ניירות ערך, חוק הגנת הצרכן וחוק ההגבלים העסקיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון במסגרת שלוש דקות לכל דובר. הראשונה, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מוותרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אחריה – חברת הכנסת נעמי חזן.

נעמי חזן (מרצ):

מוותרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מרצ):

מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

כולכם ותרנים. חבר הכנסת אפי אושעיה.

אפי אושעיה (העבודה):

מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (העבודה):

במסגרת הסולידריות של הוותרנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (העבודה):

גם אני מצטרף למאבק המשותף.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת נסים דהן – איננו. חבר הכנסת גדעון עזרא.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אני מבקש שיזכרו את אסון הגשר כדי להבטיח שלא יקרה אסון כזה עוד פעם.

היו"ר נ' מסאלחה:

כן. אחרון, חבר הכנסת שלום שמחון.

שלום שמחון (העבודה):

מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:

טוב.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אין חוק נגד שרלטנים.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני השר, אתה רוצה להשיב?

קריאות:

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

קבענו הצבעה למועד אחר.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת מאיר שטרית, עם כל הכבוד, אני שומע ממך את התשובה? יש שר.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני אומר מה – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

אבל אני שואל את השר, מותר לי? רק רגע, אני מציע לחבר הכנסת שטרית, לא מתאים, באמת. אני צריך לשאול את השר, אין לי בעיה.

שר התעשייה והמסחר נ' שרנסקי:

– – –

היו"ר נ' מסאלחה:

טוב. בסדר, אדוני השר, תודה רבה לך.

הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11) (שיעור המס בשל ויתור על מכסה), התשנ"ז–1997 (קריאה ראשונה)

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11) – –

דוד צוקר (מרצ):

הם רוצים איזה סיפוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דדי צוקר. – – (שיעור המס על בשל ויתור על מכסה), התשנ"ז–1997, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת שלום שמחון. יציג את ההצעה חבר הכנסת שלום שמחון, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

שלום, יאללה, תגיד משפט ונצביע.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת.

שלום שמחון (העבודה):

חברים, הצעת – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

שלום שמחון (העבודה):

אני אודיע במקומך, למה אתה צריך?

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה.

דוד צוקר (מרצ):

תפנה אותנו לדברי ההסבר ונצביע.

שלום שמחון (העבודה):

הצעת חוק המועצה לענף הלול – – –

חיים אורון (מרצ):

הצעה טובה.

שלום שמחון (העבודה):

הצעה מצוינת. זאת הצעה שנמשכת כבר שלוש שנים, לאחר שהיא הובטחה למגדלים. על-פי סיכום שהגעתי עם יושב-ראש הנהלת הקואליציה וממלא-מקומו, אני לא יודע איך ההגדרה שלך, הבית הזה יתמוך בהצעת החוק הזאת, בהנחה שאני לא ארוץ מהר עם הקריאה השנייה והשלישית ואני אמצא את הזמן להגיע לסיכום עם מנכ"ל משרד החקלאות.

היו"ר נ' מסאלחה:

זאת אומרת, לפי קצב יושב-ראש הקואליציה אתה תרוץ.

שלום שמחון (העבודה):

לא, לא, מה פתאום? לא אמרתי. אמרתי: מנכ"ל משרד החקלאות, זה הסיכום.

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, לפי דעתי הוא קיבל עד הסוף את ההכרה שהקואליציה בעד הממשלה. הוא הפנים את הרעיון.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון, לא תגרור אותי. אני לא מתחנף אם אני אומר שאני אוהב את חבר הכנסת מאיר שטרית. חברי הכנסת – – –

חגי מירום (העבודה):

אפשר להצביע?

היו"ר ל מסאלחה:

חברי הכנסת הרשומים – חבר הכנסת מאיר שטרית, מוותר?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא.

היו"ר ל מסאלחה:

בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

מאיר.

קריאה:

אני מוותר, נו.

היו"ר ל מסאלחה:

במסגרת שלוש דקות כל אחד.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

עוד לא דיברתי היום.

דוד צוקר (מרצ):

שטרית, אנשים מבוגרים אנחנו. אתה אדם מבוגר, מה אתה עושה?

היו"ר ל מסאלחה:

אבל עדיין לא הגענו לחצות, חכו רגע. יצאתם בזול היום.

שבח וייס (העבודה):

תראה, מכיוון שזה לול, זה אג-ספרס של חצות.

קריאה:

מכיוון שזה לול, לול זה בלבול.

חגי מירום (העבודה):

זה "לול 2".

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית – אומנם עמדת ועדת השרים לחקיקה היא נגד הצעת החוק הזו. בשיחה שלי עם חבר הכנסת שאול שמחון מהיום – – –

נעמי חזן (מרצ):

חופש הצבעה.

קריאה:

שלום שמחון.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

שלום שמחון, סליחה. שאול שמחון זה מושאל משאול שמחון המפורסם.

שבח וייס (העבודה):

זה צפון וזה דרום.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

בשיחה שלי עם חבר הכנסת שלום שמחון, יותר מוקדם, בלי קשר להצבעה הנוכחית, כי יכולנו להשאיר את האנשים לעניין הזה, הסכמנו שנעביר את הצעת החוק הזו בקריאה ראשונה, אבל בידיעה ובהסכמה בינינו, שהחוק לא יובא, כפי שהוא אמר – – –

שבח וייס (העבודה):

מה זה הסכמנו?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

ביני לבין המציע, כפי שהוא הודיע.

שבח וייס (העבודה):

באיזה מעמד?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

במעמד במזנון.

דוד צוקר (מרצ):

במעמד הר-סיני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הסכמנו שהחוק יובא – – –

צבי הנדל (מפד"ל):

— — — הלובי החקלאי.

שבח וייס (העבודה):

מי זה?

צבי הנדל (מפד"ל):

אני.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

הסכמנו שהחוק יובא לקריאה שנייה ושלישית – בוועדה – רק בהסכמה של הממשלה או של שר החקלאות הרלוונטי.

שלום שמחון (העבודה):

מנכ"ל משרד החקלאות.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

לא מנכ"ל משרד החקלאות. של שר החקלאות.

שלום שמחון (העבודה):

מנכ"ל משרד החקלאות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

כל אחד רוצה — — — ב"נדמה לי".

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני, יש עדים לידי.

שלום שמחון (העבודה):

זה משנה מאוד.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

המנכ"ל איננו רלוונטי לכנסת, רק שר החקלאות.

שלום שמחון (העבודה):

לא, אני רוצה להגיב.

שבח וייס (העבודה):

מה זה — — —

שלום שמחון (העבודה):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אם לא, רבותי, לא נצביע על החוק הזה גם היום.

קריאות:

— — —

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מה אתם רוצים?

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת שטרית, תן לי שנייה.

שלום שמחון (העבודה):

אתה לא יכול, אתה לא יושב-ראש הוועדה. מי מציג את זה בשם הוועדה?

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שמחון, למה לך? תבינו.

שלום שמחון (העבודה):

מי שמציג את זה בשם הוועדה – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

זה ההסכם, ישבו – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת שמחון, אני מציע לכם – כל אחד לפי הבנתו. אתה אומר את זה במפורש והוא אומר את זה במפורש.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע שלא תעשו מחלוקת, תנהלו את המשא-ומתן אחר כך.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מאה אחוז, אני אמרתי – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מכבד את דבריך, אני פשוט רוצה לעזור – אם יש מחלוקת, אחר כך תנסו לפתור אותה בלאו הכי.

שלום שמחון (העבודה):

כן – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שמחון.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שמחון, האיש הרלוונטי מבחינת הכנסת זה שר החקלאות. אם המנכ"ל אומר לשר לעשות – – –

קריאה:

אני הולך הביתה, מספיק.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אם המנכ"ל יגיד לשר לעשות – – –

שלום שמחון (העבודה):

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שמחון, אני רוצה להיות הוגן. מנכ"ל החקלאות כלפי הכנסת איננו גוף שהוא בר משא-ומתן.

חגי מירום (העבודה):

גם לא יושב-ראש הקואליציה.

היו"ר ל מסאלחה:

אני מבקש מכם, כאן לא משא-ומתן. הוא ברשות דיבור, נגמר הזמן – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

זו זכות דיבור שלי.

היו"ר ל מסאלחה:

– – הוא אמר את דברו. חבר הכנסת שלום שמחון, בבקשה. חבר הכנסת שטרית, תגיד כל מה שאתה רוצה.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מנסה להגיד.

היו"ר ל מסאלחה:

אבל זה לא משא-ומתן, לא תנהלו משא-ומתן כאן.

שבח וייס (העבודה):

אני מבקש הצעה לסדר הדין.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שטרית, בבקשה, דבר.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני מנסה. אני רוצה לומר – רבותי, זה הסיכום שלי עם חבר הכנסת שמחון. היו עדים לסיכום הזה גם חברי כנסת אחרים שהיו לידינו. הסיכום איננו יכול להיות כלפי איש שהוא עובד מדינה, אלא רק כלפי שר, ואני עומד בסיכום הזה. אתה רוצה לחזור כך מהסיכום, או שאתה לא רוצה לכבד את הסיכום הזה? – –

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה תדבר אחר כך – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

– – אז אני יכול לומר שאתה לא מכבד סיכומים, וכמובן נשקול את צעדינו בהתאם.

שלום שמחון (העבודה):

אני מבקש לומר – – –

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שזה הסיכום שהסכמתי לו, ואין הבדל בעיני – – –

שלום שמחון (העבודה):

— — — אני אמרתי

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מבחינתך יכול להיות שאין הבדל — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שלום שמחון, יש לך אפשרות להשיב אחר כך, חכה רגע.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

מבחינתנו האיש הייצוגי של משרד החקלאות הוא שר החקלאות. מנכ"ל משרד החקלאות הוא עובד מדינה, הוא לא יכול להיות נציג כלפי הכנסת, ואני לא יכול לקבל בכלל הסכמה כזאת. איך עולה על דעתך? אני הסכמתי עם מנכ"ל משרד החקלאות? בשום פנים ואופן לא. היה ויכוח אם שר האוצר או fair שר החקלאות, ואני התפשרתי ואמרתי: לא שר האוצר אלא שר החקלאות, ואני חושב שזה . אם שר החקלאות יגיע אתך להסכמה, ואני מניח שהוא מעוניין בחקלאות — כמו שאתה enough מעוניין במכסות הביצים — כמוך לפחות, אז אולי אפשר להגיע להבנה ולהסכמה. אני לא עומד נגד החוק שלך. אני רוצה להביא דווקא להבנה ולתרום לקידומו של החוק שלך — —

קריאה:

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

מייד, אחרי שהוא גומר.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

— — אבל לא במצב שאחרי שאני מסכם אתך משהו, אתה משנה רגע עמדה ואומר: מנכ"ל משד החקלאות. זה, אדוני, לא מקובל.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, הצעה לסדר הדין.

שבח וייס (העבודה):

הצעה לסדר הדין. פה מתפתחת מגמה שכדאי לעצור אותה בעודה באבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אגב, אתה ברשות הדיבור עכשיו. אם אתה רוצה – – –

שבח וייס (העבודה):

זה לא במקום. אני אומר שמתפתחת פה מגמה – ממש לסדר הדין – שצריך לעצור אותה בעודה באבה – –

חגי מירום (העבודה):

גם אני רוצה לסדר הדין. אני אנצל את רשות הדיבור – – –

שבח וייס (העבודה):

– – מוענק מעמד ליושב-ראש קואליציה, שהוא מחוץ לתקנון – – –

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, חבר הכנסת מאיר שטרית רשום כמו שאתה רשום. סליחה, יש לי מודפס. הוא ראשון הדוברים ואתה אחריו.

שבח וייס (העבודה):

לא על זה אני מדבר.

דוד צוקר (מרצ):

לא על זה הוא דיבר.

שבח וייס (העבודה):

תרשה לי, אני מבקש ממך מאוד. מותר לו – – – והכול. הוא כבר שלוש – – – מודיע, הוא אומר: אני סיכמתי, אני זה. יושבי-ראש קואליציה שיעשו את הסידורים מאחורי הקלעים – – –

קריאה:

– – –

שבח וייס (העבודה):

אין מעמד כזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני, חבר הכנסת שבח וייס, תודה.

קריאה:

סוכם.

שבח וייס (העבודה):

מה זה הדבר הזה?

קריאה:

אני לא אמרתי את זה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אבל אתה ראית שאני פניתי לשר שרנסקי ולא למאיר שטרית. סליחה, אבל צועקים, ואתה רואה שאני הערתי כאן שלא מנהלים משא-ומתן אף שהוא ברשות דיבור. אני מבקש ממך, אני מקבל מה שאתה אומר.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס, תודה. חבר הכנסת נסים דהן.

שבח וייס (העבודה):

ממלא-מקום יושב-ראש הקואליציה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים רמון – איננו. חבר הכנסת בני אלון; חגי מירום ואחר כך בני אלון. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

חיים אורון (מרצ):

ואני מתי?

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, אני מבקש שתשב.

דוד צוקר (מרצ):

אני רוצה ללכת הביתה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה מדי עירני היום.

חיים אורון (מרצ):

מה זה עירני?

חגי מירום (העבודה):

אני לא מדבר?

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה יכול לדבר אם אתה רוצה. בבקשה, אדוני.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הצעת החוק היא הצעה ראויה, ואני אתמוך בה. אני רוצה לדבר על סדר הדיון במסגרת של רשות הדיבור שקיבלתי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה ברשות הדיבור עכשיו.

חגי מירום (העבודה):

כן, כי זהו הדבר שעומד לפנינו כאן.

היו"ר ל מסאלחה:

אדוני סגן מזכיר הכנסת, אתה מפריע לנו.

חגי מירום (העבודה):

כן, וגם יושב-ראש הקואליציה – –

חיים אורון (מרצ):

ממלא-מקום.

חגי מירום (העבודה):

– – שהפך פה לפרסונה.

דוד צוקר (מרצ):

אין מעמד כזה. הוא לא מפריע כי הוא לא קיים.

היו"ר ל מסאלחה:

טוב, הרשימה סגורה.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, חבר הכנסת שטרית, מה אני עושה אתו? תגיד, אדוני היושב-ראש. צריכים להרגיע אותו.

היו"ר ל מסאלחה:

רק רגע, חבר הכנסת חגי מירום.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שמחון, סגרתי אתך, אתה חוזר מהסיכום.

שבח וייס (העבודה):

איך הוא יכול לדרוש שלא תהיה הצבעה? אני לא מבין.

דוד צוקר (מרצ):

רק שר קובע, לא הוא.

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, אני אגיד לך, אדוני יושב-ראש הכנסת לשעבר ומורי ורבי, הוא הודיע עכשיו לפי התקנון, שאתה מאוד מכיר אותו, שהוא רואה בזה הצעת אי-אמון. בסדר? אז אתה שאלת איך, אתה תסמוך, חבר הכנסת שבח וייס, תאמין לי, רק להירגע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני למדתי ממך – – –

שבח וייס (העבודה):

איך זה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אין לנו דרך אחרת.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע שחבר הכנסת שמחון יצא עם חבר הכנסת שטרית, זכותך, תדבר אתו בחוץ. בבקשה, חבר הכנסת מירום.

צבי הנדל (מפד"ל):

שזו תהיה הצעת אי-אמון, שהממשלה תיפול על זה.

שבח וייס (העבודה):

— — —

צבי הנדל (מפד"ל):

כן, כן, אתה מתעקש. הוא אמר לך: מנכ"ל — — —

דוד צוקר (מרצ):

אתה יודע מה? הממשלה הזאת ראוי שתיפול.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

חיים אורון (מרצ):

— — —

קריאה:

— — — יהיה דיון, שהיא לא תיפול על הביצים שלך.

דוד צוקר (מרצ):

— — — פרינציפ.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה, גם את חבר הכנסת דדי צוקר, חבר הכנסת רובי ריבלין, שלושתכם פעם ראשונה קריאה לסדר. חבר הכנסת מאיר שטרית, אולי תלמד אותי איך להתייחס — — —

חגי מירום (העבודה):

אני רוצה לנסות להסביר לכנסת מה יכול להתרחש כאן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דדי צוקר, אני מבקש שתשב במקומך, מספיק.

חיים אורון (מרצ):

תראה איך עלו לי הביצים לראש — — —

חגי מירום (העבודה):

עוד לא היתה עדלאידע מהסוג שאנחנו חווים אותה כאן עכשיו. כי מה קורה כאן? חבר הכנסת מאיר שטרית מודיע, שעל הצעת החוק של חבר הכנסת שלום שמחון, איש האופוזיציה, הוא מציע הצעת אי-אמון לממשלה. דהיינו, יושב-ראש הקואליציה, חבר הליכוד, מציע כאן אי-אמון לממשלה על הצעת חוק שהציע חבר הכנסת שלום שמחון. מה יכול לקרות כאן כתוצאה מהצעת האי-אמון הזאת? יכול לקרות כאן מצב מאוד מעניין, שהאופוזיציה תחליט שלא מעניין אותה עניין האמון או האי-אמון, כי האי-אמון עצמו הוא נלעג, היא תצביע אמון כדי להעביר את הצעת החוק ביחד עם הממשלה והצעת החוק תעלה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה תרגיל פרלמנטרי.

חגי מירום (העבודה):

זה תרגיל פרלמנטרי נלזז. הבית הזה כבר ראה פה כל מיני דברים, אבל הוא לא ראה דבר כזה שיושב-ראש קואליציה עומד כאן ומציע הצעת אי-אמון לממשלה כיוון שאין בדעתו לתת להצעת חוק לעבור. מה, השתגענו בכנסת הזאת? אין לנו טיפה של מצפון? אין לנו טיפה של אחריות כלפי הציבור במדינת ישראל? מה זה שאתה מציע פה אי-אמון לממשלה?

שבח וייס (העבודה):

להם אין אמון, לנו יש.

חגי מירום (העבודה):

אני מדבר על הבית הזה.

דוד צוקר (מרצ):

חגי מירום (העבודה):

אני מקבל את מה שאתה אומר כאן.

חבר הכנסת מאיר שטרית, אני פונה אליך: הרי השאלה של הצעת החוק שהציע כאן חבר הכנסת שלום שמחון היא שאלה שעוסקת בסקטור חקלאי, ומטרתה לגרום לכך שתנאי היכולת שלו לגידול ענף הלול יהיו טובים יותר ממה שקיים היום. בשם העימות האופוזיציוני-הקואליציוני כאן אתה מוכן לכופף הכול? שום דבר לא עומד יותר כאן אצלנו?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

היושר וההגינות. סיכמתי משהו? שיעמדו בהסכם.

חגי מירום (העבודה):

היה דבר שגם הוא היה מזעזע כאשר חבר הכנסת גפני מן הקואליציה הציע אי-אמון כדי למנוע חקיקה. עכשיו אתה הולך רחוק עוד יותר. אתה מהסיעה הגדולה בממשלה, אתה טוען לתפקיד יושב-ראש הקואליציה, ואתה עומד פה ומציע אי-אמון לממשלה?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

בשביל להפיל את החוק הזה? כן.

חגי מירום (העבודה):

זו עדלאידע שלא היתה כדוגמתה, זה דבר שאתה חייב לחזור בך ממנו. אי-אפשר שהדבר הזה יעמוד כמו שאתה מעמיד אותו כאן.

למרות השעה המאוחרת והטירופים שאוחזים בבית הזה מעת לעת, אני קורא לחברים לחזור אל השפיות ולא להפוך את התקנון ואת מה שנקרא פטנטים פרלמנטריים על מנת שהכול יתהפך פה לכולנו על הראש. תודה רבה, אדוני.

שבח וייס (העבודה):

זה לול-יינות.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת בנימין אלון. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

שבח וייס (העבודה):

ומה אתי?

היו"ר נ' מסאלחה:

הרי אתה ויתרת. אמרתי לך שאתה ברשות הדיבור. לא, אין סיכום, אם אתה רוצה לדבר, אתן לך לדבר. בבקשה, אדוני.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הואיל וזו הכנסת הראשונה שאני נמצא בה, אני בטוח שהסכמי אוסלו הושגו בשעה כזאת. אין שום הסבר אחר איך הסכמים מטומטמים כאלה, מסוכנים שכאלו – –

דוד צוקר (מרצ):

לסיעת מולדת אין אינטרס בביצים?

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, זכותו להגיד כל מה שהוא רוצה.

בנימין אלון (מולדת):

אם אתם רוצים שאני אדבר על הביצים – אני אדבר. אני אומר לכם, שכל התושבים שיושבים על גבול הלבנון חיים על העניין של לולים, וללא המכסות הם לא היו מחזיקים מעמד כלכלית. הסבסוד והמכסות נותנים להם בסיס כלכלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שמחון, החוצה, דברו שם.

בנימין אלון (מולדת):

אני מודיע לכם, רבותי, שלולא הרסנו את העגבנייה ואת הלולים בתחרות בלתי אפשרית עם השוק הערבי, הם היו יכולים לעמוד כלכלית. רצית שאדבר על מכסות – זו האמת, תשאלו את החקלאים, הם לא מסוגלים לעמוד כלכלית בגלל התחרות הזולה שתהיה עם האוטונומיה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מה הפתרון?

חיים אורון (מרצ):

להחזיר את השטחים.

בנימין אלון (מולדת):

האוטונומיה והסכמי אוסלו, ההסכמים הכלכליים והחקלאיים שנלוו להם, הרסו את העגבנייה הישראלית, חבר הכנסת אורון, הרסו את התרגול הישראלי, הרסו את הביצה הישראלית.

שבח וייס (העבודה):

מה עם הצנן?

אפי אושעיה (העבודה):

— — — בלא ביצים, חבר הכנסת אלון.

דוד צוקר (מרצ):

— — — האם אתה תצביע —

בנימין אלון (מולדת):

— — — אני אצביע בעד —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

חרטה דביצה.

היו"ר ל מסאלחה:

חבר הכנסת דדי צוקר, אתם לא תלוו אותו בקריאות. בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

אני אצביע בעד, כיוון שאני חושב שבמבנה הכלכלי הקיים אנחנו צריכים להתחשב בעיקר בתושבי הצפון שממש חיים על הענף הזה. אבל הגיע הזמן שנפסיק לסבסד. אני זוכר תקופה מסוימת שחייתי בקיבוץ, הקיבוץ היה מוכר את החלב שלו וקונה חלב מ"תנובה", כי זה השתלם.

חיים אורון (מרצ):

הוא הגיע לקיבוץ.

בנימין אלון (מולדת):

לכן, כדי להגיע לתחרות כלכלית חקלאית חופשית, וכדי להשתחרר מהמון עוולות כלכליות, ביטחוניות, חברתיות ובעיקר שכליות, הגיע הזמן להשתחרר מהסכמי אוסלו הארוכים. זהו.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו – לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

פיני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אמרת לי לא לענות על שאילתא.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת שטרית, הגענו להבנות?

חגי מירום (העבודה):

יש הבנה.

חיים אורון (מרצ):

למרות הרצון של חבר הכנסת בני אלון להפר את הסכמי אוסלו בשעה הזאת, והיות שיושב-ראש הקואליציה הזמני וחבר הכנסת שלום שמחון, שבשבוע שעבר ברח מהצבעה על רמת-הגולן, הגיעו להבנה ביניהם על בסיס הסכמי אוסלו – – –

שלום שמחון (העבודה):

ההבדל הוא, שאתה הצבעת בעד מודי זנדברג, ואני הצבעתי נגד מודי זנדברג.

חיים אורון (מרצ):

אתה צודק, זה ההבדל היחיד בינינו.

היות שעל בסיס הסכמי אוסלו הם הגיעו להבנה שהחוק צריך לעבור, ואני לא רוצה לפגוע יותר בעצבים של חברי הכנסת, אני מוותר על רשות הדיבור.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת רובי ריבלין. אחריו – חברי הכנסת מיכה גולדמן וגדעון עזרא.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מוכרח לומר לכם, שחוק הביצים של שמחון מזכיר לי אותו סיפור של אדם שעלה לאוטובוס וכל מקומות הישיבה היו תפוסים. הוא ראה אשה יושבת עם שק לידה והלך להתיישב על השק. אז היא אמרה לו: תיזהר, ביצים, ביצים. אז הוא אמר: מה, יש בשק ביצים? אמרה לו: לא, מסמרים.

ובכן, חברי חבר הכנסת שמחון, אני מוכרח לומר לכם, שהמסמרים שאתם הכנסתם לנו כאן הם מסמרים שאנחנו – – –

שבח וייס (העבודה):

זה היה לא רע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה טוב, לא רע. אני שמח מאוד שחברי חבר הכנסת וייס, מורי ורבי, תפס את הבדיחה לאחר כמה עשרות שניות אבל טוב מאוחר מאשר אף פעם לא.

שבח וייס (העבודה):

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

זה בסדר גמור. אני מוכרח לומר, שהרי בסופו של דבר לא השארנו פה את חברינו המצביעים, השרים הנכבדים. ראש הממשלה ביקש להשתחרר מהדיון בחוק הזה משום שהוא חשב שאתה גמרת את כל העניין עם חבר הכנסת מאיר שטרית. והנה לפתע התברר לנו שאתה חוזר בך מהסכמותיך ---

קריאות:

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

--- ולא נותר לנו אלא לעמוד כאן ---

קריאות:

סוכם.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אם סוכם עכשיו כך, אז מובן שאין הצבעת אי-אמון. לא נפיל את הממשלה על חוק זה, ואנחנו נמשיך עם הממשלה הזאת למרות המסמרים שהיו בתוך השק. תודה רבה.

היו"ר ל מסאלחה:

תראו, צריך להתחיל את הישיבות אחרי חצות כי ראובן ריבלין מספר הרבה בדיחות אחרי חצות.

חבר הכנסת מיכה גולדמן – איננו. חבר הכנסת גדעון עזרא, אתה מוותר?

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מוותר.

היו"ר ל מסאלחה:

מוותר. תודה רבה. חבר הכנסת אפי אושעיה, אתה רוצה לדבר? – בסדר. חבר הכנסת צבי הנדל, אתה מוותר?

צבי הנדל (מפד"ל):

מוותר.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה. חבר הכנסת שלום שמחון, תשובה לפני ההצבעה. בואו נשמע את חבר הכנסת שלום שמחון.

שלום שמחון (העבודה):

אני רק רוצה להגיד, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למרות האי-בהירויות שהיו פה, בסופו של דבר הגענו להסכמה, ועל-פי ההסכמה החוק יובא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בהסכמת כל מרכיבי ועדת הכלכלה.

שבח וייס (העבודה):

בהסכמת המסכימים.

היו"ר ל מסאלחה:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מי בעד הצעת חוק – – –

קריאות:

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

בשעת ההצבעה לא מדברים, חבר הכנסת צוקר. הצעת חוק המועצה לענף הלול – – – יש לך תסביך של ממשלה. תתרגל. יש ממשלה אחרת.

הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11) (שיעור המס בשל ויתור על מכסה), התשנ"ז–1997, קריאה ראשונה, של חבר הכנסת שלום שמחון. מי בעד העברתה לוועדת הכלכלה?

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 16

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק) (תיקון מס' 11) (שיעור המס בשל ויתור על מכסה), התשנ"ז–1997, לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר ל מסאלחה:

אתה רואה, יושב-ראש הקואליציה? איחרת גם את האופוזיציה בקואליציה. זה הישג.

קריאות:

— — —

היו"ר ל מסאלחה:

הנדל, אני מצביע כמורך. מה אתה רוצה? יש לך טענות? 16 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. הצעת החוק אושרה והיא מועברת לוועדת הכלכלה.

חברי הכנסת, תם סדר היום. הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום שלישי, בשעה 16:00. ישיבת הכנסת נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 24:13.